

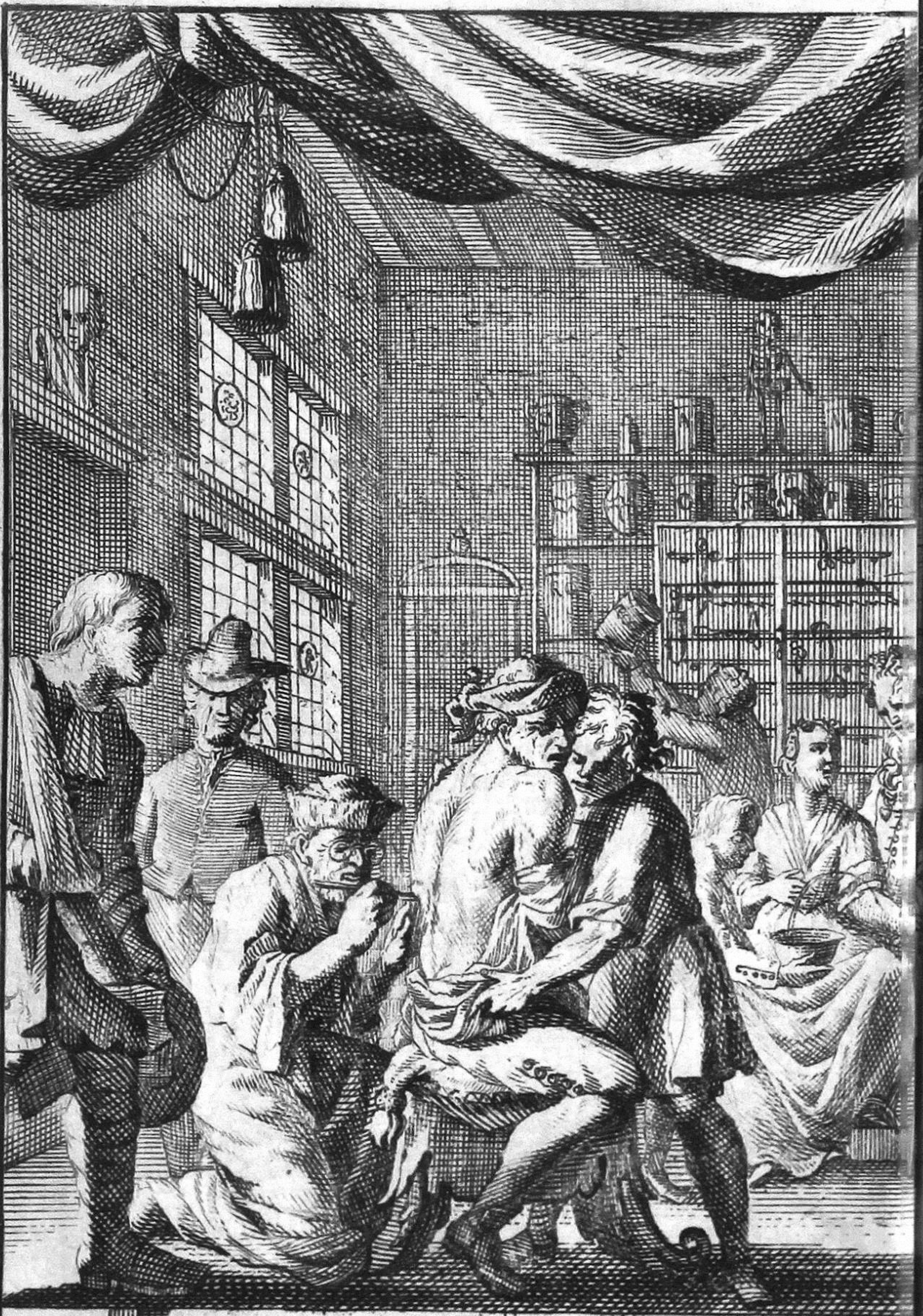
JOHN MITCHELL

1800

1800

1800

1800

IOH. MUYS,
P R A X I S,
Rationalis.
AMSTELÆDAMI
apud Ioannem Wolters. 1695

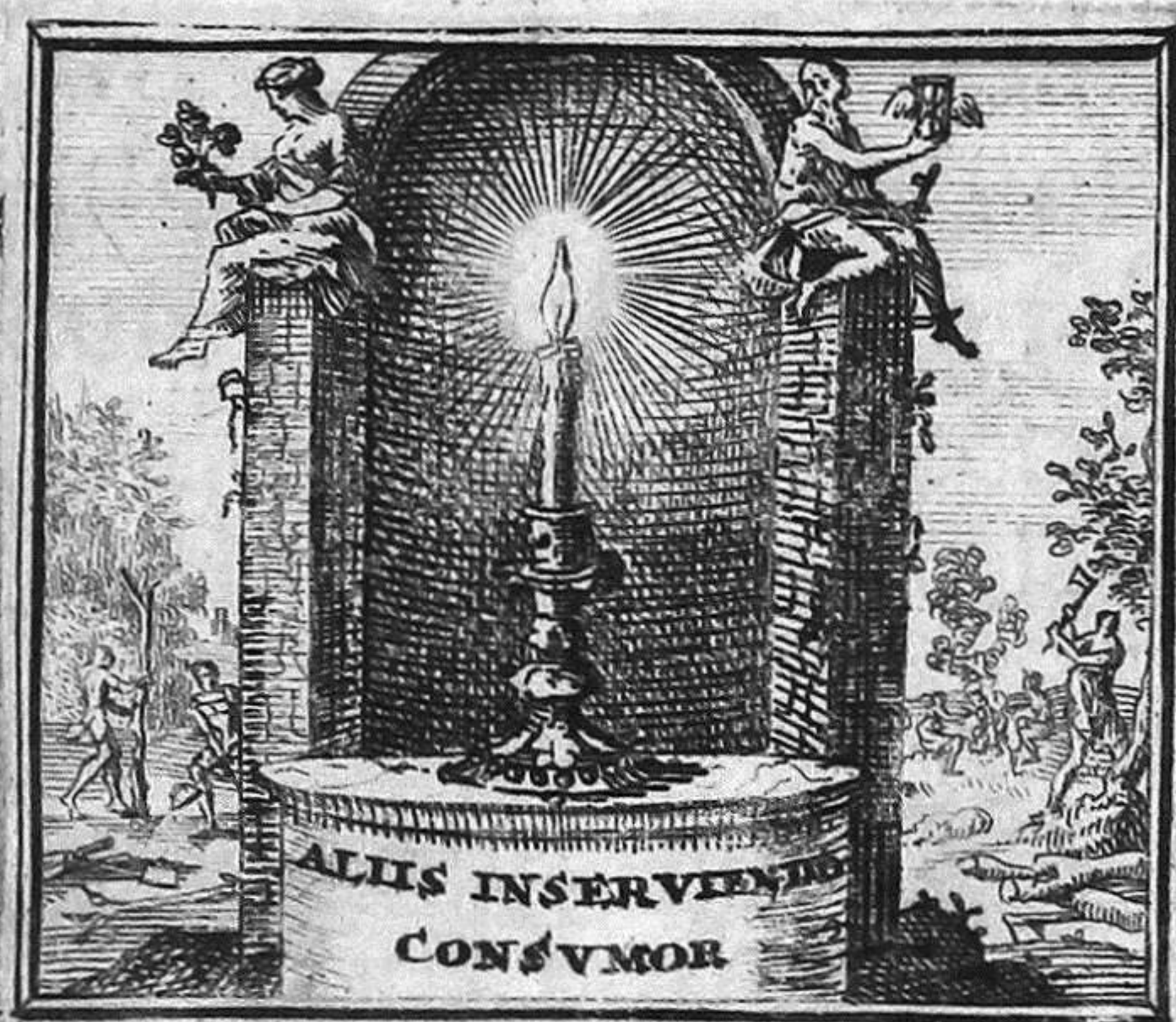
JOHANNIS MUYS
PRAXIS
MEDICO-CHIRURGICA
RATIONALIS,

S E U

OBSERVATIONES

Medico - Chirurgicæ secundum solida
veræ Philosophiæ fundamenta resolutæ.

DECADES DUODECIM.

AMSTELÆDAMI,

Apud JOANNEM WOLTERS,

Anno 1695.

ONAMIS MAY 2

EXA

MEDICO-CHIRURGIC

RATIONALE

OF THE

Medico-Chirurgic Institution
of the University of the State of New York

DECEMBER 2, 1854

AMERICAN

1854

P R Æ F A T I O.

Plendidum illud veræ Philosophiæ jubar Cartesius haud illapide in præfatione principiis præfixa circa finem, ubi Philosophiam comparat arbori, cujus radix sit Metaphysica, truncus Physica, rami verò mechanica, Ethica ac præcipue quidem Medicina. Felix exclamo tempus illud quo arbor hæc à Cartesio terræ commissa radices egit firmissimas & intruncum excrevit solidissimum, longè autem felicius hoc nostrum, quo ramos spectamus inde quam jucundissime propullulantes, fructusque colligimus dulcissimos mechanicae, Ethicae ac inprimis Medicinae, & Chirurgiæ, cujus posterioris praxin rationalem hic loci secundum solida ac inconcussa veræ Philosophiæ principia descri-

P R Æ F A T I O.

describere mihi proposui, eamque totam per particulares casus à me observatos absolvere.

Jam dudum dixit Hippocrates, quod Medicus Philosophus sit Deo æqualis, & certum est Medicinam ac Chirurgiam à Philosophia separatam non magis accrescere posse quam avulsum ab arbore ramum. Oportet ergo ut Philosophia inseparabilis sit Medicinæ ac Chirurgiæ comes, & sic his in artibus forsan non minus utilitatis afferet, quam quondam ars imprimendi inventa attulit in literis, pulvis tormentarius in bello, ac acus nautica in navigatione, quæ tria inventa rerum faciem ac statum in orbe terrarum non parum mutarunt in melius.

Quemadmodum autem ars molendi non ideo contemni debet, quod equus molam trahens nonnunquam cæcutiat, sic ars Chirurgica, certior sanè Medicina pars, non parvi-facienda mihi videtur, quamvis barbitonfores ignari eandem exerceant interdum.

Clarissimus Richardus Morton in
Præ-

P R Æ F A T I O.

Præfatione tractatui de Phthisi præfixa affirmare non erubescit, nullos scriptores Medicinam re ipsa promovisse præter practicos illos observatores, qui morborum naturam fideliter & ad vivum (sicut res ipsa comparebat) descripserunt, cui sententiæ & ego faveo, ideoque Chirurgiam potius per Observationes tradere placuit quam alia methodo.

Incipio autem à casibus simplicioribus ac deinde progredior ad historias magis compositas, nam hoc pacto procedere optimum mihi videtur, sic in Arithmetica à numero unitatis incipimus, ac ita devolvimur ad numeros valde compositos, eodem modo in Mathesi initium capimus à puncto, atque ita devenimus ad circulum, triangulum aliasque figuras.

Ut autem observationes meæ & ratio-
cinia, quibus utor, clarius ac distin-
ctius intelligantur, paucula hæc præ-
mitto, ac dico, plerasque solidas cor-
poris nostri partes compositas esse ex
fibrillis in longum exporrectis, & trans-
versis

P R Æ F A T I O.

versis intertextis, ut videmus in linteis, non autem ex una sed ex pluribus talibus texturis constare membranas aliasque partes, quia autem fibrillæ illæ sunt utcunque teretes, ideo non tam prope ad se invicem accedere possunt, quin spatia quædam relinquunt intermedia, quæ posthac vocabimus tubulos. In texturis autem dictis consideramus poros duplices, alios in ipsis fibrillarum corporibus, alios inter fibrillas rectas & transversas, ac in his quidem poris, ut & in tubulis, valvulas seu propendentias tenues fibrillarum, quæ magis ad hanc partem spectant quam ad illam, prout corpora quædam fluida antea potius per hanc partem quam per illam fluebant; atque hætenus de partibus solidis, jam progredimur ad fluidas. Pori igitur arteriarum ab impulsu sanguinis è corde prorumpentis dilatati particulas quasdam emittunt, quæ per membra circulantes, illa aliqua sui portione nutriunt, dum iisdem ob similitudinem superficierum adhærent, partim per vasa lymphatica redeunt ad cor, par-

P R Æ F A T I O.

partim etiam per poros cutis abeunt & exhalant, sicut docet calor tactui manifestus & specula maculas à palpente digito sibi contrahentia. Spiritus autem animales, hoc est, subtilissima sanguinis particulæ à reliquâ massâ separatæ, dum ex cerebro transeunt per nervis, illorum filamenta tendunt, unde ipsa ad sensum redduntur aptiora & motum impressum vividius deferunt ad cerebrum. Iidem spiritus ex nervis progressi in tubulos musculorum, aliarumque partium, faciunt ut particulæ ex arteriis egressæ liberius circulationem suam absolvant, & cum illis tendunt fibrillas partium, & conservant in continuo tremore. Spiritus hi auctores sunt omnis ferè motus in corpore nostro conspicui, nam si omnia rite se habeant, fit motus debitus, sin contra, indebitus; sic si una extremitas fibrillæ alicujus nervi dispersa per partem sensitivam vellicatur valde & movetur insolitè, statim movetur simul altera extremitas, quæ definit in concavam superficiem ventriculorum cerebro, atque sic fibrillas circum-

P R Æ F A T I O.

cumjacentes parum à se removens cavitatem circa se efficit majorem , per quam spiritus animales nimio impetu fluentes si ingrediantur musculos , illos dilatant secundum latitudinem & secundum longitudinem contrahunt plus quam oportet , & sic exhibetur convulsio , si verò illabantur in membranas ventriculi , illas itidem contrahunt nimis & vomitum excitant & sic porro. Huc usque corpus nostrum consideravimus instar machinæ alicujus artificialis , cui si mens conjuncta sit , illa motum excitabit voluntarium , prout per poros ex cerebri concavitate spectantes in nervos spiritus in hos potius quam in illos musculos determinabit ope glandulæ pinealis vel alterius partis cerebri , in qua immediatum mentis cum corpore commercium est ; sic etiam eidem menti dabitur occasio variorum conceptuum ac sensuum per motum insolitum nervorum per hanc ; aut illam partem disperforum uno extremo ac altero desinentium in concavitatem ventriculorum cerebri & per sequentem exinde certam

P R Æ F A T I O.

tam radiationem spirituum certo modo glandulam pinealem aut aliam partem afficientem ; exempli gratiâ si fibrillæ alicujus partis solito citius moveantur, mens habebit inde conceptum ardoris, qui sentitur quasi in illa parte, & si eædem fibrillæ tam vehementer concutiantur, ut rumpantur vel metus adsit ruptionis, tunc mens hinc capiet sensum doloris & sic de cæteris. Hæc paucula, ut puto, sufficient tam ad sequentia melius intelligenda, quam ad tædiosam tautologiam evitandam. Qui plura de his desiderat, adeat Cartesium in tractatu de homine cum notis L. de la Forge, ut & disputationes Clarissimi Viri Theodori Cranen ad calcem æconomix animalis Cornelii ab Hogelande affixas.

P R A X I S

tamquam spiritum certo modo
 glandulam pingalem aut aliam partem
 adhaerentem; exanimum quia si spiritus
 aliquis partis solus citius moveatur,
 mens habebit in se concitum ardorem,
 qui tenetur quia in illa parte, & per
 eam spiritus tam vehementer concu-
 rantur, ut transportent vel mentis ad
 raptum, tunc mens hinc capiet sensum
 doloris & sic de ceteris. Hae parva
 sunt, sufficiunt tam ad legendum me-
 lus intelligenda, quam ad resoluendam
 anatomicam exanimum. Qui plura de
 his desiderat, adeat Cartesium in tra-
 ctatu de hominis cum natura I. de la For-
 ges, & dissertationes Clarissimi Viri
 Theobaldi Cranen ad calceas & conatus
 similes Cornelli ad Rhodanos annexas.

P R A X I S

MEDICO-CHIRURGICA

R A T I O N A L I S.

O B S E R V A T I O I.

De Ophthalmia à fungo inducta.

Nno 1680. die primo Augusti puer duodecim annorum, corpore sanus, inter ludendum, fumum ex orbiculari vel crepitu lupi (qui belgico idiomate dicitur *een boeyfst*) ab alio puero emissum oculis suis excepit, unde spatium duarum horarum vix elapso palpebræ adeo intumescebant, ut oculos aperire nequirent; oculi toti rubebant non aliter, ac si panno rubicundo fuissent cooperti, & talis quoque apparebat interior palpebrarum superficies, ac dolor intensus aderat. Patiens per biduum remedia neglexit, ac interea prædicta symptomata incresebant, & præterea continuus erat lachrymarum acrium effluxus.

Res miranda sane, quam nusquam me legisse memini; sed quo pacto fumus ille horrenda adeo phænomena potuit excitare? Or-

bicularis scilicet exiguo tantum foramine perforatus à manu pueri undique comprimebatur extrinsecus, atque ita particulas volatiliores & minus cohærentes intus foras urgebat, quæ omnes simul exire non valentes aliæ alias propellebant, atque ita multo celerius agebantur; non aliter ac videmus aquam ex syringe celerrime profilire, quando pistillum non nisi leviter ac tarde tantum adigitur, aut sicut cernimus, latera follis molliter tantum comprimi, dum aër interea ex tubo illius non sine impetu propellitur.

Sed si forsan aliquis hic interroget, qualesnam sint illæ particulæ, illi respondeo, ipsas esse acido-corrosivas ac utrinque acriter scindentes, nam tales particulas acidas orbitulari inesse; colligere licet ex illius usu in sistendo sanguine, quandoquidem, cum frustum orbitularis imponitur vasi sanguifero vulnerato, sanguis sistitur partim ob particulas ramosas ac sibi invicem implicitas vas apertum obturantes, partim ob particulas acidas orbitularis, quæ sanguinem coagulant, haud secus ac lac coagulatur ab acido infuso.

Hæ igitur particulæ acidæ magna vi ex orbitulari expressæ profunde penetrarunt in poros oculorum & superficiei interioris palpebrarum, & sic lateribus suis scindentibus vehementiori motu agitabant fibrillas nervorum ibidem disperforum, unde doloris sentiendi

tiendi occasio menti dabatur, cui dolori etiam suum contributebat distensio, quæ oriebatur ex eo, quod vapores soliti per poros a particulis orbicularis obstructos exire non possent, ac proinde intra tubulos membranarum colligebantur sub forma humoris, qui brevi temporis spatio acescebat à particulis acidis orbicularis tanquam à fermento, sicut videmus fermentum acidum in parva quantitate sumtum totam massam farinaceam in suam naturam vertere.

Hæ igitur particulæ acidæ utræque laterum suorum acie validius impellentes fibrillas nervorum, ciebant in illas partes copiosiorum solito spirituum animalium influxum, unde fiebant ibidem leves quædam contractiones, quæ tamen sufficiebant, ut impedirent aliquatenus circulationem sanguinis & humorum per tubulos illarum partium circumstantium, nam adjuvabantur in hoc negotio à vaporibus intra tubulos illarum partium in aquam conversis.

Sanguis in vasis capillaribus contentus & humores in tubulis, dum ita stagnabant, etiam acescebant modo prædicto & coagulabantur, unde adhuc magis inepti reddebantur ad circulandum, atque hinc jam satis manifestum evadit, unde ortum traxerit rubor oculorum & palpebrarum, harumque intumescencia.

Sed unde continuus ille lachrymarum

acrium effluxus? res ex prædictis facile deducitur; scilicet particulæ quædam acidæ orbicularis intrarunt poros glandularum & vasorum lachrymalium, ibidemque leves quasdam convulsiones irritatione sua excitando, lachrymas continuo expellebant; sed unde solito acriores sentiebantur? nullus tere mortaliū est, qui, ipso gustu indice, nesciat lachrymas esse falsas, quapropter illæ in transitu effervescentiam quandam subitaneam inibant cum particulis acidis ibi hærentibus.

His attento animo paulisper pensitatis mirari defino, quod fumus ille tantorum malorum causa extiterit, simulque jam non difficilis videtur medela.

Scio namque, quod lac fervens, ab acido coagulatum, iterum solvatur intra horæ spatium, si digeratur cum sale aliquo idoneo; scio etiam quod acetum dulcescat ab injectis oculis canceri, ut & à lithargyrio infuso; novi etiam effervescentiam, quæ concitatur ex concursu olei tartari falsi cum oleo acido vitrioli.

Atque ex his concludo, sanguinem ab acido coagulatum iterum fluidum reddi & acidum temperari posse ab oculis cancerorum, lithargyrio & multis aliis medicamentis multum salis continentibus, qualem exhibet vitriolum album, gummi ammoniacum, sagapenum, galbanum &c.

ego

Ego igitur tertio læsionis die ad puerum vocatus instillavi calide in oculos guttas aliquot alicujus collyrii, quod ex vitriolo albo, aliisque cum aquis convenientibus mixtis componitur, & super oculum applicui emplastrum ex gummi ammoniaco, galbano, sagapeno, lithargyrio &c. conflatum & super linteam extensum. Hæc ego quotidie bis iteravi, & puerum in loco tenebroso retineri jussi, atque ita æger intra duas septimanas pristinam sanitatem in totum recuperavit.

OBSERVATIO II.

De usu fonticuli, ejusque operandi ratione.

PUella tredecim annorum jam per multos annos laboraverat dolore & rubore oculorum, ac palpebrarum tumore, earumque post somnum absolutum coalitu ab humore viscido in materiam resinæ non absimilem concreto; hæcque ophthalmia jam per longum temporis intervallum à duobus Chirurgis impugnata fuerat, expugnata minime.

Ego tandem accersitus judicavi morbi causam esse sanguinem nimis acidum, ac fermentum ejusdem naturæ à sanguine illo productum & poris oculorum ac palpebrarum firmiter inhærens, ibidemque efficiens, ut sanguis in vasis capillaribus & humores in tu-
A 3 bu-

bulis magis acescerent, coagularentur, & stagnarent, nam ex his paucis prædicta phænomena non difficile est deducere.

Ego porro mihi firmiter persuasi puellam brevi sanari posse, si modo fermentum illud acidum temperari ac ex poris oculorum ac palpebrarum posset expelli, sanguisque ille acidus ex corpore deturbari; quapropter usus sum collyrio, quod constabat ex medicamentis multum salis continentibus, ac præterea emplastrum ex similibus paratum super oculos applicabam.

His autem parum profeci, nam simulacportio quædam fermenti illius temperabatur ac eluebatur, mox iterum ex sanguine novum adducebatur in locum abeuntis, qua de causa ægrotulam singulis septimanis bis purgavi per alvum, sed frustra; tandemque effectum Clarissimi Sylvii inveni verissimum, quod habetur Praxeos libro primo, capite secundo, titulo XXVI, nempe quod videntur purgantia per alvum, saltem nobis nota, quæ acidos humores ex sanguine educunt.

His ita constitutis tempus erat, ut animum ad meliora media invenienda applicarem, & dum in hoc occupatus eram, opportune veniebat mihi in mentem sequens experimentum.

Nimirum si habeas compositum ex aqua &
oleo

oleo inter se mixtis, & si unum ab altero separare coneris, tunc chartam prius oleo inungere oportet, si velis, ut oleum per chartam transcoletur, remanente supra chartam aqua; sin animus tibi sit, ut aqua transcoletur, oleo remanente, tunc charta prius aqua madefieri debet.

Sed quæ causa hujus phænomeni? pori scilicet in oleo aliter figurati sunt quam in aqua, ac proinde materia subtilissima mundi, quæ fluit per particulas ramosas olei, multum differt ab illa, quæ trajicit per lubricas & teretes aquæ particulas; imaginare tibi jam aquam appellentem ad chartam oleo imbutam, & facile cognosces illam debere repelli à materia subtilissima egrediente ex oleo in poris chartæ contento, & non valente ingredi per poros aquæ aliter dispositos, ut & à materia subtilissima ex aqua exeunte, nec potente intrare poros olei in charta hærentis; sed si oleum properet ad chartam oleo prius saturatam, tunc materia subtilissima utrinque similis est, & quæ ab hac parte egreditur, ingreditur per illam, & vice versa, & sic oleum appropinquat ad chartam oleo inunctam, ac per eam transcolatur, & si forsan particulae quædam aqueæ interjectæ huic negotio aliquatenus obstarent, illæ removerentur ad latera & repellerentur.

Hoc experimentum, ejusque rationem sæ-

pius volvens ac revolvens in animo meo, tandem in ægrotulæ brachio secui vulnuscum, quod vulgo fonticulum dicunt, illudque per pisum injectum & quotidie renovatum apertum servavi; & sic multi humores alias libere per tubulos brachii circulantes, ob interruptos à vulnere tubulos in fonticulo coacervabantur, mutabantur in pus, & mora sua acefebant, ac instar fermenti acidi inficiebant poros tubulorum fonticulo vicinorum.

Si jam particulæ quædam amaræ, dulces, aliæque sanguinis conarentur intrare tubulos, quorum pori repleti erant acido illo fermento, illa repellebantur à materia subtilissima utrobique dissimili, non aliter ac modo explicuimus in citato experimento, ubi vero particulæ acidæ ex sanguine advehebantur, illæ appropinquabant sine repulsa & intrabant tubulos fonticulo vicinos, acidoque fermento infectos, & si quæ particulæ alterius naturæ interjectæ erant, illæ repellebantur à materia subtilissima eadem, quæ efficiebat sua similitudine, ut particulæ acidæ tubulos acido imbutos intrarent, haud secus, quam magnes ad magnetem accedere cernitur ob particulas striatas, quæ ex uno magnete exeuntes, alterum sine offensa ingrediuntur, & sic aërem omnem intermedium excludunt.

Atque hoc pacto feliciter consecutus sum, quod purgationibus per alvum antea frustra
ten-

tentaram; nam sanguis quotidie à magna acidi portione per fonticulum expurgabatur, idque eo melius succedebat, quoniam interea temporis per exterius imposita acidum fermentum temperabatur & ex poris oculorum & palpebrarum eluebatur, & pori nimis ampliati & distorti per blanda astringentia ad naturalem statum reducebantur; ac hoc ultimum negotium executus sum cataplasmate parato ex sola argentina in aqua coacta ad mollitiem; nam argentina continet in se multum salis volatilis, quod prius avolans ex cataplasmate, fermentum acidum temperabat ac ex poris eluebat, particulæ vero crassiores & astringentes, quas præter sal volatile possidet argentina, ultimo egrediebantur, & poros oculorum & palpebrarum blande astringebant, eodem fere modo, quo videmus cinnamomum & nucem myristicam in diarrhæa sale suo volatili & aromatico prius temperare & eluere ex poris intestinorum acidum & irritans fermentum, & post particulis crassioribus astringere blanda vi poros intestinorum & vasorum.

Atque ita hæc ægrotula, vix uno mense à vulnere inflicto elapso, incolumis evasit & permanfit, ac eadem ratione plures post hanc puellam pro voto sanavi.

OBSERVATIO III.

De Gangræna.

ANno 1680, die 7 Septembris foemina sexaginta annorum in dorso mamilla & brachio sinistro multis vesiculis summe dolentibus & aquam limpidam continentibus subito correpta fuit, ac interea bene comedebat, nec intrinsecus ullum sentiebat incommodum, quamobrem per biduum remedia neglexit, quo tempore ego accersitus vesiculas aperui, & cutim ac carnem subjectam inveni nigram & gangræna affectam.

Scilicet fermentum summe acidum & corrosivum delitescibat immotum & quidem valde profunde in poris istarum partium, & quamdiu ita jacebat immotum, non poterat inferre dolorem, nam dolor fit à motu solito vehementiore fibrillarum nervorum; corpus autem immotum aliud movere minime potest.

Sed quam primum fermentum illud acidocorrosivum ex poris suis expellebatur ab humoribus ex poris arteriarum egressis & per tubulos partium circulantibus, statim dolor ingens exortus est, ac mox coagulabantur humores circulantes & à fermento illo in acidum corrosivum mutabantur.

Jam

Jam humorum istorum coagulatorum particulæ magis lubricæ, flexiles & minores ab humoribus à tergo insequentibus propellebantur usque ad summam cuticulam, quam, quia ob poros ab aëre frigido constrictos penetrare nequibant, elevabant in altum & in formam vesicularum; particulæ autem crassiores, ponderosiores & magis acidæ remanebant in fundo, & fibrillas istarum partium disrumpebant ita, ut humores circulantes amplius intrare nequirent, atque hinc gangræna istarum partium exorta fuit.

Cum mihi jam manifestum esset, acidum corrosivum hoc in casu peccare, haud difficulter colligere potui, quænam adhibenda forent remedia; scilicet illa, quæ noveram temperare acidum; & quia sciebam spiritum nitri & salis acidum à spiritu vini dulcescere, ideo lavamentum confeci ex spiritu vini, cui addidi lithargyrium, oculos cancrorum, spiritum cochleariæ, cretam, aliaque acido resistencia, illudque lavamentum sæpius de die applicui cum linteo quadruplici, ac interea patiens singulis duabus horis assumebat duo cochlearia ex sequenti mixtura acidum temperante, ut pars illius per arterias ad partes affectas veniens, externis remediis opem ferret:

℞ *Aq. Melissa* ℥iij.
*Theriaca*l.

Vita Math. āā. ʒi.

Sacch. perlati ʒiiij.

Coralli alb. ppr. ʒi.

Oculor. cancr. ppr. ʒi ʒ.

Bezoard. mineral. ʒi ʒ.

Spir. Cornu cervi Gr. xx.

Sal. volat. oleosi Gr. xxv.

F. Mixtura.

Lavamento prædicto per unum diem adhibito cum nondum multum proficerem, partes affectas scarificavi, easque lavi unguento Ægyptiaco mixto cum spiritu vini, nec formidabam damnum ex aceto, quod ingreditur Ægyptiacum, quia illud omne in coctione avolat, dum unguentum illud conficitur; præterea partium affectarum margines inunxi oleo de lateribus seu philosophorum, tandemque imposui cataplasma ex ruta, absinthio, dictamno cretico, radice galangæ, calami aromatici, farina lupinorum, hydromelle, aliisque acidum temperantibus.

Prædictis remediis per paucos dies usurpatis pus bonum generari cœpit, quod particulis suis blande scindentibus dirupit reliquas intermedias fibrillas, quæ carnem vivam cum mortua adhuc connectebant, & sic partes gangræna affectæ separatæ sunt; & tunc applicui therebinthinam communem mixtam cum unguento basilico & vitello ovi, unde omnes particulæ viscosæ tollebantur, quæ po-

poros arteriarum & vias tubulorum aliàs obstruere solent, ac sic continuo particulæ quædam ex arteriis egrediebantur, ulceribusque adhærescebant ob similitudinem superficierum, atque ita omnia ulcera, quæ valde cava fuerant, brevi carne replêta conspiciebantur, quo tempore lintea carpta sicca apposui, & brevi cicatricem induxi per ea sola, nam omne pus aliàs rodens imbibunt, & oscula tenerorum vasorum penitus occludunt.

Atque ita nostra ægrota die 21 Octobris pristinae sanitati in totum restituta fuit.

OBSERVATIO IV.

De sphacelo pedis.

SEptuagenarius, Veneri, Bacchoque per totam vitam deditus, ac per intervalla frequentia spasmo dextri cruris correptus, anno 1681, die 22 Februarii in febriculam non adeo vehementem prolapsus est; die 26 Februarii appetitus prius prostratus redire videbatur, quare æger eo die bis magnam copiam coaguli lactis ebutyrati valde acidi comedit, & eodem die circa nonam vespertinam conqueri cœpit de ingenti dolore pedis dextri, ac brevi post de ejusdem stupore ac algore; idemque dolor, stupor & algor intra duas horas ascendit usque supra genu. Die 28 Februa-

bruarii ego accersitus sum, ac scarificans animadverti sphacelum totam manus palmam supra genu ascendisse, nam eo usque frigus summum ac pallor aderat, & in scarificatione nullum doloris signum apparebat, sanguisque nullus effluebat, excepto pauculo sanguinis valde nigri ac coagulati in una aut altera parte prorepentis.

Hæc omnia attento animo contemplans, judicavi Veneris, Bacchique abusum sanguinem hujus viri, ejusdem subtiliori ac volatiliiori portione sublata, nimis viscosum ac acidum reddidisse; & cum particulæ quædam acidæ ac viscosæ hujus sanguinis per circulationem ad pedem dextrum pervenirent, illas ibi forsan substitisse, ac pertinaciter postea hæsisse, suâque morâ majorem acorem ibidem acquisivisse.

Hæ autem particulæ nihil mali effecerunt, quamdiu immotæ permanebant, sed ubi per intervalla ex latibulis suis propellebantur ab humoribus circulantibus, ac ubi ab iisdem in motum ciebantur, tunc spasmi dextri cruris causa extiterunt irritando & scindendo fibrillas illarum partium, ac ita occasionem præbendo majori spirituum animalium affluxui.

Continuatus autem Veneris, Bacchique excessus in hujus viri sanguine fere nihil reliquit præter caput mortuum, ut ita loquar, hoc est, nihil præter sanguinem valde visco-

sum.

sum ac acidum, qui rite in corde effervesce-
re, ac per partes circulare non potuit ampli-
us; hic autem sanguis, ubi à febricula illa
majorem motum accipiebat, ac magis solito
rarefiebat, poros arteriarum satis aperuit, ut
multæ particulæ acidæ ac viscosæ egrederen-
tur ac subsisterent, hocque potius continge-
bat in pede dextro, quàm alibi, quia illic la-
tebat acidum ac viscosum fermentum, quod
acidum ac viscosum in sanguine contentum
ad se appropinquare fecit eo modo, quem ex-
plicuimus in Observatione secunda; & forsan
in causa est magna illa copia coaguli lactis
e butyrati valde acidii assumpta quod hoc eve-
nit die 27 Februarii potius, quam aliis die-
bus.

Particulæ autem illæ acidæ cum viscosis ex-
poris arteriarum die 27 Februarii egressæ, ac
in tubulis pedis dextri subsistentes ac con-
junctæ cum acido fermento inibi antea con-
tento, laterum suorum acie fibrillis vehe-
mentem valde motum impresserunt, atque
ita dolorem illum produxerunt; fibrillæ vero
impetum hunc non diu sustinere valentes,
brevi post prorsus dissectæ sunt, ac ita sensus
doloris, quamvis fieret scarificatio, in totum
sublatus fuit, & fibrillæ disruptæ in cincin-
nos resiliens tubulos pedis dextri ita obstru-
xerunt, ut spiritibus animalibus, nec non
sanguine influxus denegaretur, atque huc
etiam

etiam fecit coagulatio humorum in pede ab acido producta ; hic igitur detexi originem sphaceli pedis dextri ; & quod ille acido ortum suum debeat , confirmat sanguis ille niger & coagulatus , qui inter scarificationem effluxit , nam nemo nescit sanguinem nigrescere & coagulari ab acido.

Sphacelus igitur jam transcenderat genu , ac interea paulo supra partem sphacelo correptam dolor aderat intolerabilis.

Ego perpendens mecum ægroti dissolutam vitam antea actam , ipsius senectutem , pedem usque supra genu sphacelo tactum , & totam sanguinis massam tam graviter affectam , & prætereamemor , quod nulli senes mortem evaserant , quos noveram hoc morbo unquam correptos esse , audacter astantibus & amicis ægroti mortem indubitata prædixi , sed tamen interim pollicebar , me dolorem mitigaturum , quantum possem , & , si possibile foret , impediturum , ne malum amplius ascenderet.

Primo igitur patientem singulis duabus horis assumere jussi cochlearia duo mixturæ acidum temperantis & constantis ex aqua borraginis , buglossæ , theriacali , saccharo perlato , oculis cancrorum , corallo , bezoardico minerali , aliisque acidum infringentibus & viscosum attenuantibus.

Præterea decoctum ex aqua , vino , radicibus

bus calami aromatici, enulæ campanæ, ex ruta, dictamno cretico, absinthio, farina lupinorum, &c. constans cum duplici linteo calide applicui, unde mox doloris levamen, quia acidum laterum suorum acie dolorem inducens inde temperabatur, quamobrem linteum, quam primum exsiccabatur, eodem liquore de novo imbuimus, idque per aliquot dies continuavimus.

Ubi jam dies septimus Martii aderat, vidi lanuginem illam, quæ mucoris nomine vulgo venire solet, dispersam per totam cruris internam partem a talo usque ad genu, & quod si bonæ notæ microscopium tum temporis ad manus fuisset, multas plantas cum stipitibus, foliis, floribusque concinno ordine dispositas illic detegere potuissem ex crure hominis adhuc viventis propullulantes non aliter, quam fungus è terra provenire solet.

Æger interea nihil comedebat, ac febris singulis diebus sæpius veniente & evanescente corripiebatur, tandemque die 14 Martii horâ quartâ matutinâ placide obdormivit, pulsu ante mortem sæpe intermittente, qui quoque ab acido non difficulter deduci potest.

Massam autem sanguineam totam infectam fuisse, atque ea propter extirpationem hic minime convenisse, vel hinc liquere potest, quod tribus diebus, antequam æger moreretur

tur

tur, pes sinister à pollice usque ad talum etiam sphacelo correptus esset, & quod utraque manus duobus diebus ante obitum per viginti quatuor horas glaciei instar algeret, licet, febrim postea valide invalescente, iterum incallescere.

Quod vero remedia huic malo convenientia applicuerim, hinc liquido constare puto, quod sphacelus, qui prius, neglecto bono consilio, viginti quatuor horarum spatio à pollice pedis progressus est usque supra genu, quod ille, inquam, sphacelus post apposita mea remedia per duarum septimanarum intervallum non ascenderit altius quam unius palmæ latitudinem.

OBSERVATIO V.

De Erysipelate cruris.

Vir quadraginta annorum cœpit ægrotare febre, horâ duodecimâ post invasionem evanescente, quo tempore æger conqueri cœpit de dolore & rubore cruris dextri.

Nimirum in parte aliqua solida hujus viri extra vasa delitescibat fermentum aliquod acidum, quod hac aut illa de causa inde eluebatur & abripiebatur ad sanguinis massam, in qua inimicam illam fermentationem excitavit, quæ febris nomine innotescit.

Dum

Dum autem fermentum illud acidum cum sanguine circulabatur, forte particulæ quædam illius stagnabant & hærebant in cute cruris dextri, quæ brevi omnes alias istius acidi fermenti particulas ad se ex sanguine appropinquare coëgerunt, eo fere modo, quo magnes magnetem ad se accedere facit.

Particulæ illæ ibi hærentes ac fibrillas satis acriter scindentes dolorem in crure produxerunt; rubor autem ortum debebat sanguini in vasis capillaribus stagnanti ob incipientem coagulationem ab acido proveniente[m] sicut ruborem satis intensum in facie animadvertimus, ubi collum & venæ illic contentæ à collari aut alia quapiam re nimis constringuntur.

Huic affectui erysipelatis nomen imponere possumus, sed unde febris mox abiit; quando erysipelas apparebat, quia tum temporis massa sanguinea liberata fuit ab acido illo fermento, quod tunc demigravit in crus.

Morbum hunc intra biduum in totum sanavi unico lavamento acidum temperante & constante ex spiritu vini, Camphora, Lithargyrio, creta, sale Prunellæ, &c. quandoquidem firmiter persuasus eram phænomena hæc ex acido suam trahere originem.

OBSERVATIO VI.

De ulceribus cruris varicosis.

VIrgo quadraginta annorum, jam per longam annorum seriem malæ diætæ dedita, ac inter cætera noxia viscosis, aceto, aliisque acidis nimium delectata, pedesque æstivo tempore in aquam frigidam sæpius immergens, nunc per quindecim annos laboravit varice tibiæ sinistræ ab imo pede ad genu usque pertingente, ac ulceribus duobus circa malleolum internum ejusdem tibiæ profundis, sordidis, valde dolorificis, ac materia quadam acri ac tenui fere semper ad summum usque impletis, & circum circa erysipelas procomite sæpius habentibus. Horum ulcerum medelæ plures medici ac chirurgi per longum tempus frustra incubuere, imo etiam celeberrimus ille practicus Feij, dominus Cranenburgi.

Scilicet ab acidi & viscosi nimia quantitate assumpta sanguis hujus virginis redditus fuit crassus & aptus stagnare, quare portio quædam illius delata ad tibiam sinistram substitit & moram aliquam traxit circa valvulas alicujus venæ, cujus membranæ à majori sanguinis copiâ ibidem congestâ ita distendebantur, ut humores ex arteriolis inter membranas illius

lius venæ disperfis egressi (nam inter membranas venarum arteriolas, venulas nervulosque per microscopium detegere potes, & absque dubio adfunt etiam vascula lymphatica) & per membranarum tubulos errantes, libere transire nequiverint, sed stagnerint illic, seseque posuerint inter interstitia fibrillarum tantâ copiâ, ut interstitia illa ampliarentur non tantum, sed ut præterea etiam aditus intercluderetur spiritibus animalibus ex nervulis in tubulos illos prolabantibus, ac venam alias aliquatenus constringentibus, inque illa motum quendam peristalticum producentibus ad sanguinis circulationem in vena promovendam, atque ita sanguis in vena illa aliquatenus stagnans membranas illius supra modum distendens varicis citati causa extitit.

Sed cur varix ille potius in tibia, quam alibi se conspiciendum præbuit? quia scilicet sanguis venosus ibi ascendere debet per viam horizonti perpendicularem, & præterea hæc via aliquatenus occluditur à ligaculis illis, quibus crura constringere solemus ad retinendas caligas; sic in virgine hac suum etiam huc contulit immersio pedum in aquam frigidam non raro instituta.

Sanguis igitur majori, quam par est, copia congestus in hac vena, partes quasdam ipsius venæ membranarum minus resistentes disten-

distendit magis quam alias crassiores, & sic recessus quosdam seu sinus sibi formavit, ac præcipue quidem circa valvulas, in quibus sanguis, naturâ suâ jam acidiusculus, majorem adhuc acorem sibi contraxit, quia ibi diutius absque circulatione commorabatur.

Sanguinis autem hujus particulæ multæ acidiores in carnem vicinam transsudarunt per partes varicis magis distentas ac per consequens rariores, hoc est, per sinus illos, & sic fibrillis ibi irritatis, & post difficissis dolor excitatus est, ac postea duo ulcera dolorifica, quæ deinde, pluribus fibrillis disruptis, reddebantur profunda.

Particulæ illæ acidæ pertinaciter hærentes in poris labiorum ac fundi ulcerum humores sinceros adhuc alluentes convertebant in acidos, qui ob tubulos ab ulceribus interruptos circulationem continuare non valentes, ab humoribus à tergo continuo insequentibus propellebantur foras in cavitatem ulcerum, quam ad summum usque fere semper adimplebant humore acri, acido ac tenui, sed ita tamen tenui, ut interim admixtæ essent particulæ quædam viscosiores ac magis ramosæ, quæ, ramulis suis sibi mutuo implexæ, ac hærentes in superficie ulcerum, illa sordida reddebant.

■ Huc usque explicuimus, quomodo particulæ quædam acidæ per sinus varicis transsuda-

daverint in carnem vicinam ; nunc tempus est, ut animadvertas, particulas acidas multo plures ex finibus illis abreptas esse in massam sanguineam, cum qua circulantes magna sui portione ingressæ sunt ulcera magis quam alias partes, ob acidum fermentum illic delitescens, eo modo, quem explicuimus in Observatione secunda, & sic adaucta fuit copia humoris acidi ulcera implentis & ex illis promanantis.

Erysipelas, quod ut plurimum circumvallabat ulcera, ab acido ibidem hærente itidem suam trahebat originem.

Hæc omnia dum aliquantisper mecum volutabam, tandem me converti ad varicem, ut ad primam mali originem, quæ causa procatarctica vel primitiva dici posset, si terminis artis in utilibus uti alicui volupe foret; ac è varice lancettâ aperto eduxi uncias aliquot sanguinis stagnantis, acidi & nigricantis.

Deinde perveni ad massam sanguineam acido fermento imbutam, quæ causæ antecedentis nomine gauderet hoc in casu apud illud subtile nimis eruditorum genus, quod magis de vano verborum apparatu, quam de rebus sollicitum est; illamque corrigere cœpi per bonam diætam institutam, viscosa, acidæque cuncta prohibentem, atque per pulverem acidum temperantem quotidie assumtum constantem ex scrupulo uno oculorum

can-

cancrorum, ac eadem quantitate coralli albi.

Denique ad ulcera ipsa accessi, in quorum fundo, labiisque delitescebat acidum fermentum, quod, si quibusdam forte placeret, causæ conjunctæ nomine posset appellari.

Præcipuum, quod mihi jam restabat agendum, erat, ut fermentum illud temperarem ac tollerem, atque ut labia ulcerum ad fundum usque sensim & sine sensu deprimerem, nam ex hoc ultimo negotio triplicem mihi pollicebar utilitatem.

Primo sciebam, quod sublatâ hoc modo ulcerum cavitate, nihil in illis posset colligi humoris illius acidi ac aliqua saltem ex parte viscosi, qui particularum viscosarum ac ramosarum ratione ulcera antea sordida reddebant, atque acidarum ac scindentium particularum respectu illa quotidie magis magisque excavabat, quandoquidem in ulcerum cavitate continuo magna copia congerebatur prius, sed quod ille humor, si ad ulcera adhuc veniret, statim post adventum suum deberet foras propelli, hoc est, ad latera ulcerum à corpore duro labiis ulcerum deprimendis validius appresso.

Secundo certus eram hoc pacto circulationem sanguinis ac humorum iri restitutum, in quo magna pars curationis ulcerum sita est; nam labiis ulcerum non prominentibus, ut ante, supra fundi superficiem, effici posse
vide-

videbam , ut humores per tubulos in labiis ulcerum contentos circulantes , qui prius ob tubulos ab ulceribus interruptos in ulcerum cavitatem defluebant , jam viam sibi quærent per tubulos in fundo ulcerum repertos , atque ita prorsus novam circulationem iterum inirent , quæ non impediretur ab aëre ambiente , uti prius , quia ille satis arceretur ab eodem corpore , quod ulcerum labia deprimeret , quoniam illud satis crassum , solidum , durumque reddere mihi proposueram.

Tertio sæpius in ulcerum vulnerumque curatione observaveram , cicatricem generandam nunquam initium capere à centro , aut alia parte vicina ulcerum , vulnerumve , sed semper incipere ab extremitate cutis ambientis ob similitudinem superficierum , quæ inter cutim ac cicatricem reperitur ; atque hinc firmiter persuasus eram , ulcera ab acido fermento sordibusque liberata prius , plana-que reddita modo prædicto , ac circulatione restitutâ gaudentia , brevi temporis spatio contacta fore cicatrice.

Congessi igitur nonnulla idonea medicamenta acidum temperantia contra fermentum peccans in ulceribus delitescens , atque , ut unâ fideiâ duos dealbarem parietes , formavi ex illis placentulam satis duram crassamque ac ulceribus paulo maiorem , sic ut tegeret

etiam portionem parvam labiorum, eamque ulceribus imposui, ac per strictam satis ligaturam validius appressi, & reliqui per horas duodecim, post quas transactas vidi, quod spes, quam inde conceperam, me non fefelleret, nam ulcera reperi plana prorsus, à for-
dibus omnibus liberata, ac jucundo rubore conspicua, parumque aut nihil fere dolentia, unde propemodum raptus in admirationem, collegi acidum in ulceribus fermentum jam magna ex parte esse temperatum, ac brevi totum temperatum iri.

Post paucos dies, circulatione restituta, particulæ bonæ notæ per tubulos cutis ambientis euntes, illius extremitati adhæserunt firmiter ob similes cum cute superficies, atque ita nobis in conspectum venit rudimentum quoddam cicatricis, quæ intra quinque septimanas ulcus utrumque plane occlusit, quandoquidem quotidie magis magisque accrescebat.

Tandem singulis annis semel aperui varicem citatum, ex eoque eduxi libram unam sanguinis, atque ita effeci, ut ulcera illa postea nunquam iterum disrupta sint.

Erysipelati, quod ferme oblitus eram, interea, dum medebar ulceribus, imponebam linteam quadruplex imbutum mixturâ conflata ex aqua florum sambuci, spiritu vini, camphora & saccharo Saturni ad acidum pec-
cans

cans temperandum , quo temperato omnia erysipelatis symptomata cessarunt , ac inter cætera etiam ardor inductus prius à particulis acidis , dum laterum suorum acie fibrillas citius solito commovebant.

Sed unde contigit , ut ulcera hæc longo temporis intervallo sanari non potuerint à tot medicis ac chirurgis , etiam provectæ fatis ætatis viris , quique ideo , solidum aliorum ratiocinium spernentes , nil nisi experientiam suam semper crepabant ?

Experientia sine vera ratione parum potest ; nam sicut inter mille facies humanas nulla reperitur alteri per omnia similis , sic inter totidem morbos nullus est , qui cum alio in omnibus prorsus conveniat ; & præterea valde credibile est , sanguinem & partes internas unius hominis non minus differre à sanguine & partibus internis alterius hominis , quam externas , unde iterum exsurgit varium hominum temperamentum , cujus varietas varia remedia postulat , ac præterea præter experientiam etiam sanum medici judicium , quod alia pro hoc , alia pro illo remedia novit eligere.

Ad hæc ut dicamus , quod res est , medici illi ac chirurgi secundum vanam ac inutilem quandam theoriam ac philosophiam conceptus suos dirigentes , nec causam varicis nec illius effectus , neque etiam ejusdem

remedium invenire potuerunt.

Deinde illi omnes fere morbos deducebant ex quatuor suis humoribus, cum tamen interim nescirent, quid foret unusquisque & quibus particulis constaret, ut bilis, pituita, sanguis, melancholia; atque hinc factum est, ut vera remedia eligere illis esset impossibile. Multo prudentius egissent, si respexissent potius ad varias sanguinis particulas, quæ figura, magnitudine ac motibus suis à se invicem differunt, & præcipue, si attendissent ad acidum & sal, ut liceret ipsis expiscari, utrum horum in sanguine teneret dominatum, & si foret hoc acidum, purgationes per alvum nunc minime convenire.

Præterea illi conceptus suos nimis confunde-
bant, cum putabant ulcera illa prius per quædam medicamenta debere detergi, deinde per alia incarnari, & tandem cicatricem iterum ab aliis induci debere, nam, hanc nimis anxiam distinctionem valde inutilem esse, vel hinc manifestum evadit, quod ego solâ & unicâ meâ placentulâ utrumque ulcus tam brevi sanaverim.

Denique illi inter medendum attendebant ad axioma suum, quod contraria contrariis curentur, ac animadvertentes ardorem in erysipelate ulcera cingente, illum propellere tentabant per frigida, quæ sanguinem & humores sistebant, unde illi acescebant, sic-
que

que ardorem erysipclatis non parum adaugebant; sed abutebantur illi suo axiomatico, quo si bene uti voluissent, debuissent scire, ardorem esse tantum effectum, & pro causa agnoscere particulas quasdam acidas propter obstructionem circa ulcus hærentes, quæ lateribus suis scindentibus fibrillas nervosas citatiore solito tremore concutiebant; & tunc rectius contraria contrariis curassent, applicantes scilicet talia, quæ acido vellicanti atque viscoso obstruente resistere pro comperto habebant.

OBSERVATIO. VII.

De vulnere oculi.

ANno 1680, die 21 Novembris me jussit accersi juvenis nobilis, viginti quatuor annorum, vitam agens militarem, qui ante triduum vulneratus erat à grandine plumbeo per sclopetum emissio in ea oculi sinistri parte, quæ est inter Iridem & pupillam, ita ut grando in oculum usque penetraverit, & sic humoris aquei non parum mox ex vulnere facto profluxerit. Foramen vulneris obturatum inveni materiâ quâdam fibrosa ac candicante. Iris cum pupillâ fauciâ valde livescebat, ac reliquum oculi fauciati intense rubebat, tumebatque, aderat ardor ac lachrymarum

acrium profluxus; dolor comitabatur continuus, qui remittebat, ubi æger caput in posteriorem partem deflecebat, & quoties pronus sedebat, invalescebat; visus oculi læsi in totum sublatus erat, præterea oculus dexter, licet intactus mansisset, rubebat ac dolebat. Chirurgus quidam per triduum materiæ isti vulnus obturanti imposuerat acria, ac reliquæ oculi parti frigida:

Forſan alicui mirum videbitur, quod non omnis humor aqueus per vulnus promanaverit, ſed mirari deſinet, ſi duas ſubſequentes rationes attento animo perpenderit.

Primo conſideret, quod grando inferiore ſui parte tortius appuſſus fuerit in oculum, quam parte ſuperiore ſui, & ſic partem interiorem membranæ oculi diſrupit, ſuperiore membranæ parte manente integra, atque ita pars membranæ diſrupta intro vergens aperturam quandam formabat, per quam portio humoris aquei effluxit, qui tamen in effluxu ſuo membranam illam prius intro vergentem foras iterum propulit, quæ tunc inſtar valvulæ foris intro, non intus foras ſpectantis aperturam vulneris iterum occluſit, ſicque impedivit, ne plus humoris aquei ex oculo proflueret.

Secundo loco conſideranda venit materia illa fibroſa ac candicans foramen vulnuſculi obturans; ſed unde hæc materia ſuam trahēbat

bat originem ? Si jam cum vulgo eruditorum ad consuetum ignorantiae asylum confugere vellem, facillima mihi foret responsio, dicendo tantum, quod natura tam provida fuerit hoc in casu, ut foramen brevi impleverit materiâ idoneâ, non tantum ne humor aqueus efflueret omnis, sed etiam, ne aër ambiens frigidissimus ad partes oculi internas penetraret, iisque noceret; sed tale responsum non minus ridiculum mihi videtur, quam si mihi, interroganti, cur pellicula generetur in pulte fervente ac aëri expósito, alter responderet, naturam pultis adeo providam esse, ut statim pelliculam quandam formet in superficie pultis ferventis, eum scilicet in finem, ne aër frigidus, ad partes internas pultis accedens, iis possit nocere, utque calor in pulte tanto diutius conservetur, & vapores, alias avolantes, ob super impositam membranulam retineantur ac coërceantur intra pultem; cum potius reponere oporteret, multas pultis particulas tenuiores & majorem motus quantitatem nactas, ac figuras habentes ad motum faciles in auras avolare, & inter avolandum abripere secum usque ad superficiem pultis particulas quasdam crassiores, ramosas, ac ad motum minus aptas, quæ motu suo in aërem ambientem translato, quiescunt in superficie pultis, ubi ramulis suis sibi invicem implicitæ concrescunt in cuticulam, quæ pul-tem contegit.

Sed ad propositum revertentes potiori jure respondebimus hunc in modum : particulæ quædam ex poris arteriarum egressæ & in tubulis membranarum oculi circulantes ferebantur usque ad finem tubulorum à vulnufculo interruptorum, & sic quidem particulæ tenuiores avolabant in auras, sed particulæ quædam magis ramosæ extra tubulos prolapsæ, motu earum sublato ab aëre tunc temporis frigidissimo, sibi invicem per ramulos suos implicabantur, & concresecebant in materiam quandam fibrosam ac candicantem non ab similem illi materiæ, quæ conspicitur plerumque in aqua, in quam sanguis ex vena pedis aut manus secta profluxit.

Grando ille plumbeus oculum intrare non potuit, quin eum valde contunderet, ac vacuula sanguifera quædam disrumperet, ex quibus sanguis sub ratione sanguinis emanans stagnabat ac livore inficiebat Iridem & pupillam.

Vulnus autem fieri non potuit in oculo, quin fibrillæ multæ disrumperentur, & disruptæ resilirent in cincinnos, atque ita tubulos multos obstruerent, in quibus humores circulantes accumulati premebant vasa sanguifera vicina, sic ut sanguis in vasis stagnaret, unde tumor & rubor in toto ferme oculo.

Sanguis vero in vasculis capillaribus stagnans,

nans, præcipue autem ille, qui extra vasa effusus jacebat, brevi acescere cœpit, tuncque particulis suis scindentibus fibrillas vicinas solito citius & vehementius commovebat, unde ardor & dolor exortus est.

Particulæ porro acidæ ejusdem sanguinis stagnantis & coagulati irritatione sua leves quasdam concussiones excitabant in glandulis oculi; unde contentus in illis liquor, hoc est, lachrymæ continuo fere expellebantur, quæ solito acriores erant, quandoquidem illæ, ut pote falsæ, in effluxu suo subitanæam quandam effervescentiam concitabant cum particulis acidis sanguinis stagnantis in transitu hærentibus.

Dolor autem, de quo dixi, non tantum à particulis acidis & scindentibus proveniebat; sed præterea etiam à grandine plumbeo intra oculum nunc huc, nunc illuc iterum volutato, atque hic erat dolor, qui remittebat, ubi æger caput demittebat in tergum, quia grando ille tunc immotus jacebat & quiescebat super osseam oculi orbitam; quando vero æger caput inclinabat in pectus, tunc statim aderat doloris exacerbatio, quoniam tunc grando iterum commovebatur & premebat partem oculi vulneratam.

Maxime pupillæ pars tegebatur materia illa fibrosa ac candicante, reliqua parte live-
scente interim à sanguine extravasato, sic ut

globuli cœlestes per pupillam intrare nequissent ad fibrillas nervi optici per fundum oculi dispersas commovendas, atque ita nemini mirum videri debet, quod patiens visu oculi vulnerati prorsus destitueretur.

Sed majori jure forsan mirabitur aliquis, quod oculus dexter, qui à grandine plumbeo nihil mali passus erat, interim rubore nec non dolore etiam vexaretur, sed hanc mirandi causam brevi tollere conabor.

Nemo est, qui non aliquando expertus est in semetipso, quod, uno oculo moto, alter immotus retineri vix possit, cujus rei causa est, quod spiritus animales de novo ex cerebro per nervos in musculos unius oculi determinari vix queant, quin eodem temporis momento simul aliqui pergant in musculos oculi alterius; unde manifestum evadit, quod, ubi unus oculus dolet, hoc est, ubi in eo adest vehementior solito fibrillarum agitatio, quod tunc, inquam, major copia spirituum animalium ob poros in cerebro magis apertos debeat profluere in oculum dolentem non tantum, sed etiam in oculum sanum, in quo hoc pacto producentur leves quædam contractiones, quæ tubulos & vasa sanguifera constringent aliquatenus, & sic sanguinis & humorum circulatio aliquo modo sistetur, unde illi brevi acescent, & particulis suis scindentibus inferent dolorem, quem comitabitur rubor,

bor, proveniens à sanguine in vasis capillaribus stagnante.

Rebus ita stantibus ægro prædixi, quod visum oculi vulnerati nunquam posset recuperare, in quo mox acquievit patiens dicens, se gratias æternas mihi acturum, si modo visum alterius oculi conservare valerem, quod illi mox asseveravi.

Progrediens igitur ad vulneris hujus medelam judicavi præcipuum, quod mihi agendum incumbibat, esse, ut circulum sanguinis & humorum impeditum restituerem, ac proinde aërem arceri debere & acidum esse temperandum.

Primo igitur bis de die guttulas aliquot sequentis collyrii calide in utrumque oculum instillavi ad acidum temperandum.

℞ *Aq. Euphrag.*

Chelidonia āā ℥ij.

Hyssop. ℥i.

Oculor. cancr. ppr.

Coralli ppr. āā ℥i.

Troch. alb. Rhas. ℥ii ℥.

Sacch. saturni ℥i ℥.

Tutia ppr. ℥ij.

M. F. Collyrium.

Tunc superposui sacculos duos coctos in vino Gallico, qui constabant ex fœnogræco, hyssopo, floribus lavendulæ, aliisque multo sale volatili gaudentibus, ac postea horum

facculorum loco applicui emplastra copia facilis abundantia, quale reperitur in gummi ammoniaco, sagepeno &c.

Ac tandem utrumque oculum ita obligavi, ut immotus quiesceret uterque & quidem in loco calido & tenebricoso.

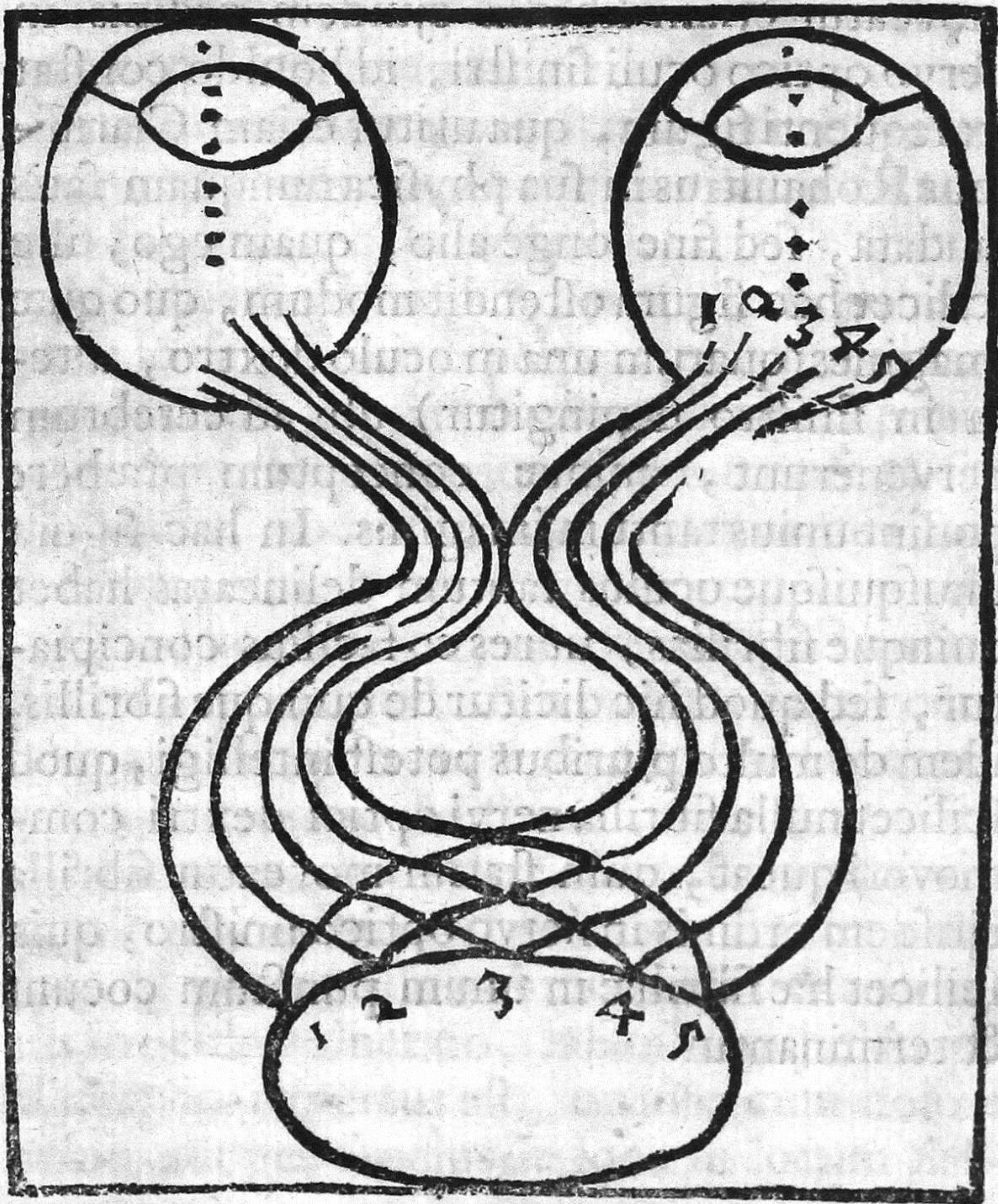
Ut autem admirandi occasionem tollam, quam forsan aliquis caperet ex eo, quod oculum dextrum, qui non erat vulneratus, tam anxie curaverim, rationes, prout opinor, satis validas, quibus ad hoc impulsus fui, addere proposui.

Quod hoc fecerim, non tam respectu oculi dextri, quam sinistri fuit; nam si dexter oculus manisset apertus, æger eundem sæpe movisset, ac eodem vidisset.

Motus autem ille externus oculi dextri vix contingit, quin simul moveatur sinister oculus, & quantum dolor hinc fuisset exacerbatus in oculo vulnerato, is facile conjiciet, qui aliquando expertus est, quanto cum dolore manus aut pes faucius de loco in locum moveatur.

Adhæc, si oculus dexter non fuisset occlusus, absque dubio multa objecta hoc aut illo tempore visu attigisset, atque illud fieri non potuit, quin simul motus aliquis de novo produceretur internus, hoc est, in fibrillis nervi optici, à globulis cœlestibus; quod vero ne minima quidem fibrilla nervi optici, in dextro
ocu-

oculo possit moveri, quin eodem tempore moveatur etiam fibrilla ejusdem ordinis in nervo optico oculi sinistri, id liquido constat ex sequenti figura, qua utitur etiam Clarissimus Rohaultius in sua physica nunquam satis laudata, sed sine longè alio, quam ego; ille scilicet hac figura ostendit modum, quo quæ imagines (quarum una in oculo dextro, altera in sinistro depingitur) ubi ad cerebrum pervenerunt, animæ conceptum præbere possint unius tantum imaginis. In hac figura unusquisque oculus tantum delineatas habet quinque fibrillas, ut res eo facilius concipiatur, sed quod hic dicitur de quinque fibrillis, idem de multo pluribus potest intelligi, quod scilicet nulla fibrilla nervi optici dextri commoveri queat, quin statim moveatur fibrilla ejusdem ordinis in nervo optico sinistro, quia scilicet hæ fibrillæ in unum punctum coeunt & terminantur.

Atque ita oculo dextro brevi & sanitas pristina & visus integer rediit, sed sinister oculus sanari non potuit ante mensem Martium anni sequentis, & circa id tempus omnis tumor & rubor abiit, livore jam dudum discusso, grando autem cum hac aut illa parte oculi coaluit, ideoque immotus permanfit, & sangu-

guini, humoribusque sua libera restituta fuit circulatio, unde humores per tubulos à vulnere interruptos circulantes continuo particulas quasdam deponebant ad latera vulneris, quæ ob similitudinem superficierum adhærebant & agglutinabantur, sicque efformabant cicatricem, quæ vulnus contegebat & materiam illam fibrosam ac candicantem propellebat, sed quia tam densa fuit, ut globulos cœlestes prohiberet, ne per lineam rectam ipsam possent penetrare, ideo visus oculi vulnerati deperditus permanfit.

Sed hic oculus interea quoad molem suam vix differebat ab oculo dextro, quamvis humoris aquei non parum ex vulnere recens facto profluxerat, quia scilicet particulae teretes & lubricæ quædam per poros arteriarum effluebant in cavitatem illam, in qua humor aqueus continetur, quæ damnum humoris amissi resarciebant.

Inter medendum semper abstinui à frigidis, quia illa tubulos & poros valde angustos oculorum obstruunt, atque hanc ob causam hic etiam rejicio pingua, utpote quæ ramulis suis tam profundè & pertinaciter se implicant angustissimis oculorum poris, ut illa difficillime possis iterum expellere.

Sed cur vulnus hoc non citius sanari potuit? Hoc partim ob ægroti, partim ob chirurgi delictum contigisse assero.

Patiens & Veneri & vino nimis indulgebat, unde sanguis valde commovebatur, cujus tunc portio magis concitata tendebat sursum, utpote per viam magis rectam, atque ita impingebat in obstructiones oculi faucii, quas tamen ob pertinaciam suam perfringere nequibat, atque hoc pacto dolor crescebat.

Præterea inter densissimas nives ex aëre frigidissimo delabentes per totos aliquando dies exercebat venatum, oculo dextro, invito me, aperto, atque hinc obstructiones adhuc factæ sunt multo pertinaciores & numerosiores.

Chirurgus, qui per triduum huic vulneri medebatur, deliquit in eo, quod materiæ illi fibrosæ, quæ humoris aquei effluxum impediēbat, ideoque auferri non debebat, imposuerit acria, quæ tamen oculus perferre non potest; deinde, quod reliquo oculo applicuerit frigida, ad affluxum scilicet sanguinis & humorum, ut ille ajebat, sistendum; sed an ignoras, bone vir, quod affluxus hic sanguinis & humorum sit oculo, ut & reliquis partibus naturalis & necessarius, & si medicamenta pro voto tuo operata essent, quod tunc brevi præstò fuisset gangræna; vides sanguinem & humores majori copia, quam par est, adesse in oculo; sed male ratiocinaris, ubi putas hoc fieri ob majorem solito affluxum, cum potius fiat

fiat propter obstructions, quæ refluxum sanguinis per venas, ac humorum per vasa lymphatica, prohibent, unde sanguis & humores majori copia in oculo colliguntur, flagrant & acescunt, quare potius debuisses adhibere acidum temperantia, quæ præterea convenissent ad tollendum livorem Iridis & pupillæ à sanguine grumefcente productum; nam certum est, sanguinem grumefcentem & coagulatum per frigida non posse restitui, sed crassiores reddi, atque obstructions peccantes hoc pacto non tolli sed augeri. Sed antequam huic observationi finem imponam, unum adhuc phænomenon mihi discutendum restat circa vulnera.

Certum est, quod sublata causa tollatur effectus; sed cur igitur sublato ense, cultro, aut alia re vulnerante non statim tollitur dolor in vulnere, sed aliquando per longum tempus perseverat? Dolor in parte læsa non est nisi solito vehementior fibrillarum concussio, quæ fieri nequit nisi ab alio corpore in motu posito; quid igitur de dolore dicam, qui aliquando per totos dies, imo per totas septimanas post vulnus inflictum protrahitur, cum ensis, culter, aliæque res externe vulnerantes jam dudum sublatae sunt? circumspiciam caute, num aliud quippiam invenire queam quod fibrillas partis fauciae in solito majorem agitationem cieat, sed, ecce, inveni; ubi fibrillæ quæ-

quædam ab ense diffcinduntur, tunc statim resiliunt in cincinnos, atque ita tubulos partis vulneratæ obstruunt, sicut humores libere circulare nequeant, sed impingant in illas obstructiones, unde dolor, qui adhuc increfcit, ubi humores illi jam incipiunt acescere, & particulis suis scindentibus fibrillas adhuc magis irritant; præterea multæ fibrillæ, quæ antea cute tegebantur, post vulnus inflitum exponuntur aëri ambienti, qui illas vehementiore, quam par est, tremore afficit, dum iisdem aliquid communicat de motu suo, quo continuo, & quidem satis validè agitur.

O B S E R V A T I O VIII.

De tumore suppurato nec non de carie ossis.

PUella decem annorum, feбри fervida correpta, brevi post dolorem, ac mox etiam tumorem sensit in humero, qui erat ejusdem cum cute coloris, ac duriusculus.

Sanguis nempe à febre solito magis agitat-
tus ex latibulo hujus aut illius partis solidæ eluit particulas multas acidas & viscosas, quæ, cum sanguine circulantes, aliqua sui portione egressæ sunt ex poris arteriarum tum temporis ob febris fervorem magis dilatatis in tubulos circa humerum & longe infra cutim sitos, in quibus hærebant & dolorem excitabant,
dum

dum laterum suorum acie fibrillas solito vehementius commovebant, atque hoc pacto tubulos vicinos etiam aliquatenus distorquebant, unde humores ibidem etiam stagnarunt, qui, licet essent sinceri, brevi mora ibi acescebant; sanguis hinc etiam stagnabat in multis vasculis capillaribus, sed tam profundè infra cutim sitis, ut rubor per cutim transfluere nequiret, atque ideo tumor apparuit ejusdem cum cute coloris.

Sed unde durities illa tumoris? nam liquor est, qui in eo continetur, & liquor, utpote fluidus, & manui blande appellenti nullam resistantiam exhibens, non sentitur durus sed mollis.

Sed magna liquoris copia continetur in pomo, potestque ex illo exprimi, & tamen interim sentitur duriusculum, quia scilicet liquor ille valde divisus est, ac in singulis pomi tubulis & poris à se invicem distinctis hæret separatus, quare manus pomum tangens occurrit primo pomi tubulo, unde particulæ liquoris in eo contentæ quidem aliquatenus recedunt, sed mox accedentes ad subjacentem tubulum, inveniunt resistantiam, atque hinc manifesta redditur pomi durities & per consequens etiam durities tumoris.

Certo igitur persuasus, hoc in casu peccare particulas viscosas obstruentes, acidasque scindentes & irritantes, nihil magis hic con-

ve-

venire judicavi quam aperientia & acidum temperantia, quamobrem appofui tumori emplastrum Sticticum Paracelfi; sed, ut hoc obiter notem, in eo supervacuum mihi videtur magnes, qui nulla alia de causa hic additur, quam ut res noxias ex profundo ad se alliciat; magnes autem non quævis corpora sine discrimine ad se accedere facit, sed tantummodo ferrum & magnetem, atque hanc etiam vim prorsus amittit, ubi in pulverem conteritur, quia pori striati tunc diffringuntur, sicut id ipsum expertus est Rohaultius, qui melioris notæ magnetem in pulverem redegit, eumque indidit linteo, ejusque pulvisculos satis valide ad se invicem appressit, & tunc invenit & animadvertit pristinas in magneti vires in totum evanuisse.

Emplastrum citatum (ut ad propositum revertar) reliqui per aliquot dies super tumorem, sperans, acidum hoc pacto temperari, ac viscosum attenuari posse ita, ut partim circulationi pristinae restitueretur, partim per poros cutis avolaret, sed malum fuit nimis pertinax, atque ideo spes mea me fefellit. Quid igitur factum est? Scilicet acidum particulis suis scindentibus tandem fibrillas & tubulos quosdam dirupit, atque ita liquor in tumore contentus in unum locum confluxit, & tum temporis tumor non amplius duriusculus, sed mollis existerat,
non

non aliter quam liquor, ex pomo antea duro expressus, & vasculo aliquo exceptus, se mollem exhibet digito palpanti, atque in eo puto consistere factam in tumore suppurationem.

Jamjam audire videor clamans contra me vulgus eruditorum, quod scilicet hanc ægrotulam non tractaverim secundum artem, hoc est, secundum falsam ac inutilem ipsorum theoriam, quæ in principio tumorum repellentia applicare jubet, sed respondere facilissimum est, dummodo dicam, quod omnium ferme tumorum causa sit obstructio, quæ (secundum proprium ipsorum axioma, quod scilicet contraria contrariis curentur) per aperientia tollenda venit, non autem multiplicanda per repellentia vulgo dicta, hoc est, per frigida & astringentia.

Sed quid si adversarios proprio ipsorum gladio jugulem, eosque convinciam duobus argumentis, vel in ipso tumorum fere omnium initio rarissime, imo nunquam convenire repellentia vulgo dicta? tentabo saltem.

Volunt igitur adversarii, ut in principio tumorum applicentur repellentia, sed interim tamen duos casus excipiunt, primo cum tumor fit per congestionem, secundo quando ille reperitur in emunctorio.

Quoad primum, certum est unicuique à præjudiciis nondum plane occæcato, nullum

tumorem fieri per fluxum, qua talem, utpote naturalem, sed omnem tumorem fieri per congestionem, hoc est, tum demum, quando sanguinis ac humorum fluxus aliqua ex parte impeditur propter obstructionem, ob quam sanguis & humores alicubi congerantur & accumulentur, atque hinc evidentissime sequitur, repellentia nunquam valere in tumoribus.

Quoad alterum, brevitatis ergo sumemus tantum unum emunctorium sic ab illis vulgo nuncupatum. Asserunt igitur repellere non licere in tumore inguinis, quia illud est emunctorium hepatis, hoc est, quia per illud fordes hepatis expelluntur, sed hæc est ratio mehercule falsissima: nam vasa lymphatica & venæ liquorem contentum ab inguine sursum deferunt, sic ut nihil restet præter nervos & arterias, per quos vel quas hepatis excrementa deponantur; sed licet nervi excrementa quædam ejicerent per inguen, tunc illud non esset emunctorium hepatis, sed potius cerebri aut medullæ spinalis, nam nervi, qui valde pauci in hepate esse reperiuntur, ex eo nihil recipiunt, & quamvis per arterias, quæ ex hepate etiam nihil excipiunt, excrementa quædam expellantur in inguen, ac per illud foras proturbentur, non ideo inguen meretur dici emunctorium hepatis, sed potius totius massæ sanguineæ,
& si

& si propterea in inguine repellere non licet, quia illud est emunctorium sanguinis, tunc per consequens vetitum erit in ulla corporis parte repellere, quia ubique per poros corporis multæ particulæ ex sanguine evacuantur & exhalant.

Sed tempus est, ut ad propositum revertamur, unde nimis longè digressi sumus.

Quandoquidem igitur tumor maturus erat, & pus, quod continebat, tam profunde situm erat, ut carnem ac cutim superpositam per-rumpere non posset, ideo apertionem feci in ea tumoris parte, quæ mollior ac eminentior apparebat, sicque puris haud parum profluxit; sed ecce, tunc invenio subjectum nigrum ac cariosum ab acido scilicet in tumore contento, quod fibrillas periostei, ac post ipsius etiam ossis disscidit, ejusque falem volatilem corrumpit, qui ossibus naturalis est, ac magnâ copiâ in illis reperitur, sicut liquet ex destillatione cranii humani, ex quo multum spiritus, multumque salis volatilis in forma sicca elicitor.

Quod si autem aliquis in hisce meis rationciniis nondum acquiesceret, nec crederet hanc cariæ ab acido esse indoctum, illi juberem, ut oleum vitrioli, quod valde acidum est, applicaret dentibus, nam sic damno suo animadverteret illos tandem inde reddi cariosos ac frustulatim excidere.

Imo

Imo Fabritium Hildanum, expertissimum illum ac celeberrimum medico chirurgum, hoc non latuit, quamobrem ille in carie ossis nihil magis damnat, quam oleum sulphuris, vitrioli, aquam fortem &c. acida, & quidem merito.

Jam dudum sciebam ulcera cum carie ossis comite sanari non posse, nisi osse prius restituto, atque ideo ossis cariosi medelæ primo incubui.

Non ignorabam quoque pingua ossibus valde nocere, quia illa ramulis suis facile obstruunt angustos poros & tubulos ossium, & quidem satis pertinaciter, qua de causa omnia pingua cane peius & angue hic vitavi, ac ossi carioso inspersi pulverem euphorbii, quod multum salis volatilis, & quidem acerrimi, continet, atque ita brevi tempore omnis caries sub forma pulveris impalpabilis ex ulcere sensim evacuata fuit.

Quod acredo euphorbii non sit acida, ut aliquis forsan conjiceret, sed salina, manifestum redditur ex eo, quod tam vehementer sternutationem moveat, non aliter quam spiritus salis armoniaci, qui à nemine falsus esse negatur. E contra naribus admoveo spiritus acidus nitri, vitrioli, salis & sulphuris, animadvertes illos, licet acerrimi sint, sternutationem tamen minime movere.

Ut autem externis medicamentis per inter-

terna opem ferrem , inter usum euphorbii ægrotulæ exhibui decoctum ex china, sarsaparilla, aliisque multum salis volatilis continentibus constans.

Si caries hisce cedere noluiſſet, adhibuiſſem ferrum candens, quod à quibusdam dicitur cauterium actuale, ad distinctionem cauterii potentialis, sed male, nam cauterium potentiale non datur; omne cauterium, hoc est, omnis res urens agit; & si illud cauterium potentiale dici meretur, quod, quamvis jam urere nequeat, brevi post tamen illud præstabit, tunc glacies optimo jure habebitur pro cauterio potentiali, quia illa reduci potest in aquam bullientem, & quam inepta sit talis locutio, aliis judicandum relinquo.

Ferrum candens autem duabus de causis in osse carioso juvat; primo namque fermento acido-corrosivo in osse hærenti tantum de motu suo communicat, ut illud evaporare possit, sicut spiritus vitrioli in destillatione per ignem in altum elevatur; secundo illam portionem fermenti acido-corrosivi, quæ reliqua manet in osse carioso, temperare potest, nam ferrum egregie resistit acido, ut patet confectione vitrioli Martis, in qua manifesta satis excitatur fermentatio, dum spiritus vitrioli infunditur limaturæ chalybis, atque ita brevi temporis intervallo spiritus vitrioli mul-

C

tum

tum amittit de sua vi corrosiva ac de acore suo, imo dulcescit.

Carie ossis sublatâ reliquum ulcus brevi carne impletum fuit solâ therebinthinâ communi cum vitello ovi imposita, ac cicatrix per lintea carpta ficca inducta fuit, quæ imbibunt continuo pus, quod in ulcere relictum cicatricis generationi non parum obstat.

Complures sunt, qui arterias & venas ex parte sublatas nunquam regenerari existimant, quia nempe sunt partes spermaticæ sic ab illis vulgò nuncupatæ, sed falluntur, nam qua de causa sanguis ex arteriola abscissa prorepens non posset ad latera protrudere particulas quasdam ramosas & ad motum minus aptas, quæ sibi invicem implicitæ formarent ibidem rudimentum alicujus tunicæ, quæ arteriolæ nomen mereretur, & cur idem sanguis, in cursu suo tandem impedimentum aliquod offendens, non posset reflecti, & sic, particulis ramosis iterum ad latera projectis, ibidem producere rudimentum alicujus venæ, non aliter, ac videre licet post aliquot ab incubatione dies in ovo, in quo arteriæque venæque eodem modo ex colliquamento proveniunt? hæc res sanè intellectu est facillima.

Imo blandus tantummodo contactus illius tenellæ carnis, quâ ulcus de novo impletum est,

est, statim sanguinem prodire facit, quod certe non fieret, nisi arteriæ, venæque eo usque essent prolongatæ.

Sed si forsan aliquis adeo incredulus repiatur, ut dictis fidem adhibere nondum queat, illum dimitto ad industrium dominum Blanckart in collectaneis Medico-physicis, ubi narrat, vel se, vel alium quendam in ulceribus prius cavis ac nova carne iterum repletis detexisse venas & arterias per microscopium, imo per nudos etiam oculos ac nullo microscopio munitos, si pars sanata prius aliquandiu fugeretur.

Atque hoc pacto puto me phænomena in hac ægrotula occurrentia modo tam perspicuo explicuisse, ut ab omnibus queat intelligi, longe aliter, quam facere consuevère nimis anxii veterum sectatores, nam si illos interrogassem, unde tumor ille humeri, de quo antea locutus sum, exortus esset in ægrotula febricitante, mox reposuissent, naturam se ibidem loci exonerasse, sed hoc æque absurdum judico, ac si ego interrogarem, cur cerevisiæ recens coctæ fæx per dolii foramen evacuetur, ac alter regereret, naturam cerevisiæ se ibidem loci & hoc pacto liberare ab onere suo, cum potius dicendum foret, cerevisiam fermentari, hoc est, motum quendam intestinum esse in parvis cerevisiæ particulis, atque ab illis particulas ramosas aliasque

ad motum illum non satis idoneas protrudi eodem, ubi ad motum tam celerem non coguntur.

Si porro rogassẽm, quare tumor ille potius in humero, quam alibi se præbuerit conspiciendum, in promptu sequens habuissent responsum, nempe hoc contigisse ob debilitatem facultatis expultricis in humero, bellum sanè ratiocinium, tot Chimæras, quot verba, continens.

Quod si aliquis ex vase capaci liquorem quendam tenui ac æquali semper radio infunderet in cantharum angustioris colli per infundibulum, ac primo videret liquorem eadem celeritate egredi ex infundibulo, quâ intraret, deinde autem observaret, liquorem in infundibulo magis magisque accumulari, an ille non egregie se unicuique exponeret ridendum, si pro causa hic in medium afferret debilitatem facultatis expultricis in infundibulo, cum vera causa sit obstructio in inferiore ac angusta infundibuli parte; aut in angusto canthari collo, inducta à corpore aliquo crassiore in liquore forte contento? quicunque jam hæc omnia attento animo perpendere voluerit, rem in utroque casu eodem modo se habere animadvertet, ac rationem utrobique allatam inveniet æquè ridiculam.

Antequam hanc observationem finiam, unum adhuc problema mihi discutiendum restat,

stat, nempe an ulcus aut vulnus cavum non posset impleri aliâ quâdam carne, quæ toti agglutineretur, five illa caro desumeretur ex aliâ quâdam parte ejusdem hominis, seu etiam ex alio homine, aut bestia aliqua? præsertim cum videamus ungues, quibus galli contra gallos gallinaceos in pugna utuntur, ex pedibus exsectos capiti non tantum agglutinari, sed egregie etiam augeri brevi tempore, sicut hoc quotidie videmus, dum galli gallinacei castrantur, imo etiam nemo ferè est, qui non aliquando conspexerit, quam belle ramulus ex una arbore excisus cum trunco alterius arboris coalescat & uniatur.

Sed dispar longe ratio est, nam tubuli in unguibus gallorum, inque ramulis arborum constantes sunt, ita ut sectio illos distorquere non possit, quare liquorum circulatio per eosdem facile peragitur, etiamsi in alienam partem aut aliud corpus inferantur. In carne verò nostra tubuli adeo tenelli sunt, ut a sectione aut aliâ quâdam vi statim valde distorqueantur, atque eorum latera hoc pacto fere ad se invicem accedant, atque ita tum temporis & humorum circulatio per eosdem prorsus impeditur.

OBSERVATIO IX.

De fractura tibiæ.

Vir triginta annorum è curru defiliens fracturam passus est obliquam in medio fere ossis tibiæ, aderatque cruris inæqualitas, crepitus ossis, dolor & motus imbecillitas.

Una nempe tibiæ extremitas ob fracturam acuta in hanc, altera in illam partem vergebat, unde cruris inæqualitas, & dum illæ extremitates ad se invicem allidebantur, ossis crepitus exortus est, ac dum periosteum, partesque vicinas acie suâ premebant, prima doloris causa prodibat, secunda autem tunc, quando extremitates ossis disrupti pressione sua cogeant humores, ut in tubulis partium vicinarum stagnarent, acescerent ac fibrillas irritarent.

Dum autem fibrillæ hoc pacto ab ossium acie & humoribus acidis vellicabantur, spiritus animales non poterant potius in hunc quam in illum muscolum determinari, sed sine discrimine proruebant ad omnes partes vellicatas, & si qui adhuc in parva quantitate ad certos musculos accedebant, eosdem tamen intrare & inflare nequibant ob tubulos ipsorum musculorum ab humoribus stagnantibus obstructos, & si qui spiritus eosdem musculos

los

lōs adhuc intrarent & inflarent, tamen nihil agebant aliud, quam ut unam ossis disrupti extremitatem scindentem in hanc, aliam in illam partem moverent, unde nil nisi vellicatio, pressio, novusque dolor proveniebat, atque ex his satis manifestum redditur, quæ causa extiterit imbecillitatis motus.

Ego accersitus ossa fracta statim reposui, atque tum temporis hoc agere præcipuè volui, ut restituerem impeditam circulationem humorum & sanguinis, qui absque dubio hic atque illic etiam stagnavit, ideoque ad acidum peccans temperandum partem affectam lavi spiritu vini, in quo aliquid gummi ammoniaci dissolutum erat, ac in eundem finem imposui emplastrum ex diapalma, bolo, spiritu vini ac oleo camomillæ compositum, tandemque ad ossa reposita retinenda ligaturas, aliaque idonea applicui, atque hæc per intervalla quædam renovavi, atque ita patiens intra sex septimanas iterum incessit.

Non dicam hoc in loco, quod fractura per transversum facta facilius possit retineri, quam obliqua, nec etiam, quod pro signo bonæ restitutionis in fracto tibiæ osse plerumque habeatur, si pollex pedis directe respiciat genu, quandoquidem hæc nimis nota sunt; nec magis causam reddere conabor, cur dolor post os repositum mitigetur, quoniam liquidum est, hoc fieri, quia prima doloris causa, de

qua modo locutus sum, aufertur tum temporis, sed antequam finiam, explicare decrevi, quo pacto callus producat, qui ossa fracta conglutinat.

Quando sanguinis & humorum circulatio restituitur iterum tam in osse fracto, quam alibi, tunc particulæ quædam ex poris articularum egressæ transeunt per tubulos ossis, & cum perveniunt ad extremitatem ossis diffracti, amplius pergere nequeunt per lineam rectam ob tubulos à fractura interruptos, ideoque deflectunt ad latera, ubi ossi & sibi invicem adhærentes constituunt tandem callum, qui ossa iterum conjungit.

Callus hic in senibus & debilibus tardius generatur ob sanguinem viscosum & crassum, qui per angustos ossium tubulos transire non potest, atque ideo in tali casu crassiores sanguinis particulæ debent attenuari per lapidem osteocollam dragmæ pondere quotidie sumtum, imo nocere non posset, si lapidis ejusdem pulvis commisceretur etiam cum emplastro; quod externe imponitur.

Sed in ægroto nostro res longe aliter se habuit, nam callus in indecoram molem excrescebat, quamobrem imposui emplastrum de ranis cum Mercurio & strictam ligaturam, ut scilicet emplastrum hoc particulas quasdam calli ita attenuaret, ut avolarent, & ligatura callum ita comprimeret, ut novæ apponi non possent.

At-

Atque ita finem imponam huic observationi, postquam dixero, quod crus ægroti semper extensum jacere jussi, & curam gessi, ut calx pedis inniteretur pulvinari parvulo, in cujus medio foramen erat, nam alias contingere posset, sicut experientia testatur, ut gangræna invaderet calcem, quia vasa & tubuli partium à longo decubitu vehementer comprimuntur.

Reperiuntur nonnulli, qui in fractura tibiæ commendant viscosa, quæ ego, ut noxia, rejicio, quandoquidem in corpore se non exercente obstructions non parum augent, quæ e contra potius diminuendæ forent.

O B S E R V A T I O X.

De dislocatione humeri.

Vir triginta duorum annorum, è curru prolapsus, passus est dislocationem in humero sinistro, sic ut caput ossis, in inferiorem partem prolapsum, causa foret ibidem alicujus eminentiæ, dum è contra in parte superiore deprehendebatur cavitas insolita; æger conquerebatur de dolore satis valido, nec manum per partem anteriorem ad frontem, nec per posteriorem ad collum movere valebat.

Os scilicet à sede sua prolapsum peric-
C 5
steum.

steum, partesque comprimebat vicinas, unde dolor, qui incrementum capeſſebat ex eo, quod in tubulis partium compressis & distortis humores stagnarent, acceſcerent, ac vellirent fibrillas.

Motus brachii confuetus peragi non poterat, quia caput offis è cavitate propria propulſum, non gaudebat, ut ante, loco cavo, glabroque qualis ad motum ipsius obeundum requirebatur; huc etiam faciebat, quod ſpiritus animales, per tubulos ab humoribus ſtagnantibus obſtructos & ab offe diſlocato compressos, musculos intrare, eosque inflare nequirent; huc tandem accedit, quod motus fieri non poſſet, quin caput offis magis adhuc premeret partes conterminas, unde dolor de novo exoriebatur, qui ad motum rite peragendum non parvum quoque afferebat obſtaculum.

Ad ægrum vocatus os diſlocatum mox re-poſui, ſtatimque motus redibat, & dolor quidem aderat adhuc aliquis, quia humores acidi ſtagnantes fibrillas adhuc aliquatenus irritabant, ſed tamen valde diminutus erat, quia caput offis jam in propria cavitate contentum non amplius comprimebat partes ſenſibiles.

Offe re-poſito humores ſtagnantes per acidum temperantia diſſolvere, ac circulationem humorum reſtituere ſtudiui, quare partem
af-

affectam lavi spiritu vini, in quo gummi ammoniacum dissolutum erat, & imposui emplastrum compositum ex dia-palma, bolo, spiritu vini ac oleo camomillæ, tandemque, sub ala posito linteo in pilæ formam convolutum, adhibui idoneam ligaturam, sicque æger brevi temporis spatio sanatus est.

Petrus Pigræus, Gallicus auctor, ac chirurgus laude dignus offe reposito commendat adstringentia, sed (pace tanti viri dictum sit) in hoc egregiè fallitur, nam astringentia augent obstructions quæ potius essent minuendæ.

Paulus Barbette vult, ut influxus humorum hoc in casu prohibeatur, sed male, quoniam ille, utpote naturalis, prohiberi non debet. Vidit ille vir absque dubio partes vicinas in dislocatione non raro elevari in tumorem, observavit præterea per crebram experientiam, thus, mastichen, bolum, similiaque hunc tumorem fugare, & bene; sed ubi judicavit tumorem hunc produci à solito copiosiori influxu, & ubi secundum hoc præjudicium putavit medicamenta sua ideo juvare, quod influxum istum prohiberent, tunc, inquam, erravit, nam obstructions in causa sunt, ut humores coacerventur & in tumorem eleventur, ac acescant, dictaque medicamenta profunt ex eo, quod obstructions tollant ac acidum temperent.

Jam locutus sum de dislocatione humeri subito contingente, restat adhuc alia tarde invadens, ac tardius adhuc sanabilis, cum scilicet à vi aliquâ externâ ligamenta humeri contunduntur, sicut tubuli distorqueantur, unde humores per ligamenta circulantes, ibidem subsistunt, ac progressu temporis se insinuant in poros fibrillarum, ex quibus ligamenta constant, eosque poros extendunt non secundum latitudinem sed secundum longitudinem ligamentorum, quia ligamenta, dum motus peragitur, in longum sæpius extenduntur, atque ita ligamenta, quæ caput ossis alias in cavitate sua continebant, jam prolongantur adeo, ut os ex propria sede prolabatur.

Hæc dislocatio facile restituitur, sed os repositum difficillime retineri potest.

Medicamenta externa, quæ, osse in locum suum redacto, hic profunt, sunt talia, quæ multo sale volatili constant, quod sal volatile particulas in poris ligamentorum hærentes potest attenuare, ac ex poris ita propellere, & circulationem humorum restituere. Curatio autem faciliior & brevior reddetur, si externis medicamentis opem feramus per internum decoctum constans ex ligno guajaco, radice sarsæ parillæ, chinæ, aliisque medicamentis multo sale volatili gaudentibus.

Primæ Observationum Chirurgicarum Decadis

F I N I S.

DECAS SECUNDA.

PRÆFATIO.

Plerorumque, qui de chirurgia scripserunt, theoria prorsus inutilis est, ac praxis boni continet perparum, quapropter ego manum operi admovi, mihiq; proposui totam chirurgiam rationalem per particularium casuum historias absolvere; nam quicumque agunt de tumore, vulnere &c. in genere, non tantum occupati videntur circa rem nullius momenti, quod adhuc aliquo modo tolerandum esset, sed circa merum ens rationis, quod in rerum natura non reperitur; nam sicut datur hic aut ille homo quidem, non autem homo in genere, sic etiam hunc aut illum tumorem vel vulnus invenire licet, tumorem autem aut vulnus in genere nusquam in rerum natura offendes.

In prima decade omne id, circa quod chirurgia plerumque versari dicitur, attigi, agens ibidem de tumore, vulnere, ulcere, fractura & dislocatione; in hac secunda decade iterum non tractabo, nisi casus particulares chirurgi-

gicos, quos mihi mea praxis suppeditavit, in qua vel eo nomine non parum delector, quod de die in diem mihi plura præbeat experimenta quæ mihi non parum inserviunt ad id, ut majores majoresque quotidie in amæno veræ ac solidæ philosophiæ studio faciam progressus; accipe igitur hanc secundam observationum mearum chirurgicarum decadem, amice Lector, ac plures in posterum expecta.

Tuus

JOAN. MUYS,

Med. Doct.

DE-

DECADIS SECUNDÆ.

OBSERVATIO I.

De punctura nervi.

Uvenis viginti annorum, chirurgiæ operam dans, novaculæ mucrone læsit digitum indicem dictum manus sinistræ; circa medium articulum, unde dolor primo non adeo magnus, qui tamen sequenti luce in immensum exauctus est, ac præterea totum digitum invasit rubor, ardor ac intumescencia, cutisque pallida ac insensilis in locis vulnuscule vicinis separabatur.

Postquam phænomena hæc attento animo considerassem, nervum à novacula læsum fuisse judicavi, unde primo quidem dolor non valde gravis exortus est.

Sed ob tubulos nervo vulnerato vicinos & à vulnuscule interruptos humores, alias libere circulantes circa vulnus substiterunt & acidi evaserunt, atque ita ab humoribus à tergo insequentibus propulsi sunt ad vulnuscule nervi, ubi, permisti cum spiritibus animalibus per nervum properantibus, effervescentiam quandam concitarunt ratione falis volatilis in spiritibus animalibus contenti, atque hoc

hoc pacto particulæ acidæ in magno satis motu constitutæ fibrillas nervi vulnerati laterum suorum acie egregie vellicarunt, sicque dolorem illum gravem excitarunt, de quo mox locutus sum.

Humores autem acidi ita cum spiritibus animalibus effervescentes non tantum nervi fauciati fibrillas irritarunt & agitaverunt, sed etiam fibrillas partium vicinarum, imo totius fere digiti, unde tubuli multi distorti sunt ita, ut sanguis & humores in illis substiterint, & brevi mora naturam acidi assumerint, atque hinc facile deducitur rubor, ardor & tumor totius digiti, vel ejusdem inflammatio.

Eædem particulæ acidæ effervescentiam suam exercentes dissecebant prorsus illas fibrillas, quæ cutim circa vulnus sitam cum parte subjecta connectebant, atque ita cutis separabatur, & quidem pallida & insensilis, quia sæpius citatæ particulæ acidæ & scindentes plurimas fibrillas ipsam cutim constituentes dissecuerunt, quæ in cincinnos resistentes tot & tam pertinaces obstructions produxerunt, ut sanguinis, humorum & spirituum circulatio per cutim in totum impediretur.

Rebus ita stantibus vulnus satis periculosum esse judicavi, ideoque ejusdem medellæ gnayiter esse incumbendum, quandoquidem
ego.

ego jam dudum videram militem Gallicum, cui nervus circa cubitum ab ense leviter tantum compunctus erat, & qui post longum temporis progressum & multas superatas difficultates non sine summo labore tandem pristinae sanitati restitutus est; imo vidi præterea rusticum, cui nervus in femore à globulo plumbeo per pulverem pyrium impulsio vulneratus, excitatâ convulsione, brevi post vulnus inflictum tempore lethiferus fuit.

Sæpius jam oleum therebinthinæ cum oleo vitrioli acido miscueram, ac videram inde exurgentem effervescentiam, imo senseram meis manibus manifestum satis calorem inde productum in ampulla vitrea dictos liquores continente, atque hinc perfacili negotio intelligere potui, quam egregie oleum therebinthinæ resisteret acido, & per consequens quam belle conveniret in hoc nostro casu, quapropter infudi in vulnus oleum therebinthinæ, & quidem satis calidum, ut ita ipsius particulæ in majori motu positæ facilius & altius penetrarent, atque validius agerent ad acidum peccans temperandum; imposui præterea emplastrum sticticum Paracelsi, quod quoque temperat acidum, tandemque toti digito, ac etiam manui cum linteo duplici super imposui lavamentum constans ex spiritu vini, aqua sambuci, camphora & sale prunellæ; atque his quotidie bis
ite-

iteratis, & cute à subjecta carne jam separatâ per forficem sublata, juvenis noster brevi sanatus est.

Sed interim notandum est, quod valde industrius fuerim in aëre ambiente arcendo, quandoquidem ille acidum in se continet, quod vel ex eo patet, quod lac coagulet, imo etiam ipsum sanguinem, qui extra vasa effusus brevi coagulatur ab aëre, cum idem per aliquot dies in fluore solito persistere reperitur, si in vasis alicujus cadaveris permaneat, ubi ab aëre immunis est.

Ex dictis jam satis manifestum redditur, cur dolor multo minor sit in nervo prorsus dissecto, quam in eo, qui tantum punctus aut alio modo leviter sauciatus est, nam ubi nervus in totum diffecatur, una extremitas in hanc, altera in illam partem retrahitur & à carne absconditur, atque humor acidus in vulnere hærens & aëre ambiens ad nervum pervenire non potest.

Clarissimus Sylvius dolorem ingentem, aliaque phænomena in vulnere nervi occurrentia deducit ab alia longe causa, quam ego, putat nempe, quod, fibrillis quibusdam in nervo dissectis, reliquæ, integræ adhuc, tanto magis patiantur à tensione continuâ a spiritibus animalibus producta, atque hinc oriri dolorem, convulsionem, aliaque mala in talibus casibus non raro observata, sed pace tanti

ti viri dictum sit, hæc causa mihi non arridet, quandoquidem ex ea deducere nequeo, quod cutis pallida & insensilis à parte subjecta non raro separetur, imo illius causa repugnat experientiæ, quæ docet puncturam nervi esse periculosiorem, quam si nervus ad medium usque sectus sit, cum tamen in nervo, cujus dimidium dissectum est, multo plures fibrillæ dissecentur, quam in nervo puncto, in quo sæpe paucissimæ tantum fibrillæ læduntur; sed certum est, quod ipse Sylvius sibi persuaserit, rationem suam non sufficere, quandoquidem dicit in eodem capite xxiiij lib. ij, quod phænomena in punctura nervi se exhibentia, illi videantur somnio similia, quam observatione alicui per sensus factæ.

Ut igitur tandem hanc observationem finiam, dico, quod in vulnere nervi peccet acidum, & quod talia oporteat adhibere medicamenta, quæ acidum infringunt, atque hac de causa commendatur etiam oleum ceræ & cerumen aurium; acida vero hic exulare debent, quod etiam observavit Felix Platerus, qui in libro observationum pag. 468 dicit acidum nervoso generi valde esse inimicum.

OBSERVATIO II.

De dolore capitis.

VIr annos natus quadraginta & duos dolore capitis vexabatur acerbissimo, & quidem tantum circa tempus unius lateris, ubi fixus permanebat, quem si quis hac de causa clavi nomine insignire vellet, per me liceret.

Causam hujus doloris esse judicavi humorem acido corrosivum ibidem satis profunde delitescentem & stagnantem propter obstructionem valde pertinacem.

Aderat medicinæ studiosus, qui sibi persuadebat hujus affectus curam optimè perfici posse sudoriferis, quod ego tamen propter pertinaciam obstructionis in hoc morbo æque impossibile censebam, quam in panaritio, quod tamen nunquam audiivi per sudorifera fuisse sanatum, quamvis itidem ortum suum debeat humori acido corrosivo, nam valde parva sudoriferi pars est, quæ ad partem dolentem pervenit.

Ego igitur parti affectæ potius imposui pulverem Cantharidum cum propria saliva efformatum in vesicatorium circa vesperam, & per noctem reliqui.

Clarissimus Sylvius Cantharidibus addit
ace-

acetum, putans exinde oriri fermentationem quandam, & sic vesicatorium melius operari, imo doctissimus Willisius plerisque vesicatoriorum formulis etiam adjungit acida, quod & ego sæpius secutus sum, sed toties, etiam post integrum totius diei intervallum, nullam vesiculam à Cantharidibus excitatam fuisse observavi, quoties illas miscueram cum aceto, hac scilicet de causa, quod ab aceto sal volatile Cantharidum enervetur, in quo tamen præcipua earundem virtus consistit.

Sequenti die adveniens vesicam ingentem à Cantharidibus productam conspexi, &, ex ægro dolorem prorsus abiisse, intellexi.

Dolorem autem illum ob vesicam, & propter aquam ex eadem aperta promanantem, sublatum fuisse, minime mihi persuadeo, nam aqua profluens nec acris gustabatur, nec talis esse poterat, quandoquidem alias ante vesicæ apertionem subjectæ cuti aliquem intulisset dolorem, quod tamen non fecit, licet cutis epidermide hoc modo sublatâ, satis sensibilis sit, ut patet ex eo, quod ab aëre ambiente non raro lædatur & dolorem sentiat.

Sed quidnam ergo fuit, quod dolorem illum sustulit? sal volatile Cantharidum, quod, à vaporibus ex cute egredientibus in motum satis celerem concitatum, pervenit usque ad humorem acidocorrosivum, eumque tem-

pe-

peravit & incidit, ac obstructionem sustulit.

Verum unde tunc vesica suam traxit originem? dicam; interea temporis, dum particulae Cantharidum volatiliores satis alte penetrabant ad humorem peccantem corrigendum, aliae crassiores & acriores circa cutim subsistebant, in qua fibrillas quasdam diffringebant, quae in cincinnos resiliens tubulos ita obstruebant, ut humores, in circulatione aliqua ex parte impediti, colligerentur in superficie cutis ac cuticulam elevarent in formam vesicae, quod facile contingere potuit, quia fibrillae, quae cutim cum cuticula jungebant, jam disruptae erant à particulis crassioribus & acrioribus Cantharidum citatis.

Atqui aliquis dicet hic fortasse, quod aqua illa ibidem congregari non debuisset, sed potius foras egredi per poros cuticulæ, per quos sudorem tam sæpe promanare videmus, cui respondeo, particulas crassissimas Cantharidum mansisse & hæsisse circa cuticulam, ejusque poros valde constrinxisse, quod nemini mirum videbitur, qui vel semel invitavit, quam facile ignis calore membranæ possint corrugari, & quod ignis communis, qui membranas ita corrugat, etiam aliquando excitet vesiculas, prorsus similes illis, qui à Cantharidibus producuntur; quia autem pori cuticulæ ita constricti sunt, ideo
va-

vapores alias libere exhalantes accumulantur, augentque copiam humoris in vesica contenti.

Siquis tandem, ratiocinio nostro nondum plane convictus, credat tam diu Cantharides ob vesiculas excitatas juvare, donec probati alicujus scriptoris auctoritate flectatur, illum adire jubeo Lazarum Riverium, qui centuria *III*, Observ. *XIV* refert, quod vesicatorium dolorem à punctura apis relictum intra quadrantem horæ abegerit omnino, vesicis non excitatis ob moram exiguam.

Franciscus Redi in tractatu de insectis affirmat, se vidisse humorem albicantem & absque dubio acido corrosivum, ex aculeis scorpionum profluentem, & talem humorem in puncturis apum ex earum aculeis itidem promanare valde verosimile videtur, qui doloris causa existat, unde jam manifestum redditur, quod dolor, de quo Riverius loquitur, evanuit, quia humor acidus, qui ex apis aculeo profluxerat & dolorem excitabat, temperabatur à sale volatili Cantharidum.

Apum autem aculeos cavos esse nemo mirabitur, qui unquam vidit tubulos vitreos arte confectos, quibus utuntur ad sanguinem, aliosque liquores per microscopium examinandos & conspiciendos, quandoquidem illi, licet pilo tenuiores sint, cavitate tamen aliqua donantur.

O B S E R V A T I O. III.

De contractura tendinis post fracturam ossis humeri.

JUvenis duos & viginti annos natus brachium inflexum & rigidum post fracturam ossis humeri sanatam extendere non potuit.

Causa hujus mali remotior fuit incuria chirurgi, qui brachium per quinque aut sex septimanas reliquit incurvatum, cum potius illud singulis, quibus vicibus fracturam reli-
gabat, aliquoties extendere debuisset, ad quod in praxi exercenda bene attendendum est.

Hoc autem adeo mirum non est, cum quotidie videamus arcum, qui aliquandiu remansit incurvatus, non resilire; imo quis non aliquando in semet ipso expertus est, quam difficulter incedere atque pedes extendere posset, postquam per unicum tantum diem in curru consedisset immotus.

Verum enim vero quandoquidem hæc comparatio rem nondum satis illustrat, ejusdem causam paulo altius hic investigare animus est.

Ubi scilicet brachium incurvabatur circa cubitum, tendo musculi bicipitis cubitum flectentis contrahebatur (quod autem hic di-
ci-

citur de tendine musculi bicipitis, de aliis musculorum cubitum flectentium tendinibus etiam intelligi potest) atque ita pori fibrillarum, ex quibus tendo constat, prius rotundi, mutabantur in ovales, sic ut major pororum diameter respiceret latitudinem fibrillarum.

Interim humores ex poris arteriarum egressi, qui prius ob motum sæpius institutum libere circulationem suam perficiebant, jam ob quietem aliquatenus subsistebant in tendine, imo brevi temporis intervallo particulæ quædam satis crassæ eorum humorum sese insinuarunt profunde in poros illos ovales fibrillarum, eosque in oblonga illa figura conservabant atque confirmabant, imo progressu temporis citatæ particulæ tam pertinaciter inhæserunt poris mox nominatis, ut vix ac ne vix quidem illas expellere liceret, atque hinc tendo musculi bicipitis fiebat brevior, non aliter ac videmus funem, pannosque novos aqua conspersos fieri breviores.

Hinc etiam tendo dictus apparebat durus & rigidus; atque ita satis liquido constare existimo, cur brachium extendi non potuerit; nam musculi brachium extendentes munus suum obire non possunt, quin prius contrahantur, nequeunt autem contrahi, quin tendo bicipitis cum suo musculo à contractione incipiat cessare, hoc vero impossibile

erat ob poros fibrillarum, ex quibus tendo conflatus erat, à particulis dictis obsessos.

Causâ hujus phænomeni hoc pacto investigatâ modus curandi non difficilis fuit inventu; scilicet particulas poros obstruentes expellere oportebat, quamobrem usurpavi fomentum ex vino, cui herbæ, aliaque multo sale volatili constantia incocta erant, ac deinde applicabam emplastrum de ranis cum Mercurio, & postquam per aliquot dies illud continuassem, ægrum aliquoties pondus aliquod manu gestare jussi, ut ita particulæ in poris obstructis hærentes, ac per prædicta medicamenta maceratæ aliquo modo (belgice *los geweyckt*) vi quadam ejicerentur, atque ita æger brevi temporis spatio pristinam sanitatem recuperavit.

OBSERVATIO IV.

De vena Secta.

VIr triginta sex annorum venam in flexura brachii sibi jusserat secari, sequenti die unciaë aliquot humoris limpidi ex venæ vulnuscule profluxerant, ac per aliquot dies idem perseverabat continuò effluxus, atque interea brachium nec dolebat, nec rubebat; rarum sane phænomenum, quod in tota praxi mihi nunquam contigisse memini.

Sci-

Scilicet forte vasculum aliquod lymphaticum supra venam secandam jacebat, quod in venæsectione fauciatum, ac à particulis quibusdam circa vulnusculum stagnantibus & acescentibus irritatum, leviterque continuo convulsum hanc humoris limpidi copiam emittebat.

Ego acidum circa vasculum Lymphaticum peccans temperavi oleo therebinthinæ calide infuso, & sic aperturam coalescere, & humorem limpidum brevi subsistere vel potius per naturalem viam iterum circulare coëgi.

Præterea novi quendam in Chirurgia Tyronem, qui in sectione medianæ subjectum tendinem pupugit, unde dolor, rubor, iisque sanatis tandem affuit contractura tendinis musculi bicipitis tanta, ut brachium jam per longum tempus incurvatum ab ægrota minime posset extendi, cujus mali curationem Patiens consequuta fuit haud aliter, quam in prægressa dixi observatione.

Scilicet humores aliqui stagnantes acescebant circa tendinem vulneratum, eumque irritando, spiritus animales majori solito copia influere faciebant, unde tendo cum annexo musculo contrahebatur, & brachium incurvabatur, quod postea ita mansit inflexum ob particulas quasdam, quæ poros fibrillarum in tendine eodem modo obstruxerunt,

quem fusius explicui in observatione præcedente.

Dolor autem ruborque, qui tendinis puncturam non raro comitantur, eandem causam & medelam agnoscunt, quam in punctura nervi proposui.

Plerique Chirurgi, ubi sanguinem crassum evacuare volunt, majorem plagam infligunt venæ, minorem verò, quando ipsis animus est, emittere sanguinem subtiliorem, sed male; nam si crassæ sanguinis particulæ satis accuratè cum tenuibus mixtæ per arterias, venasque capillares circulare queant, nonne sole meridiano clarius est, quod vulnusculum tam exiguum in Venæsectione fieri non possit, ex quo cum subtiliori sanguine non itidem expellatur ille qui crassior existit? Quod acutissimus Bayle bene animadvertit.

Clarissimus Dominus Leetwenhoeck per microscopium detexit, sanguinem humanum constare ex globulis rubris in humore crySTALLINO natantibus, qui ubi sanguis post Venæsectionem in vasculo exceptus coagulatur, motu suo amisso, descenderent ad fundum, humore crySTALLINO, per quem sparsi prius movebantur, supernatante.

Mirum certe inventum, nec injucundum quoque, sed in praxi Medica nullius usus, nam qui ex hoc fundamento Febrium, aliorum-

rumque morborum causas & medelas eruere ac deducere conantur, garrere mihi videntur, omnemque operam perdere, qui, si attenderent potius ad acidum, falem, amarum, dulce, aliaque in sanguine sine controversia contenta, absque dubio multo majorem in sanandis ægris utilitatem inde perciperent.

Multi Authores volunt ut cephalica potius, quam Mediana aut Basilica aperiatur, sed perperam, quandoquidem ego sæpius expertus sum, illam facile ex loco proprio recedere, atque ita, dum secatur, plagam intentatam effugere.

Sæpius observavi in pinguibus venam statim post ligaturam injectam satis esse tumidam & manifestam, eandem vero, nisi mox aperiatur, ex conspectu evanescere, dum scilicet sanguis pinguedinem subjectam & facile recedentem deorsum premit, ut ita, non obstante ligatura, venam iterum libere permeet.

Cum vena satis occlusa videbatur, non raro sanguinem inde magno impetu iterum profluentem conspexi post sectionem venæ, & quidem nulla alia de causa, quam quod ligaturam & linteum comprimens imponderent prius, & post brachium incurvarent, nam hoc pacto labia vulnusculi, quæ prius in extenso brachio erant conjuncta, iterum à se

invicem dehiscunt, dum brachium inflectitur.

Sæpe lividitas aliqua post venæ-sectionem reliqua reperitur, cujus causa non raro est malus usus aceti, quo linteum comprimens, quod aperturæ venæ imponitur, imbuitur, quandoquidem satis manifestum est sanguinem ab acido coagulari, lividumque ac nigricantem colorem nancisci.

Antequam finiam, addendum restat consilium Petri Pigræi, ut inde, si possibile sit, fructum adhuc aliquem eliciamus.

Præcipit Clarissimus ac dexterrimus ille Chirurgus, ut post Venæ-sectionem apertura illinatur oleo quodam, si animus sit eodem die ex eodem foramine absque nova apertura iterum sanguinem educere.

Si autem oleum impediat aliquandiu, ne vulnusculum venæ rursus coalescat, vides, quam male agant illi, qui olea adhibent in vulneribus, idque non aliam ob causam, quam quia illud à Magistris suis fieri conspexerunt, ut oleum hyperici ex: gr.: nam si hypericum profit vulneribus ob salem suum volatilem acidum peccans temperantem, cur tincturam hyperici non potius extrahunt per spiritum vini, in quem salem suum volatilem multo facilius & copiosius transferet, quàm in oleum, quod vulneribus nocet, quia, poros & tubulos obstruendo, sanguinis & humorum
cir-

circulationem sistit, cum tamen illa potius promovenda sit, ad quod non parum valet spiritus vini, quoniam egregie temperat acidum, quod sanguinem & humores in vulnibus plerunque coagulat, & circulationi ineptos reddit; sed ne nimis prolixus videar, huic observationi finem imponam.

OBSERVATIO V.

De Crepitu tendinis.

Fœmina quadraginta trium annorum post solito majorem laborem in manu dextra passa fuit impotentiam ad motum, tumorem & dolorem; ac tendo in manu situs, cum digito premebatur, sonitum edebat.

Est hic affectus, qui in praxi non raro occurrit, quamvis à nullo, quod sciam, hætenus tractatus sit, quamobrem ego eundem crepitum tendinis appellabo.

Ab insueto scilicet labore Fibrillæ tendinis distorquebantur ita, ut humores in circulatione impediti ibidem subsisterent & coagularentur, unde motus impotentia, tumor, dolor ac tendinis crepitus facillime deducitur.

Metuebam, ne humores in tendine stagnantes indies magis magisque coagularentur, & sic exoriretur tumor, qui Ganglii nomine plerisque notus est. D 4 Imo

Imo formidabam præterea, ne particulæ quædam humorum subsistentium reciperentur intra poros Fibrillarum tendinem componentium, eosque obstruerent ita, ut in Observatione tertia hujus Decadis requiri ostendimus ad contracturam & rigiditatem tendinis inducendam.

Quapropter manum medicam mox adhibendam esse censens, spiritum vini accendi curavi hoc pacto, ut vapor inde exurgens totam manum affectam circumvolitaret, hocque peracto imponi jussi emplastrum de ranis cum Mercurio, atque ita humores coagulati dissoluti, obstructionesque sublatae sunt, ac ægrota paucis interjectis diebus in totum pristinae sanitati restituta fuit.

OBSERVATIO VI.

De hæmorrhagia ex ulcere tibia varicoso.

Fœminæ quadraginta annorum ulcus in tibia dextra exortum est a causa interna supra varicem satis amplum, quod nullis remediis obtemperabat, aderatque tumor & erysipelas satis grave nullis medicamentis morem gerens.

Post aliquot dies inopinato ab humore acido-corrosivo illic hærente apertus est varix, ex quo ad minimum duæ libræ sanguinis nigri-

gricantis ac (ut astantes asseverabant) in effluxu valde foetentis promanaverunt.

Ego placentam illam duriusculam ex medicamentis acidum temperantibus conflata, quam in Observatione sexta primæ Decadis laudavi, à Chirurgo imponi curavi, & sic varicem non tantum obturavi, verum etiam acidum illud in ulcere hærens temperavi, quod aliàs corrosione sua varicem facile iterum aperuisset, ac præterea ulceris curationem impedivisset.

Erat visu mirabile, quod, postquam varix inexpectato apertus tantam sanguinis copiam profuderat, erysipelas, aliaque symptomata mox evanuerint, & ulcus, de die in diem melius habens, intra tres septimanas solius prædictæ placentulæ ope prorsus coaluerit.

Ego jam temporis minime mihi proposui originem ac medelam varicis, ulceris, ac erysipelatis tradere, quandoquidem illud in Observatione sexta primæ Decadis satis accurate executus sum, & mihi semper, si cuiquam alii, crambe bis cocta mors est.

Sed animus mihi est hic loci per experientiam confirmare, quod dixi & egi in primæ Decadis observatione sexta, quam indubitatum nempe sit erysipelas ac ulcus originem suam trahere ab acido, & quam opportune instituerim sectionem varicis in ulcere illo tibiæ varicoso.

Hæc autem sine ullo negotio ex allato exemplo deducuntur, nam nec erysipelas nec ulcus ullis remediis cedebat, quamdiu varix ille tanta nigricantis & absque dubio mora sua acescentis sanguinis copia repletus erat, & quam primum sanguis ille peccans affluxerat, erysipelas evanuit, ulcusque non longo post coaluit.

OBSERVATIO. VII.

De ingenti contusione brachii.

M Atrona quinquaginta sex annorum post lapsum ab alto conquerebatur de ineptitudine ad motum & summo dolore brachii sinistri, quod valde intumefactum apparebat, quamvis ejusdem cum cute sana esset coloris. Ex pulsu sanguinis motum solito concitatiores animadvertēbam ob terrorem scilicet, quem Patiens ex lapsu conceperat.

Postquam accurate satis causam hujus mali per totam brachii longitudinem inquisivimus, tandem nec fracturam nec dislocationem adesse animadvertimus, sed summam contusionem totius brachii, sic ut multum sanguinis extravasati, ut & humorum in tubulis brachii à contusione distortis hærentium stagnaret, & brevi post acesceret, unde

mo-

motus imbecillitas, tumor & dolor haud difficulter deduci potest.

Plerique ad sanguinis motum placatiorem reddendum hic statim venam secassent, cum tamen ego e contra, omissa venæsectione, tincturam anodynā ex opio aliisque paratam ægræ propinaverim, quæ multo securius & majori cum utilitate sanguinis motum diminuit.

Post aliquot horarum intervallum ægræ exhibui pulverem sudoriferum, simulque acidum sanguinis extravasati & humorum stagnantium temperantem, quem duabus subsequētib; vesperis cum commodo iteravi; constabat autem ex antimonio diaphoretico, oculis cancerorum præparatis, sale prunellæ antimoniato, aliisque; atque hinc dolor non parum remisit de sua vehementia, & sanguis extravasatus propulsus fuit usque ad cutim, quæ tunc per totum brachium ab humero usque ad digitos egregie livescebat, imo nigricabat.

Chirurgi, qui mecum aderant, invito me, in principio brachium totum inungebant oleo rosarum, quod non tam nocet propter rosas, quam propter oleum olivarum, nam licet hoc aliquid boni præstare posset, tamen prodesse nequiret, nisi perveniret usque ad eum locum, ubi sanguis extravasatus & humores stagnantes jacent, eò autem pervenire non

potest nisi sub forma halituum, calor autem nostrorum corporum impotens est ad oleum olivarum in halitus convertendum, quandoquidem ignis satis vehemens ex ligno & cespitibus constructus debilior est, quam ut particulas olei olivarum ollæ inditi ad formam habituum redigere possit.

Tantum autem abest, quod oleum olivarum prodesset, ut contra id, quod supposui, potius obesset, quoniam particulis suis ramosis obstructions augeret, ac ita efficeret, ut sanguis & humores adhuc magis stagnarent, ac præterea, poros cutis claudendo, impediret, ne alia medicamenta ad locum debitum pertingerent.

Si rosæ communes frigidæ forent, ut plerique sentiunt, easdem hic rejicerem, sed quia ex amarite & penetrante earundem odore contrarium potius colligi debet ab illis, qui, sepositis suis præjudiciis, non tam vetustatem, quam veritatem sequuntur, ideo oleum rosarum improbo hoc in casu ob oleum olivarum non autem ob admixtas rosarum particulas nonnullas.

Iidem Chirurgi, brachio toto oleo rosarum inuncto, imposuerunt emplastrum illud defensivum, cujus descriptionem exhibet. Pharmacopæa Ultrajectina, quod quidem hic non prorsus rejicio, quia continet multa ingredientia acidum temperantia, qualia sunt
bo-

bolus, terra sigillata, lithargyrium, aliaque; sed quorsum baccæ myrthi, oleum myrthinum & vinum rubrum austerum? illa fane poros cutis astringunt, atque ita aliis idoneis ingredientibus viam penetrandi ad partem affectam prorsus præcludunt.

Ratiocinium autem meum experientia brevi confirmavit, cum pustulæ multæ per totum brachium dispersæ in conspectum veniebant.

Quamobrem ego sequens lavamentum præscripsi, quod in locum olei ac emplastri substitui, utpote acido egregie resistens & per consequens sanguinem & humores coagulatos optime dissolvens.

℞. Rad. ireos.

calami aromat.

bryon. āā ℥ss.

Herb. rorismas,

betonica

Salvia āā M℥.

Baccar. juniperi

Lauri āā ℥iij.

Coque in vase bene clauso cum vino gallico, ac Colat: ℥ij. adde

Gumm. ammon. ℥ij.

Salis tartari ℥i.

M. F. Lavamentum.

Atque ita pustulæ evanescebant, dolor diminuebatur, motusque paulatim redibat,

ac lividus color mutabatur in croceum.

Deinde, volentibus Chirurgis, ut mutarentur medicamenta, loco emplastri defensivi, quod illi iterum proponebant, præscripti suffitum acidum temperantem & constantem ex baccis lauri, juniperi, thure, mastiche, myrrha, aliisque, nam si hæc posteriora juvant in prædicto emplastro, ubi à sevo & cera ligata jacent, multo magis proderunt, ubi sub forma fumi brachium ex superiore parte contactum circumvolitant, & ab igne non parum agitata poros brachii à calore satis apertos ingrediuntur.

Tandem spiritum vini accendi jussi, cujus vapor ad brachium ascendens & per poros intrans acidum, quod sanguinem & humores non parum coagulaverat, infrungebat, atque ita Patiens sanata fuit, dolore ac flavedine sublata, & motu brachii restituto.

Certissime mihi persuadeo, quod contusio non tam magna fuisset, si in brachio ægrotæ affuisset fractura ossis; nam illud tunc, cum frangitur, recedit, nec contundit amplius, sed ubi os integrum manet & per consequens ob duritiem suam resistit egregie, ac ubi ab altera parte adest corpus solidum contundens, tunc caro intermedia non aliter utrinque premitur, quam si sub prælo posita foret, atque ita mirum in modum contunditur.

Atque hoc est, quod praxis quotidiana
con-

confirmat, in qua sæpius videre mihi licuit, contusionem, osse fracto, multo minorem esse, quam eodem illæso remanente.

Formidabam, ne sanguis extravasatus adeo coagularetur, ut postea dissolvi non posset, & sic tam acidus & corrosivus tandem evaderet, ut partes vicinas inficeret gangræna; nam non ita pridem ad Juvenem vocatus sum, qui tibiam valde contusam per octiduum neglexerat, quo demum tempore ego adveni, & tunc coactus fui partem contusam scalpello aperire, & eximere multa satis magna frustra sanguinis valde coagulati, nigri & putrescentis, qui cavitationem, in qua continebatur, jam aliquatenus infecerat gangrænâ, quam tamen lotionem per spiritum vini & insperfusionem pulveris myrrhæ, aloësque brevi sustuli.

OBSERVATIO VIII.

De Ganglio in manu.

ADolefcens sedecim annos natus conquerabatur de tumore duro, indolenteque, qui, in superna manus dextræ parte situs, mole sua nucem avellanam adæquabat, eratque ejusdem cum cute sana coloris; atque jam tertius mensis erat, ex quo æger post laborem consueto majorem hoc malo affectus est.

Ja-

Jacebat nempe tendo in superna manus parte, cujus tubuli ab infueto labore ita distorquebantur, ut humores, in circulatione multas obstructions pro obstaculo offendentes, stagnarent in tubulistendinis, tandemque ab humoribus à tergo insequentibus propellerentur usque ad membranam illam, quæ tendinem investit, ubi, efformatâ sibi cavitate, colligebantur & concredebant aliquatenus particulæ viscosiores, tenuioribus interim abeuntibus, & sic exortus est tumor, de quo hic ago, & qui ganglii nomine à plerisque appellatur.

Ego pollice manus meæ tumorem hunc valide satis compressi, eumque hoc pacto extemplo evanescere vidi, dum scilicet vi compressionis humores tumorem constituentes protrudebantur iterum quaquaversum per tubulos tendinis; sed quia obstructions sic nondum sublatae erant, ideo recidivæ formidine tenebar, quapropter ad humores viscosos attenuandos & obstructions reliquas tollendas imposui emplastrum de ranis cum Mercurio, & strictam satis ligaturam, quæ impediēbat, ne humores viscosi in consueta cavitate iterum, ut ante, congregarentur.

Sed ubi tumor hic jam per aliquot annos duravit, tunc à pollice comprimente tolli non potest, sed adhibenda est ferula lignea, non differens ab illa, quâ præceptores in castigandis

dis

dis pueris utuntur, nisi quod plumbi portio in illius medio intusa jaceat; & talis ferulæ unico ictu, ægroti facie à manu affecta in dorsum averfâ, prorsus evanescere vidi ganglium, quod per quadriennium patientem vexaverat, cujus medela tunc brevi per emplastrum hic citatum & strictam ligaturam absoluta fuit.

OBSERVATIO IX.

De globulo mobili inferioris labii.

IUvenis viginti tres annos habens ostendebat mihi in labio inferiori tumorem rotundum, mobilem, parum dolentem, sed interea tamen satis molestum mole sua, quæ aqualis erat globulis illis, quos pueruli in lufibus suis adhibere solent; color à reliquo labio non differēbat.

Patiens ante trimestre spatium labium inferius suis dentibus momorderat, & ab illo tempore animadvertit hunc tumorem.

Jam temporis nemo fere est, qui nesciat, quam multæ exiguæ glandulæ non tantum per reliquas oris partes, sed etiam per labium inferius diffeminentur, quarum una sine dubio à morfu læsa fuit ita, ut humores ex arteriola egressi, in glandula, occluso exitu, substiterint, & sic glandula hæc parva in tantum

tum tumorem excrevit, quantum in hac Observatione mox exhibui.

Quamvis hic tumor in praxi sæpius occurrat, tamen neminem novi, qui ipsius causam explicuit, & unum tantum, qui ejusdem curam exemplo proponit, nempe Jobum van Meeckeren Chirurgum Amstelodamensem, qui, nisi me mea fallat memoria, huic affectui nomen indit, quod belgice sonat **een steen knoop**.

Sed quid miraris? num putas impossibile, glandulam tam exiguam ad talem magnitudinem posse pervenire? perpende, quæso, quantum unius & ejusdem uteri magnitudo differat in virgine & parturiente; perlege disputationem, quam Clarissimus Dominus Johannes Munnicks, Professor Ultrajectinus, anno 1678. die 20 Novembris publice ventilandam proposuit, in qua narrat, virginis alicujus tubam uterinam tam late extensam fuisse, ut centum & duodecim aquæ libras contineret.

Sed quid hæres? oportet, ut afferam adhuc unum experimentum, quod ad rem propositam propius accedit; ego nempe, ubi à frigore supra modum læsus eram, non raro glandulas circa collum, quas in statu sanitatis tactu reperire non possum, in tantam molem excrecere animadverti, ut ovum columbinum superarent.

Ut

Ut tandem ad curam properem, dico, quod medicamenta hic loci commode applicari vel retineri nequeant, ideoque sectione scalpelli simul & semel totum tumorem fistuli, vulnusque relictum solo melle rosarum sanavi.

OBSERVATIO X.

*De affectu oris apud nostrates vulgo nuncupato
De Water-hanker.*

PUerulum biennem, qui jam per tres integros menses quartanâ laboraverat, non ita pridem invisi, ac inter ejusdem labium superius & gingivam inveni ulcus, quod ante quatrimum initium suum ceperat, satis alte fursum vergens, cavum durum, dolens, nigricans & grave-olens.

Hujus nempe ægrotuli sanguis à cibo potuque acido & acescente, nec non à quartana diuturna, multo, quam par est, evasit acidior, atque ita non tam alibi substitit, quam inter labium superius & gingivam, quia sanguis & humores ibi facile coagulantur ab aëre frigido per inspirationem admissio, nec non à reliquis cibi inter dentes hærentibus, atque morâ suâ acorem contrahentibus.

Sanguis autem & humores stagnando tandem valde corrosivi evaserunt & sic Fibrillas labii

labii & gingivæ non tantum vellicarunt valde, sed earum multas disruperunt etiam, atque hoc pacto exortum est ulcus altum, cavum, durum, dolensque.

Ut autem nigroris mox adducti rationem eò felicius investigemus, prius referre libet, quod non ita pridem trustulum lintei candidi per microscopium meum conspexerim, & quod singulæ Fibrillæ, ex quibus fila contorta erant, glaciei instar pellucidæ appaerent, sed unumquodque filium ex pellucidis istis Fibrillis conflatum album cernebatur, non aliter ac aqua apparet quidem pellucida, sed spuma alba, quæ constat ex multis aquæ superficiebus sibi invicem ita superpositis, ut multum aëris interjaceat.

Cum autem linteam hoc combusseram, non tantum tota fila, sed singulæ eorundem Fibrillæ oculo meo microscopio armato colorem nigrum offerebant, quia nimirum pori in linteo à vi ignis valde distorti sunt, & particulæ multæ sub forma fumi ex linteo avolarunt, sic ut radii solares qui in poris illis suffocati ad oculum meum non reflecterentur.

Et quod ignis in linteo effecit, hoc particulæ acido-corrosivæ præstiterunt in ulcere, dum Fibrillas disrumpebant, illarumque poros aliter figurabant & mutabant, imo multas particulas ex ulcere sub forma vaporis avolare cogeabant, ut manifestum erat ex foetore.

Ut

Ut autem multis mirandi causam præripiam, quod acidum ad nigritiem inducendam concurrere scribam, volo ut conspiciant, quam bonum atramentum ex decocto gallarum conficiatur cum aceto, in quo limatura chalybis prius infusa fuit; aut saltem malum citrium cultello dissecent, nam tunc mox cultellum egregie nigrescere videbunt.

Sola igitur ulceris graveolentia adhuc enodanda superest; ac ut prædicta comparatio hic loci mihi iterum inserviat, unumquemque olfacere jubeo ingratum odorem, qui in combustione lintei nostras nares plerunque ferit, nam quod agit ignis respectu lintei, idem operatur humor acido-corrosivus ulceris respectu, dum salis volatilis (quod magnâ copiâ in statu sanitatis continetur in partibus corporis humani, aliorumque animalium, ut destillatio docet) multas particulas corrumpit, illarum figuras immutat, ac ita easdem, solutis vinculis, quibus prius alligabantur, avolare facit, quo tempore cum aëre, quibus se miscent, in nares propulsæ fibrillas nervorum olfactui inservientium nimio tremore agitant, & sic animæ graveolentis odoris conceptus exhibetur.

Phœnomenis hujus morbi in praxi tam sæpe occurrentis, & a nemine, quod sciam, hactenus bene dilucidati perspicue satis explicatis, mihi perinde erit, an cum Hildano
gan-

gangræna, cum Carolo Batto cancer, an vero cum Cornelio vander Voorden dicatur ulcus noma, quandoquidem ego meras illas quæstiones de nomine parum admodum moror, qui nihil capto nisi res.

Hoc autem malum celerrime proserpit & brevi ægrum jugulare potest, sicut ego ante duos menses expertus sum in puella quatuor annorum, quæ quinto post morbi invasionem die ad me deportata fuit, adeo deformis, ut homini vix similis videretur, nam dimidia nasi, & quarta linguæ pars jam absumta erat, ac mala sinistra lapidis instar dura, magnoque foramine perforata, unde intra quatrimum juxta meam prognosin obiit.

His igitur sedato animo ponderatis sequens unguentum acido-corrosivo resistens præscripsi:

℞ Theriac. ʒiij.

Ung. egyptiac. ʒi.

Gum. lacce

Spir. salis armon. āā ʒij.

cochlear.

M. F. ung.

quo cum pauculo spiritus vini mixto calide quotidie lavabatur sexies pars affecta, eique imponebantur lintea carpta eodem medicamento imbuta, atque hoc solo remedio non tantum hunc puerulum, sed etiam plures alios feliciter ac intra breve tempus sanavi.

Secundæ decadis.

F I N I S.

DECAS TERTIÆ.

PRÆFATIO.

Veteribus efficta est fabula de Sphinge, quæ, prout narratur, tenebat jugum montis in agro Thebano, ac, obsessâ viâ, obruebat viatores, eosque dilaniabat, quia ænigmata obscura, quæ illis discutienda proponebat, solvere nequibant, donec Oedipus, vir prudens, sed pedibus læsis & perforatis, adiit Sphingem, quæ more solito ipsi ænigma præbuit declarandum, ac interrogavit eundem, quale foret hoc animal, quod primo nasceretur quadrupes, deinde fieret bipes, postea tripes, tandemque iterum quadrupes; hoc autem homini posse applicari respondit Oedipus, ac ita hoc ænigma solvit, Sphingemque trucidavit.

Assentior autem prorsus Bacono Verulamio, cum dicit in aureo suo tractatu de sapientia veterum, per Sphingem intelligi debere scientiam, cujus ænigmata obscura solvi debent ab hominibus cum Oedipo tardè progredientibus ac lentè festinantibus, nam sat cito, si sat bene; qui verò nimis celeriter properant, illi Sphingi plerunque succumbunt, ac ab eâdem miserè in conceptibus suis dilacerantur.

Ego igitur tardo passu in absolvenda Praxi Chirurgica

rurgica rationali incedere mihi proposui, ut ita cum Oedipo anigmata Sphingis hoc est scientiæ Medicæ secreta feliciter possim detegere.

Præterea cum Horatio brevis esse laboro, sed illius obscuritatem, quam ipse his verbis confitetur: brevis esse laboro, obscurus fio, quantum potui vitavi; scriptorem brevem esse oportet, quantum res patitur, ne Lectori tedium pariat, vel eum à lectione prorsus absterreat, obscuritas autem cane pejor & angue fugienda mihi videtur, quandoquidem scribimus, ut intelligamur.

Prægressas duas Observationum Chirurgicarum Decades in eum finem conscripsi, ut ingenium meum magis magisque excolerem, ac veritatis indagini assuefacerem, & quia me nondum pœnitet progressuum, quos inde consecutus sum, ideo in hac tertia Decade scribenda pergere volui.

Praxin quotidie indefessè exerceo, atque non aliter ac in macrocosmo philosophor circa hominem, qui revera dici potest microcosmus, quoniam ille in principio non fuit nisi merum chaos, deinde plantæ vitam duxit, postea bruti animalis, tandemque devenit homo, ideòque optime à Christo ac ab Apostolo dicitur omnis creatura.

Ac ubi experimentum aliquod obvium habeo, quod inservire mihi idoneum est, illud colligo, collectum in animo sæpius voluto, discutio, tandemque in usum revoco, atque hoc studium tantopere me delectat, ut nunquam illud intermissurus sim

sim, non obstantibus invidorum ac maledicorum inanibus ac refutatione indignis latratibus, quos audio subinde; pungant, lacerent illi, quantumcunque voluerint, non tamen unquam hoc pacto à proposito avertar, nec irascar magis illis, quam spinæ, aut rubo, dum me transeuntem pungit aut lacerat.

Mirabitur fortasse aliquis quod sæpe viscosum, ac sapius acidum in morbis accusem, sed quis nescit, sanitatem præcipue consistere in circulatione sanguinis ac humorum rite peractâ, ac eâdem prorsus impeditâ mortem præ foribus existere? humor igitur viscosus circulationem aliquatenus impediens, multisque ansam præbens obstructionibus, complurium morborum scaturigo dici meretur; & quam inimicum existat acidum sanitati ac vitæ, ex multis experimentis facile colligere poteris; per syringem in venas canis viventis ac vigentis immitte pauculum olei vitrioli, ac eundem paulo post expirare conspicias; colloca felem sub vase ligneo, illico morietur, ubi sulphuris accensi fumus in ejusdem pulmones propulsus fuerit; sed unde hoc animal, quod aliàs difficillimè necatur, tam citò vitâ privatur? scilicet ab acido spiritu sulphuris in pulmones propulso, ac sanguinem statim mirum in modum coagulante.

*Sed quid loquor de bestiis, nonne Fabritius Hil-
danus refert in centuriæ tertiæ Obs. XLIX, homi-
nem ex aceti potu mox è medio fuisse sublatum? & si
Helmöntium inspicere non graveris, ille tibi dicet*

acidum plerisque corporis humani partibus adversari ac nocere excepto ventriculo, atque ab hac sententia non multum recedit Cornelius Bontekoe, Vir sublimis judicii, solida eruditionis ac indefessi studii, qui loco calumniarum, quas imbelles ejusdem adversarii ipsi aspergere conantur, summa in Medicina promeruit praconia.

Præterea Dominus Bidloo eandem ferme fovet sententiam, quæ quoque non parum confirmatur destillatione chymica, quâ liquet tam ex fluidis quam solidis corporis humani partibus elici multum salis volatilis ac olei subtilis, sed valde parum acidi.

Verum enim vero unde contingit, ut Dominus Bontekoe aliique ejus similes in Medicina reliquos tam longe superent ac superemineant? nimirum quia illi scientias per se inseparabiles servant conjunctas, probè scientes, neminem jure merito in rebus inclarescere posse Chirurgicis, nisi simul gnæviter operam det Medicinæ, ac nullum mortalium eximium devenire Medicum, nisi pariter intelligat Chirurgiam atque præterea sit strenuus ac solidus Philosophus.

Plerique autem hujus temporis Medici Chirurgiæ pariter ac Philosophiæ ignari esse reperiuntur; & quantum ad Chirurgiam, illi operam dare, sibi de decori esse existimant, perinde ac si ignobilius foret externis quam internis humani corporis morbis mederi; ô miserum ac male fundatum Medicorum præjudicium! Chymicis operationibus intenti ma-
nus

nus ac faciem atris carbonibus denigrare non recusatis, sed gloria vobis ducitis, & huc usque bene; verum cur Chirurgiam contemnitis? nonne externa partes corporis humani nigris carbonibus existunt nobiliores? præclarum est exercere Chymiam, sed longe præclarius circa morbos versari vulgo dictos Chirurgicos.

Et quantum ad solidam Philosophiam attinet, complures ab eadem non tantum abhorrent, sed alios etiam, discendi cupidos, absterrent, dicentes, eam Christianæ religioni esse valde inimicam, ac homines eidem operam dantes recta ad Atheismum adducere; sed miserrime hallucinantur; nam hæc Philosophia existentiam Dei, entis illius summè perfecti, ac animarum nostrarum immortalitatem certissimis ac evidentissimis probat demonstrationibus, longe abest, ut eadem induceret Atheismum.

Nonne præclara ac pia sunt verba Cartesii in parte prima principiorum Philosophiæ: inter Philosophandum eâ nobis cautelâ est utendum (ait) ut semper quam maxime recordemur, & Deum auctorem rerum esse infinitum & nos omnino finitos; ita si forte nobis Deus de se ipso, vel aliis aliquid revelet, quod naturales ingenii nostri vires excedat, qualia jam sunt mysteria Incarnationis & Trinitatis, non recusabimus illa credere, quamvis non clare intelligamus; nec ullo modo mirabimur, multa esse tum in immensa ejus natura, tum etiam

am in rebus ab eo creatis, quæ captum nostrum excedant.

Res est mehercule stupenda, quod Cartesium, ejusque sequaces crimine adeo terribili denigrare non vereantur, dum interim inter Medicos Galenus à plerisque tanti aestimatur, qui tamen, ut ex ejusdem scriptis colligere licet, nec creationem mundi, nec animæ humanæ immortalitatem credidit.

Inter Philosophos Seneca à compluribus magni nominis ac multæ æstimationis Concionatoribus publice sæpissime citatur eum in finem, ut populus ad pietatem permoveatur, & quam falsas ac impias cogitationes miser ille Philosophus habuerit de Deo, ex hisce ejusdem verbis intelligere facile est : vis Deum vocare mundum, non falleris, ipse enim est totum quod vides; ac alio in loco; ad coërcendos animos imperitorum sapientissimi Viri judicaverunt utilem inevitabilem metum, ut supra nos aliquid timeremus. Utile erat in tanta audacia scelerum aliquid esse, adversum quod nemo sibi satis potens videretur; ad conterrendos itaque eos, quibus innocentia, nisi metu, non placet, posuere super caput vindicem, & quidem armatum.

Et quam male idem Philosophus senserit de Sabbatho, liquet ex sequentibus : Legum conditores festos instituerunt dies, ut ad hilaritatem homines publicè cogerentur, tanquam necessarium laboribus interponentes temperamen-
tum.

tum. *Idemque dicere solebat, quod Judæi septimâ vitæ parte otio suo abuterentur.*

Nec minus falsa est ejusdem opinio de Diabolo, quâ se imbutum profitetur his verbis : cogita illa, quæ inferos nobis faciunt terribiles, fabulam esse.

Pessime quoque judicavit de statu nostro post mortem, ubi ait : mors omnium dolorum & solutio & finis est, ultra quam mala nostra non exeunt, & quæ nos in illam tranquillitatem, in qua, antequam nasceremur, jacuimus, reponit. Ideoque naturam introducit homines hoc pacto alloquentem : ante omnia cavi, ne quis vos teneret invitos, patet exitus, prono animam posui loco.

Et si unquam credere tenemur, Senecam putavisse id, quod scripsit, ante omnia credemus, dum verba sequentia in animo suo volutabat, quia tum temporis mortem singulis momentis expectabat : Ego verò & in ipsa suffocatione non desii cogitationibus lætis ac fortibus acquiescere. Mors est, non esse id, quod ante fuit; sed quale sit, jam scio; hoc erit post me, quod ante me fuit; si quid in hac re tormenti est, necesse est, & fuisse, antequam prodiremus in lucem, atqui nullam sensimus tunc vexationem. Rogo, non stultissimum dicas, si quis existimet, lucernæ pejus esse, cum extincta est, quam antequam accenderetur? nos quoque & accendimur & extinguimur, medio il-

lo tempore aliquid patimur, utrinque verò alta securitas est. Quicquid ante nos fuit, mors est, quid enim refert, utrum non incipias, an desinas? utriusque rei hic est effectus, non esse.

Medicinam igitur ac Chirurgiam conjungamus, & spreto Seneca, omnibusque iis, qui cum eodem sentiunt, solidis vera Philosophia principiis cum Cartesio innixi liberè philosophemur, parum curantes, quicquid ogganniet ignarum ac maledicum vulgus, quandoquidem hæc, ut ego sentio, via est, quæ omnes strenuos Medicos, salvâ verâ religione, quæ in charitatis atque justitiæ exercitio consistit, ad optatum veritatum medicarum portum feliciter ac prosperè tandem perducet.

Benevole Lector,

Tuus

JOAN. MUYS,

DE-

DE CADIS TERTIÆ.

OBSERVATIO I.

De Tumore frontis connato.

Uella semestris erat in fronte deformata tumore valde rubente ac doloris experte, quem in utero adhuc delitescens contraxerat. Mater ægrotulæ, dum utero gerebat, vulnus in fronte accepit, ex quo multum sanguinis profuebat, & quod dolorem satis magnum infercebat; quare mater, infortunii sui certior fieri volens, adiit speculum, & sic non parum perterrebatur.

Quis nescit jam temporis, quam arcta sit unio inter matrem, suumque foetum? idque mirum videri non debet, quandoquidem sanguinis circulatio utrique communis est.

Sic Parisiis in nosocomio stultus ad annum usque vigesimum vixisse perhibetur, cui ossa brachiorum, crurum, aliarumque partium à nativitate fuerant disrupta, non aliam ob causam, quam quia mater illius prægnans non sine terrore conspexerat malefico cuidam ossa à carnifice publicè confringi.

Si jam gravida mater tenello suo foetui tantum malorum accersere potis est, dum alium

molesto dolore aspicit affectum, cogita, quid contingere possit, ubi illa in proprio corpore vulnus sanguinolentum & cernit & sentit.

De modo autem, quo illud eveniat, utpote ad praxin parum faciente, hic loci scribere supersedeo; & si quis curiosior sit hac in re, illum adire jubeo L. de la Forge in notis ad tractatum Cartesii de homine, ut & acutissimum Auctorem tractatûs cujusdam gallici, qui inscribitur *la Recherche de la Verité*, qui non ineleganter de modo, quo hic effectus producat, ibidem differit.

Ego conspecto huic tumori imposui corrosivum ex calce viva & sapone communi simul mixtis tantum, quantus erat ipse tumor, & sic inducta fuit eschara.

Sapo communis scilicet conficitur ex lixivio & pinguedine simul coctis tam diu, donec multi ramuli particularum pinguium disrupti sint, quod vel ex eo liquet, quod pinguedo in vestibus producat maculas pertinaciter inhaerentes ob ramulos, quibus se implicat fibrillis vestium, & sapo contra solâ aquâ facile eluitur.

Calx verò viva est sal alcalicum fixum & quidem satis acre.

Calx viva igitur miscebatur non cum aqua, quia hæc ob effervescentiam suam cum calce vires ejusdem frangit, nec quoque cum pin-
gue-

guedine, quæ poros cutis nimis obstruit, sed cum sapone communi sale suo lixivo calcis vires non parum juvante.

Imposito hoc corrosivo vapores pro more solito egrediebantur ex arteriis per poros cutis in aërem, ex quo iterum in locum à se relictum propellebant materiam subtilem, quæ in transitu suo agitabat particulas falsas tam calcis quam saponis teretes, rigidas & pungentes, easque secum tulit usque in cutim, & quidem secundum longitudinem particularum non secundum latitudinem, sicut sagitta in altum missa non transversum aërem secat, sed per longitudinem suam, quia hoc pacto minus resistit & faciliorem viam invenit in aëre.

Particulæ hæ falsæ in cutim usque adactæ, ac à materia subtili egregie ibidem agitatae, fibrillas cutis diruperunt ita, ac tubulos ejusdem ita distorserunt, ut sanguinis, humorum ac spirituum circulatio illic prorsus impediretur, ac illa pars emoreretur & sub formae-scharæ in conspectum veniret, quâ brevi separata omnis tumor aberat, quare placentulam meam duriusculam, de qua sæpius mentionem feci, imposui, quæ carnem aliàs facile luxuriantem comprimebat, ac insuper cicatricem lævem inducebat, quæ primo quidem aliquatenus rubebat, sed ille rubor postea in totum sublatus est, ubi cicatrix aliquoties

leviter tangebatur oleo tartari per deliquium.

Hæc puella ab omni frontis deformitate hoc pacto feliciter liberata Chirurgis calcar addere debet ad tollendas multas deformes maculas ac tumores, infantibus, dum in utero ergastulo captivi retinebantur, impressos, qui à non paucis pro insanabilibus habentur.

OBSERVATIO. II.

De Ulcere cum carie ossis maxillæ.

MAtrona 28 annorum laborabat ulcere maxillæ inferioris exiguo, profundo, dolorifico, ex quo magna puris copia quotidie profluebat, ac caro semper spongiosa in ulcere luxuriabat, dentemque ulceri vicinum caries excavaverat, & præterea in partibus ulceri conterminis durities non exigua digito palpanti sese offerebat.

Prout ægrota mihi referebat, ulcus hoc originem suam debebat tumori ingenti ac valde duro maxillæ inferioris ac simul fere dimidiæ partis faciei, qui suppuratus ac in oris cavitate sponte apertus multum puris emittebat; hæc autem appertura à saliva in ore contenta brevi sanabatur; sed tumor hic extrinsecus à Chirurgo scalpello fuit apertus, hæc-
que

que apertura jam per aliquot septimanas affuerat, nullisque remediis obsecundabat.

Ego igitur accersitus ad omnes circumstantias accurate attendebam, easque satis exacte examinabam, atque ita tandem, omni præcipitantiâ in judicando evitatâ, certissime mihi persuasi os maxillæ inferioris existere cariosum, illudque præcipue mihi liquebat ex carne semper luxuriante, ac majori puris copiâ, quam ulceris angustia requirebat, si non fuisset os carie infectum.

Sed unde caro fungosa, in ulcere cum carie ossis luxurians originem trahit? ut huic quæstioni satis fiat, in memoriam revocanda sunt ea, quæ dixi in primæ Decadis observatione octava, quæque latius ibidem deduxi, nempe ossis cariem induci ab acido corrosivo, quod etiam ex sequenti experimento patere potest.

Canis ossa quædam devoranda exhibeto, ac brevi ex ejusdem excrementis alvinis manifestum fiet, ossium deglutitorum compagem egregie esse solutam à fermento in canis ventriculo contento, cujus aciditatem nemo, ut puto, inficiabitur.

Acidum igitur corrosivum ossa cariosa reddit, idemque vasa sanguifera aperit magis quam par est, ex quibus tunc prolongatis effluens humor efformatur in carnem spongiosam.

Sed unde tanta puris copia in ulcere, quod caries comitatur? quia illud ulcus profundum est, sic ut non tantum humores ex cute ac carne, sed etiam ex periosteo ac ipso osse prodeuntes puri generando suppeditent materiam.

Mentis oculis hanc cariem jam dudum perspexeram, sed hujus rei etiam certus fieri cupiebam lenfibilter, & quia ulceris angustia ferrum exploratorium non admittebat, ideo adhibui pilum, qualem fues in dorso gerunt, eoque os nudum & cariosum tetigi.

Quid igitur hic agendum erat? scilicet acidum corrosivum temperari, fragmentorumque cariosorum separatio promoveri debebat, ac durities in ulceris vicinia emolliri.

Sed ante omnia dentem cariosum extrahi jussi, metuens nimirum, ne ille maxillam adhuc magis inficeret, verum dentis evulsi radix apparebat incorrupta.

Tunc ulceri imposui turundam oblitam sequenti unguento.

℞. *Thereb.* ʒij.

Vitell. ovi No. j.

Aloës

Myrrha āā ʒj.

M. S.

Therebinthina resistit acido, sicut docet ipsius oleum effervescentes cum oleo vitrioli acido, sic *aloë* & *myrrha* etiam temperant acidum.

dum sale suo, quo abundant.

Interdum etiam, ad ulcus magis patulum reddendum, turundæ asperfi pulverem croci metallorum, qui carnem luxuriantem tollebat, vel imponebam turundam ex radice gentianæ paratam; turundæ summitati autem plerunque imposui pulverem euphorbii, ut illud copioso suo sale volatili acidum corrosivum temperaret, ac ita non tantum ossis sani corruptelam impediret, verum etiam fragmentorum carie affectorum separationem maturaret.

Carni luxurianti extra ulcus protuberanti sæpius imponebam alumen ustum.

Ad duritiem in ulceris vicinia sitam tollendam applicabam emplastrum stypticum Paracelsi.

Durities hoc pacto brevi sublata fuit, & postquam per trimestre spatium hujus ulceris medelæ industriè fatis incubuissem, tria fragmenta albicantia ex ulcere prodierunt, unum post aliud, quorum duo priora valde parva existebant, sed tertium fatis magnum & latum.

Tunc temporis, ubi fragmentorum aliquod separari incipiebat, pus apparebat sanguinolentum ex eo, quod vasa sanguifera à fragmento illo læderentur, & unde eodem tempore dolor exacerbaretur, non est, quod explicem.

Hic etiam facile intelligi potest, quod fragmenta vacillantia puris copiam adauxerint & quod carni occasionem præbuerint magis luxuriandi.

Sed quo pacto hæc fragmenta disjuncta sunt? ut illud explicetur, naturam in auxilium advocare non oportet, quam Empedocles jam dudum explofit his verbis,

Fam quod mortales naturam

Nomine dicunt, hoc nihil est.

Rideo fane illos Medicos, quibus hæc verba semper in ore sunt, ac instar oraculi habentur: *Natura morborum curatrix, Medicus naturæ minister, &c.*; cum nesciant ipsi, quid velint his verbis nihil significantibus, quæ tamen audacter satis effutiunt apud ægros suos, à quibus non raro Deorum instar æstimantur ob inanem suam garrulitatem.

Vale-dicamus igitur huic naturæ, ac dicamus id, quod res est, quodque ab unoquoque clare ac distincte percipitur; scilicet particulæ per os sanum circulantes appellant ad fragmenta cariosa, atqui per illa ob tubulos valde distortos cursum suum continuare possunt, sed vi unitâ quotidie sæpissime in ipsa impingunt, atque ita eadem, quantum possunt, divellentes, usque ad ruptionem fere tendunt fibrillas, quæ os sanum cum corrupto adhuc connectunt, tandemque particulæ puris acidæ laterum suorum acie fibrillas

las hæc intermediæ diffcindunt, quod ideo facilius & citius contingit, quia eædem valde tensæ sunt, sicut filum tensum multo felicius quam flaccidum cultro dividi videmus.

Postquam fragmentorum ultimum ex ulcere prodierat, puris copia mox minuebatur, ac caro fungosa alumine usto sublata non renascebatur amplius, sicque ulcus intra quadriduum prorsus coaluit, remanente tamen cicatrice cava, duraque, quam nemo mortalium præcavere potis est in ossis carie, quandoquidem particulæ nutrites, quæ per ossis tubulos circulantur, atque ita perveniunt ad ossis illam superficiem, à qua fragmentum cariosum separatum fuit, sunt multo solidiores, quam particulæ carnosæ, ideoque, cum ibi ob similitudinem superficierum ossis extremitati adhærescunt, multò arctius sibi invicem incumbunt & connectuntur, ac quasi parvum quendam callum efficiunt.

OBSERVATIO III.

De Vulnere cruris per sclopetum inflicto.

JUvenis viginti quatuor annorum ægrotabat vulnere cruris per sclopetum inflicto, rotundo, nigricante ac dolorifico.

Globulus plumbens ex sclopeto emissus

CRUS

crus hujus Juvenis perforare non potuit, quin illud egregie contunderet, unde dolor ac nigrities.

Non est mihi animus hic loci describere modum, quo pulvis pyrius accendatur, ac ad motum adeo vehementem celeremque concitetur, ut globulo plumbeo impetum imprimere queat sufficientem ad tale vulnus producendum, quandoquidem Cartesius exacte fatis ac eleganter hac de re scripsit in parte quarta principiorum philosophiæ.

Postquam igitur venerat æger ad me, ipsum ad eandem figuram corpus componere jussi, quam habebat, dum vulnerabatur, ac tunc exploratorio plumbeo, imo etiam candelâ cereâ, quam belgice nuncupamus **een waslichtjen** / globulum, quantâ potui industriâ, quæfivi, sed frustra, quia nimis profunde descenderat, seseque absconderat, sic ut extrahi non posset.

Si quis autem sit, qui spectare desideret instrumenta globulis extrahendis idonea, ipse inspiciat Fabritium Hildanum, Scultetum, aliosque.

Quid ergo hic agendum erat? sanguis scilicet & humores ob contusionem stagnantes & ab acido coagulati per acidum temperantia debebant dissolvi, ut ita circulatio sanguinis & humorum, aliquatenus impedita, restitueretur, eâque mediante fibrillæ in vulnere hæ-

ren-

rentes ac planè emortuæ a carne viva separarentur, ac vulnus carne nova iterum imple-retur ac sanaretur, quod, non obstante glo-bulo plumbeo in crure remanente, brevi tem-poris spatio effecimus hoc unguento imposi-to, ac superposito subsequenti emplastro.

℞. *Thereb.* ℥ij.

Vitell. ovi No. j.

Myrrhæ

Aloës āā 3℔

Ol. ceræ Gtt. x.

M. F. unguentum.

℞. *Empl. diapalma* ℥ij.

Cretæ com.

Boli āā 3℔.

Antimon. diaphor. ℥j.

Ol. tartari p. d. 3℔.

camom. q. s.

Misce secundum artem ac F. Empl.

Sed interea temporis externis medicamentis opem tulimus per interna, ac ægroto loco potûs vulnerarii aliquoties dedimus scrupu-lum oculorum cancrorum ac coralli albi tan-tundem.

Veteres magno circa vulnera sclopetorum laborarunt præjudicio, putantes eadem esse venenata, atque hac opinione imbutus erat Joannes de Vigo, qui talia vulnera ideo oleo fervente tangebatur.

Nec minus falsa est eorum opinio, qui
cre-

credebant globulum plumbeum è sclopeto emissum, dum perforabat carnem, eandem egregiè amburere, nam globus plumbeus contra murum ex sclopeto emissus, ac mox manibus tractatus, nullum sensibilem exhibebit calorem.

Sed unde contingit, ut plumbum per longam annorum seriem in corpore humano absque ulla sensibili noxa aliquando permaneat, non autem æs, ferrum, plurimæque alia extrinsecus immissa? Nonne quotidie videmus in macrocosmo; quam facile æs ærugine, ac ferrum ferrugine inficiatur ab aëre, aqua, aceto, aliisque, cum e contra plumbum nulla tangatur rubigine? Eodem modo res se habet in microcosmo, in quo æs etiam ærugine ac ferrum ferrugine vexatur ab humoribus tangentibus, & sic tubuli astringuntur humores stagnant, coagulantur ac mutantur in pus; plumbum autem in corpore humano delitescens nullâ etiam inficitur rubigine ob copiam salis, quâ gaudet, sicut id docet saccharum Saturni.

Præterea etiam stannum dicitur tentari nulla rubigine, quamobrem & hoc quoque sine damno forsan per longum temporis intervallum in corpore nostro posset delitescere.

Helmontius, Kenelmus Digby aliique multum gloriantur de cura vulnerum sympathetica, sed miserè hallucinantur; Dominus
Dig-

Digby vas aquâplenum collocat in loco frigido, in eoque vitriolum commune solvit, ac tandem immergit linteum sanguine ex vulnere prolapso imbutum, putatque multas vitrioli particulas cum aëre deferri ad ægro- tantis vulnus, atqui hæ particulæ forsan magis nocerent quam prodesse, si eo us- que pervenirent, sed valde vero simile vide- tur, quod admodum pauca debeant esse efflu- via, quæ aër à vitriolo in loco frigido posito divellit.

Antequam finiam, unum problema discu- tiendum adhuc superest, num verum sit, quod plerique jam temporis certissime sibi persuadent, dari scilicet homines, qui, ob pactum, quod cum Diabolo contraxerunt, corpora habent impervia prerisus, ensibus, aliisque rebus vulnerantibus.

Quamvis ego satis anxie perquisiverim, tamen neminem adhuc invenire potui, qui per experientiam hujus rei veritatem in cor- pore suo me poterat docere.

Præterea satis evidens est, quod illud ra- tioni prorsus repugnet, nimirum corpus hu- manum, quod adeo molle est, à globulis plumbeis, ensibus, aliisque corporibus sum- mâ vi agitatis non posse vulnerari, cum glo- bulus cereus ex sclopleto emissus asseres satis duros queat perforare.

Quodcunque autem rationi ita repugnat,
hoc

hoc Deus non vult, nam aliàs aliquid vellet, quod propriæ naturæ repugnaret, quandoquidem λόγος seu ratio est ipse Deus.

Quodcunque verò Deus non vult, hoc Diabolus non potest, ideoque illud impossibile prorsus esse iudicio, nec unquam adducar, ut credam, tales homines reperiri.

OBSERVATIO IV.

De Ulcere mirando.

EXtra Arnhemium ultra Rhenum, & quidem in illo loco, qui dicitur belgice **De Pæst**, fœmina septuaginta annorum Patris mei, dum viveret, Medicinæ ac Chirurgiæ Doctoris, consilium petiit, quandoquidem laborabat in ea femoris parte, quæ sex digitorum latitudine circiter distat ab inguine, ulcere, cujus cavitas quatuor palmarum latitudinem superabat.

Ex hoc ulcere una vice prodierunt triginta ova humore limpidio plena, deinde per aliquot subsequentes dies plura alia egrediebantur, quæ omnia simul sumta numerum centenarium superabant, eorumque quædam ovi gallinacei, quædam columbini, quædam etiam ovi passeris magnitudinem habebant, singulaque eorum propriâ ac à cæteris separata,

ta, candidaque cingebantur membranâ, quæ chartæ luforiæ crassitiem habebat.

Ovis subventaneis hæc ova valde similia apparebant, omniaque simul in communi crassâque membranâ inclusa jacebant.

His ovis pervices ex ulcere hoc evacuatis sequens injectio in usum revocabatur, aut similis

℞. *Rad. aristol. rot* ℥ij.

Herb. card. bened.

veronica āā *Miß.*

Oculor. cancr. ℥j.

Myrrhæ

Aloës ana ℥i℥.

Coque sec. artem in vino gallico ac colatura usurpetur.

Atque ita communis ac crassa illa membrana sensim consumebatur, ac patiens tandem pristinae sanitati restituta fuit.

Hanc foeminam astantium plerique incantatam esse putabant, ac Diabolum hujus morbi authorem asseriebant, honorem ac potentiam, quam Deo omnipotenti ascribere debent, Diabolo male tribuentes; nam Deus est causa primaria motuum, qui in hoc universo fiunt corporeo, & secundum leges horum motuum, attendendo tantum ad corporum magnitudinem, figuram, eorumque situm, non modo hujus morbi phænomena, sed

sed etiam multa alia longè mirabiliora feliciter satis possunt explicari.

Si animus tibi sit cognoscere, quo pacto ex grano prodeat planta, oportet te attentè perlegere Anatomiam plantarum per microscopium factam Domini Grew anglice & gallice editam; illic in faba majori conspicias rudimentum radiceis ac plantæ jam jam contentum; illic intelliges, quo pacto succus per fabæ telluri commissæ membranas transcolatus in fabæ corpore fermentetur, quo pacto per parvum fabæ foramen aëri aditus, ac vaporibus supervacuis exitus ibidem concedatur, quo pacto succus ita fermentatus propellatur ad rudimentum radiceis, illudque in veram radicem convertat, quæ tunc ex terra nutrimentum accipiens, alium succum ab altera parte venientem repellit sursum ad rudimentum plantæ, ut ita vera tandem planta in conspectum veniat.

Si stupendarum in magnete virium, si ignis fatui, iridis, aliarumque rerum causas scire desideres, consule Cartesium, qui illas tibi clare explicabit.

Idem Philosophus in tractatu de meteoris itidem te docebit, quod milites in aëre aliquando præliantes, de quibus ignarum vulgus tam multa fabulatur, non sint nisi nubes quædam.

Nescio fane, unde tam male fundatum sit
po-

populi iudicium, à quo tales casus, qualis hic est noster, habentur pro incantamento, & lumbrici per vomitum ac secessum ab hominibus tam crebro ejecti pro rebus merè naturalibus, cum tamen longè mirabilior sit lumbricorum, quam horum ovorum in corpore humano generatio.

Vegelius Matheseos-Professor equum ex metallo confecisse perhibetur, qui unico die per aliquot horas incedere potest ope rotularum instar bestiae viventis.

Reyfelius machinam homini similem fabricasse dicitur, in qua liquor quidam per os immissus sanguinis instar nostri circulare cernitur, cujus liquoris pars tenuior per penem ut urina, crassior per anum, velut faeces alvinæ, excernitur.

Quod si homo talia possit, quid Deus, summus ille Architectus non efficere poterit secundum ordinarias leges motuum?

Quo pacto igitur hæc ova producta sunt in hac muliere? multi scilicet pori hujus aut illius arteriæ diversimode distorti ac ampliati sunt hac aut illa de causa in femore hujus foeminæ, unde multi humores profluxerunt & congregati sunt in uno loco, in quo cum fermentari incipiebant, particulæ ramosæ ac ad motum minus aptæ protrudebantur ad latera, ubi ad motum tam celerem non compellebantur, atque ibi cohærentes & sibi invicem impli-

plicitæ efformabantur in membranam satis crassam, quæ omnia ova post generata simul continebat.

Quia autem pori arteriæ citatæ diversimode distorti erant, ideo particularum in hac crassa membrana contentarum quædam ab aliis in figura ac magnitudine aliquatenus differebant, ac particulæ consimiles forsan in centum ferme locis diversis confluxere, & sic unaquæque particularum præterpropter similium congeries adhuc fermentationem quandam exercens iterum particulas magis ramosas protrudebat ad latera; & sic membranæ efformatæ sunt, quibus singula ova includebantur.

Atque hoc pacto puto me hujus phænomeni, quod propriis oculis conspexi, causam satis intelligibilem attulisse.

OBSERVATIO V.

De Ingenti Tumore colli.

PUella quindecim annorum, quoad cætera bene habens, jam per sexennium laboraverat tumore duro, rotundo, ejusdem cum cute sana coloris, doloris experte, sito in collo, ac panis candidi, qui dimidii sestertii pretio vendi solet, magnitudinem adæquantem, nec non ægrotulæ formam misere dehonestante.

Hu-

Humorem hujus tumoris valde viscosum esse judicabam, atque divisum eum fere in modum, quo liquorem in malo citrio aut auriaco multis in cellulis contineri cernimus ac deprehendimus.

Ob humoris viscositatem tumor hic discuti non poterat, nec etiam ad suppurationem perducī viâ communi, quare imposui corrosivum, ac ablata escharâ applicui cum turunda unguentum basilicum cum therebinthina communi mixtum.

Ac ita quotidie puris viscosi aliquid effluebat, & sic tumoris hujus horrendi moles incipiebat diminui, dum humor viscosus foramini proximus prius evacuabatur, ac deinde etiam ille, qui longius ab ulcere remotus jacebat.

Ubi autem tubuli circa foramen arte factum ab humore valde viscoso obstruebantur, quod sæpius contingebat, tum temporis unguento, quo turunda inungebatur, admiscui croci metallorum nonnihil, ut ita eschara induceretur, quâ separatâ tubuli iterum aperiebantur, & sic puella intra trimestre spatium ab hoc tumore ac concomitante deformitate prorsus sanata fuit.

Non loquar hic loci de modo, quo corrosivum operetur, quandoquidem id egi in observatione prima hujus Decadis tertiæ; nec magis explicabo jam temporis, quo pacto escha-

ra separetur, quoniam hoc satis intelligi potest ex observatione secunda hujus Decadis, ubi doceo, quomodo fragmenta ossium cariosa à parte sana separentur.

Mirabitur forsan aliquis me tam paucis ac tam parum compositis uti medicamentis, sed quorsum tanta simplicium, tantaque formularum remedium farrago, quam complures adhibent Medici non alia de causa, quam ut vanam suam doctrinam ignaris ostendent?

Si pulvis tormentarius ex carbonibus, nitro ac sulphure tantum confectus in macrocosmo tam stupendos habeat effectus, ut, cæteris omisiss, naves ingentes atque gravissimas in altum aëra propellat, ac præterea terram superpositam contremiscere ac dehiscere faciat, cur pauca medicamenta suo tempore sumpta in microcosmo plurimis morbis sanandis non sufficient?

Ego sane assentior Bacono Verulamio, magno Angliæ Cancellario, qui phosphorus Cartesii à nonnullis appellatur, dicenti scilicet, quod varietas medicamentorum sit ignorantiae filia.

O B S E R V A T I O VI.

De Abscessu Mirando.

Vir quinquaginta annos habens vexabatur abscessu intra aurem sito, rotundo, dolente, undulante ac molli, quo ante aliquot dies correptus erat.

Certò persuasus pus maturum delitescere in hoc abscessu, aperturam feci scalpello, sicque statim haud parum puris albicantis profluxit; sed ubi premente digito effluxum puris aliquatenus promovere volebam, ecce mox in conspectum venit frustum fistulæ, qua tabaci amatores utuntur, adæquans longitudinem dimidii digiti, quod forcipe ex recens facto foramine protraxi.

Pure sensim evacuato affectum hunc more aliorum abscessuum brevi temporis spatio sanavi, sic ut in cura nihil evenerit, quod observatu dignum reperiatur.

Frustum autem illius fistulæ inopinatò ex hoc abscessu prodiens astantibus non modo occasionem præbuit admirandi rarum adeo phænomenum, verum eosdem etiam exemplò ad Diabolum, ejusque incantamenta contugere fecit.

Sed ignarum, ideoque superstitiosum ac miserum vulgus mox ad Diabolum, con-

fuetum sed impium ignorantiae suae alylum, procurrit, quando eidem effectus aliquis occurrit, cuius similem nunquam antea vidit.

Nam licet aliquid conspiciat, cuius causam expiscari ignorat, non ideo illud Diabolo statim ascribit, dum modo hoc sæpius antehac conspexerit; sic Ignivori illius, qui nulli ferre harum regionum ignotus esse potest, stupendas actiones pro naturalibus habet, non pro præstigiis Dæmonum, quia scilicet hæc sunt talia, quæ sæpius vidit, licet eorum rationem reddere nequeat, ac causam penitus ignoret.

Sic ante aliquod tempus Lugduni-Batavorum Italus quidam fuit, qui, post magnam aquæ limpidæ copiam assumptam, evomebat eandem in varia vasa crySTALLINA non limpidam, sed diversi coloris ac saporis in singulis vasis.

Hic effectus crebro spectatus populum causæ ignarum tantum in admirationem rapuit, de Diabolo verò erat illic altum silentium. Dominus Overcamp autem hujus phænomeni causam, sicut in primo-genito ingenii sui partu refert, statim expiscatus est, in singulis nempe vasis crySTALLINIS vidit & olfecit diversum oleum subtile, quod aquam immixtam aliter tingebat in hoc, aliter in illo vase.

Non

Non sine ratione ait Virgilius, quod sit felix, qui potuit rerum cognoscere causas, nam illis notis phænomena nunquam antea conspecta non valde mirabimur, multo minus eadem referemus ad potentiam quandam imaginariam Diaboli cum defidioso populo, qui de veris rerum causis parum sollicitus esseprehenditur.

Verum enimvero quid tandem in causa fuit, quod frustum fistulæ ex affectu nostro prodierit? ubi ægrum bene examinavi, ex eodem intellexi, quod ante sex menses, dum per plateas obambulabat ac tabacum fuget at, in terram prolapsus sit, & fauces interne per fistulam læserit, ex quibus sæpius magna sanguinis copia promanavit; scilicet frustulum fistulæ confractæ profunde in fauces adactum primo hanc hæmorrhagiam, ac postea externum abscessum citatum infra aurem produxit, ex quo aperto fistula prodiit.

OBSERVATIO VII.

De Lapillo in meatu urinario contento.

Puerulus quinque annorum subito de summo penis conquerebatur dolore, ac urinam reddere nequibat.

Ego accersitus, prout judicavi, per ferrum exploratorium tetigi lapillum grani pip-

peris magnitudinem habentem, sed asperum magis, in meatu urinario contentum, qui quomodo vehementem hunc intulerit dolorem, ac urinæ egressum impediverit, non est, quod explicem.

Instrumenta idonea à multis authoribus in tali casu commendata jam-jam in usum revocata fuerant, sed incassum; quid igitur hic agendum restabat?

Ego ægrotulo mox propinavi duo cochlearia sequentis mixturæ

Rx. Aq. antinephrit.

petrosel.

Fœnic. āā ʒj.

Syr. de althæa Fern. ʒss.

Oculor. cancr. ʒj.

Salis prunell. ʒss.

stip. fabar. ʒj.

M. S.

Ac deinde matri jussi, ut os suum filioli peni applicaret, ac sugeret aliquandiu, quantum posset, atque hoc pacto lapillus brevi eliciebatur foras usque ad urethræ extremitatem, unde tunc forcipe facile extrahebatur, sicque puerulus ille citò, tutò & jucundè à dolorifico hoc affectu liberatus est.

Loquendum est cum vulgo, non autem sentiendum, ut commune sonat proverbium; dixi, matrem suxisse, quamvis interea certissime sim persuasus, nullam dari suctionem, sed

sed omnem motum fieri per pulsionem; mater nimirum, ore peni admoto ac labiis arcte circumpositis per diaphragmatis contractionem ventrem protuberare fecit, atque ita aër externus pressione sua lapillum propulit ad extremitatem penis in ore matris contentam, quod eò facilius contingebat, quia pauculum aëris in ore matris contentum à calore ibidem existente rarefiebat, atque ita debilius aëri externo ab abdomine protuberante propulso minus resistebat, sicut aër rarefactus sub cucurbitula vitrea calefacta contentus non obstat, quominus subjecta cutis attollatur in tumorem, adjuvante ad id externi aëris pressione; ut autem hæc lapilli propulsio eò meliùs procederet, suum præterea huc contributebat linguæ commodè appositæ continua terè agitatio.

Nemini autem mirum videri debet, quod aëris pressio tantum valeat, nam hæc alia multo mirabiliora præstat, ac in causa est, ut duo hemisphæria ænea, ex quibus aër per antliam pneumaticam magna ex parte sublatus est, sibi invicem tam valide adhærescant, ut pondus mille librarum illis iterum separandis non sufficiat, cum tamen perfacili negotio possint disjungi, ubi aër rursus intromittitur, sicut id ipsum meis oculis conspexi Lugduni-Batavorum in elaboratorio Burcheri de Volder acutissimi solidæ philosophiæ Professoris ibidem;

dem; & si quis plura de his desideret, adeat experimenta Magdeburgica figuris æneis adornata.

OBSERVATIO VIII.

De Contusione subito sanatâ.

Vir annum agens trigesium in sphæristerio pilam à reticulo summa vi impulsam accepit circa oculum dextrum, unde statim dolor exortus est atrocissimus.

Patiens in memoriam sibi revocans alios, quos antea eodem modo læsos è vestigio vidit sanari solâ aquâ frigidâ mox ab ictu continuo admotâ, statim applicuit parti contusæ sudariolum suum aquâ frigidâ madefactum, illudque, quamprimum intepeſcebat, novâ aquâ frigidâ iterum imbuebat.

Postero die ictum subsequente amici, qui hoc infortunium accidisse intellexerant, ægrotum invisebant, sed utrumque oculum sanum ac belle habentem conspicientes prorsus obstupeſcebant, quandoquidem firmiter sibi persuadebant oculum, qui ictum adeo vehementem acceperat, egregie debere livescere ac dolere.

Verum quid hoc sibi vult? an aqua frigida jam proderit in contusione? illa nocere potius videtur, quia sanguinem extra vasa profu-
sum

sum increffat, coagulat ac ftagnare facit; nonne fpiritus vini, aliaque medicamenta, quæ fanguinis motum adaugent, hoc in cafu potius conveniffent?

Ut hujus difficultatis folutionem clarè concipias, fcire oportet, in partibus à pilâ valde adactâ læfis vafcula quædam fanguifera valde parva fuiſſe aperta, quæ ſi jam fanguinem in tubulos partium læfarum profudiſſent, tunc aqua frigida nocuiſſet; verum enimvero hæc aqua frigida adhibita fuit, antequam fanguis exiiffet, & ſic non tantum hæc vafcula valde exigua ſuo frigore iterum occluſit, ſed præterea in cauſa fuit, quo minus novus fanguis hæc vafcula intraret per aliquod temporis intervallum; ſic faciem noſtram, rubentem non alia de cauſa, quam quia perejuſdem cutim diſperſa jacent multa vafcula exilia fanguine plena, pallescere cernimus à frigore aquæ, aëris, aliarumque rerum, quia illud pro tempore prohibet, ne fanguis hæc exigua faciei vafcula ingrediatur; ſic jucundum ac juvenes ad baſia ſtimulantem labiorum in formoſa virgine ruborem mutari cernimus in pallidum colorem ab aceto fanguinem à vafculis per labiorum ſuperficiem diſſeminatis arcente.

Atqui talia tentare velle, ubi tubuli partium contuſarum jam fanguine extra vaſa prolapſo repleti ſunt, extrema dementia mihi vi-

detur, ac non raro gangrænam in parte contusa exortam esse novè à frigidis & astringentibus intempestivè usurpatis.

OBSERVATIO. IX.

De Duro Tumore abdominis.

PUella quinque annorum malæ diætæ assueta vexabatur per longum tempus abdomine admodum tumido, duroque, ac facies existerat pallida.

Frustra jam fuerat usurpatum linimentum sequens.

℞. *Ung. alth. comp.*
Ol. lilior. alb. aa 3℔.
de lateribus 3j.
M. S.

Quod tamen in simili casu non parum laudatur à Clarissimo Sylvio in praxeos libro primo, cap. XIV, titulo LVI.

Rem bene considerans judicabam sanguinem hujus ægrotulæ existere nimis viscosum ac acidum, atque eapropter multas omenti glandulas esse obstructas, ac miram in molem adauctas; & quo pacto pallor faciei ex tali sanguine producat, unicuique notius esse puto, quam ut opus sit illud explicare.

Mirabitur forsán aliquis, nec credet, glandulas omenti in tantam excrefcere posse magni-

nitudinem, ut causa sint tanti, adeoque duritumoris, qualis in abdomine hujus puellæ tactu percipiebatur, sed illum inspicere volo Fabritium Hildanum, qui narrat in Centuriæ tertiæ obs. LXii, se aperuisse cadaver, cujus omentum ob glandulas intumefactas habebat pondus quinquaginta sex librarum.

Rebus ita constitutis nihil proficuum magis esse judicabam emplastro styptico Paracelsi, quod abdomini imponi jussi, postquam super linteam esset extensum ac inunctum oleo nucis myristicæ.

Ac ut sanguinem viscosum & acidum corrigerem, puellæ quotidie bis exhiberi jussi guttas aliquot salis volatilis oleosi, atque hoc pacto ægrotula nostra paucorum mensium spatio feliciter pristinae sanitati restituta fuit.

OBSERVATIO X.

De Scorbuto.

VIR annos natus triginta alimentis viscosis nec non acetariis, ut malus mos est Gelris, quotidie abutens, incidit in manuum pedumque gravitatem, atque dolorem; gingiva magna ex parte consumpta ad minimum contactum emittebat sanguinem; saliva falsum muriæ instar referebat saporem.

Rebus hisce attento animo ponderatis san-

guinem acidum nimis ac viscosum hic peccare judicavi, qui ratione aciditatis manuum pedumque dolorem inferebat, & gingivam, ejusque vascula sanguifera exedebat, respectu verò nimiae viscositatis tubulos manuum pedumque obstruebat ita, ut liber spirituum animalium transitus in musculos aliquatenus impediretur, unde gravitas prædicta exoriebatur.

Loquor hic de spiritibus animalibus, nam quamvis liquor subtilis sit, qui per nervos ad motum ciendum deferitur in musculos, tamen non video, cur hic liquor nervosus minus mereatur spiritus nomine insigniri, quam liquor destillatione chymica ex cornu cervi prolectus, sed inanibus quæstionibus de nomine omissis, rem ipsam aggrediamur.

Morbus hic in hisce regionibus valde familiaris existit, ac plerunque scorbuti nomine innotescit; & difficillime sanatur, ubi progressu temporis altas egit radices, quapropter ad hujus morbi medelam statim me contuli, ægroto seriò commendans, ut acidis atque viscosis alimentis in posterum valediceret, & sequens medicamentum præscribens

Rx. Spir. cochlear. ℥℥.

*Salis armon. cum sale tartari
destill. ℥ij.*

Ol. tartari p. d.

Tinct.

*Tinct. verm. majalium aa 3j.**M. S.*

Sedecim guttas hujus medicamento ægrum assumere jussi ex decocto summitatum abietis ter quotidie, & quidem eum in finem, ut spiritus cochleariæ, salis armoniaci, & tinctura vermium majalium cum decocto citato viscosum sanguinem attenuaret, ac acidum ejusdem infringeret; addidi autem oleum tartari per deliquium, ut hoc pacto sal volatile sanguinis ab acido vinctum ac victum iterum pristinam libertatem recuperaret, atque ita sanguinem fluidiorem redderet ac magis vegetum; sicut videmus salem volatilem cornu cervi aut alium quemvis cum spiritu coagulatum & conjunctum ope salis alcalici & conjunctum ope salis alcalici ac aquæ communis per destillationem iterum pristinae libertati restitui ac ab acido separari.

Quoad tincturam vermium majalium, notandum est, illam cum spiritu salis acido confici non debere, ut nonnulli facere consueverunt, quia hoc pacto sal volatile vermium majalium infringitur & enervatur.

Atque hoc pacto ægrotus noster exiguo temporis intervallo sanatus est.

Sed antequam huic tertiæ Decadi finem imponam, difficultas non exigua adhuc enodanda superest; acidum scilicet hujus morbi causam esse affirmo, ac interim refero, sali-

vam falso præditam fuisse sapore; quo pacto hæc cohærent? nonne illa sibi invicem manifestè contradicunt? minimè, tribus verbis hunc nodum me soluturum polliceor; nimirum non parum salis volatilis in sanguine contenti cum acido fuit coagulatum, quo coagulo onerata saliva falsum hunc exhibuit linguæ saporem; sic sal commune, quo in culina quotidie utimur, falsum gustari non desinit, quamvis non parum acidi fecum habeat permixtum, ut spiritus salis destillatione chymica inde prolectus nos poterit docere.

Tertiæ Decadis

F I N I S.

DECAS QUARTA.

P R Æ F A T I O.

Mne tulit punctum, qui miscuit utile dulci, ut poëta; hoc autem utile cum dulci conjunctum nusquam melius reperire licet, quam in studio Medicinæ; quid enim utilius, quid dulcius homini cujuscunque conditionis excogitari potest, quam se ipsum tam in statu morbofo quam sano constitutum recte cognoscere? nihil sanè, ideoque multi præclari viri huic studio operam dedere.

Baconus Verulamius, magnus ille Angliæ Cancellarius ac egregius Politicus, inter tot negotia, quibus occupatus erat, adhuc subtile suum ingenium in scientia medica exercere voluit, in qua tantos progressus fecit, ut librum non inelegantem de Medicina conscripserit, cujus titulus est historia vitæ & mortis.

Idem Verulamius haud illepidè corpus humanum comparat corpori Politico; in corpore Politico apprimè necessarium est, ut à populo tributa solvantur summis potestatibus, quamvis vulgus hoc non ita perpendat, ac tributa plerunque tanquam per microscopia aspiciat, non utens interim telescopiis ad utilitatem inde ad subditos iterum redeuntem prospiciendam, cum tamen tributa conside-

randa sint potius instar vaporum, qui quidem è tellure, liceat cum vulgo sic loqui, attrahuntur sursum, sed postea condensati rursus in magna copia decidunt ac sub forma pluviae terram fœcundant, variisque frugibus ferendis reddunt idoneam.

Sic in corpore humano summis potestatibus, hoc est, cordi ac cerebro tributa solvenda sunt ab aliis partibus; os salivam confert, ut ita cibum masticatum, ad coctionem in ventriculo peragendam, reddat idoneum, ventriculus chylum coctum dimittit ad cor, pancreas interim succum suum ac vesicula biliaria bilem miscet cum chylo & sic porro; cor autem subtiliorem sanguinis portionem largitur capiti:

Et sicut in corpore Politico tributa soluta postea impenduntur à summis potestatibus ad urbes ac arces muniendas, aliaque præstanda, ut ita populus securè vivat; sic in corpore humano cor sanguinem suum distribuit, ac reliquis partibus affert nutrimentum, & cerebrum per spiritus animales iisdem motum largitur.

Splendidum illud veræ philosophiæ jubar Cartesius se quoque egregio cum successu in studio medico exercuit, & dum viveret, illud tanti fecit, ut in fine suæ methodi dicat, se decrevisse, quod supererat vitæ tempus, nulla alia in re collocare, quam in ejusmodi naturæ notitiâ comparanda, è qua in Medicinæ usum certiores regulæ, quam hætenus extiterint, depromi possent; sed, proh dolor, mors intempestiva obfuit, quo minus eximius noster

phi-

philosophus propositum adeo laudabile executus fuerit.

Et præter hosce duos mox nominatos viros complures alia præclaræ personæ afferri possent, quibus volupe fuit incumbere gnaviter studio Medicinæ.

Utilitas tandem, quam ex hoc studio jam-jam in excolendo ingenio consecutus sum & me in posterum adhuc consecuturum spero, pariterque dulcedo, quam ex eo de die in diem magis magisque percipio, impulit me ad quartam hanc Decadem observationum Chirurgicarum conscribendam, quam plures posthac, si Deus eo-usque mihi vitam extenderet, sequentur.

Benevole Lector,

Sincere Tuus,

JOAN. MUYS.

DE-

DECADIS QUARTÆ.

OBSERVATIO I.

De Gingiva malè Habente.

Atrona quadragenaria haud parum scorbutica conquerebatur de atrocissimo dolore gingivæ, quæ valde exesa erat, ac ad levem contactum statim fundebat sanguinem, & præterea dentes anteriores vacillabant. Patiens secundum methodum vulgarem post venæsectionem jam sæpius per alvum purgata fuerat, sed incassum.

Quomodo acidum aliquatenus corrosivum hujus doloris causa extiterit, gingivam exederit, dentesque vacillare fecerit, hic explicare supersedebo, quandoquidem illud per se satis clarum esse existimo.

Malum hoc aliquando degenerat in miserandum illum affectum, quem belgice nuncupamus **De waterkanke** / ideoque non parvi faciendum.

Volui, ut ægrota, quantum posset, ab acido sibi caveret, ac internè eidem propinavi spiritum, de quo locutus sum in prægressæ Decadis Observatione ultima, simulque præscripsi sequens medicamentum externe usurpandum.

Tinct.

R. Tinct. gumm. lacca ʒj.

Spir. cochlear. ʒiij.

Ol. tartari p. d. Gtt. xij.

M. S.

Hoc medicamento quater quotidie tangebatur ac lavabatur gingiva, & sic paucis interjectis diebus ægra à dolore liberata fuit, sanguinis ex gingiva profusio cessabat, dentesque non vacillabant amplius, sed pars exesa gingivæ non redibat, quod mirum videri non debet, quoniam æquè impossibile est consumtam gingivæ partem regenerari, ac digitum semel abscissum iterum renasci.

Aliquando materia quædam lapidea dentibus adnascitur, quæ scabritie sua gingivam lacerat, quo in casu præcedens medicamentum nequicquam adhibebitur, nisi prius hæc materia idoneo instrumento fuerit sublata.

Si scire desideres modum præparandi tincturam gummi laceæ, oportet, ut adeas Fredericum Deckers, Practicum celeberrimum, in exercitationibus practicis circa medendi methodum p. 15.

Antequam finiam hanc observationem, cohibere me nequeo, quin taxem frequentem eorum errorem, qui oleum vitrioli adhibent ad dealbandos dentes nigricantes, nam licet hoc è vestigio dentium nigredinem tollat, tamen deinde dentibus nocet, quoniam sal volatile corrumpit, quod magnâ copiâ natura-

li-

liter in dentibus esse reperitur; longe præstaret, ut illi, qui dentium nitore delectantur, semper post pastum os suum aquâ purâ eluerent ac purgarent, semelque in septimana dentes pulvere terræ porcellanæ fricarent.

Si quis tandem sit, qui mihi credere nondum vult, aut potest, dum dico, quod dentibus noceat acidum, ut oleum vitrioli, aliaque similia, credat saltem Salomoni, Regum sapientissimo, qui Dei spiritu actus ait in Proverb. cap. 10, vers. 26. *quod acetum dentibus, quod fumus oculis, hoc piger est iis, qui eundem emittunt;*

Si jam acetum dentibus, teste Salomone, adeo inimicum sit, quid damni non afferet oleum vitrioli, quod multo acrius existit ac magis corrosivum.

OBSERVATIO II.

De Ambustione.

Viro annum agenti trigesium pulvis tormentarius accensus omnem faciem cum utraque manu ambusserat, unde mox rubor ac dolor provenit atrocissimus, ad quem demulcendum, quod forte ad manus erat, atramentum imposuit æger.

Si conspexisses hoc in statu patientem,
dia-

diabolum te videre affirmasses, nisi cum æthiopibus Diabolum album esse tibi persuaderes, cui opinioni favere videtur Thomas Browne in pseudodoxia epidemica, sacrae scripturae innixus testimonio, quæ dicit in Apocalypsi Johannis cap. 19, vers. 20, quod Satanæ domicilium sit stagnum ignis ardens sulphure; fumus autem accensi sulphuris, ut author mox citatus philosophatur, crebrâ experientiâ teste, dealbat vestimenta lanea, ut caligas, aliaque, & sic, quicquid in inferno reperitur, album esse concludit; sed his obiter dictis transeamus ad id, quod res est.

Accersitus partibus læsis imposui cæpas cum melle communi contusas, quod medicamentum valde prodest partibus ambustis in principio adhibitum, si cutis adhuc integra esse reperiatur, nam eâdem læsâ dolor vehemens inde absque dubio secuturus hoc medicamentum tunc minimè convenire docet.

Postero die multæ vesiculæ per manus ambas vultumque sparsæ in conspectum veniebant, quæ tertiâ à combustione luce forpice apertæ haud parum aquæ limpidæ fundebant.

Tunc sequens cerotum præscripsi,

Rx. Cerusa

Pulpæ rad. consol. maj. āā ℥j.

Lithargyr.

Lap.

*Lap. calamin.**Menii**Olei olivar.**Cera āā ʒvj.**F. Cerotum,*

in cujus confectiōe notandum, oleo & ceræ prius liquefactæ addi debere pulveres subtilissimè tritos & cribratos, ac ubi hæc fermè refrigeruerint, intermisceri debere pulpam prædictam, quæ hoc pacto extrahitur; radices scilicet prius purgatæ ac in orbiculos scissæ in aqua communi coquuntur ad molitiem, sicque per linteum rarum trajiciuntur.

Hujus ceroti unciis tribus admiscui tantundem unguenti aurei, cujus descriptionem nobis exhibet pharmacopæa Amstelodamensis, atque hoc medicamento lintea subtilia ac mollia inuncta partibus læsis imponebantur, & sic ægrotus noster brevi sanatus est.

Unde rubor & dolor prodierit, facile intelligere poteris, si modo consideres, quod pulvis pyrius accensus & sic in motu positus celerrimo & valde vehementi multas cutis fibrillas læserit ac diruperit; hinc namque facillimo negotio deduci potest dolor in ipsa ambustione se manifestans, cujus continuatio exoriebatur ex eo, quod ob disruptionem fibrillarum multi tubuli obstructi sint, in quibus humores stagnabant, sicque partes vici-

nas distendebant, ac deinde etiam acescebant, fibrillasque hoc pacto scindebant ac lacera-
bant; vesiculæ autem excitatæ sunt ab humo-
ribus stagnantibus ac coacervatis circa cuti-
culam, quam, utpote à flamma constrictam,
penetrare nequibant.

Cæpas autem cum melle applicui, ut co-
piofo suo sale volatili poros cuticulæ constri-
ctos & obturatos referarent, humores aces-
centes temperarent, eorumque circulatio-
nem restituerent,

Vesiculas autem tertio demum die aperui,
quæ aliàs nuda cutis subjacens ab aëre am-
biente, ut & à medicamentis nimis patitur &
dolet, sed tertio die sæpius iterum adest no-
væ cuticulæ rudimentum.

Applicui tandem cum unguento aureo ce-
rotum præscriptum ad acidum peccans tem-
perandum.

Ubi partes tantum leviter ambustæ sunt,
hoc est, ubi fibrillæ cutis ab ignis vi tantum
valdè agitatæ sunt, nullæ autem aut paucæ
disruptæ, ac ubi cuticula tantum leviter cor-
rugata, tunc oleum tartari per deliquium suf-
ficit, si eo nempe pars affecta leviter tanga-
tur, quia ita pori cuticulæ ac tubuli cutis ape-
riuntur & acor humorum stagnantium tem-
peratur, ut in me ipso non ita pridem exper-
tus sum, ubi pedem tincturâ fervidâ Coffæ
ambusseram non sine dolore ac rubore.

O B S E R V A T I O III.

De Hernia.

SEptuagenarius in scroto vexabatur tumore valde magno ac dolorifico, ejusdem cum cute sana coloris; tormina sentiebat in abdomine ac evomebat, quicquid assumebat; jam per viginti quatuor horas hoc in statu constitutus opem meam implorabat.

Æger inter examen à me institutum retulit se jam per longam annorum seriem laborasse hernia, quæ sæpius eum, intestino in scrotum prolapso, mirum in modum molestabat, ac iterum nullum afferebat incommodum, cum intestinum in locum suum recessisset; intestinum autem hoc nunquam antehac tam diu extra abdomen exulaverat, quam jam; & quicquid moliebatur æger, illud reponere non potuit.

Morbum hunc satis periculosum esse, amicis prædixi, quia tam-diu extra abdomen permanserat intestinum; sic vir quadraginta annorum Ultrajecto Arenacum pedes profectus incidit in herniam scrotum infestantem (cui herniæ antea etiam obnoxius erat, sed tantum in inguine) & tamen adhuc per quatuor horas incessit pedibus, unde tumor valde excrevit, eratque valde durus & dolens; æger

æger interim semper vomebat, ac frigori expositus in stramine per totam noctem jacebat apud rusticum; postero die curru advectus est Arenacum continuo vomens.

Mixtura ægro propinabatur flatus discutiens, sed eadem mox vomitu rejiciebatur; tres præterea clysteres injecti sunt, sed sine fructu; æger in bono situ positus est, foci humidificique imponebantur parti affectæ, sed his nihil juvantibus ægrotus quarto ægritationis die è medio sublatus est, pulsu sensim diminuto.

Aperto cadavere intestinum ileum inventum fuit gangræna affectum spithamæ longitudine, ac situm in scroto cum flatibus & excrementis duris; præterea magna pars omenti continebatur in scroto convoluta instar pilæ cum vasis sanguiferis valde distentis.

Interea autem amicos ægri admonui, ne animum nimis desponderent, ac eum in finem iis narravi observationem octavam Riverio communicatam à Domino Ozia Aimar Chirurgo Gratianopolitano Celeberrimo, in qua post multa remedia per novem dies in casum usurpata intestinum per totidem lucas in scroto commoratum repositum fuit feliciter incisione factâ usque ad productionem peritonæi, quæ intestinum strangulabat; modum autem, quo hæc instituta fuit operatio, in mox citata observatione reperies.

Sed unde provenit, quod in hernia intestinum prolabatur in scrotum, aliasque partes? ob relaxationem peritonæi, quæ exoritur ex eo, quod multi ejusdem tubuli obstruantur, inque illis stagnent ac coacerventur humores, qui progressu temporis se insinuant inter fibrillas peritonæi, illudque hoc pacto relaxant.

Cur jam intestinum in scrotum nostri patientis delapsum non tam facile rediit in abdomen, quam inde egressum est, cum via sit eadem? hoc præcipue contigit, quia intestinum tam diu extra abdomen permanserat, ubi minor est calor, nam pori intestini eo modo aliquatenus obturati impedivêre, quo minus vapores ob minorem calorem etiam aliqua ex parte condensati ex intestino in scroto decumbente libere quaquaversum egrederentur, quapropter illi coacervati sunt in intestino, illudque distenderunt flatibus vulgo ita nuncupatis.

Hinc igitur satis manifestum evadit, præcipuam hujus mali medelam consistere in eo, ut pori intestini extra ventrem exulantis obstructi recludantur iterum, ac vapores aliquousque condensati majore motus ac agitationis quantitate donentur, ut sic rursus citato gradu circa propria sua centra rotentur.

Utrumque hunc effectum consecutus sum
lino

lino nendo recenter contorto ac nondum coctione depurgato, nam ubi hoc, prius in lacte dulci coctum, calidè per quadrantem horæ fuisset impositum parti affectæ, intestinum blanda manus agitatione in abdomen ægri in bono situ collocati remigravit.

Æger hoc pacto ex vicinis Orci faucibus ereptus postea cum piscatore ictus sapuit, ac gestavit vinculum ferreum externè vestitum ad intestinum intus retinendum; nam homines provectæ adeo ætatis à tali malo prorsus velle sanare, est oleum ac operam perdere; contingit enim admodum raro, quod Fabricius Hildanus refert in libro suarum Observationum, nimirum sexagenarium per viginti annos hernia magna laborasse intestinali, quæ à nullo Medicorum aut Chirurgorum potuit sanari, eumque senem postea sine medicamentis in totum esse restitutum pristinae sanitati, postquam morbo aliquo periculoso decubuerat in dorso per semestre spatium, ideoque optimum contra herniam remedium citatus Author esse affirmat quietem & decubitus in dorso.

Hernias verò puerulorum sæpissime sanatas esse vidi, & quidem præsertim circa octavum ætatis annum, bonâ fasciâ ex linteo confectâ ac emplastro carminante Sylvii extenso super corium, quod reperitur Praxeos libro primo, cap. XIV, titulo LVIIJ, in quo tamen unum er-

rorem, quem neminem secuturum spero, annotare lubet, scilicet quod gummi galbanum, aliaque solvantur in aceto sale volatilem eorum non parum infringente.

Juramentum Medicorum in Academia Ultrajectina jubet, audita vel visa inter curandum, non enuncianda, involvere silentio, hocque stricte observandum puto in herniis juvenum, quandoquidem hoc malum eisdem invadens puellis invisum magis esse solet, quam par est, quod, antequam hanc observationem finiam, exemplo declarare mihi proposui.

Recente nupta virgo, ubi prima vice lectum cum suo sponso esset ingressa, intrepida manu mox illas mariti partes contrectat, quas Adamus sibi ficum foliis statim post lapsum contexisse legitur, atque ita eundem herniâ divexari ex vinculo, quod gestabat, animadvertit, unde fere in furorem acta, hæc in verba erupit: pudeat te, conjux, quod amasiam tuam tam impiè deceperis; quid consilii mihi miseræ? perii profecto; num tam male conformatum corpus puellæ in flore ætatis constitutæ ac annum decimum octavum nondum egressæ satis-facere potest? minime, actum est de me; emori mallet, quàm tecum amplius habitare.

Maritus, hac super re interea temporis seriò philosophatus, placido sermone tandem
re-

respondit; bono animo sis, animula mea, vanam ac supervacuam hanc, meum corculum, depelle sollicitudinem, quoniam pollice orti-bi, me pro virili conaturum efficere, ne unquam hac de re conqueraris amplius; ac novem mensibus vix elapsis experientia mariti verba confirmavit gemellis, quos enixa est uxor postea mutire vix audens de imaginaria conjugis impotentia.

OBSERVATIO IV.

De Tumore Mamme Suppurato.

Fœmina lactans jam per aliquot dies laboraverat tumore duro, rubente ac dolorifico, in superiori mamillæ parte sito.

Imposito emplastro styptico Paracelsi tumor brevi suppuratus est ac sponte apertus, multumque puris laudabilis aliquandiu inde profluxit; intereà temporis aperturæ imposui balsamum Arcæi, cujus hæc est descriptio,

Rx. Axung. ovis

Gumm. elem.

Thereb. ven. āā ʒij.

Ol. hyperici ʒi ʒ.

Cera ʒij.

Santali rubr. ʒj.

Misce, liquefiant omnia, percolentur, ac fiat balsamum.

Applicui præterea emplastrum stypticum Paracelsi ac superposui sacculum calidum farinâ fecaliceâ impletum ad duritiem reliquam emolliendam, atque ita tumor hic paucorum dierum intervallo sanatus est.

Haud explicabo jam temporis modum, quo apostema producat, pus generetur, ulcus mundetur, aliaque plura, de quibus egi supra, sed tantum annotabo, me contra vulgarem morem nullis hic usum fuisse turundis, nec sine ratione, quoniam eadem in multis casibus huic nostro similibus plerunque plus detrimenti afferunt, quam solaminis aut utilitatis, nam fundum ulceris pungendo lædere, ac labia ejusdem callosa reddere solent; & interea nihil profunt, quia pus absque earundem ope sæpius satis feliciter effluere comperitur.

Non tantum in hoc apostemate, sed & in multis aliis observavi, primis diebus post tumoris apertionem pus albicans effluere, postea verò succum quendam pellucidum, subflavum, oleosum, ac viscidum aliquatenus, ex cujus conspectu, crebrâ experientiâ doctus, judicare consuevi malum brevi fore sanatum; & peccant, quicunque, mox descripto succo conspecto, apostemata intrusis suis turundis aperta servare volunt.

Ac ut dictis facilius fidem adhibere queas, experientiam hanc solida ratione confirmare

conabor; quod ex apostemate aperto per aliquot dies pus albicans prodeat, fit, quia acidum fermentum, quo imbuta est interior apostematis superficies, miscetur cum succo nutritio ob interruptos tubulos in tumoris cavitatem prolabente, sed ubi fermentum hoc acidum evanuit, tunc humor nutritius in conspectum venit syncerus, hoc est, pellucidus, subflavus, oleosus ac viscidus aliquatenus.

Liquorem autem oleosum, prius pellucidum, ob acidi admixtionem album nancisci colorem, nemini procul dubio mirum videri poterit, qui vel semel in vita vidit, quam cito oleum olivarum post admixtum acetum albo colore se præbeat conspiciendum.

OBSERVATIO. V.

De Duro mamillæ Tumore dissoluto.

MAtrona lactans, nocte quadam nimio frigori mamillam sinistram exponens in lecto, postero die conquerebatur de tumore magno, duro ac dolorifico ejusdem mamillæ, qui continuo capebat incrementum; dies aliquot abiëre, antequam ad consilium vocatus accessi.

Butyro infuso cum creta communi mixto tumor hic quotidie bis inungebatur, sacculo

farinâ fecaliceâ pleno calidè superposito; & interim lactabat ægra singulis diebus aliquoties infantem; atque horum paucorum ac parum compositorum medicamentorum ope tumor hic feliciter sublatus est.

Scilicet ob frigus admissum lac in glandulis quibusdam stagnabat, coacervabatur ac aceſcebat, unde durities ac dolor facile deduci potest.

Creta autem cum butyro insulso permista acorem lactis stagnantis temperavit, & ita, quicquid in glandulis coagulatum erat, dissolvit, suppetias interea ferente facculo cum farina fecalicea calidè imposito.

Creta vero quid queat ad humores acidos corrigendos conspicere tibi licebit, dummodo eandem in vitro misceas cum aceto, quandoquidem mox ex utriusque commistione effervescentiam spectabis ac audies egregiam & valde manifestam, quamvis quoad tactum nostrum frigidam; ac postea animadvertes, ac redinem aceti haud parum esse diminutam.

OBSERVATIO VI.

De Summo abdominis Cruciatu.

Virgo quadraginta annorum jam per sex septimanas in superiore abdominis parte conqueſta est de atrocissimo dolore, haud latè

tamen extenso, sed in exigua valde ventris parte tyrannidem suam exercente, noctesque diesque crudelissime patientem torquente; quæ plurima tam interna quam externa adhibuit remedia; purgata est, venæsectionem passa fuit, sed sine fructu; sic ut jam propemodum de recuperanda pristina sanitate desperaret; cutis interim externa in parte dolente à sana distingui non potest.

Accersitus novaculâ feci vulnusculum, quod vulgo fonticulum appellare consueverunt, illudque per pisum impositum ac singulis diebus semel renovatum apertum servavi.

Postero die post incisum fonticulum solamen statim aderat doloris, qui de die in diem magis magisque evanescebat, sic ut brevi in totum sublatus fuerit.

Unico mense post vulnusculum factum elapso fonticulum iterum coalescere permisi, & sic ægra à summo hoc cruciatu brevi temporis intervallo sanata fuit & permansit.

Scilicet particulæ quædam acido-corrosivæ in parte affecta forsitan separatæ sunt ab aliis massæ sanguinæ particulis, quibus quamdiu involutæ jacebant, acredinem suam exerere non poterant.

Sic nitrum linguæ impositum nullam aut valde exiguam affert molestiam, cum tamen spiritus nitri linguam non parum corrodat, quia jam nactus est libertatem, ac separatus ab

aliis nitri particulis, quibus antea immixtus erat.

Eodem modo tartarus vitriolatus linguam parum mordet, cum tamen spiritus vitrioli destillatione inde iterum separatus pristinam recuperet vim corrosivam, quâ antea pollebat.

Hæ autem particulæ acido corrosivæ à vaginis, quibus antea inclusæ fuerunt, liberatæ ac in exigua abdominis parte collectæ acie sua fibrillas mirum in modum continuo agitant, sicque cruciatum ferme intolerabilem inferebant, qui cessare necessario debebat, ubi hæ particulæ corrosivæ cum pure per fonticulum foras propulsæ sunt.

OBSERVATIO VII.

De Papilla sanguinem Fundente.

UXor honesti viri lactans, dum infantem ab excrementis alvinis purgaret, offendit eadem nigricantia; infans interim aliquatenus ægrotabat.

Interrogatus hac super re, ab infantis matre primo quæsi, num illa sentiret aliquem in papilla dolorem; quod affirmavit; jussi igitur, ut comprimeret aliquatenus, me præsentem, papillam, & tunc sanguinem inde promanentem conspexi ob vasculum unum aut alterum in papilla læsum, qui sanguis ab infante assum-

tus

tus ac per alvum evectus nigricabat ob acidum fermentum in ventriculo infantis admistum.

Mater jussu meo Gummi Arabicum in laminas tenues discissum, siccatum & pulverisatum aspergebat digito propriâ salivâ prius madefacto, eoque papillam tangebatur, atque ita postero die ab hoc malo prorsus liberata fuit & permanfit.

Clarissimus Sylvius in praxeos medicæ libro tertio, cap. x. titulo xxviij. & seq. hunc sanguinem ex lactantium papillis nonnunquam prodeuntem tanquam inconcussum argumentum affert ad demonstrandum, quod lac non generetur ex chylo sed ex sanguine, sed hallucinatur in eo, quandoquidem ille sanguis prolabitur ex vasculis sanguiferis vi suctionis aut aliter vulneratis.

In papillis non rarò conspiciuntur fissuræ, quæ lactantes summo afficiunt cruciatu, ac difficulter sanantur, quia papillis ob infantum suctionem nulla aut exigua quies conceditur; has autem fissuras sæpius brevi temporis spatio sanavi, dum papilla singulis diebus aliquoties leviter tangebatur pennæ pluma imbuta oleo myrrhæ, cujus descriptionem videre licet in pharmacopæa Amstelodamensi.

Prudentes senes juvenibus, dum matrimonium affectant, consilium dare consueverunt, ut manibus prius blande amasiæ suæ palpent

mammulas, ut ita certiores fiant, num eædem papillis gaudeant, nec ne; sed quamvis iisdem virgines destitutæ videantur, experientia tamen docet, quod, ubi eædem matres factæ sunt, papillæ antea delitescentes commodi instrumenti ope facile in lucem prodeant, ac munere suo satis bene fungantur, nec ideo nutricibus opus sit, quæ multis valde invisæ sunt, quia certissime sibi persuadent, infantes malis ac insulsis nutricum moribus imbui debere à lacte, quod assumunt, qua in re nihil certi statuere queo, sed hoc tamen non ignoreo, quod infantes lacte vaccino quotidie nutriti inde brutos atque vaccinos mores non consequantur.

OBSERVATIO VIII.

De Summo auris Cruciatu.

Virgo viginti annorum jam per quindecim septimanas egregie conqueſta fuerat de auris dolore propemodum intolerabili, ac per totas aliquando noctes ſomnum prohibente; auris interea temporis multum puris bene cocti quotidie fundebat; complura jam medicamenta ſine fructu fuere adhibita.

Accerſitus ad omnes & quidem minimas circumſtantias tam circumſpecte, quam potui, attendebam, tandemque digitis meis

per-

persensi undulationem quandam puris profunde fiti post aurem affectam; atque hic abscessus ab aliis non fuerat observatus, licet causa foret totius mali.

Rem bene mecum perpendens facile intellexi hunc abscessum post aurem nunquam sponte, hoc est, absque externo artificio iri apertum non tantum ob profunditatem suam, sed præterea etiam, quia pus inibi contentum jam per aurem exitum sibi quæsierat; quamvis valde sinuosum ac minime sufficientem; quapropter mox imposui corrosivum satis acre, cujus escharâ separata ingens copia puris bene cocti prodibat ex arte-facto foramine, ac post illud tempus auris dolor & puris ex auris cavitate profluxus protinus in totum cessavit; foramen autem corrosivo inductum, omni pure per illud evacuato, intra duas septimanas prorsus coaluit, ac ægrota omnino restituta fuit pristinae sanitati.

Hanc aperturam post aurem, nulla mora interjecta, fieri debere existimabam, ne pus alias tandem os subjectum attingeret, illudque temporis progressu carie inficeret; quam pus bonum super osse aliquamdiu moram nectens non necessario semper inducat cariem, sicut id exemplo sequenti demonstrare mihi facile est.

Vir circa trigesimum sextum ætatis suæ annum tempore brumali ac aëre ventis haud

parum agitato iter faciens brevi post sentiebat auris dextræ dolorem, ex qua deinde quotidie prodibat nonnihil puris, tuncque aderat doloris illius non mediocre levamen; postea, pure non amplius promanante, æger de summo iterum conquerebatur cruciatu, qui, noctu non raro delirium produciens, jam per aliquot menses duraverat, nec ullis externis, internisve remediis obsecundabat.

Advocatus post aurem reperi tumorem longe lateque extensum, in quo pus contineri firmissime mihi persuasi, licet ob profunditatem loci, in quo pus delitescebat, palpan-do nulla animadverti posset undulatio; imposui igitur corrosivum, cujus eschara valde crassa separata incredibilis puris copia profluxit; hoc autem pus jacuerat super os petrosi quod totum nudum existerat, sicut id specillo observare facile potui; ac interim tamen absque ulla fragmentorum ossium separatione patiens intra sex septimanas prorsus sanatus est ac sanus postea permansit, non adhibitis aliis medicamentis, quam injectione idonea, bono digestivo, ac tandem, osse iterum coniecto, tinctura mea antimonii, quam externe multis in casibus mirum in modum prodesse quotidie comperio.

Tympano auris ab ulcere eroso auditum superstitem permansisse legere datur apud Vopiscum Fortunatum Plemptium in fundamentis Medicinæ p. 148, Præ-

Præterea memini me conspexisse Rotterodami apud Jacobum Lodensteyn, classis navalis Archi-Chirurgum, virum dexterrimum, officula auditus omnia, quæ post ulcus ex aure pueri alicujus prodierant; sed puer hic eadem aure postea nunquam audivit.

Novi Chirurgum, qui ad dentium dolorem auferendum urit aurem ferro ignito, sed ridicula ac inutilis videtur hæc operatio.

OBSERVATIO IX.

De Cubito propter ligamenta relaxata Dislocato.

JUvenis quindecim circiter annorum, vespere quadam in vestibus exuendis occupatus, brachii immobilitatem subito ac inopinato cum sonitu quodam perſentiscit exortam ex eo, quod cubitus esset dislocatus, qui facili negotio reponebatur, sed postea sæpissime iterum ad minimum motum è sede sua prolapsus est; hoc malum jam per triennium perseveraverat, non obstantibus totis doliis aposematum ex guajaco, Sarsaparilla, China, aliisque confectorum, quæ æger, durante hoc tempore, sanitatis spe animatus, avidè evacuavit, non omissis interea emplastris, linimentis aliisque externis remediis; brachium interim multo gracilius apparebat; quam par erat.

Æger

Æger tandem Chirurgo cuidam se curandum commisit, qui eidem certo pollicebatur brachii restitutionem, quam hunc in modum aggressus est.

Brachio male affecto singulis septimanis aliquoties apposuit cucurbitulas nonnullas sed sine scarificatione, & tunc eodem die, ut & aliis singulis diebus, infra brachium ex superiori parte contactum accendit spiritum vini sale volatili multarum herbarum imprægnatum, cujus vapor totum brachium circumvolitabat, & hæc sunt præcipua, quæ juveni nostro absque internis ullis medicamentis pristinam sanitatem intra annum dimidium restituerunt, sic ut patiens jam temporis arte gladiatoria aliisque similibus exercitiis impunè se delectet.

Nimirum ligamenta cubitum cum humero connectentia relaxata fuere; quo pacto autem illud contingat, videre poteris in primæ Decadis observatione ultima.

Multæ præterea affuerunt obstructions in nervis, arteriis, ac tubulis muscutorum, unde brachii atrophia & extenuatio.

Cucurbitulæ autem cum flamma sæpius admotæ obstructions sustulerunt ligamentorum, muscutorum, aliarumque partium, dum calore suo poros ac tubulos aperiebant, & circulationi sanguinis humorumque per brachium liberiores vias concedebant,

quia

quia aëris pressio sub cucurbitulis multo minor ac debilior est quam alibi, ut clarius intelligere tibi licebit ex observatione septima tertiæ decadis.

Vapor autem spiritus vini accensi poros ac tubulos à cucurbitulis non parum apertos absque ullo obstaculo intrabat, ibidemque humores viscidos ac coagulatos attenuabat & dissolvebat.

Atque ita, sublatis particulis illis, quæ se insinuaverant inter fibrillas ligamentorum, eademque hoc pacto relaxaverant, ligamenta iterum pristinum suum statum, quem in sanitate prius obtinebant, adeptæ sunt, sicque rursus cubitum cum humero, prout oportebat, conjunctum servaverunt.

Ac reliquis obstructionibus itidem sublatis brachii atrophia quoque evanescere cœpit.

OBSERVATIO X.

De gonorrhæa ex impuro concubitu contracta.

JUvenis viginti quatuor annorum, mirus formarum spectator ac verus Veneris alumnus, post coitum cum impura meretrice peractum patiebatur continuum fermè materiæ albicantis ac viscidæ ex urethra profluvium non tantum absque voluptate, sed præterea etiam cum dolore scindente, qui quo-

quoque aderat, cum æger reddebat urinam.

Fermentum nempe acido-corrosivum in partibus genitalibus hujus scorti delitescens dum in coitu validius agitabatur, prorepfit per penem hujus juvenis in poros prostaticarum ac vesicularum seminalium à coitu plus solito apertos, sicque acredine sua & semen & humores nutritios alluentes infecit ac ulcuscula excitavit in illis partibus; hinc itaque vellicatio & continua fere contractio prostaticarum ac vesicularum seminalium semen ac humores nutritios corruptos modo prædicto assidue propemodum cum dolore fundentium.

Malum hoc gonorrhæa plerunque nuncupatur, estque satis periculofum, quandoquidem sæpius degenerat in luem venereum, si differatur ejusdem medela, tunc etenim fermentum acido-corrosivum abripitur & cum massa permiscetur sanguinea.

Nullâ itaque morâ interjectâ ad curam properavi, ac ad acidum corrosivum temperandum & evacuandum, ut & ad ulcusculorum sanationem sequentia præscripsi:

℞. *Extr. cathl. Gr. xxiv.*

Mercur. dulc. Gr. vj.

Sal. prun. antimoniat. Gr. v.

M. F. pil. N^o. vij.

Has pilulas tempore matutino assumsit patients, & ac sequentibus quinque diebus semel quoti-

quotidie jejunus devoravit bolum hunc,

R. Thereb. ven. ʒiij.

Rhab. ʒj.

M. S.

Post iterum mox præscripta purgatione & bolis usus est ut ante, atque hoc pacto pristinam sanitatem adeptus est æger.

Therebinthina à quibusdam tam diu coquitur, donec pilulæ inde formari queant, sed male, quoniam coctio oleum spirituosum in aëra propellit, cum tamen in eodem præcipua therebinthinæ virtus consistere reperiatur.

In hoc malo iterum acidum criminor, sed mira fortasse alicui videbitur mea opinio, acidum scilicet in animali vivente adeo noxium existere ac inimicum sanitati, cum interim acetum carnem mactatam conservet integram per longum temporis intervallum; sed ut & hunc amoveam scrupulum, respondeo rem longè aliter se habere in vivo animali ac in mortuo.

In vivo animali ad vitæ ac sanitatis conservationem apprime necessaria est sanguinis ac humorum libera per vasa tubulosque satis patulos circulatio, quæ tamen haud parum impeditur ab aceto aliisque acidis sanguinem ac humores coagulantibus. In mortuo autem animali ad mactatæ carnis conservationem prædicta non requiritur circulatio, sed tantum-

tummodo opus est, ut præcaveatur, ne valde parvæ carnis maētatae particulæ ab aëre nimium agitentur, fermententur, ac è statione propellantur, acetum autem particulis suis crassis ac gravibus ad hunc effectum producendum idoneum est,

Quod autem caro maētata maneat incorrupta, si motus particularum valde parvarum, alias futurus, hac aut illa de causa sistatur, vel hinc manifestum evadit, quod caro maētata brumali tempore per multos dies integra fervetur, cum tamen eadem æstivo tempore citissime corrumpatur ab aëre tum temporis in motu valde celeri constituto.

Quod verò acetum constet particulis, crassis ac gravibus, liquet ex destillatione, quæ docet, spiritum vini citius ac prius quam aquam, & aquam adhuc citius ac prius in alembicum elevari quam acetum.

Præterea dici posset, quod carnis maētatae sal volatile cum aceto coaguletur, ac ita immotum conservetur & impediatur, ne fermentescat cum aëre, figuram suam mutet, ac avolet in aëra, sicut cernimus sal volatile cornu cervi aut aliud quodvis cum spiritu acido coagulatum non avolare, ut alias facere consuevit.

Dum ago hic loci de gonorrhæa, in memoriam mihi redit haud illepidum alicujus medici responsum; interrogabatur hic aliquan-

quando inter pocula, quid foret in causa, quod homines tam facile supplicium paterentur in pene, ubi cum hac aut illa meretrice concubuerant, dum interim canes masculi cum canibus alterius sexus innumeris coeunt impune, ad quod medicus subridens reposuit, hoc contingere, quia canes, hac in re hominibus longe prudentiores, statim post coitum peractum cultellos suos lingendo bene purgare solent a sordibus, quæ forte adhærescunt; ex quo responso interrogator illud adhuc didicit, ut postea mox à coitu peracto membrum virile propria semper abluerit urina.

Quartæ Decadis

F I N I S.

DECA.

DECAS QUINTA.

PRÆFATIO.

N solido mentis generosæ judicio omnibus fortunæ bonis præponderat veritas, quæ verus est animæ cibus, qui licet suavissimus sit, & quamvis centies gustetur, nunquam tamen fastidium parit, sicut facere consuevere cibi corporales, qui, quo suaviores sunt, eo citius fastidiuntur, ubi sæpius manducantur.

*Q*ui carnem ferinam ab alio emit, eamque bene & delicatè tostam comedit, nonnullam (confiteor) percipit voluptatem, verum enim vero qui ipse venationi se accingit, atque ita sectatur, assequitur, tandemque capit cervum, aprum, leporem, aliamve feram, ille non tantum delectatur, dum feram rite præparatam coctamque comedit, sed etiam, & quidem præcipue, magnâ perfunditur voluptate, dum feram fugientem insequitur, eaque post varios labores, post varias tandem superatas difficultates potitur.

*E*odem modo se res habet cum veritate, quæ quidem aliquatenus, dum gustatur, sapit & grata est illi, qui eandem ab alio accepit, at qui ipse venationi veritatis incumbit, ac eandem, dum captat, capit, majore perfunditur voluptate,
dum

dum venatur, insequitur, tandemque capit veritatem, quam dum eadem vescitur.

Qui jam rite venationem veritatis exercere volet, ille eandem captare & insequi debebit serio meditando ac rationem puram attentè auscultando, assequi & capere cautè experiendo; & si quadam veritas physica vel medica a me captata in casses meos inciderit tam in quatuor prægressis decadibus, quam in hac quinta, eadem hoc pacto me potitum esse lubens profiteor.

A casibus simplicioribus, quos in præcedentibus duobus libellis tractavi, jam temporis in hoc tertio libello progredior ad historias magis compositas, nam hoc pacto procedere optimum mihi videtur, sic in Arithmetica à numero unitatis incipimus, ac ita devolvimur ad numeros valde compositos, eodem modo in Matthesi initium capimus à puncto, atque ita devenimus deinde ad circulum, triangulum, aliasque figuras.

Quam compositi, quam periculosi sint casus, quos in hac quinta decade congeffi, & quam male tractentur plerunque ab aliis, hic loci dicere supersedeo, ac totum hac super re judicium relinquo benevolo lectori.

Sed jam-jam audire videor aliquos intimorum meorum amicorum dicentes mihi; quid scribis amplius, amice, cessa, omitte, valedic studiis tuis, quibus ferè nihil aliud efficis, quam ut crees tibi summam molestiam apud medicos, chirurgos aliosque.

Sed

Sed respondeo me non scripsisse, ut aliis satisfacerem, hoc etenim impossibile prorsus esse judico; si sacra volumina, quæ ipsius Dei instinctu scripta sunt, ab impiis ac scelestis quibusdam hominibus arrodantur, quo pacto ego, qui homo tantum sum, ac nihil humani à me alienum puto, aliquid in publicum proferre potero, quod omnibus placeat, arrideat, satisfaciat? Quid igitur ad scribendum me impulit? dicam breviter; jam doctoratum in Medicina consecutus eram, accersabar jam nonnunquam ad egros, ac interim tamen mihi conscius eram, quantis præjudiciis, quantâ ignorantia in scientia medica mea mens laboraret; ignorabam multa, dubitabam de pluribus; tenera conscientia mea mihi assidue hæc verba dictabat; aut praxin medicam prorsus à te rejicito, ne fias reus homicidii, aut ignorantiam tuam pugnis ac fustibus à te abigito, alterutrum præstandum est, si verâ animi acquiescentiâ frui tibi volupe sit. Quid tali in labyrintho constitutus feci? volvi, pervolvi libros antiquorum medicorum, sed valde parum ibidem inveni, quod animo meo veritatis avido posset satisfacere; cum medicis ac chirurgis hujus ævi familiariter collocutus sum, sed ex iis haud majorem fructum collegi; illi scilicet me instituere non poterant, aut nolebant, ideoque à duro necessitatis telo coactus sum ipse tenebras meæ mentis dissipare, & præjudicia, quibus occæcatus eram, tollere, meque ipsum instituere; atque hanc mei-ipsius institutionem

tionem in libellis meis mihi tantum proposui, nihil præterea, ac hoc ipsum pro voto meo consecutus sum, nihil aliud promisi mihi antea, nihil aliud expecto jam temporis.

Abstineant igitur malevoli à calumniis suis, quibus immerito me commaculare conantur; neminem lædo, nullum mortalium offendo, doceo me ipsum, disco à me ipso, sum doctor & discipulus in eadem persona, sum doctor & discipulus mei-ipsius; si medicus sum, licet mihi propriis morbis mederi ac per consequens etiam ignorantie ac præjudiciis meis, qui morbi sunt mentis satis periculosi, ac iidem jam altas adeo radices egerant in mente mea, ut non consultum foret, diutius differre eorundem eradicationem.

Accipe igitur hanc quintam Observationum Chirurgicarum decadem, quam, cooperante summo numine, plures in posterum sequentur.

Benevole Lector,

Tuus,

JOAN. MUYS,

DECADIS QUINTÆ.

OBSERVATIO I.

De vulnere capitis.

Uvenis sedecim annorum ex equo in terram delapsus vulnus satis magnum accepit in sincipite, & quidem tale, ut os nudum in conspectum veniret; interim æger aliquoties vomebat & satis male habebat. Duæ à lapsu vix præterierant horæ, cum accersitus sum ad ægrum, in cujus capite nec fissuram, nec fracturam, nec introcessionem cranii animadvertere potui, & vomitus tunc temporis cessabat, ac ægrotus mediocriter valebat, nec multum de dolore, nec de ullo alio conquerebatur incommodo.

Supervacaneum foret hic loci explicare, unde vomitus hic prodierit, quandoquidem hanc rem per se satis claram esse existimo.

Derasis capillis vulnus linteis carptis siccis implevi, & quidem duplici de causa, primo ut sanguinis fluxus hoc pacto sisteretur, deinde etiam ut labia vulneris aliquatenus à se invicem dehiscerent, ut ita secuturo die cranium tantò melius pateret.

Tunc superposui emplastrum ex sequenti massa confectum.

Empl.

℞. *Empl. diapalma* ℥ij.

Boli.

Cretæ com. āā ℥ij.

Antimon. diaphor. ℥j.

Ol. laurini ℥ij.

tartari p. d. ℥℥.

M. S.

Postero die in cranio detecto nihil mali apparebat, ac ægrotus haud aliquo malo symptomate vexabatur, unde sperare cœpi, cranium intrinsecus etiam nihil mali passum fuisse, ac cerebrum bene habere cum utroque suo involucro.

Imposui igitur sequens labiis vulneris (osse prius connecto linteis carptis siccis)

℞. *Thereb. comm.*

Mellis rosat. āā ℥℥.

Myrrha

Aloës āā ℥℥.

M. S.

Et sic æger brevi pristinae sanitati restitutus est.

Emplastrum imponebatur eum in finem, ut acidum temperaret, atque hoc modo, quicquid à contusione coagulatum erat, dissolveret citò; unguentum applicabatur, ut ita circulatio sanguinis ac humorum, aliquatenus in vulnere ob tubulos disruptos ac distortos impedita, restitueretur.

Cranium denudatum linteis carptis siccis

contegebatur, partim ne pus ex labiis vulneris offi damnum aliquod afferret, partim ut aër ambiens hoc pacto arceretur à cranio, cui valde inimicus est acido suo, quo abundat, ut quotidiana sanguinis per venæ sectionem emissi nos docet coagulatio ab aëre producta.

Illud autem lintei genus, quod belgice dicitur **catoen** / in vulneribus haud convenit, quia inflammationem non raro ciere consuevit angulis suis acutis, quibus donatum est, sicut id ope microscopii haud difficile est conspicere.

Omnia pingua hic sedulo vitavi, quia particulis suis ramosis valde angustos cranii tubulos satis pertinaciter obstruunt, atque ita efficiunt, ut humores stagnent, acescant, & cranii salem volatilem corrumpant, cariemque inducant; ac tunc curatio haud parum procrastinatur ob portionem ossis cariosam quæ prius separari debet.

Scultetus in armamentario suo chirurgico partem vulnerei capitis vicinam inungit aliquandiu oleis astringentibus ad præcavendam inflammationem, ut ille opinatur, sed male, nam sanguinis circulatio non debet sisti, sed promoveri in inflammatione, quandoquidem sanguis ac humores ob coagulationem suam in eadem stagnant plus quam satis, ideoque humores coagulatos per emplastra acidum
tem-

temperantia dissolvere multo consultius esse videtur hoc in casu.

Venæ-sectionem, quam plerique in vulneribus capitis extollunt egregie, prorsus omisi, quoniam non video, quid utilitatis inde provenire queat.

Medicamenta distinguere in mundificantia & sarcotica, atque illa prius, deinde hæc in usum revocare, est res nullius utilitatis; nam solum nostrum unguentum sufficit, & præstat, quicquid necessarium est, dum acidum temperat, ac humorum circulationem restituit; sed interim ad hoc attendendum est, ut, omisso præscripto unguento, lintea carpata sicca tandem imponamus, ubi carne firmè impletum est vulnus, nam alias caro nimis luxuriaret, ac altius exurgeret, quam par foret.

Veteres in capitis vulneribus adhibebant fasciam, quæ cancer appellatur, cujus delineatio videri potest apud Scultetum; verum enim vero jam temporis plerunque in usu est sudarium commune concinnè applicitum.

Vomitus in vulnere capitis ut plurimum multum mali portendit, eundem autem non semper esse infallibile signum fracturæ cranii, fissuræ aut alterius alicujus incommodi valde magni liquidò constat ex proposito nostro casu.

Periculosa plena alea res est vulnus capitis, quod dum maximè arridet, tum infidias vel maximè struere solet; nullum igitur capitis vulnus, licet valde exiguum videatur, parvi faciendum est, aut leviter perfunctoriè tractandum, sed debemus hic potius omnia suspicari, quoniam non raro latet anguis in herba, cum apud chirurgos alta securitas est.

Hisce paulisper in animo mecum volutatis operæ pretium esse duco, hoc in campo, antequam finem imponam huic observationi, paulo latius ac liberius exspatiari, quam solitus sum, ut si non aliis, mihi saltem ipsi, in cuius institutionem hæc scribo, hac in re satisfacere queam.

Extra omne dubium posita res est, vulnus capitis valde parvum aliquando longo post ictum acceptum tempore ægroto necem afferre posse, verum hoc non impedit, quominus nonnumquam eveniat, ut æger citra spem medicorum chirurgorumve à periculosissimo ac omnibus fermè pro lethifero habito vulnere capitis reconvalescat; sic memini patris mei curæ commissum fuisse ante aliquot annos ægrotum quendam, qui ligone vulnus adeo horrendum acceperat in fincipite, ut ab ictu inflicto non tantum valde magna crania, sed etiam haud parva ipsius cerebri portio avelleretur, & tamen hic æger vivit adhuc

huc Arenaci & valet, remanente tamen hemiplegiâ.

Hac historia forsan falsitatis convincere possem opinionem clarissimi Willisii, dum lectori persuadere conatur, quod memoriæ sedes reperiat in cortice cerebri; nam si illud verum foret, tunc patientis mox citati memoria vacillare deberet, cum tamen eadem non minus vigeat jam temporis, quam antequam æger vulneratus est.

Sed quid loquor de iis, qui ab horrendo capitis vulnere revaluerunt? nonne multò mirabilius existit, etiam ingens beneficium redundare in aliquem ex capitis vulnere tam periculoso, ut à plerisque pro mortifero habeatur; maximè, & tamen non desunt exempla tale quid testantia; sic apud Schenckium legere licet, quo pacto aliquis, accepto periculoso capitis vulnere liberatus sit ab Epilepsia inveterata & valde pertinaci; ad hæc si tibi molestum non sit inspicere celeberrimum Hildanum centuriâ secundâ, observatione octava, ante oculos tibi ponetur casus satis rarus, scilicet quendam ad conjunctionem futuræ sagittalis cum coronali fracturam cranii accepisse, eundemque postea, remanente tamen ulcere, hoc modo sanatum fuisse à magna ac molesta cephalæa, quâ antea per longum temporis intervallum ægrotaverat.

Tales historiæ, quales modo commemo-

ravimus, raro admodum contingere solent, ac idcirco præstat in capitis vulnere, quaecunque etiam sit, semper sollicitum esse quam securum nimis.

Vulnus autem capitis multo difficilius sanatur, ubi patiens lue laborat venerea, ut & si eadem capitis pars sæpius antea fuerit vulnerata; nam in morbo Gallico plerunque peccat humor acido-corrosivus vulnorum sanationi haud exiguum apportans impedimentum, ubi autem contingit, ut eadem pars sæpius sauciatur, manifestum est, tubulos ibidem haud paucos mirum in modum distortos manere, unde sanguis & humores obstaculum quoddam offendunt in circulari suo motu, cujus tamen beneficio propemodum tota peragitur vulnorum sanatio.

Atqui circulationem sanguinis & humorum aliquatenus impediri in parte semel aut sæpius vulnerata, licet vulnus jam diu coaluerit, vel hinc manifestum evadit, quod partes antea vulneratæ plerunque solito frigidiores sint & tempestates ingruentes non raro præsentiant.

Præterea vulnus capitis magis aut minus periculosum est, prout huic aut illi capitis parti infligitur; sic vulnus occipitis minus periculosum aestimatur, quia os occipitis ob crassitiem ac soliditatem suam raro fracturam aut fissuram patitur, etiamsi ictum satis ve-

he-

hementem recipiat; ac ubi jam contingit, ut os occipitis fracturâ aut fissurâ corripatur, tunc fordes tamen in hac fractura aut fissura collectæ non ita facile in subjectam duram meningen destillant.

Vulnus autem valde periculofum habetur in bregmatis illo officulo; quomaturior ætas locum in infantibus apertum postea replet, absque dubio, quia illud officulum tenerum est & vicinum futuris.

Sic vulnus temporum valde formidolosum existit pluribus de causis, & primo quidem quia musculus temporalis contectus est pericranio, deinde quia latet illic arteria satis magna, quæ vulnerata inducit hæmorrhagiam valde periculofam, quæ sistitur difficillime ea de causa, quod, dum loquimur aut comedimus, musculi temporales commoveri debeant, & sic sanguinis fluxus jam cohibitus non rarò redire solet ac renovari.

Tertio quia nervus in musculo temporali læsus sæpius spasmus excitare consuevit, & quidem talem, qui belgice dicitur *de klem*, ac nos comedere prohibet; sic ubi musculus temporalis valde læditur, contrahitur oppositus ac excitatur illa affectio, quæ oris tortura appellatur.

Quarto quia sectio artificialis, aliquando necessaria in capitis vulneribus, non sine periculo fit in musculo temporali.

Quinto quia vulnerum medela requirit partis fauciae quietem, quæ tamen sæpissime turbatur in vulnere musculi temporalis, cum scilicet aliquid comedimus aut loquimur.

Fissura in futuris etiam pejor existit, quam alibi, & difficillime invenitur; sic Hippocrates Epid. 5, hoc modo se deceptum esse, & quidem cum vulnerati perniciæ, ipse libere profitetur.

Vulnus inflictum superciliis, sic ut cavitas pateat, quæ in osse frontis reperitur, ventum emittit, quia scilicet illa cavitas ossis pervia est in nares, illudque vulnus vix ac ne vix quidem consolidatur teste Celso aliisque, quibus talem casum videre contigit.

Chirurgi, cum dubitant de cranii tractura aut fissura, vulnerato nucem dentibus frangendam præbent, aut filum, cujus alterum extremum ore tenet ægrotus, concutunt, observantes, num tremulum illum motum absque molestia tolerare queat patient.

Ubi cranium denudatum est, specillo plerumque inquirimus, num adsit fissura, nec ne; sed ut hoc examen rite instituatur, ante omnia exacte nosse oportet situm futurarum consuetum, ne futura sumatur pro fissura, aut fissura pro futura; atque ut error hic omnino declinetur, præterea meminisse oportet,

tet, futuram sagittalem aliquando præter consuetudinem procurrere usque ad nasum & frontem reddere bifidam, imo etiam nonnunquam ulterius se extendere ad occiput, illudque dividere; hic quoque in memoriam revocanda est observatio alicujus Anatomici, qui affirmat, se vidisse illud bregmatis officulum, quo provectior ætas implet locum in primum-natis adhuc patulum, peculiari circumscriptum fuisse futurula.

Apud Paræum, Fallopium, aliosque reperire licet vulneratos, in quibus mortuis & apertis externa cranii tabula, quæ ictum receperat, prorsus integra conspecta fuit, internâ interim non tantum rimam agente, sed etiam fragmenta quædam exhibente, quæ meningem punctione sua molestaverant; quo pacto hoc accidere potuit? dicam; ictus vehemens materiam subtilem ante se maxime agitavit, atque ita hæc materia subtilis celerime mota transiit sine mora per primam cranii tabulam satis libere, nec damnum ullum intulit, verum ubi pervenit ad secundam cranii tabulam primâ (ut Anatomici testantur) multo solidiorem, ibi poros offendit adeo angustos & flexuosos, ut transire nequiret nisi per novam viam, quam sibi ipsi violenter momento temporis pararet, & sic multis poris perruptis internam cranii tabulam egregie fudit; sic fulmen, intactâ vaginâ, ensem lique-

H 6 fa-

facere perhibetur, sic aqua fortis, illæsâ cerâ, argentum solvit.

Complures narrant aliquando contingere, ut percusso sincipite dextro sinciput finistrum rimam agat, dextro integro remanente, & talis casus dicitur plerunque contrafissura, quamvis hoc contrafissuræ vocabulum nonnunquam & ad alios casus extendatur.

Talem contrafissuram me nunquam conspexisse lubens confiteor, eandem autem dari Celsus affirmat, Ægineta negat, ego autem hac super re iudicium meum suspendo.

Aliquando contingit, ut medulla, quæ inter utramque cranii tabulam reperitur, ab ictu valido è cavernulis suis excutiat ac exprimatur cum sanguine ab ictu quoque extravasa profuso, sicque medulla hæc cum sanguine ac redinem acido corrosivam concipit, quâ cariem internæ cranii tabulæ inducit, atque ita nonnunquam humor acris & aquosus ex osse carioso prodiens meningem, ipsumque cerebrum inficit ægroque mortem inexpectatam minimèque prævisam infert aliquot interdum septimanis, imo & mensibus post ictum, cranio extrinsecus intereâ temporis apparente integro, neque ullam fracturam aut fissuram ostendente, & talia exempla ab auctoribus; qui de Chirurgia scrip-

scripserunt, hic atque illic narrantur.

Cranio cum dura matre læso aliquando intra viginti quatuor horas enascitur fungus ovi gallinacei magnitudinem propemodum adæquans, quem clarissimus Malpighius ortum suum debere existimat læsis glandulis, ex quibus cortex cerebri componitur, quæque secundum ejusdem opinionem desinunt in radices nervorum, in quas succum suum nerveum ab arteriis acceptum & transcolatum transmittunt.

Ab omnibus ferme auctoribus serio moneatur, nulla capitis vulnera esse consuenda, & quidem optime.

Dum vulnera capitis religabantur, Vesalius semper adhibebat candelam ceream accensam (non sebaceam, quia pinguedo nocet ossibus) eum scilicet in finem, ut frigus ambientis aëris aliquatenus temperaret, sed jam temporis chirurgi quidam utuntur vase quodam æneo carbonibus vivis impleto, quod belgicè dicitur *een-bedpan*.

Meditullium, quod inter utramque cranii tabulam continetur, in puerulis multò tenuius esse reperitur quam in adultis, quod bene observandum judico à chirurgis, dum trepano aut scalpris utuntur, nam aliàs fieri posset, ut sibi persuaderent, se nondum ad meditullium pervenisse, dum interim ipsam læderent meningem.

Quidam, antequam adhibent trepanum, eligunt crucialem carnis incisionem, alii triangularem, sed pater meus fere semper præferebat circularem, sicque totam illam carnis portionem à cranio separabat ac avellebat.

Inter operandum quidam trepanum ad temperandum calorem immittunt in oleum, sed male, quia oleum, ut sæpius diximus, est ossibus inimicum, quamobrem aqua communis nobis hoc in casu melius inservire potest.

Veteres opinabantur crescente luna medullam & cerebrum in animalibus augeri, ideoque usum trepani tempore pleni-lunii prohibebant, verum hoc sæculo nos docuit experientia, cerebrum in cranio ac medullam in ossibus animalium non majori copia contineri luna crescente quam alio quovis tempore, atque ita hæc opinio, arenoso adeo superstrata fundamento, corrui.

Veteres minimè admittere voluerunt, ut trepanum poneretur in futuris, sed jam temporis habemus chirurgos, qui hoc intrepidè faciunt.

Aliquando contingit, ut dura mater cranio satis firmiter adhæreat, sed hoc admodum rarò evenire solet, estque præter consuetudinem.

Duræ meningi denudatæ Scultetus applicat

cat oleum rosarum, Celsus acetum, sed uterque peccat, hic magis, ille minus; quid aliud efficiet oleum, quam ut poros ac tubulos illius membranæ obturet, ac ita sanguinis ac humorum circulationi noceat? acetum autem coagulabit sanguinem ac humores per meningem circulantes, atque ita circulari eorundem motui non parum oberit.

Quid igitur hic applicabitur? mel aut syrupus rosarum, sed præstat syrupus utpote minus acris, qui calidus imponi potest cum linteo rotundo, cui filum annexum est.

Posito trepano aliquando fit, ut super meningem nihil mali reperiat, sed ut pus sub eâdem delitescat, & tum temporis meninx discindi debet, ut puri exitus concedatur, nec metuendum est, ne lædatur pia mater, quia pus interjacens hoc impedit, atque hanc meningis apertionem Arenaci feliciter institutam esse memini.

Æger capite vulneratus potius liquida quam solida assumat, nam aliàs motus masticationis parti fauciarum aliquam afferre posset molestiam, & quidem præcipuè, si vulnus temporibus inflictum foret.

Si sternutatio aliquem capite fauciatum corriperet, absque dubio ejusdem cerebrum nimium commoveret ac vulnere noceret, ideoque consultum foret sternutationem, ubi præsentitur, impedire, quod facile fiet, si
digitis

digitis majorem utriusque oculi angulum aliquoties tum temporis fricemus.

In vulnere capitis ante omnia vitetur Venus & ira, quia cerebrum valdè commovent, atque ita miseris ægrotis haud parum damni apportant, ut crebra experientia testatur.

Atque ita tandem finiam, postquam dixerò, me hic loci non nisi rariora ac notatu digniora in medium proferre voluisse, nam cætera ad vulnera capitis pertinentia satis prolixè tractantur apud Paræum, Hildanum, Scultetum, aliosque chirurgiæ scriptores, quæ hic repetere prorsus supervacaneum esse existimo.

OBSERVATIO II.

De vulnere penetrante thoracem.

JUvenis annum agens trigessimum inter sextam, septimamque costam (si numeres ab inferioribus) ense vulnus accepit, quod in pectoris cavitatem penetrabat, sicut id ipsum docebat specillum blandè intrusum, ut & aër satis impetuosè è vulnere profiliens. Æger interea temporis bene comedebat ac parum conquerebatur.

Quia vulnus non satis pro puris exitu patebat, imposuimus turundam ex spongia præparata efformatam cum filo, atque ita luce
se-

sequenti vulnus satis patulum existerat, quapropter applicuimus tunc turundam ex lintheis carptis formatam ac idoneo digestivo oblitam cum emplastro acidum temperante ac bona ligatura.

Interim æger bibebat bis singulis diebus uncias tres sequentis aposematis.

Rx. Herb. tussilag.

capill. vener.

scabiosa aa mj.

Fol. abietis mj.

Passul. maj. exacinat. ℥iij.

Sem. feniculi ℥ß.

Hordei M. ij.

Coque in aquæ communis ac vini Gallici partibus æqualibus, & colatura librarum trium usurpetur, quæ, ubi necessitas exigit, etiam per syringem in pectoris cavitationem potest immitti, admixtâ tum temporis unciâ unâ aut alterâ mellis rosarum.

Vulnus hoc pacto per dies aliquot tractatum parum puris emittebat, ac ægrotus quoad cætera bene sese habebat, ideoque turundas de die in diem breviores formavimus, atque ita æger intra sex septimanas ab hoc vulnere prorsus convaluit.

Specillum, quo vulneris profunditas inquirebatur, non erat ferreum, quandoquidem hoc metallum ob rigiditatem suam non satis cedit musculis, qui aliquando vulneris locum

locum intrare ac replere solent, ubi æger corporis situm immutat, sed adhibebatur candela cerea Belgice nominata **een waslichtje** quæ propter flexilitatem suam nobis in hoc casum melius inservire poterat, verum-enim-vero antequam huic operi accingebamur, patiens, prout jubebamus, corpus in istum situm reduxit, in quo steterat, dum vulnerabatur.

Aër ex hoc vulnere satis impetuosè prorumperebat, atqui aliquando ille tanto impetu effertur, ut admotam candelæ flammam extinguat, sed unde hoc contingit? nimirum dum thorax redditur angustior in expiratione à musculis abdominis ut & à propriis musculis, aër cum vaporibus non paucis commistus compellitur ac comprimitur ad exitum sibi quærendum, & sic ob angustiam loci magna vi ex vulnere propellitur haud aliter ac videmus aërem ex follis tubo magno impetu prorumpere, dum latera follis tantummodo leviter comprimuntur, nam sic magna portio motus, qui antea singulas particulas aëris diversimode agitabat, impenditur in motum aeris in unam partem.

Verum cur turunda filo alligata fuit? scilicet ne ipsa raperetur usque in pectoris cavitatem, nam tale quid nonnunquam contigisse complures historiæ testantur, imo præterea legimus turundas non tantum abreptas fuisse

fuisse in cavum thoracis, sed & easdem excitatâ tussi, postea per os ægroti exiisse.

Unde igitur fit, ut turunda aliquando penetret usque in pectoris cavitatem? an cum veteribus respondebimus illud fieri per suctionem thoracis? minimè, quandoquidem satis clare ac evidenter demonstrare possumus, omnem motum in hoc universo corporeo conspicuum fieri per pulsionem.

Nec minus absurdum foret ac absolum, si cum plerisque hic loci vellem recurrere ad fugam vacui, quoniam illud non datur, sicut idipsum luce meridiana clarius est iis omnibus, qui à præjudiciis suis nondum plane occæcati sunt, idemque satis distincte explicatur apud clarissimum Cartesium in parte secunda Principiorum Philosophiæ.

Ut autem nos dicamus id, quod res est, quodque ab unoquoque facillime potest intelligi, respondemus hunc in modum; quando inspirationis tempus instat, thorax capacior redditur, quia diaphragma contrahitur deorsum; quia verò diaphragma ita contrahitur, venter egregiè protuberat, sicque aerem satis validè propellit, qui, quandoquidem vacuum nullibi existit, eodem temporis momento necessario intrare debet thoracem modo prædicto ampliatum, atque ita aer partim ingreditur per rimulam laryngis, partim etiam per vulneris orificium,
ut-

utpote per viam commodiorem, breviorē ac magis liberam, ac dum aer ita proruit intrò per vulnus patulum thoracis, in transitu secum propellit turundam, nisi filo satis forti alligetur.

Nonnulli auctores, ubi nihil sanguinis aut puris super diaphragma jacere suspicantur, vulnera pectoris penetrantia absque ullarum turundarum ope sanare conantur, aliisque id ipsum commendant, sed rarissime primis diebus hujus rei satis certi esse possunt, ideoque multò prudentius agere mihi videntur, qui mecum per aliquot dies utuntur turundis, ac interea temporis aerem ambientem, quantum possunt arcent à vulnere; at interea tamen eâ nobis utendum est cautelâ, ut tempestivo tempore à turundis abstineamus, nam si diutius, quam par esset, earundem usus protraheretur, contingere posset, ut remaneret tandem fistula nullâ medicabilis arte ac ad extremum vitæ halitum perseverans, quandoquidem ad tale malum producendum non parum confert continua pectoris in respiratione agitatio, quæ vulnerum consolidationi non parum obest.

Vulnera thoracis penetrantia valde periculosa sunt, multosque viventium consortio valledicere coegerunt, ac in aliis phthisin excitarunt ipsa morte pejorem, nam mortis habet vices, lentè cum trahitur vita gementibus;

bus; sed interim tamen memini, me alicubi legisse, aliquem ab asthma, quo antea satis crudeliter affligebatur, per vulnus penetrans usque in cavitationem thoracis felicissime fuisse sanatum; imo novi jam temporis adhuc Arnheimii honestum quendam civem, cui vulnus pectoris penetrans haud parum fuit salutiferum, nam ille jam per longum temporis intervallum laboraverat empyemate, ac mortem indubitata quotidie expectabat, cum ab alio, nescio qua de causa ad iram concitato, ense sauciatus est ita, ut vulnus usque in pectoris cavitationem penetraret, ægrumque hoc pacto pure per vulneris orificium egrediente, brevi sanaret ab empyemate, patre meo, dum viveret, medicam manum adhibente.

Ubi in vulnere pectoris valde angusto chirurgi dubitant, an vulnus penetret in thoracis cavitationem, nec ne, aut lanam, aut flammam candelæ accensæ vulneri admoveere consueverunt, atque ita concludunt vulnus penetrare, si tremulus in lana aut candela accensa motus ab aëre ex pectore progrediente excitetur, sin minus, contrà.

Quando jam contingit, ut pars aliqua in pectoris cavitate contenta simul lædatur, tunc vulnus diutius servandum est apertum, ac bis de die injectio calida immitti potest, cui aloë, absinthium, carduus benedictus aliaque ama-

ra addi non debent, ut quidam facere solent, nam particulæ amaræ per ramos fistulæ pulmonis læsi cum aëre fursum latæ amaro ac molesto sapore linguam afficiunt, ut crebra experientia testatur.

Si magnum aliquod vas sanguiferum in thoracis cavo situm vulneretur, tunc super diaphragmo multum sanguinis confluere solet, ac excitare hoc pacto gravitatem circa diaphragma, febrim, vigilias, excreationem sanguineam, appetitum prostratum ac respirationem difficilem.

Per vices hic sanguis quotidie per vulneris orificium evacuandus est, ut & pus post aliquot à vulnere accepto lucet plerunque subsequens.

Quod si sanguis, qui per vulnus inflictum effluit, spumofus esse reperiatur, signum est pulmonis vulnerati, ac tale vulnus sæpe tabem, ac sæpius mortem miseris ægrotis apportat, quod mirum non videbitur illi, qui cum Malpighio aliisque curiosis humani corporis scrutatoribus paulò penitius, quam veteres fecêre, pulmonis substantiam inspicere non gravatur, sic namque animadvertet pulmones nihil aliud esse quam aggeriem quandam vesicularum membranacearum, vestitarum reti quodam mirabili ex venularum ac arteriolarum valde minutis ramulis composito, in quas vesiculas aëri aditus patet ex aspera arteria.

Hinc

Hinc igitur satis manifestum evadit, vulnus pulmonis tam exiguum esse non posse, quin vascula quædam sanguifera harum vesicularum simul lædantur, unde sanatio redditur adhuc difficilior, quæ tamen per se satis difficilis existit, quia vesiculæ hæ membranaceæ sunt, ac continuo in motu positæ, in quas prætereà singulis horis toties novus aër impellitur; nam partes membranosæ multo tardius sanantur, quam carnosæ, & quod quies partis læsæ consolidationem vulneris maturaret, nemo in dubium trahere potest, qui semel tantum in vita observavit, quam facile tibiæ vulnera sanentur ægro decumbente, & contra quam difficulter eadem consolidentur, ubi patiens quotidie per plateas obambulat; & quis tandem ignorat aërem ambientem à vulneribus diligenter esse arcedendum?

Vulnera pulmonis igitur, uti diximus, ferè semper lethalia esse experimur, sed interim tamen legimus, frusto pulmonis per vulnus ablato patientem posse supervivere.

Pulmo repletur aëre, quamprimum homines nascuntur ac respirant, hoc autem non fit in fœtu, quamdiu idem in utero adhuc delitescit, atque ad hoc attendunt medici, ubi à Magistratu coacti judicare debent, an infans mortuus, in utero an extra uterum vitam ami-

amiserit ; tunc etenim pulmonem cadaveris è pectore proripiunt, eumque immittunt in aquam ac si pulmo tunc supernatet, extra uterum infans mortuus esse censetur, & contra, ubi pulmo subsidit ac demergitur.

Vulnus in carnosa parte diaphragmatis ægrum in periculum haud exiguum adducit, sanatur tamen aliquando; sed cum pars membranosa diaphragmatis vulneratur, æger non longo post tempore, exortâ febris ac delirio, expirat; nec mirum sane, cum ob continuum diaphragmatis valde sensilis motum tubuli circa vulnus valdè detorqueantur, unde humores ibidem stagnant, acescunt ac inflammationem produnt, & cum humores acescentes ex parte inflammata obsorbentur in massam sanguineam, inducitur febris, quam sequitur delirium; sic memini aurigam Arnhemiensem, qui cultro in parte membranosa diaphragmatis vulneratus erat, statim post vulnus inflictum se pedibus ad ædes nostras contulisse, sed eundem mox adeo debilem evasisse, ut à duobus hominibus domum deportari deberet, ubi febris ac delirio correptus post triduum è medio sublatus est.

¶ Mirandum est, quod non ita pridem me alicubi legisse recordor, nimirum quod in uno ventriculus, in altero intestinum colon ex abdomine per vulnus diaphragmatis ascen-

de-

derat in thoracem & quod uterque patiens adhuc aliquandiu vivere potuerit.

Vulnus pericardii lethiferum existimatur, ac ubi cordis substantia simul vulneratur, ex templo patiens plerunque vitam cum morte commutat, etiamsi revera testari possim, Judæum Arnhemiensem in ipsa cordis substantia vulneratum nihilominus per sex dies quotidie bis pedibus suis ad ædes nostras, ut vulnus religaretur, se contulisse, antequam moreretur.

Galenus alicubi refert, ut testis oculatus, pericardio corrupto cor nudum satis late patuisse in pectore alicujus ægri, qui tamen inde reconvalesceret; verum enim vero homines jam temporis adeo increduli esse reperiuntur, ut apud eosdem tales historiæ parum fidei inveniant, aut mereri videantur.

Dum de corde mentionem facio, duo præjudicia tollere debere mihi videor; primum, quo plerique è vulgo laborant, hoc est, quod pertinaciter credant cor sedem suam habere in latere pectoris sinistro, cum tamen illud in medio pectoris collocatum sit, sed hujus erroris occasio populo data fuit ex eo, quod pulsus satis vehemens in latere thoracis sinistro sentiatur, secus ac in dextro, verum hoc contingit, quia ad sinistrum latus sita est arteria magna.

Alterum, quod taxare volui, præjudicium
I hoc

hoc est, quod è veteribus quidam sibi persuaserint, cor nullis morbis conflictari; cujus opinionis falsitatem experientia tamen satis superque ostendit; sic in Ephemeridibus Gallicis legimus in ventriculo dextro cordis canini inventos esse vermes vivos triginta & unum, longitudinem digiti ac crassitiem habentes aciculæ communis; ac præterea cor aliquando infestatur morbo aliquo, qui polypus cordis nominatur, de quo vide Malpighium in tractatu de viscerum structura anatomica.

In vulneribus pectoris penetrantibus chirurgi quidam loco turundarum adhibent cannulas ex argento, plumbo, aut linteo cerâ imbuto confectas, verum quia argentum à pure inficitur aliquatenus, & plumbum labia vulneris hic nimis cito contegit cicatrice; præferenda videtur hic loci cannula ex linteo cerâ imbuto confecta.

Acida omnibus vulneribus inimica sunt, sed præsertim vulneribus thoracis penetrantibus, nam præterquam quod sanguinem humoresque coagulent, ac circulationi rite peragendæ reddant ineptos, etiam nocent hoc in casu, quia particulis suis ab utraque parte scindentibus tussim excitare solent. Sed quamvis acida rejiciam, non ideo hic commendo dulces syrupos, quandoquidem iidem pulmonibus parum profunt, ac interim ventriculo, aliisque partibus nocent, ut plurimi mecum quo-

Si æger penetrante thoracis vulnere labo-
rat, & non emittat sanguinem in pectoris ca-
vitate latentem per vulneris orificium, teneat
granum unum moschi sub lingua, ac mox ef-
fluet sanguis, ut ait Sennertus, sed de successu
valde dubito.

I 2

actō, tandem per poros vesicæ toris intro spectantes vesicæ cavitationem intrare; poros autem foris intro spectantes in vesica revera reperiri sequenti probant experimento; in cubiculo calido vesicam invertunt, atque immittunt aquam calidam, quæ inde roris instar transsudare tum temporis conspicitur.

Ubi tandem contingit, ut pus super diaphragma copiose contentum per vulnus nimis altum nequeat expelli, atque illud præterea nec cum tussi per os, nec cum urina per vesicam evacuetur, tunc commendatur paracenthesis hoc est incisio artificialis thoracis in loco decliviori, atque hæc operatio fit plerunque inter quintam & sextam costam, si numeres ab inferioribus, non in medio pectoris, sed in latere, magis tamen ad anteriorem quam ad posteriorem partem, ac potius circa superiorem costæ partem quam circa inferiorem, & quidem scalpello obvoluto aliqua ex parte panniculo, illo temporis momento, quo patientis expirat.

Atqui hæc operatio rarissime exercetur in hisce regionibus eo sæculo, quo vivimus.

Facta jam paracenthesi pus simul & semel emittendum non est, sed partitis vicibus, atque hæc est res, quam omnes chirurgi concedunt, sed quæ sit ratio, plerique prorsus ignorant; alii dicunt, quod spiritus dissipentur, si omne pus effluat una vice, alii fingunt naturam
ram

ram providam tunc vacuum illud persentiscere, ideoque in eum locum, ex quo pus promanavit, è vestigio mittere multum, imo nimium sanguinis ac humorum, sed utraque hæc ratio adeo trivialis est, ut refutari non mereatur, ideoque tribus verbis tantum dicam, quæ mihi hujus rei ratio videatur; certum est in locum puris calidi recedentis mox aërem frigidum succedere, qui fibrillis, jam aliquatenus læsis à pure, non tantum molestus est, sed non paucas præterea obstructions producit in tubulis, in quibus idcirco stagnant humores coacervantur, acescunt, atque ita excitatur inflammatio; sic ubi aëri frigido exponimur statim postquam calefacti sumus, corripimur non raro catharris vulgo sic dictis, atque cum supra modum incaluimus, & cervisiam frigidam tum temporis assumimus, plectimur aliquando pleuritide.

OBSERVATIO III.

De vulnere abdominis penetrante.

IUveni viginti annorum ab adversario vulnus fuit inflictum, & quidem tale, ut ensis per anteriorem abdominis partem intraret, ac per tergum egrederetur.

Æger mox à vulnere inflicto in lecto decubuit, ac primis diebus aliquatenus de hoc aut

illo incommodo conquerebatur, postea vero de die in diem magis magisque reconvalefcebatur, ac utrumque vulnus intra tres septimanas prorsus consolidatum fuit turundis bono digestivo inunctis impositis, ac superimposito idoneo emplastro.

Haud necessarium erat hoc in casu explorare vulneris profunditatem, quandoquidem satis manifestè constabat, hoc vulnus penetrare usque in ipsam abdominis cavitatem, quia ensis mucro intraverat per ventrem, ac egressus erat per dorsum.

Alias vulneris profunditas plerunque inquiritur specillo ferreo aut plumbeo, sed præstat candela cerea, quæ Belgice dicitur *een Was-lichtje*, quia multo melius flecti potest, & accommodari ad qualescunque occurrentes mæandros; hæc interim gnauiter annotandum venit, quod specillum aliquando valde profunde intret per interstitia musculorum transiens, & quod vulnus tamen non penetret usque in ventris cavitatem, & è contra, quod vulnus penetret aliquando usque in abdominis cavum, licet specillum, ubi intruditur, mox inueniat resistantiam, scilicet quia partes in corpore læso aliter figuratæ erant, dum æger vulnerabatur, quam postea, ubi vulneris status explorabatur.

Vulnus abdominis, etiamsi non penetret usque in ventris cavitatem, tamen difficulter

fanatur ob motum respirationis, nam vulnera consolidanda desiderant requiem.

Quod si vulnus abdominis non penetrans sit in linea alba sic dicta, tunc adhuc multo difficilius fanatur & valde dolorificum existit.

In secunda hujus decadis observatione volui, ut vulnera pectoris valde exilia, redderentur ampliora, sed hæc operatio minime locum meretur in vulnere abdominis, ne scilicet omentum vel intestinum per nimis amplum ventris foramen prolabatur extra abdominis cavitatem.

Quidam somniant resurrectionem mortuorum originem sumturam ab officulo in decima octava vertebra contento, sed somniant, & quidem absque ulla veri-similitudine; nescio sane, quid responderent mihi homines talem opinionem amplexi, si interrogarem eosdem, An igitur non resurgeret ille, cui officulum illud per vulnus foret conscissum?

Testes extra abdominis cavitatem propendent, ideoque facile possent vulnerari, sed eorum vulnus ægros in vitæ discrimen non adducit, quandoquidem experientia teste homo utroque teste exsecto supervivere potis est; & cognovi familiariter medicinæ studiosum, cui alteruter testis ob herniam carnosam feliciter exscindebatur.

Quid igitur testes sunt? non nisi congeries minutissimorum funiculorum vel vasculorum

femen conficientium, quæ si absque ruptione dissoluta sibi invicem adnecterentur, facillime viginti ulnarum longitudinem excederent in homine, nam gliris testiculus ad ulnas quindecim extenditur.

Plerique chirurgi primo vulneribus applicant repellentia, hoc est, frigida & astringentia, sed circa inguina illa omittunt; si rationem quæras, respondebunt tibi, quia in inguinibus est emunctorium hepatis; verum hoc responsum trivolum est & ridiculum, illudque jam dudum explosimus & sufficienter refutavimus in primæ decadis observatione octava.

Quid igitur in causa est, quod chirurgi alibi utantur frigidis & astringentibus, nunquam verò in inguinibus? dicam, ausculta paulisper; ubique fere nocent frigida & astringentia, sed magis in inguinibus, quam alibi, illud experientia stultorum magistra illos docuit; factum norunt & confitentur, causam effecti penitus ignorant, ideoque talem chymæram sibi effinxerunt, cum vera causa interim sit, quod in inguinibus sedem suam habeant glandulæ, quæ nihil aliud sunt quam congeries exilium vasorum valde inflexorum, in quorum mæandris humores facilius subsistunt quam alibi, si eorum circulationem chirurgi per frigida & astringentia perperam imposita retardent.

Vulnera abdominis penetrantia sunt omnia

pe-

periculosa, sed longe magis periculosa, cum ampla sunt, quia omentum aut intestinum tum temporis facile foras prolabitur, ubi omentum, nisi statim post egressum suum in pristinum locum repellatur, brevi coagulatur, emoritur & colorem suum mutet ob aërem ambientem; sed unde omentum extra ventrem prolapsum tam cito emoritur? omentum nempe permultis exiguis sacculis instructum est, in quos adeps apportatur per vascula adiposa singularia, sicut accuratiores hujus ævi anatomici testantur. Hinc jam facile liquet, quam facile adeps in sacculis suis, ac materia in vasculis exilibus adiposis coënta ab aëre frigido possit coagulari.

Ubi jam omentum extra abdominis cavitatem exulans ob moram aliquam interpositam modo prædicto corrumpitur, tunc inter partem sanam & corruptam filum injiciendum est, tuncque portio corrupta ferro resecanda est, ne pars sincera trahatur, & consuto aliquatenus vulnere, si illud nimis amplum esse reperiatur, filum extra abdomen pendulum relinquendum est, donec progressu temporis decidat. Sic quendam, cui omenti portio ob nimiam moram extra abdomen erat corrupta, modo prædicto à patre meo tractatum feliciter à vulnere suo convaluisse memini.

In amplo abdominis vulnere nonnunquam foras prorepat intestinum, quod è vestigio re-

reponendum est, nam alias flatibus ita distenditur, ut in pristinum locum remitti minimè possit; sed unde intestinum, extra ventrem remanens aliquandiu, flatibus distenditur? nimirum fermentatio excitatur non tantum in chylo, succo pancreatico ac bile, verum etiam in fœcibus à chylo relictis & fermento intestinorum parietibus adhærente; hinc multi exurgunt vapores (ut jam silentio præteream illos vapores, qui ex poris arteriolarum etiam continuo cavitatem intestinorum ingrediuntur) qui in cavitate intestini debent accumulari, illudque distendere, si pori intus foras spectantes ab aëre ambiente claudantur in intestino extra abdomen exulante.

Quid igitur agendum superest, ubi intestinum extra abdomen distentum flatibus conspicitur; pori occlusi aperiendi sunt, vaporibusque intus contentis major concilianda est agitatio, quod fiet, si calide imponatur linum nendo recenter contortum, sed coctione nondum purgatum, ubi illud nempe prius coctum fuerit in lacte dulci.

Intestinum, flatibus jam consumptis, reponi debet, ac vulnus aliqua ex parte confui, si opus sit.

Si intestina etiam vulnerentur, æger in magno vitæ discrimine versatur, & quidem magis, si vulnus infligatur intestino tenui, minus, si crasso, quia in hoc vulnus, postquam
con-

confutum fuerit, facilius conglutinatur, quandoquidem majori tubulorum copia constat, per quos humores nutrientes apportantur; sic crassa intestina ferè tantum fœces continent, tenuia chylum.

Dum ago hic de intestinis, incidit mihi quæstio quædam inter medicos per longum temporis intervallum agitata, num scilicet clysteres nutrientes injecti effectum optatum fortiantur, an sint, ut quidam ajunt, prorsus inutiles ad nutritionem, quia secundum eorum opinionem non perveniunt usque ad massam sanguineam? sed errant qui ultimam amplectuntur opinionem, si fides habenda sit fide dignis hominibus, qui experientia edocti testantur, eandem spiritus vini quantitatem facilius inebriare, si per clysterem in anum injiciatur, quam si assumatur per os.

Hepar constat ex acinis glandulosis, in quos desinunt vascula sanguinea apportantia suum humorem, & ramuli pori bilarii, qui bilem in glandulosis illis acinis separatam accipiunt.

Præterea magna vasa sanguifera in jecinore conspiciuntur, unde facile intelligitur, quam periculosa sint vulnera hepatis inflicta, nam si magna vasa aperiantur, sequitur hæmorrhagia nullis remediis obtemperans, & quamvis magna illa vasa non lædantur, attamen vulnus hepatis quantumvis exiguum turbabit interim bilis separandæ negotium, quod tamen

apprimè necessarium esse scimus in œconomia animalis.

Sed his non obstantibus Paulus Ægineta refert hominem ex vulnere, quod frustum hepatis sustulerat, reconvaluisse.

Mirandum sane, hominem ablato jecoris frusto supervivere, ac mori ab hepate nimium adaucto; sic ante annos aliquot patris mei curæ commissus est æger laborans ventre enormiter intumefacto usque ad mortem, cujus cadaver apertum clare causam hujus mali ponebat ob oculos, hepar scilicet in incredibilem molem adauctum; atque idem in gallina, quæ nunquam ova pepererat, accidisse meminimus, cujus hepar habebat pondus totius libræ.

Lien est membranularum congeries in cellulas atque concamerationes efformata, in quibus cellulis innumeræ glandulæ ovales albæque mirabiliter adhærent, in quas patent arteriæ, venæ & nervi.

Scilicet per arterias, ut industrius hujus ævi anatomicus arbitratur, defertur humor in glandulas lienis, per glandulas humor separatius acidiusculus in cellulas nominatas, ex cellulis fermento acido imbutis in ramum splenicum, & sic ad hepar, ubi in sanguine præcipitatur aliquatenus bilem, ut illa in acinis hepatis glandulosis tanto facilius separetur.

Hinc jam manifestum est, quid mali vulnus lienis accersat ægrotis.

Re-

Renes constant glandulis, in quas definunt arteriolæ, venæ, nec non ramuli ureterum; per arteriolas nempe humor defertur in glandulas renum, in quibus separatur urina, ac à ramulis ureterum excepta propellitur ad vesicam.

Hanc rem ita se habere facilius credes, ubi noveris sequens experimentum, quod à Professore mihi communicatum est; nimirum si lac tepidum per syringem in arteriam injicias emulgentem, pars craffior redibit per venam emulgentem, & serosa portio sequestrabitur in rene, ac per pelvim in ureterem deferetur.

Liquet hinc, quam periculosa sint vulnera renum, & quam difficulter possint consolidari; hinc etiam facile intelligitur, unde proveniat sanguis cum urina excretus in rene vulnerato.

Dum loquor de renibus, recordor alicujus quæstionis apud medicos jam sæpius agitatae, quâ viâ nempe potus, paulo postquam assumtus fuerit, ejectus per meatum urinarium, perveniat tam cito ad vesicam; an prius accedat ad massam sanguineam, an verò, non salutato sanguine, recta & immediate proficiscatur ad renes aut vesicam?

Posterius magis verosimile videtur & confirmatur sequenti experimento; si alicui, paulo postquam allium aut asparagos comederit, secetur vena, nec sanguis extractus nec serum

in eodem supernatans allii aut asparagorum habebit odorem aut saporem, cum interim tum temporis urina manifeste allii aut asparagorum spiret odorem.

An jam hæc urina per poros intus foras spectantes ventriculi & intestinorum exeat & per poros foris intro spectantes vesicæ sub forma vaporum, ventris cavum peragrando, tandem deferatur ad vesicam, an potius per ductum peculiarem eò tendat, jam temporis non disputabo, quamvis sententia mihi magis arrideat posterior.

Vulnera fundo vesicæ illata valde periculosa sunt, verum ea, quæ collum carnosum vesicæ fauciant, sæpius consolidantur ob copiam vasorum sanguinem apportantium ac multitudinem tubulorum humores vehentium nutritios, atque hoc est, quod quotidie experimur post exactionem calculorum; licet, sanatis vulneribus illis, ægris aliquando per penem involuntarie profluat urina, nimirum quia in sectione ac extractione calculorum haud paucæ fibræ muscoli sphincteris vesicæ dissecantur ac disrumpuntur.

Sed quid si in cavo ventris vascula quædam vulnerentur lymphatica, an hoc pacto non posset produci ascites? quid dicam? talis casus haud impossibilis esse videtur, quamvis non meminerim, me in praxi tale quid unquam conspexisse aut alicubi legisse.

Dolorem testiculorum instantis mortis signum esse in periculosis abdominis vulneribus testatur expertissimus Paræus.

Jam locutus sum de vulneribus abdominis externè illatis, restat adhuc vulnus, quod internè infligitur, cum scilicet umbilicus dirumpitur in ascite partim à magna aquæ distensione, partim ab acie particularum scindentium aquæ illi innatantium; sic memini puellæ hidropicæ quinque annorum, quæ, disrupto sic umbilico, interjecto paucorum dierum intervallo è medio viventium sublata fuit.

In tali umbilici disruptione sedulò cavendum est, ne affatim profluat aqua, ac præscribendum aposema ex guajaco, sarsaparilla aliisque confectum.

Sunt qui referunt, quod vulnus quaecunque irradiatum à luna difficulter possit sanari, sed num verum sit, nescio; aërem frigidum vulneribus nocere certum est, verum an ille splendente luna magis noxius sit, quam alio tempore, hoc est, quod nondum expertus sum.

Dominus Blanckardus in collectaneis suis medico-physicis ait, spiritum Salis Armoniaci cum spiritu Vini mistum vulneribus valde prodesse, atque hinc non parum mea confirmatur sententia, ubi judico acidum in omni vulnere nocere, eique corrigendo præcipue nos incumbere teneri.

OBSERVATIO IV.

De arteria brachii vulnerata.

Militi quadraginta annorum atigladii acie vulnus inflictum est in brachio infra cubitum, ex quo sanguis magno impetu & quidem subsultim profiliit.

Illa nempe vulnerata fuit arteria, quæ palpatur, dum pulsus inquiritur ægrotorum.

Hæmorrhagiam narium aliquos è medio sustulisse novimus, legimusque sanguinem post dentis extractionem rapidissime profusum necem nonnullis intulisse; quodsi jam exiles adeo arteriæ apertæ possint esse lethiferæ, in quantum vitæ periculum tantæ arteriæ apertura miseros vulneratos non adducet?

Medela igitur differri minimè debebat, quandoquidem in mora tantum erat periculum, ideoque statim, postquam adveni, duo lintea ad teretem figuram contorta instar crucis sibi invicem imponebam paulò supra vulnus, superpositâ deinde strictâ satis ligaturâ.

Sequens tandem medicamentum cum albumine ovi permixtum ac linteis carptis exceptum vulneri applicui;

℞ *Rad. tormentil.* ʒij.

Cupular. gland.

Nucum gallar. ãã. ʒi. ʒ.

Ma-

*Mastich. ʒ ʒ.**Boli Armen.**Terræ sigilli āā ʒi4.**M. F. pulv.*

Interea temporis subinde æger assumebat duo cochlearia hujus mixturæ.

℞ *Aq. plantag. ʒij.*

*Rosar. ʒi.**Sacch. perlat. ʒiij.**Sanguinis dracon. ʒ ʒ.**Terræ sigill. ʒij.**Sal. prunell. g. xxv.**Land. opiat. g. iij.**F. Mixtura.*

Atque ita subsistente sanguine vulnus non religavimus ante diem tertium, & tum temporis ex vulnere parum puris, nihil autem sanguinis promanabat; atque vulnus hoc adeo periculosum deinde intra bimestre spatium boni digestivi ope planissime consolidatum est more aliorum vulnerum.

Valde periculosum fuit hoc vulnus, sed multo fuisset periculosius, si supra cubitum sedem suam habuisset, quia hic unica magna arteria tantum reperitur, quæ infra cubitum in duos ramos satis magnos dividitur, sic ut, uno per artem occluso, sanguis per alterum libere possit proficisci.

Aliquando contingit, ut sanguis ex arteria infra cubitum vulnerata impetuose prorumpens

pens minime fisti possit modo prædicto, ideoque tunc adhibenda sunt instrumenta quædam ferrea, quæ penes me habeo, quamvis eorum descriptionem verbis exprimere vix possim, atque hoc pacto duos à patre meo fanatos esse memini.

Sic etiam penes me habeo instrumentum ferreum, cujus ope patruus meus, consul ac medicus ordinarius Stenovici, ut mihi narravit, sanguinem ex arteria carotide in collo vulpis vulnerata profluentem felicissime compescuit.

Cum igitur vulnera arteriarum sint adeo periculosa, ut vidimus, hic loci duplex cautio adhibenda mihi videtur; primò ne more Veterum datâ operâ in dolore capitis aliisque affectibus exerceamus arteriotomiam circa tempora, frontem aut alibi, nam non est, quod expectemus majus commodum ex aperta arteria, quam ex simplici sectione venæ.

Secundo, ne aneurisma pro vulgari habentes abscessu, incautè dilatatam dissecemus arteriam, nam hoc modo quosdam mortuorum numerum auxisse certò novi.

Præterea ligaturæ nimis arctè constringi non debent, nam hoc pacto sphacelum lethalem inopinato accersitum esse memini.

Sed quod si æger ex vulnere arteriæ tantum sanguinis profuderit, ut jam ingens animi patiatur deliquium, ac mors quasi præforibus

ribus existat, quid tunc agendum supererit? an transfusio sanguinis jam temporis adeo celebrata hoc in casu non posset prodesse, præfertim cum à viris fide dignis narretur, canem, ex quo uno die tantum sanguinis erat extractum, ut propemodum se movere amplius nequiret, sanguine sequenti die à vitulo accepto, momento temporis viribus recuperatis incredibilem ostendisse vigorem.

Respondeo, quod non meminerim hanc operationem apud nostrates ullo unquam tempore esse institutam, ideoque hac de re iudicium meum cautè suspendam.

OBSERVATIO. V.

De fractura tibiae cum vulnere.

Virgo viginti annorum ictu sclopeti parvis globulis plumbeis onerati & cominus inopinato ac nescio quo infortunio explosi in interiore cruris parte paulo infra genu vulnus accepit, quod longè latèque egregiè patebat, imo in tantum, ut palmæ spatium superaret; aderatque ingens ossis tibiæ in valde parva fragmenta diffracti contritio & comminutio, quæ se per totam vulneris longitudinem atque ossis tibiæ crassitiem extendebat; hinc dolor atrocissimus affligebat ægrotam, quæ ideo multas noctes insomnes transigebat, aut
si

si per exiguum temporis intervallum aliquando dormiret, mox evigilabat non sine summo terrore ac quasi cum convulsione cruris vulnerati, unde ossa diffracta non rarò distorquebantur.

Ossa confracta absque magna extensione reponebantur, & fragmenta, quæ ab aliis partibus prorsus erant separata, soluta & libera, è vestigio blande eximebantur, reliquis adhuc aliquatenus adhærentibus relictis, donec progressu temporis separarentur.

Tunc digestivum confectum ex therebinthina, vitello ovi, pulvere radices iridis, aristolochiæ, myrrha, aliisque imponebatur cum emplastro ac lavamento acidum temperante; deinde adhibebatur communis ligatura, tandemque crus affectum capsulæ lignæ inclusum concinnè collocabatur in lecto, supra quem funis suspendebatur, quo ægra corpus aliquatenus, ubi necessitas exigebat, posset erigere; ac ad pedes ægræ in lecto ponebatur erectus semicirculus ligneus, ne scilicet stragulorum gravitas cruri affecto aliquam crearet molestiam.

Venæ-sectio, quam plures commendare solent in tali casu, omnino omissa fuit, quandoquidem nihil utilitatis inde promanare potest, nec magis secundum methodum vulgarem hic in usum revocata sunt purgantia, quia hoc in malo quiete nihil optabilius, atque

que nihil perniciosius quam motus; sed ubi ægra nonnunquam alvum exonerare tenebatur, linteum quadruplex supponebatur natibus, quod alvi excrementa excipiebat.

Patiens interea temporis comedebat cibum concoctu haud difficilem, bibebat cerevisiam recentem ac primis singulis vesperis assumebat blandum aliquod anodinum ad mitigandum dolorem ac tollendum illum terrorem, de quo dixi.

Ossa reponebantur, quotiescunque post terrorem nocturnum reperiebantur distorta.

Vulnus ob magnam puris copiam quotidie bis religabatur, atque ita progressu temporis complura fragmenta separata sunt, tuncque calli generationem ac accretionem quotidie conspeximus propullulantem non ex medulla, sed ex ossis tubulis valde angustis, per quos humores nutrientes ex arteriis egressi deferuntur.

Vulnus hoc, periculosum adeo, intra semestrem spatium coaluit, ac patiens ferè iterum tam belle incescit ac obambulavit, quam fecerat, priusquam hoc vulnus illi infligere-

Simili cum successu aliam fœminam eodem malo decumbentem à patre meo sanatam esse recordor; sed hæc duo exempla aliquem adeo securum reddere non oportet, ut fracturam cum vulnere parvifaciat, nam illam plurimis
necem

necem intulisse compertum habeo ; sic ubi in nosocomio Rotterodamensi aderam cum aliis quotidie per totos fermè dies curandis plurimis vulneratis, qui ex obsidione urbis de Graaf appulerant, omnes, qui fractura tibiæ cum vulnere laborabant, è vita abreptos esse novi, ac inter alios unus affligebatur fractura tibiæ cum vulnere, in quo plurimos vermes latos, crassos, & albicantes non sine admiratione conspexi ; sed unde hi vermes suam traxerunt originem ? scilicet ab ovis ex aëre in vulnus delapsis, ex quibus exclusi sunt vermes, ubi quædam in humoribus stagnantibus exorta fuit fermentatio. Sic ova non pauca ex aëre decidunt in lac, ex quo postea conficitur caseus, & quamdiu hic recens est, ova non excluduntur, sed ubi caseus putrefcit, hoc est, ubi fermentatio quædam progressu temporis producit in caseo, tum demum vermes prorepunt ex ovis.

Sic in valde magna ossis contritione fracturam cum vulnere comitante crus paulo infra genu extirpatum esse memini.

In fractura tibiæ cum vulnere quidam adhibere consueverunt ligaturam octodecim capitum, quæ Belgicè nominatur *een boexwijse ligatuur*, sed nos feliciter usi sumus communi, quam bis quotidie mutavimus ob ingentem puris profluentis multitudinem.

Novi chirurgum, qui loco capsulæ lignæ,
de

de qua dixi, in usum revocat instrumentum quoddam ferreum, cui crus affectum imponitur, & conservatur ita extensum & immobile, sed illud instrumentum hic verbis exprimere non possum.

In simplici fractura tibiæ apponuntur plerunque ferulæ ex charta crassa confectæ; illæ verò in nostra ægrota prorsus omittebantur, quia in vulnere tam vasto minime videbantur convenire.

Digestivo nostro, quod vulnere imponebatur, nulla admiscebatur pinguedo ob ossa denudata, nam quod pinguedo noceat ossibus experientia abunde testatur, ejusque rationem reddidimus antea.

Paræus de praxi chirurgica bene meritus est, multumque habuit experientiæ, attamen perperam in fractura cum vulnere commendat astringentia, quæ quare & quantum noceant, sæpius diximus. Non puto autem aliquem in malam partem interpretaturum, quod tantum virum audeam reprehendere, nam quò clarior est aliquis, eò periculosiores sunt ejusdem errores, quia plurimi solâ auctoritate tanti viri permoti cæco quodam impetu eundem sequuntur, euntes qua itum est, non qua eundum.

Notandum est callum difficillime produci in fracturis gravidarum & lactantium, quia materia idonea à foetu aut infante callo subdu-

ducitur. Sic Fabritius Hildanus refert in Cent. v. Observat. LXXXVII, quod hac de causa in fractura tibiæ cum vulnere vigesima tertiâ septimanâ ossa adhuc vacillarint.

In fractura tam simplici quam composita, ubi callus ossa confracta iterum conjunxit, ægri plerunque molestiam quandam persentiscunt in motu, quod contingit, quia callus recenter generatus occupat locum musculorum hanc aut illam partem moventium.]

Antequam huic observationi finem imponam, duo problemata valde intricata extricanda superesse mihi videntur; primum est, quare ossa, dum hiems est serena, facilius ac citius diffringantur, quam alio quovis tempore; alterum verò, unde proveniat terror post somnum brevem ægros tam simplici quam compositâ fracturâ laborantes plerunque invadens.

Ad primum aliqui fortasse responderent, glabritiem glaciei efficere, ut homines sæpius prolabantur in terram atque hoc pacto facile evenire, ut ossa disrumpantur; verum enimvero hoc nodum non solvit, hoc difficultatem nondum tollit, nam ossa non tantum, sed & ferrum, lignum, aliaque dura corpora brumali quam alio quovis tempore facilius disrumpuntur. Unde igitur hoc contingit? dicam, auscula paulisper; Quò partes corporum durorum pertinacius & fir-
mius

mius conjunguntur inter se , eò difficilius diffringuntur; hoc certum est : sed quodnam est illud , quod in partibus durorum corporum efficit cohærentiam? non quies , ut quidam opinantur , quoniam illa non est aliquid positivum in corpore , sed tantum privatio motus , ideoque hoc effectum non producit quies , sed aër comprimendo partes durorum corporum conjungit ac cohærere facit , ut patet ex experimento in observatione septima tertiæ decadis citato ; aër autem , dum æstas est , magis premit quam media hieme , partim quia tum temporis à calore solis validius agitur , partim quia tunc gravior existit ob admistos plurimos vapores ab ardente sole sursum propulso ; atque hic jam manifestum evadit , quare ossa , aliaque dura corpora hiemali tempore facilius frangantur quam æstate ; hinc etiam facile colligi potest , quare ligna in foco multò citius comburantur , cum rigidâ premimur hieme , quam dum amœnâ fruimur æstate ; nimirum aër brumalis debiliori sua pressione non valde pertinaciter particulas ligni conjungere potis est , unde hæ particulæ à ligni corpore facillè separantur , dum vim patiuntur à particulis quibusdam terrestribus soli materiæ mundi subtilissimæ innatantibus , ideoque rapidissime agitatis. Huc accedit , quod aër hiemalis , utpote minus premens & pauciores con-

K

tinens,

tinens, flammam liberius divagari permittat.

Veniamus jam ad alterum problema, quo quæritur, unde oriatur terror in somno, non autem in vigilia ægros ossis fracturam patientes invadens, ac ossa disrupta non raro iterum distorquens.

Paræus magnâ experientiâ in arte chirurgica locupletatus, qui ipse aliquando fracturam tibiæ ac fibulæ cum vulnere passus est, ac in proprio corpore hunc terrorem vividè satis persentiit, ut ait, hujus phænomeni rationem reddere conatur in capite vigesimo sexto libri agentis de fracturis, sed misere philosophatur ibidem, non nisi nugas ac chimeras in medium proferens.

Videamus igitur, num nos rationem magis vero-similem afferre valeamus; tentabimus saltem. Ubi vigilant ægroti, vident, audiunt, edunt, bibunt, agitant brachia atque hoc modo multum succi nervei consumunt, sic ut ille haud adeò magnâ copiâ profluat in partes irritatas ex cerebro, sed cum somno sua membra demulcent ægri, longe aliter se res habet. Aures non audiunt tum temporis, oculi occlusi sunt, nares consueto negotio non vacant, lingua filet, brachia quiescunt; ubi igitur illo tempore humores circa fracturam tibiæ stagnantes ac acescentes distensione sua fibrillis afferunt molestiam, ac easdem scissione sua irri-

irritant, tunc, inquam, succus nerveus, qui jam ad negotia in vigilia peragenda non impenditur, magnâ copiâ prolabitur in musculos irritatos, qui hoc pacto inflati crus vehementer movent, ac unam ossis diffracti extremitatem in hanc, alteram in illam partem miserè distorquent, unde dolor satis atrox exoritur, & sic patiens post brevem somnum non sine terrore expergiscitur. Ut autem hujus phænomini rationi, quam reddidi, facilius fidem adhibeas, consultum judico, ut ad paucula verba sequentia attendas. Dum viges & vigilas, dum vesiculæ tuæ seminariæ multum foecundi seminis continent, imaginare, quam vivide poteris, pulcherrimam quandam puellam, hoc pacto tamen te semen ejaculaturum non opinor, nisi alia moliaris; verum si tibi somno placido fruente ante imaginationem obversetur haud inelegantis formæ puella, & si interea temporis vesiculæ tuæ semine satis distentæ sint, semen non rarò summa cum voluptate hoc pacto prolabetur, quia scilicet vesiculæ seminariæ valde contrahuntur à succo nerveo, qui magnâ copiâ, dum dormis, à cerebro in vesiculas seminarias à semine distentas & valde irritatas defertur, quia jam non impenditur ad alia permulta negotia, dum vigilas, peragenda.

Sic novi duos Epilepticos, qui nunquam, dum vigilant, sed semper, ubi somno sepulti

jacent, paroxismo corripiuntur, quod sententiam meam non parum confirmat.

OBSERVATIO VI.

De dislocatione tali cum vulnere.

QUadragenarius ex alto delapsus est in terram, atque ita passus est dislocationem in talo interiori sinistri cruris conjunctam cum vulnere vasto, extra quod os tibiæ tres digitos transversos longum prominebat, aderatque dolor atrocissimus.

Casus hic valde periculosus est, nam si non sine summo vitæ periculo gangræna aliquando invadat indicem digitum dislocatione cum vulnere correptum, sicut id ipsum non ita pridem contigisse memini, quam horrenda symptomata timenda non sunt, si in magno tali articulo reperiatur ingenti cum vulnere dislocatio?

Sed quam periculosus, tam rarus est etiam hic affectus, sic ut Paræus, Pigræus, Aquapendens, Barbette, alique eundem in libris suis vix attingant, quamvis Scultetus in armamentario suo chirurgico de illo loquatur; sed an verbis ipsius adhibenda fides? an ejusdem consilium sequemur? videbimus illud postea, ponderemus prius verba sequentia ab eodem prolata; *Si articulus luxetur, ita ut sit vel detectus*

tectus, vel extra pellem parum protrusus, affectus est lethalis, majoris periculi, si restituatur, quam si non restituatur. Si enim non restituatur, superveniet inflammatio, convulsio & interdum mors, deinde aderit turpitudine ipsius membri, ac tertio ulcus insanabile, quod si forte cicatrice aliqua obducatur, ob mollitiem facile etiam solvitur; si verò reponatur, maximum adducit convulsionis, gangraenae & mortis periculum; sed nonnulli ejusmodi pericula timent solummodo in articulis magnis, carpo videlicet, cubito, humero, talo & femore, qui obtendunt robur, ligamentorum & vasorum magnitudinem restitutionem prohibent; deinde addit; si osse restituto superveniat convulsio, statim articulus iterum luxandus.

Animus mihi est haud aliter ad hæc Sculteti verba respondere, quam exacte ac fideliter referendo medelam, quam ægroto nostro adhibuimus, quandoquidem hinc satis liquidò elucescet, quam bene vel quam male scripserit citatus auctor.

Primo igitur tibiam è sede sua propulsam abluimus spiritu vini tepido ad sanguinem coagulatum ac sordes adhærescentes abstergendas, deinde, sufficienti factâ extensione, os dislocatum in locum suum repulimus, vulneri applicuimus bonum digestivum, superposito idoneo emplastro, lavamento acidum temperante ac communi ligatura, atque crus hoc modo obligatum pulvinari molliori im-

ponebatur, sicque æger deportatus est in lectum, supra quem funis suspendebatur, cuius ope patiens corpus erigere posset, sicut dixi in observatione prægressa, ac ad pedes ægroti lecto imposuimus assulam quandam; scilicet ne stragula suo pondere cruri vulnerato aliquod afferrent incommodum.

Ob copiam puris è vulnere profluentis crus affectum bis de die religare debuimus; sed interea temporis dolor vehementissimus suam exercebat tyrannidem in ægro nostro, qui febricitabat, delirabat, noctesque ferme totas traducebat insomnes, aut si patiens interdum brevi somno recrearetur, paulo post eundem subito è somno excitabat terror ille, de quo dixi in observatione præcedente, unde talus sæpius iterum aliquatenus distorquebatur.

Ad tollendum dolorem, febrim, vigilias ac delirium æger per vices assumsit aliquid sequentis mixturæ;

℞ *Aq. betonic.* ℥iv.

melissa ℥j.

Syr. card. bened. ℥iij.

Antimon. diaphor. ℥j.

Salis prunell. antimoniat. ℥ss.

Corall. alb.

Oculor. cancr. āā ℥j.

Laud. opiat. G. iv.

F. Mixtura.

Talus.

Talus autem, quoties post somnum reperiebatur distortus, debebat reponi.

Atque ita trium septimanarum spatio vix elapso febris ac delirium cessabant, deinde etiam, sed tardius terror modo nominatus, ac tandem quoque dolor ac vigiliæ.

Sed incidit hic mihi aliquid in memoriam, quod propemodum oblitus eram, nimirum quod duo abscessus in affecto crure exorti sint, unus circa vulnus, alter in externa cruris parte, sed uterque hic abscessus post apertionem sanabatur.

Progressu temporis permulta fragmenta ab osse tibiæ separata sunt, quæ tunc ex vulnere blande sustulimus; ac carni fungosæ, quæ in vulnere conspiciebatur, singulis fere diebus semel pulverem aluminis usti imposuimus, atque ita tandem in conspectum venit cicatrix, quæ de die in diem majus capebat incrementum, sic ut circa sextum mensem totum fere vulnus contexerit, quare æger scipionum ope iterum incedere cœpit, sed motu hoc vulnus iterum evadebat magis amplum, sic ut nondum omni ex parte coaluerit, quod nemini mirum videri debet, nam novi adhuc duos, qui per aliquot annos ulcus post dislocationem tali cum vulnere habuerunt.

Sed quod si post tali dislocati repositionem ægrum corripuisset convulsio, an tunc debuissimus sequi consilium Sculteti, & luxare

iterum articulum repositum? non puto, quandoquidem causam non video, quæ nos ad hoc agendum impelleret.

Multorum phænomenorum hic loci non reddo rationem, & quidem consulto, ne cram-
bem bis coctam lectoribus apponam; nam puto nullam ullius phænomeni rationem hic esse omissam, quam non in hac aut illa præcedentium observationum offendes.

OBSERVATIO VII.

De naso laeso ob frigus hibernum.

PUella sedecim annorum, dum hiems sæviebat, ac frigus intensum aderat, conque-
rebatur de tumore, rubore, nec non dolore in apice nasi; atque hoc malo revertente hieme jam sæpius afflicta fuerat ægrotula.

Scilicet ob frigus aëris nasum tam interne quam externe afficientis sanguis in vasis valde exiguis ac humores in tubulis aliquatenus substiterunt, ac progressu temporis acorem quendam contraxerunt, unde tumor, rubor ac dolor facile deducitur.

Sed unde contigit, ut malum hoc jam aliquoties instante brumâ redierit? non alia de causa, quam quia vascula ac tubuli prima vice ita distorti sunt à sanguine ac humoribus stagnantibus & acrescentibus, ut postea nunquam

quam tam bene ad statum pristinum redire potuerint, quin adveniente hieme sanguis ac humores in circulatione sua aliquod offenderent illic obstaculum.

Affectus hic Belgicè nominatus *de koud* periculo caret, sed interim tamen haud parum invisus est puellis suam qualemcunque formam pro summo bono habentibus, ideoque vitam quam formam amittere non rarò malentibus.

Paucis diebus linteo solo spermate ceti inuncto hoc malum in totum abegi. Non disputabo jam temporis, quidnam sit illud, quod spermatis ceti nomine innotescit; an revera sit semen magni piscis, an sit substantia quædam, quæ sub forma olei craffi reperitur in cellulis quibusdam ovi anserini magnitudinem habentibus ac sitis in capite balænæ, an tandem sit compositio quædam artificialis ex lixivio calcis ac cerebro cujusdam piscis siccato confecta; hac, inquam, de re hic loci non disputabo; sufficit mihi in citato medicamento contineri multum salis volatilis oleosi, quod acidum in sanguine ac humoribus stagnantibus correxit.

Hoc malum non tantum apicem nasi, sed & calcaneum, ac pedum manuumque digitos invadere solet; supervacuum foret hujus rei rationem reddere velle, quandoquidem manifestum est, aërem frigidum magis afficere ex-

tremitates corporis quam alias partes, ac vascula exigua citius obstrui, quam capaciora.

Ad malum hoc præcavendum cucurbitulas cum scarificatione adhibere solent, sed perperam, quoniam hoc pacto obstructions non tolluntur, sed multiplicantur, & vascula distorta ad pristinum suum statum non revertuntur, sed magis distorquentur. Præstaret vapor ex accenso spiritu vini progrediens aut fodus ex vino ac herbis copia salis volatilis gaudentibus confectus.

Ad malum hoc, ubi apicem nasi infestare solet, præcavendum quidam applicant sanguifugas, sed malè, nam affectum hunc inde non parum exacerbatum esse memini, cujus rei rationem adderem, nisi illa satis constaret ex paragrapho præcedente.

Affectus, de quo dixi, pedetentim prorepere consuevit, sed occurrit aliquando aliud malum subito ab intenso frigore proveniens, diciturque gangræna ex frigore, quæ incipiens curari solet immersione in aquam frigidam; verum enim verò num hæc medela rationalis est? maxime, & rationi consentanea est & experientiæ; pomum congelatum in aquam frigidam conjice; exiguo temporis intervallo illud, salvâ pristinâ saporis gratiâ, ac consistentiâ priori retentâ, observabis intus regelari, totâ glaciei crustâ putamini externo adhærescente; quod si autem idem pomum congelatum

tum admoveas igni, flaccescet illico, ac saporis suavitatem amittet.

Complures nimirum particulæ in pomi congelati poris ac tubulis contentæ, quæ prius fluidæ fuerunt, jam propter gelu induerunt formam glaciei, hoc est, multæ particulæ, quæ antea à materia subtili satis forti motibus à se invicem diversis continuo agitabantur, jam juxta se invicem quiescunt, quia cinctæ sunt materia subtili, quæ debilior est, quam ut illas in motu solito possit conservare. Ubi pomum hoc congelatum jam aquæ frigidæ immersum est, materia subtilis fortior ex aqua provolat in pomum & sic pomum rege-latur; materia autem subtilis debilior ex pomo progreditur in aquam pomi putamen externum proxime tangentem, quod inde crusta glaciei obducitur.

Ubi vero pomum congelatum igni admove-tur, materia subtilissima mundi valde fortis ac multis crassis ligni aut cespitum particulis comitata per poros pomi congelati magno impetu ingredi conatur, nec potest, quia pori frigore valde constricti sunt, ideoque eosdem vi disrumpit, atque ita consistentia ac sapor hujus pomi mutatur ac vergit in deterius.

Hinc jam satis liquet, quod rationalis sit hæc gangrænæ ex frigore curatio, licet interim una circumstantia varianda quibusdam forte videatur. Pomum nempe congelatum

in aquam frigidam conjicitur, & quidem optime, quia liquor in pomo bene constituto repertus quoad tactum frigidus est; sed sanguis ac humores nostri bene constituti non frigidi sunt quoad tactum, sed calidi aliquatenus, ideoque membrum levi gangræna ex frigore laborans potius in aquam tepidam (Belgice *bloet-laeww*) quam frigidam deberet immitti.

OBSERVATIO VIII.

De brachii atrophia, imbecillitate ad motum ac algore.

JUvenis viginti quatuor annorum, quoad cætera bene habens, jam per sex menses brachii sinistri atrophia laboravit ab humero usque ad cubitum, brachiumque attollere, aliterve movere minime potuit, ac continuo de ejusdem algore conquestus est. Jam per longum tempus chirurgi quidam huic affectui secundum vulgarem methodum mederi annisi sunt, ac emplastra sua, unguenta, linimenta, aliaque id genus medicamenta applicuerunt, sed incassum.

Scilicet humor valde viscosus in brachio hujus ægroti multas & valde pertinaces produxerat obstructions, unde atrophia brachii, impotentia ad motum, ac alior ejusdem facili negotio deducitur. Hu-

Humor autem ille crassus tam profunde deliteſcebat, ut per unguenta, aliaque hujus farinae remedia vix ac ne vix quidem poſſet diſſolvi.

Si vero hujusce mali medela diutius procrastinaretur, metus erat, ne ligamenta os humeri cum ſcapula connectentia in tantum prolongarentur brevi temporis ſpatio, ut accederet præterea diſlocatio humeri ſanatu difficilima, qualem deſcripſimus in primæ decadis obſervatione ultima.

Idcirco nullâ morâ interjectâ manum operi admovi, ac juſſi, ut ſingulis ſeptimanis bis terve apponerentur ſeptem aut octo cucurbitulæ cum flamma, ſed ſine ulla ſcarificatione, eæque relinquerentur, donec cutis rubefceret, quo tempore pars affecta ad ignem ſequenti lavabatur liquore prius calefacto, qui aliis ſingulis diebus etiam bis applicabatur,

℞ Rad. ſarſæ parill. ʒj.

Cort. lign. guajac. ʒʒ.

Herb. roriſmar.

ſalv. āā Miʒ.

Flor. lavend. Mʒ.

Baccar. lauri ʒi.

Salis tartari ʒiʒ.

ammoniacy ʒij.

Cog. cum ſpiritui vini ℥ij.

in duplici vaſe ac cola.

Præterea curavimus, ut ſpiritus vini commu-

nis interdum accenderetur, ac ut ejusdem vapor partem laborantem superne contactam circumvolitaret, atque ita algor intra duas septimanas abiit, ægerque intra sex menses brachium sinistrum non aliter ac dextrum movere potuit & agitare, ac interim brachium quotidie evadebat carnosius.

Modum, quo cucurbitulæ ac prædicta medicamenta ægrum nostrum sanarunt, silentio hic loci prætereo, & quidem consulto, quandoquidem ille satis liquet ex observatione nona quartæ decadis.

OBSERVATIO IX.

De uvula ac tonsillis male habentibus.

JUvenis triginta annorum sub jove frigido ambulans corripiebatur dolore, rubore ac tumore tonsillarum & uvulæ, unde difficultatem sentiebat in deglutiendo, quamvis interim terè assiduò ad deglutiendum impelleretur.

Sanguis scilicet in vasculis suis, ac humores in tubulis tonsillarum & uvulæ stagnabant ob aërem frigidum per inspirationem admissum, coacervabantur ac acebant, unde exortus est tumor, dolor, rubor ac deglutiendi difficultas.

Sed unde originem traxit tam frequens ad-

de-

deglutiendum impulsus? ex eo nimirum, quod membrana uvulæ subjecta habeat nervos, qui ab uvula relaxata ac incumbente tacti causa sunt, quod succus nerveus majori copia deferatur in musculos deglutitioni dicatos.

Accersitus ad ægrum præscripsi sequens gargarisma.

℞ *Spir. vini* ℥iij.

Aq. flor. sambuc. ℥ij.

Spir. sal. armon. G. xx.

M. S.

Atque hoc pacto patiens noster brevi sanatus est.

Præscriptum autem gargarisma mox profuit, dum acidum temperabat, coagulatos humores dissolvebat ac obstructions recludebat.

Uvulam ob humores viscidos illic stagnantes ac coagulatos relaxatam in me ipso sæpius restitui, dum apice digiti solo spiritu salis armoniaci madefacto eandem blande tangebam, cujus medelæ rationem, utpote sole meridiano clariorem, non addam.

Anginam fere desperatam sæpius sanatam esse memini decocto ex idoneo liquore ac herbis multum salis volatilis continentibus confecto, quando ejusdem ferventis vapor, capite ex superiori parte bene contexto, in oris cavitationem assurgebat, ac totam faciem, collumque externe circumvolitabat.

Quid

Quid in desperata prorsus angina tandem sentiendum de laryngotomia? Antonius de Heyde dicit, eandem sine periculo posse exerceri, seque ipsam feliciter instituisse in cane, qui absque ullis molestis symptomatibus intra paucos dies pristinae sanitati restitutus est; ac præterea Dominus Blanckardus in collectaneis suis medico-physicis Dominum Smalsium celebrem Chirurgum Lugdunensem in homine laryngotomiam bono cum successu exercuisse perhibet.

OBSERVATIO X.

De labio leporino.

PUella semestris jam à nativitate sua laborabat labio leporino, hoc est, fissurâ hiantē labii superioris, formam puellæ alias haud adeo deformis misere dehonestante.

Pater meus accersitus labium liberavit à partibus adjacentibus, ut extremitates melius ac facilius ad se invicem appropinquarent; deinde utramque labii fissi extremitatem sufficienter excoriavit, ac univit unitamque servavit tribus acubus argenteis, circum quas fila decussatim ducebantur, ut acus in situ suo retinerentur; interim cuspides acuum abscissæ sunt instrumento idoneo, quia metus erat, ne illi alias stragulis, aliisve rebus infingerentur,

tur, & sic carnem, cutimque dilacerarent & exciderent, sicut id ipsum contigisse recorder.

Octavo die acus extractæ fuerunt, ac utraque labii leporini extremitas prorsus coaluerat ac conspiciebatur unita, sanguine scilicet ac humoribus ab una extremitate in aliam circularem suum motum peragentibus. Foramina autem ab acubus producta nonnihil puris adhuc fundebant, procul dubio non alia de causa, quam quod acus nimis diu labiis infixæ permansissent, quare pater, ubi postea similem affectum in aliis curavit, acus citius exemit, & quia acus argenteæ non minus quam chalybeæ tanguntur rubigine, in locum argentearum substituit acus confectas ex chalybe, quia hæ carnem cutimque facilius perforant.

Clarissimus Sylvius vult, ut labium leporinum absque acubus sanetur sola ope emplastrorum; atque chirurgum quendam ægrotulos nonnullos hoc pacto sanasse memini.

In infantibus semestribus hæc operatio plerunque exercetur, nam juniores si sint, carnem adeo mollem habent, ut illa minima de causa laceretur ab acubus inhærentibus, ac in ætate magis matura labii fissi extremitates tam prompte non coalescunt.

Sed unde fit, ut infantes labio leporino deformati aliquando ex utero prodeant in lucem?

cem? plerique mirabilem hunc effectum ascribunt matris imaginationi; verum hanc aliquid hic efficere alii iterum negant ac pernegant. In ovo gallinaceo ante incubationem pullum jam-jam formatum per microscopium conspici posse perhibent; voluntque eodem modo in ovo humano, ex quo nos generari statuunt, corpusculum jam-jam formatum contineri, sive illud sit integrum, sive labio leporino affectum; atqui res hoc pacto nondum satis dilucidatur, ratio addi deberet, cur in uno ovo humano corpusculum labio fisso laborans generetur potius quam in alio, sed hæc penitus inquirere, ad praxin parum aut nihil conducit, ideoque hoc labore superfedebimus.

*Decadis quintæ***F I N I S.****DE-**

DECAS SEXTA.

P R Æ F A T I O.

Benevole Lector.

QUamvis aliquandiu expectaverim, tandem tamen fidem meam solvo, tibi-que communico sextam & septimam Decadem.

Cramben bis coctam acriter odi, ideoque multa phaenomena antea satis clare ac distincte dilucidata in hoc libello non explico rursus, unde valde contractus est, sed invenies in eodem sub parva mole forsitan plus utilitatis, quam antea cogitaveras.

Accipe igitur aequo animo hoc decadum par, ac plures in posterum expecta.

Benevole Lector,

Tuus ex affe

JOAN. MUYS.

DECADIS SEXTÆ.

OBSERVATIO I.

*De fractura tibiæ cum vulnere & fragmento ossis
extra vulnus in conspectum veniente.*

Uenis triginta sex annorum passus est fracturam ossis tibiæ paulò supra malleolum internum, quam dum manibus contrectabam, offendi fragmentum ossis habens latitudinem straminis & longitudinem dimidii digiti extra cutim perforatam extremitate sua pungente prominens, quod digitis statim extraxi ex vulnere, quod perexiguum erat, & sanguinis nigricantis nonnihil emittebat. Dolor cæteraque symptomata fracturas comitari solita ægrotum affligebant.

Tibiâ fractâ repositâ Chirurgus interrogabat, num vulnus à fragmento ossis inflictum instrumento idoneo dilataret, sed abnuebam.

Imposuimus igitur vulneri emplastrum stipticum Paracelsi sine turunda, & cum fractura egimus more solito.

Per octiduum singulis diebus vulnus diligenter religavimus, & tribus primis diebus specillum ferreum molliter immisi in orificium

cium vulneris angustum, atque ita profluebat adhuc parum sanguinis nigricantis.

Vulnus hoc pacto tractatum intra octiduum absque ulla puris emissione coaluit, quare postea fracturam singulis septimanis tantum semel aut bis religavimus, & sic ægrotus noster brevi temporis spatio sanatus est, iterumque tam bene ambulavit ac unquam ante.

Quod si jam vulnus hoc angustum scalpello vel forcipe dilataffemus, creasset nobis ingens negotium dolore, pure promanante, aliisque symptomatibus, vulnusque longe majus spatium postulasset, ut coalesceret, atque ita, dum quotidie debuisset semel aut bis religari, etiam ossium fractorum conglutinationem non parumper distulisset.

Quod si verò per longas turundas, sicut hic malus mos est plerisque, intrusissemus, tunc pus absque dubio provocassemus & leve vulnusculum mutatum esset in ulcus difficulter medicabile.

Ex vulnere per aliquot dies promanavit nonnihil sanguinis, ut dixi; unde manifestum fit, sanguinem extra vasa profusum mora sua, quam nectit ibidem, non mutari in pus, imo tantum abest, ut induceret albicantem boni puris colorem, ut potius mutaretur in colorem nigrum & albo contrarium.

OBSERVATIO II.

De vulnere pectoris penetrante cum syncope.

Vir militaris triginta circiter annorum ense valde tenui miserè perfoffus est, sic ut vulnus paulò infra finistram mamillam penetraret in cavitatem thoracis.

Vulneratus incidit in syncopen per aliquot horas durantem, ex vulnere parum sanguinis profluxit.

Postero die accersitus ægrum inveni mediocriter habentem, bene respirantem, ac parum & sine dolore tussientem.

Astantes consulebant me, ut & Chirurgus, an non expediret paracenthesin facere in loco paulò humiliori, ut sic sanguis, fortitan in cavum pectoris prolapsus faciliori via egrederetur.

Sed quandoquidem ægrotus noster non difficulter respirabat, & mediocriter, quoad cætera, se habebat, judicabam vix aliquid sanguinis diaphragmati incumbere, ideoque hanc periculosam operationem & nostris regionibus inconsuetam ac nomine tantum notam in vulneribus pectoris minime hic loci convenire.

In vulnus igitur secundum consilium nostrum immittebatur turunda ex spongia cum
cera

cera & refina præparata confecta ad vulnus magis dilatandum & viam aperiendam sanguini, si quis adhuc fortassis in cavitate pectoris delitesceret.

Sed nihil sanguinis ex cavo pectoris pro-
manabat, & parum puris ex vulnere, atque
ita Patiens, sumpto aliquoties de die apoze-
mate pectorali, intra tres septimanas pristina
sanitati restitutus est, & brevi post tempore
in Angliam profectus est cum Principe Au-
riaco, Heroë illo in comparabili, nunc Rege
Angliæ, in cujus iter sequentes versiculos
tum temporis meditatus eram.

Julius ingressus Cæsar mare venit ad Anglos.

Perdomuitque feras gentes victricibus armis.

Secula post aliquot Pater Augustinus eodem

Navigat, ignaris Christi pia sacra repandens,

Sed nunc Auriacus Princeps & Cæsare major,

Nec minor alterius doctâ pietate Britannos

Per freta terribileis fluctus volventia, ventis

Concitaque horrissonis adiit cum classe, virisque,

Et multis equitum turmis & tempore brumæ,

Afferat ut populum bis servum à Rege, Papâque.

In libertatem, cæptis Deus annuat, oro.

Sed unde syncope ægroti nostri producta
fuit? forsan ab ira immoderata & vindictæ
cupiditate, nam hæ passiones sanguinem so-
litò magis agitare solent, atque ita hoc aut
illud fermentum acidum in latibulo quodam
partis solidæ quiescens eluere possunt, quod
permi-

permistum cum massa sanguinea eandem coagulat ita, ut circulum suum perficere vix queat, & tunc præforibus est syncope.

OBSERVATIO III.

De vulnere vasculi lymphatici.

JUvenis viginti quatuor annorum sinistri pedis malleolo externo inflixit vulnusculum valde parvum, ex quo nihilominus quotidie ingens aquæ limpidæ copia sine dolore profluebat, unde conjecturam feci illic vasculum aliquod lymphaticum fauciatum esse, quare ægroto prædixi hanc plagam, licet exiguam, tardioris tamen esse medelæ.

Primo igitur specillo vasculum vulneratum aliquo usque molliter retrorsum protrudere conatus sum, ut plicæ hoc pacto in vase lymphatico formatæ sibi invicem per fibrillas quasdam jungerentur atque ita vasculum hoc occluderent, qua de re vide Dominum à Solingen manualium operationum parte quarta, capite ultimo, & penultimo.

Deinde inspersi pulverem vitrioli cyprini & croci martis astringentis alternatim, & imponebam emplastrum diapompholigos strictamque ligaturam, atque ita tribus septimanis sanatus est patiens.

OBSERVATIO IV.

De ulcere cancroso pollicis.

Puerulus sex septemve annorum laborabat ulcere fætido, nigricante, duro, cancroso ac dolorifico pollicis dextræ manus, qui in immensum excreverat.

Unguis deciderat, sed ex radice illius intra paucos dies propullulabat lamina nigra admodum ac multo tenuior ungue pollicis, quæ abscissa aliquoties brevi iterum renascebatur.

Circumforaneus quidam per longum tempus ægrotulo opem nequicquam tulerat.

Pollex nimirum hujus pueruli ante aliquod tempus valde compressus fuerat, unde tubuli illius partis non parum distorti sunt & obturati, sic ut humores per circulationem eousque progressi non potuerint redire, unde acore suo, quem progressu temporis sibi contraxerunt, dolorem, & nimia copia, qua partem affectam distendebant, tumorem attulere.

Circumforaneus postea medicamentis suis frigidis & austeris malum hoc eò usque adauxit, ut tale, quale illud descripsi, se præberet conspiciendum.

Non loquar hic de foetore, nigritie ac duritie, quandoquidem hæc phænomena deca-

dis secundæ observatione ultima explicui, ad quam lectorem remitto.

Obstructiones hujus pollicis adeo pertinales mihi videbantur, ut existimarem easdem vix cessuras medicamentis externis, nisi per interna effectus externorum adjuvarem, quare ægrotulo decoctum ligni guajaci per mensem integrum præscripsi, ac interea temporis aquâ divinâ Fernelii ex Mercurio sublimate & aqua plantaginis confecta partem affectam lavabam atque sequens unguentum.

℞ *Therebinth.* ℥ss.

Vitell. ovi N. 1.

Ung. basilici ℥ij.

Merc. præcip. rubr. ʒj.

Myrrha ʒij.

Crystall. montan. ʒij.

M. F. Unguentum.

cum emplastro de ranis cum duplici mercurio imponebam, & sic puerulus post duos aut tres menses tandem sanatus est.

Mirum alicui forsan videbitur, quod lamina ista nigra tam cito & tam sæpe ex radice unguis enata sit, sed res hæc prolata comparatione manifestior evadet. Sæpius absque dubio vidisti ex trunco arboris abscissæ fungos propullulare, quia nimirum figura tubulorum trunci pluvia aliisque particulis in aëre contentis ita immutatur, ut particulæ è terra per radicem ascendentes in superficie trunci
non

non in ramos sed in fungos excrescant. Eodem modo figura tubulorum in radice unguis à pure & ichore ita distorta est, ut humores per radicem unguis circulantes produxerint loco unguis talem laminam tenuem & atram.

O B S E R V A T I O. V.

De vola, cui spina inhærebat.

Puerulo trium vel quatuor annorum spina forte in volam manus intrusa fuit, adeò profundè, ut non amplius in conspectum veniret; parentes, quibus res angusta domi erat, per octiduum ipsi hanc manum curarunt, unde illa in incredibilem molem adaucta & horrendum in modum inflammata fuit. Nono die me cum Chirurgo vocarunt, quo tempore minimum digitum offendi sphacelo crudeliter correptum, quare extemplo prædixi, eundem nullo modo posse conservari.

Quantum ad manum affectam attinebat, prædicebam, sequenti die abscessum in interstitiis digitorum sponte apertum iri, sicut etiam evenit.

Spina hæc forte nervum vulneraverat, unde ingens dolor exortus est, hoc est, vellicatio magna fibrillarum, atque ita humores substiterunt, & acidi evaserunt; hinc jam tumor, inflammatio, abscessus & sphacelus

facile deduci potest ab eo, qui prægressas meas decades attento animo perlegit.

Digitum sphacelo laborantem pluma, oleo antimonii imbuta, in confinio vivi & mortui tangere chirurgo jussi, ut caro viva separaretur à parte demortua, nam oleum antimonii inducit escharam, escharam autem intermedia prohibet, ne humores peccantes partis emortuæ inficiant carnem viventem; aperturis autem imposuimus unguentum digestivum & sequens cataplasma toti manui applicuimus;

℞. *Herb. scordii.*

philandrii.

absinth.

bismalva āā *Mij.*

Flor. camomil.

sambuci āā *Mijss.*

Far. lupinor. ℥ij.

lini ℥ij.

Myrrhæ ℥ij.

Panis bis cocti q. S.

Coque in vino ac fiat secundum artem cataplasma.

Abscessus hic deinde multis aliis in locis brachii usque ad juncturam cubiti apertus est, & tamen puerulus post mensem unum aut alterum sanatus est amisso, ut prædixeram, minimo digito.

OBSERVATIO VI.

De ulcere ductus salivalis.

Puellæ viginti circiter annorum abscessus sponte ruptus & apertus est in ista colli parte, ubi tonsillæ, quando solito magis intumescere hac aut illa de causa, digitis palpari possunt.

Abscessus idoneis medicamentis intra mensis spatium sanatus est, sed profundum & exiguum valde foramen remansit, quod nullum pus emittebat, sed multum humoris limpidi, & præcipue quidem tum temporis, cum ægra comedebat, nam tunc totus radius humoris prædicti prorumpebat ex ulcere. Multa à me & ab aliis præscripta sunt, sed sine fructu.

Pus nempe hujus abscessus corrofit ductum aliquem salivalem, atque ita permanfit fistula immedicabilis.

Arteria aperta difficulter coalescit, difficilius vas lymphaticum, difficillimè vero ductus aliquis salivalis.

Dominus à Solingen manualium operationum parte quarta capite ultimo affert etiam exemplum ductus salivalis vulnerati, quem ingens negotium sibi creasse liberè confitetur; quod si jam ductus salivalis recenter vulnera-

tus tam difficulter coalescat, multo difficilius adhuc sanabitur ductus salivalis ab acripure corrofus.

Ductus salivalis reperitur sub lingua, quare chirurgi sibi caveant, ne eundem lædant, dum frænum nimis longum difsecant.

OBSERVATIO VII.

De fistula lumborum in alterum renem penetrante.

QUADRAGENARIO nephritico à Chirurgo abscessus lumborum apertus est scalpello, ex quo primò multum puris, postea haud parum liquoris limpidi profluebat; specillum usque in renis substantiam adigebatur.

Hac re ad me delata, extemplo prædicebam, fistulam inde remansuram nullam medicabilem arte.

Idem casus mihi obtigit Rotterodami in quinquagenario, cui hæc lumborum fistula penetrans in renem usque ad ultimum vitæ halitum adhæsit.

Facile intelligi potest, quo pacto in hoc nephritico arenulæ irritatione & vellicatione sua renum tubulos ita distorserint, ut humores stagnarent, tandemque abscessum producerent, quare hujus phænomeni dilucidationi non diutius inhærebo.

OBSERVATIO VIII.

De vulnere oculi miserando cum contusione.

ADolefcenti sedecim annorum jactus vehemens baculi valde acuti ex alterius manu forte provolantis oculum finistrum mirum in modum fauciauit & contudit.

Chirurgus satis peritus huic ægroto diligenter aliquandiu opem tulit; decimo quarto læsionis die accersitus inveni oculum in ingentem tumorem sublatum magna inflammatione laborantem, ac atroci dolore patientem crudeliter excruciantem; humores oculi confusi videbantur, ac extra palpebram inferiorem protuberabat excrescentia rubra carnea per totam oculi longitudinem extensa.

Aderat ad hæc febricula, pervigilium, dolor capitis, appetitus dejectus ac alvus astricta.

Humorum oculi confusionem conspiciens prædicebam istius omnimodam cœcitatem; membranæ nimirum humores oculi læsi distinguentes a se invicem vehementer fuerant contusi, unde suppuratione facta tandem dilacerabantur ita, ut humores confluerent in unum locum.

Baculum projectum ita contudit ac læsit

oculum, ut multæ fibrillæ disrumperentur, ac plures valde distorquerentur, unde humores stagnabant ac acescebant, tumoremque inflammationem ac dolorem producebant; præterea sanguis in arteriolis per album oculi dispersis subsistens à subsequente sanguine ex corde magno impetu propulso urgebatur per poros arteriolarum valde distentiarum exire, atque ita multæ particulæ è sanguine provolutæ sibi invicem ob superficierum similitudinem adhærebant, atque hanc ex-crescentiam rubicundam formabant.

Quo pacto jam ex magna oculi inflammatione febricula, ex febricula pervigilium, ex pervigilio dolor capitis, appetitus dejectus, alvusque astricta prodierit, haud opus est ut ostendam, quandoquidem hæc ex præcedentibus decadibus facillime deducuntur.

Quia ex oculo vulnerato, sicut ex radice, cætera symptomata tanquam ramuli propul-lulabant, oculi læsi medelæ imprimis incum-bere placuit.

Sequens igitur collyrium:

℞. *Aq. fæniculi* ℥iij.

Mell. rosat. ℥ss.

Trochisc. alb. Rhas. ℥ij.

Tutia pp. ℥ss.

M. S.

bis de die in oculum tepide instillavimus ad acidum humorum stagnantium temperandum,

dum, dolorem mitigandum ac vulnus detergendum; acria verò addere nolimus quamvis adesset excrefcentia satis magna, quoniam oculus hæc non fert ob sensum exquisitum & valde delicatum.

Noveramus etiam experientia, tales excrefcentias sublata inflammatione sine ulla medicamentorum acrium applicatione evanescere.

Superposuimus præterea sequens cataplasma ad dolorem leniendum ac circulationem sanguinis & humorum subsistentium promovendam:

Rx. Herb. bismalvæ.

byssopi.

euphrasia.

Sem. feni græci.

lini aa ʒj.

Cap. papav. N. ij.

Coque secundum artem in vino ac fiat cataplasma bis de die calide applicandum.

Hoc pacto abscessus intra oculum ex stagnantibus & acescentibus humoribus productus duobus in locis rumpebatur, unde dolor sedabatur, tumor subsidebat, ac excrefcentia carnea incipiebat decrescere.

Interea temporis internis medicamentis medelam accelerare conati sumus hoc modo; dum summus dolor aderat, ægrotulus singulis noctibus devorabat pilulam ex granis c'uo-

bus laudani opiatu confectam, unde placide dormiebat ac egregie sudabat.

Adhæc alternis diebus assumebat aliquid sequentis conditi ad alvum laxandam

℞. *Conserv. rosar.* ℥j.

Scammonei.

Resinæ jalappæ ṽ ℥j.

Pulv. millepedum ℥ss.

Mercur. dulc. ℥j.

M. F. Conditum.

Millepedes addidi, quia in plerisque affectibus oculorum profunt. Tam dudum affirmare Medici, millepedibus inesse peculiarem vim ad affectus oculorum persanandos, sed ista peculiaris vis mihi consistere videtur in magna copia salis volatilis, qua millepedes abundant, & quæ acidum peccans stagnantium humorum temperat.

Hoc pacto æger post trimestre spatium tandem convaluit; & dolor, tumor excrescentia, cæteraque symptomata abiêre, sed humoribus per abscessum apertum elapsis oculus intra orbitam suam valde subsidit, visu penitus amisso.

Ante aliquot annos juveni cuidam portio quædam calcis cum aqua & arena permixtæ, qua in ædificiis extruendis ad conglutinandos lateres utuntur, infortunio quodam ab altero in oculum injecta est, unde similis excrescentia

centia carnea , aliaque symptomata prodierunt , idemque æger visum miserè amisit.

OBSERVATIO IX.

De hernia lethali.

IN Podalirio meo redivivo mentionem feci adolescentis tredecim vel quatuordecim annorum , qui per tredecim dies ægrotaverat hernia scrotum occupante , quæ à nemine poterat restitui. Dixi ibidem illum convalescere iterum , ut Chirurgus mihi retulerat , sed res longe aliter se habet. Post secundam namque septimanam hernia restituta videbatur , verum enim vero non longo post tempore abscessus ruptus est in una & altera scroti parte , ac in infimo etiam ventre paulo supra pubem ; ex his ulceribus , per quæ contenta intestini & plura omenti corrupti frustra exercebantur , æger tandem lenta morte peremptus est.

Accersitus ad hunc ægrum hernia laborantem indicabam non tantum intestinum sed & omentum simul scrotum occupasse , atque hoc in causa esse , quo minus intestinum posset restitui. Aderant , qui illud prorsus impossibile existimabant , dicentes , in cadaveribus à se dissectis omentum nunquam sibi visum infra umbilicum descendisse ; perir de-

ac si omentum hac aut illa de causa à partibus, quibus prius connectebatur, non posset avelli atque ita in scrotum prolabi, sicut stultorum magistra experientia in hoc ægrotulo manifeste docuit.

Hujus abscessus intestini, omenti ac deinde etiam scroti origo satis manifesta mihi videtur; tubuli nempe intestini, omenti ac scroti compressi sunt adeo vehementer, ut sanguis & humores ex massa sanguinea adventi stagnarent, acrescerent, tandemque cum particulis salinis effervescentes mutarentur in pus, quod acredine suà intestinum ac scrotum perforavit, ac frustra quædam corrupta manus mediocris longitudinem habentia ab omento adhuc integro separavit.

OBSERVATIO X.

De Paralysi utriusque brachii post colicam biliosam.

JUvenis viginti quatuor annorum, magnus amicus acidorum, laborabat colica vehementer cum cruciatu intolerabili, alvo pertinaciter astricta ac febris fervida cæterisque symptomatibus febrim comitantibus sæpius æger bilem viridem evomebat.

Dicitur hæc colica biliosa, sed acida potius dici mereretur, nam bilis non peccat hic
loco

loci ob abundantiam suam, sed propter acidum, quod illi admixtum est, sicut hoc manifestum evadit ex colore viridi, qui felli accedit ab acidis admixtis.

Sequente, quem præscripsimus, clystere alvus aliquoties laxabatur.

℞. *Decoct. emoll.* ℥x.

Vin. emetici turbidi ℥iv.

Sal. gemma ℥iv.

M. F. Clyster.

Ac febris post aliquot dies fugabatur mixtura, quæ sequitur

℞ *Aq. feniculi.*

mentha āā ℥iiss.

Syr. papav. alb. ℥iij.

Antimon. diaphor. ℥j.

Oculor. cancr. ℥jv.

Sal. absinthi ℥ss.

Tinct. croci Gtt. xxv.

Sal. volat. oleos. Gtt. xxx.

Laud. opiat. Gtt. jv.

F. Mixtura.

ejus duo cochlearia quater vel quinque singulis diebus assumebat, sed post colicæ fugam febrisque, remansit dolor ingens & ineptitudo ad motum utriusque brachii.

Acidum scilicet haud dissimile illi, quod in ventriculo vomitum bilis æruginosæ ac in intestinis summum colicæ cruciatum excitaverat, in brachio acredine sua dolorem, ac

humorum coagulatione obstructions adeo pertinaces produxit, ut succus nerveus in musculos non satis patula via posset profluere ad motum requisitum efficiendum.

Æger igitur spiritum antiscorbuticum internè usurpavit, eum in finem, ut acidum in ventriculo, intestinis ac massa sanguinea contentum temperaretur, ac ita causa prima tolleretur.

Deinde singulis diebus utrumque brachium flagellari curavit urtica viridi, ac inungi sequenti linimento.

℞. *Ol. tartari fat.* 3ij.

Lumbric. 3ss.

Laurini 3ij.

Lavendula 3j.

M. F. Linimentum.

Atque hoc modo æger convaluit.

Urtica dolorem, ruborem ac pustulas per totum brachium excitavit aculeis suis pungentibus & humorem acrem in cavitate sua per microscopium visibili continentibus, unde fibrillæ brachiorum usque adeò agitatae sunt, ut humores obstruentes ex latibulis suis excusserint; linimentum autem humores viscidos attenuavit magis, & dissolvit ita, ut liberè iterum circulationem suam cum sanguine perficere valerent.

Novi adhuc duos, quos ante annum unum alterumve talis colica, biliosa vulgò nomina-

ta,

ta, & paralyfis manuum subsequens è medio viventium lento gradu sustulit; alias morbus hic rarius in nostris regionibus occurrere consuevit.

Ægritudo hæc etiam nonnunquam reverti solet, quare vinum emeticum bis aut ter in anno propinandum censeo, quod experientia teste valde proficuum est in hoc casu, atque ratio etiam astipulatur, quandoquidem in his ægrotis per vomitum haud parum bilis æruginosæ cum levamine evacuat.

Decadis sextæ

F I N I S.

DE

DECADIS SEPTIMÆ.

OBSERVATIO I.

De Epilepsia miranda.

Hic casus à Martino Harmes præclaro Medicinæ Doctore Bremenfi mihi missus est, cujus literas cum responsione mea hic loci annectere placuit.

CLARISSIME VIR,

Fecit nominis tui celebritas, ut literarum tecum commercium ineundi incredibili jam pridem flagrarim desiderio. Temeritatis, fateor, notam effugere vix possum, quod junior atque inferioris subsellii Medicus, quas de tot egrotantium salute suscipis curas, interrompere sustineam. Humanitate tamen fretus tuâ, quam cum alii plurimi, tum & genere & animo nobilis Gehema infinitis in cælum effert laudibus, non est, quod certissimâ lactare me spe dubitem, fore, ut quos aliis, eosdem & mihi indulgeas faciles aditus.

Tertius agitur annus, ex quo Lugduni-Batavorum politissimos tuos casus Chirurgicos insigni animi voluptate perlegi. Gaudebam mihi & gratulabar, vera & sanioris Philosophiæ alumnis esse,

esse, qui in Chirurgia facem pralucere, spissâ-
que inanium terminorum caligine discussa, totque
ridicularum facultatum Chimæris proscriptis, ab-
strusissima quævis & Oedipo ipsi insolubilia phæ-
nomena quam clarissime enucleare satageret. Quam
vero feliciter voti fueris compos factus tui, om-
niumque satis-feceris expectationi, loquitur Bel-
gium, agnoscit Germania, laudant Medici,
summi, infimi. Sed quid ego in laudes tuas ex-
curro imprudentior, quarum præcones post fata in-
venies me longe præstantiores, quin & illa tua mo-
destia tacite me increpat, monetque, caveam,
ne liberalius te laudando turpis adulatoris incur-
ram suspicionem; satius itaque erit, quas calamo
exprimere non datur, eas religioso silentio exoscu-
lari tuas virtutes, teque humanissime rogare, ve-
lis, si quid otii nactus fueris, neque Machaoniam
postulet ager opem, quid tua tibi praxis insoliti,
quid inauditi suppeditet, perscribere mihi. Ego in
futura amicitia tesseram sequentem tibi relatum eo
historiam.

Puerulus sex circiter mensium, ubi obstetrix
mucum à naribus abstergit, derepente insultibus
concutitur epilepticis, tumet facies, angitur,
convulsionibus agitatur, spuma in ore; paroxys-
mus per horæ durat quadrantem, alias sanus est
& bene valet. Jam novem menses & ultra per in-
tervalla furia redit immitis, neque unquam inva-
dit, nisi à causis externis offendatur infans; sic
contigit aliquando, ut avunculus ejus virgis cade-
ret.

ret filiam suam, id quod ille videns adeo fuit consternatus, ut dictum factum semianimis concideret. Aliquando manum suam leviuscule ad carpenti rotam allidens paroxysmo mulctatur epileptico, minimisque usque adeo offenditur, ut nonnunquam ter de die huic succumbat malo. Ancilla quaedam comiter eum affata, digitoque leniter illius manum feriens, paroxysmum ipsi accersivit. Nunc temporis ablactatus nihil sentit levaminis, quin aliud ipsi discrimen imminere videtur, ut taceam medicamenta antepileptica & salia volatilia oleosa malum non modo non imminuere sed anticipare paroxysmum, quin & medicamentorum tanto tenetur fastidio, ut periculum sit, ne iis offensus paroxysmum incurrat; illud certe silentio præterire nefas est, eum, præter cerevisiam nihil assumere; panem, carnem, juscula quacunque emulsionesque præfractæ ressuat, pulverem quidem acidum absorbentem, eumque insipidum in cerevisia assumit, sed cum & hic dolus ipsi suboleat, mater eum ulterius ipsi propinare recusat, veretur enim, ne, si & ipsius cerevisiæ contrahat fastidium, fame pereat agrotulus. Mihi causa huius mali non in sanguine, sed in ipsius cerebri dispositione hæere videtur. Mater cum uterum gerreret, gravi marore affecta, omnium rerum capit tedium. Moleste præterea tulit quandam rem, ideoque ira & tristitia se totam permisit. Tum forte temporis spiritus animales eodem modo concusserunt tenellas fibras cerebri infantis, eademque inibi exci-

excitarunt vestigia, quæ ab objectis externis valde ingratis in cerebro matris erant efformata. Matre itaque offensâ, irâ & merore affectâ, infantem offendi, ira & merore affici oportuit. Ponamus jam matrem, quod quasdam res contra animi sui sententiam fieri indignè tulerit, eas continuo non nisi cum horrore & fastidio conspexisse, de iis cogitasse & nescio quid sibi timuisse; perspicuum est hanc cogitationem sequi debuisse certum motum spirituum, qui ad infantem delatus occasionem dedit illius menti de iisdem rebus cogitandi; hanc cogitationem infantis talis quoque sequitur spirituum motus, qui pro diversitate cogitationis non potest non esse alius atque alius.

Dum verò sæpissimè de iis cogitare cogitur infans, spiritus certa in cerebro formant vestigia, quæ ubi postea aperiuntur, planè eadem sequitur cogitatio, hancque idem spirituum motus, qui cum sit tumultuarius justoque violentior, concutiendo nervos epilepticum generat affectum non aliter atque homines ira perciti & inopino terrore perculsi hoc malum incurrere solent; quod verò mater ab Epilepsia immunis extiterit passionibus iisdem exposita, fibrarum in infante teneritudini imputandum puto. Plane persuasus sum rem ita se habere, inprimis ubi altius considero, quam ætò vinculo cum matre jungatur infans, adeo ut illa nil cogitare posse videatur, quin idem cogitet pusillus, nullumque motum in illa cieri, quin ad hunc idem se exferat. Quod si hac vera est hujus mali

mali causa, omnis curationis cardo in eo verti videtur, ut adultior factus minis plagisque cogatur, ne tumultuario spirituum motui auscultet, quin quod in corpus suum jure mens suo tenet imperium, prudenter exerceat.

Spes quoque superest, fore, ut sensum, cum aliis & magis seriis occupatur mens, hæc vestigia oblitterentur.

Sunt hic loci, quos idem malum hoc modo deseruit, atque hæc excellentissime vir, hoc super morbo mea est mens, mea sententia, quod si tibi videtur operæ pretium diligentius eam excutere, aliamque qua es in explicandis phænomenis dexteritate excogites, nate me tibi egregiè obstrinxeris, si mihi illam communicaveris, nihilque uspiam erit aut gratius aut optabilius, quam rectius sentienti herbam porrigere & à tanto viro proficere. Vale vir excellentissime, audaculumque Medicum aliquo amicos inter tuos loco dignare; itaque persuasum habe, me, quicquid officio, quicquid studio, quicquid humanitate efficere poterò, illud omne collaturum, ut palam fiat, quanti te, tuamque amicitiam æstimem, quantâque flagrem tibi inserviendi lubidine; iterum iterumque vale ac fave tui nominis indefesso cultori.

*Dabam Bremæ
10 April
1688.*

MART. HARMES,

Med. Doctor.

Re-

Responsio mea ad præcedentes literas.

Clarissime, Doctissime, Spectatissimeque Vir,

INter maxima, imo sola, vera & solida lucra semper posui, ubi numerum amicorum adaugere mihi licuit, quapropter jam temporis summopere gaudeo, qui non tantum novum amicum acquisivi, sed adhæc hominem ejusdem professionis, sed verè eruditum, sed revera generosum, qui tam humanus, tam affabilis, tam officiosus mihi videris.

Vera generositas, cui & ego semper studei, mihi assiduè dictat, nihil revera meum esse excepto legitimo usu liberi arbitrii, nec ulla alia de causa me laudes vel vituperium mereri, nisi quod hoc bene vel perperam usurpem. Suppono jam tibi non minus quam mihi constans esse propositum libero arbitrio bene semper utendi, hoc est virtutem sectandi, ideoque iisdem laudibus, quas in me tam larga manu congeffisti, te dignum prædico.

Quod si jam eadem passio generositatis in nobis sedem fixerit, fieri vix potest, quin amicitia hæc, quæ recens inter nos coaluit, progressu temporis profundas actura sit radices.

Phænomena pueruli, de quo loqueris, epileptici solidè, eruditè & distinctè explicuisse

cuisse mihi videris, sed mirum est hoc malum non invasisse misellum ægrotulum ante sextum mensem. Tecum sentio morbum non latere in sanguine, alias infans extra paroxysmum non foret incolumis; dicis igitur morbum hæerere in mala dispositione cerebri, ejusque causam extitisse matris prægnantis irregulares passionēs, optimè philosopharis. Ante aliquot annos (sic narrat acutissimus *Malbranche*) Parisiis fæmina uterum gerens conspiciebat maleficum, cui ossa publice à carnifice per totum corpus confringebantur. Infans hujus mulierculæ in lucem editus stolidus existebat, omniaque ejus ossa apparebant miserè confracta.

Quod si jam spiritus animales, vel, ut hodierni Medici loqui malunt, succus nerveus tantum impetum in tenellas cerebri fætus fibrillas, imo & in ipsa ossa facere potest, multò facilius fibrillas cerebri in fætu ita diffringere & distorquere potis est, ut à minima causa externa succus nerveus concitatus ægrotulo accersat epilepsiam.

Medicamenta assumpta nihil profuisse facile persuaderi possum ut credam, nam in Geriaria, quam inhabito, tres vel quatuor pueruli sex septemve annorum miris ac ineffabilibus epilepsiæ motibus continuo per longum tempus gesticulatorum instar sed inviti agitabantur non ita pridem, quos inopinatò hunc morbum

bum ex terrore corripuisse existimabant parentes, sed medicamenta interna nequicquam usurpata fuere, progressu tamen temporis omnes convaluerunt.

Quantum ad medelam ægrotuli, de quo narras, optimum mihi videtur ingens vesicatorium nuchæ applicandum, & si hoc non succederet, cuti capitis circa conjunctionem futuræ coronalis cum sagittali inurerem fonticulum, eumque aliquandiu apertum servarem, nam dolor & contractiones hinc excitatæ mutando partium situm hic prodesse posse videntur, cui sententiæ experientia etiam astipulatur; quomodo autem locus ille inveniatur, non est quod dicam, quandoquidem Scultetus id jam dudum in armamentario suo Chirurgico apperuit.

Non ita pridem fœmina quædam ter vel quater de die affligebatur miserrime motibus convulsivis; nullus Medicorum veram causam expiscari potuit. Advenit chirurgus inveniens in brachio ægrotæ tuberculum lividum, pisum, mole non superans, quod causam mali judicans sectione simul & semel sustulit, ac mulier ab hoc tempore nunquam amplius quicquam mali epileptici perlenfit; humor autem in tuberculo contentus erat instar aquæ fortis corrosivus.

Nimirum portio quædam exigua ter vel quater de die ex hoc tumore evacuabatur, ac
fan-

sanguinem succumque nerveum, quibus commiscebatur, adeo tumultuarie commovit, ut mulier hæc motibus epilepticis tam crudeliter affligeretur.

Non mirum videri debet cuiquam, quod pauculum hujus humoris tantos motus in corpore humano excitare potuerit, ubi consideraverit, quam stupendi effectus consequantur morsum Tarantulæ, quæ est bestia instar aranæ, in Italia frequens, & tamen à se demorsos homines ridicule, saltantium more invitos convellit, exiguâ nempe humoris corrosivi quantitate quæ sanguini & succo nerveo vulneratorum morfu hujus bestię communicatur.

Anus coram scabinis suis non ita pridem juratura, dum more solito dextram duobus digitis erectis in cælum elevat, corripitur spasmus ipsius manus & digitorum in rigiditate per aliquot dies cum dolore atroci perseverantium; paulo post confitetur perjurium.

Tantum potest imaginatio, quæ male conscientia æternos gehennæ cruciatus ob perpetratum perjurii crimen sibi vivide repræsentans spiritibus impetuosissimum hunc motum impressit, eosque præcipue in manum & digitos extensos direxit.

Brevi hic sectione tolletur sarcoma quatuordecim vel quindecim librarum dependens è nucha alicujus mulierculæ rusticæ, ex ramis

mis carotidum nutrimentum accipiens, sanguinemque per ramos venæ jugularis remittens, quod posterius visu manifestum fit, prius acie mentis; quomodo operatio succedet, tempus docebit. Vive vigeque.

Dabam Arnheimii
1688. d. 25. Jun.

Ad quævis officia tibi facillimus

JOAN. MUYS.

OBSERVATIO II.

De motibus epilepticis continuis.

Puerulus duodecim circiter annorum motibus continuis epilepticis leviter in brachio dextro gesticulatoris instar agitatur, quod malum tamen indies adaugetur; ante biennium eodem modo hic morbus incepit, ac eo usque accrevit, ut manus pedesque ægrotulo invito assidue mirum in modum convellerentur & ægrotulus tandem mutus evaderet; ubi objectum aliquod arripere volebat, manus pergebat in aliam partem ab objecto longe remotam. Multa medicamenta à pluribus Medicis tum temporis frustra præscripta fuere, tandemque puerulus sponte convaluit, & studiis non sine industria & cum progressu non contemnendo incubuit.

Parentes metuebant, ne malum, quo jam temporis infestabatur puerulus, tractu temporis eò pravitatis perveniret, ut ante biennium, quapropter accersitus ingens vesicatorium ex cantharidibus confectum nuchæ applicui, locumque per octiduum apertum servavi; intereà temporis malum non vergebat in pejus, sed brevi post ægrotulus corripitur variolis omnem totius corporis cutim contegentibus. Quid contingit? variolis sanatis, patiens à motibus epilepticis prorsus immunis existerat & in hunc usque diem permansit, nec puto morbum unquam redituum.

Hinc non incongruè concludi posse videtur, hos motus convulsivos originem suam traxisse ab acido principione nervorum infestante & vellicante, quare etiam vesicatorium nuchæ apposui, ut nempe acidum illud temperarem sale volatili cantharidum penetrante, quanquam vesicatorium alia ratione etiam juvare possit, ut videre datur in responsione mea ad epistolam præcedentem.

Acido verò peccante per variolas evacuato puerulus à malo tam crudeli convaluit; unde etiam inferri posset, fonticulum in brachio vel potius in capite hic loci egregie convenire ad humorem peccantem extra corpus proturbandum.

Morbus hic non dissimilis mihi videtur illi malo,

malo, quod *viti saltus* ab authoribus nuncupatur & cujus exemplum habet *Felix Platerus* libro primo *Observationum* paginâ mihi 85. *Femina*, ait ille, *assidue tripudiabat*, & licet aliquando ut cibum caperet, & somno correpta, federe cogeretur, tamen gestu motuque corporis inquieto interim corpus nihilominus veluti saltans agitabat, donec omnino viribus prostratis, adeo ut nec stare amplius posset, a saltu cessare coacta, in hospitale vecta est, ubi refecta sensim denuo convaleuit.

OBSERVATIO III.

De tremore pollicis, spasmo manus & panaritio digiti.

Viro quadraginta circiter annos nato pollex dextræ manus adeo vehementer sæpius de die contremiscebat, ut à literis scribendis, quibus quotidie vacare eum oportebat, non raro cessare teneretur; cætera sanus erat & incolumis, comedebat cum appetitu, concoquebat bene & placide dormiebat, gestiebat tamen ab hoc incommodo liberari, ideoque ad eum vocatus supra pollicem imposui vesicatorium satis magnum ex cantharidibus confectum, unde brevi temporis spatio vesica in altum elevata est, ex qua aperta multum aquæ limpidæ profluxit;

locum hunc, quamdiu poteram, apertum servabam emplastro stiptico Paracelsi super linteum extenso.

Delitescibat scilicet humor acidus circa musculos pollicis, qui fibrillas mediocriter vellicando, succum nerveum sollicitabat eodem loci, unde pollicis tremor exoriebatur, dum nempe succus nerveus ibat & redibat per musculos pollicem erigentes & deprimentes.

Vesicatorium impositum fibrillas pollicis valdè agitavit, unde particulæ obstruentes excussæ sunt & adhæc sal volatile cantharidum acidum non parum temperavit, atque ita patiens ab hoc incommodo convaluit.

Dum loquor de tremore pollicis, in memoriam mihi recidit infans, cujus manus contracta apparebat inopinato, ægrotus alte ejulabat interea, quapropter accersitus sum a domesticis, qui fletus causam expiscari non poterant, quia putabant manum ab infante voluntarie contrahi.

Omnes hujus casus circumstantias mentis acie attente circumspiciens, mox indicabam infantem laborare spasmo manus qui proveniebat ab acido fibrillas ita vellicante, ut musculi manum contrahentes à copia succi nervei inflarentur nimium ac in eodem statu permanerent ob vias vel valvulas in musculis antagonisticis obstructas. Ex hac autem distensione ingens dolor exortus est, qui in tremore polli-

pollicis citato non aderat; quia succus nerveus, antequam ad musculos pollicis nimium distendendos satis magna copia influeret, profluebat in musculos antagonistas & vice versa, unde tremor prodibat sine dolore.

Linimentum igitur sequens præscripsi ad dolorem mitigandum & fibrillas ita laxandas, ut particulæ acres ac obstruentes iterum libere circulum suum perficere possent,

℞ *Ol. lumbricor.* ʒij.

vulpini ʒjss.

lilior. alb. ʒijss.

Lavendul. dest. Gtt. xv.

M. F. Linimentum.

Ac superposito emplastro de mucilaginis ægrotulus intra diem unum aut alterum sanatus est.

Antequam finiam hanc observationem, nonnihil addere libet de inflammatione ac suppuratione digitorum, quæ nonnunquam ineffabiles inferunt cruciatus, priusquam pus foras prorumpit.

Dolor ille plerumque provenit à particulis acidis stagnantibus in tubulis exiguis digiti, quæ postea cum salinis effervescentes excitant inflammationem, ex qua deinde pus generatur eo modo, quo diximus in prægressis decadibus.

Sæpius autem hic dolor corripit indicem digitum & quidem primum plerumque articulum,

culum, cujus circumstantiæ ratio in promptu est. Cruciatus hic magis ibi se manifestat, quia nimirum laboribus, cutis illius partis plerunque obducitur callositate quadam, quæ circulationem sanguinis ac humorum aliquatenus retardat, ideoque ille dolor potius affligit mediocris fortis homines laboribus addictos, quam divites in otio degentes.

Aliquando contingit, ut os subjectum inficiatur carie, imo totum corrumpatur ita, ut eximi debeat, nimirum quia pus digiti callositatem perumpere nequit, nimiam moram corrosivum evadit, carnem perforat ac os subjectum cariosum reddit, quare accersitus, ut huic incommodo succurram, callum cutis statim cultello auferre soleo, & jubeo, ut ægrotus digitum ori admoveat, ac aliquandiu fugat eundem, tandem cataplasma ex malva, bis malva, floribus camomillæ, semine fœnigræci, aliisque mitigantibus & rigidas fibrillas laxantibus, compositum impono, ac sequenti die plerunque scalpello vel forcipe aperio digitum suppuratum in apice suo; & pus promanat, dolorque sedatur, atque ita patiens interjecto paucorum dierum intervallo convalescit.

Nullus cruciatus digiti mihi unquam occurrit, quem secundum hanc methodum non feliciter sustulerim sine ullo ossis subjecti incommodo. Sed

Sed abhorreo crudelem aliquot Chirurgo-
rum methodum, qui statim scalpello ad os
usque digitum difsecant, ubi ipsum dolor
paulo major cum febricula invasit, quem af-
fectum panaritii nomine appellant, dicunt-
que eundem oriri ab humore acerrimo inter
periosteum & os subjectum stabulante, qui,
nisi statim scalpelli ope exitum inveniret,
osculum digiti brevissimo temporis spatio
inficeret carie.

Hanc vulgarem praxin, curam differendo,
lucri nonnihil Chirurgis afferre posse confi-
teor, sed si quis tale facinus sciens volensque
(quod tamen vix credere possum) perpetrat,
ille ab omni charitate alienus mihi videtur,
osorque Dei & hominum merito dici potest,
nam qui dicit se Deum diligere ac odio prose-
quitur proximum suum, mentitur, affir-
mante sacrâ scripturâ; nequeo autem atro-
cius odium exercere, quam si proximo eri-
piam sanitatem, quæ omnibus fortunæ bonis
pretiosior mihi videtur.

Hæc dum de paronychia meditor, pervolvo
forte fortuna Forestum, qui libro quinto ob-
servationum Chirurgicarum, observatione
ultima in eadem est mecum sententia, refert-
que Chirurgum quendam Delfensem sui
temporis infinitos paronychia affectos sine in-
cisione feliciter curasse.

Ranæ vivæ exenteratæ digitum parony-
chia

chia affectum aliquandiu imponere, pro secreto ab amico mihi communicatum est, sed quid possit, nondum expertus sum.

Forestus commendat ovum putridum vel musculos putridos, quibus digitus dolens imponatur.

Qui jam sententiam meam ut novam rejicere parat, amplectetur fortassis eandem tanquam vetustam, si sciat expertissimum Forestum eidem favisse, quod spero, quoniam non scribo, ut vanam quandam gloriolam consequar, sed ut proximo profim & me ipsum institutam.

OBSERVATIO IV.

De Manu in magnam molem adacta.

JUveni viginti circiter annorum dextra manus ad cubitum usque excreverat in crassitiem multo majorem solitâ, dolor aberat, manus apparebat tincta rubore ad livorem vergente. Malum jam per sexennium perduraverat, neque ullis obsecundabat medicamentis; plures Medici ad hoc malum debellandum frustra aposmata attenuantia, aliaque non contemnenda usurpaverant.

Adhæc æger nonnunquam corripiebatur feбри, quæ intra viginti quatuor horas deferbere consueverat & interjecto aliquot dierum spatio

spatio recurrebat, quo paroxyfmi tempore manus in majorem adhuc molem attollebatur, rubebat magis & dolebat, sed hæc symptomata iterum cum febre evanescebant. Intermedio tempore æger bene habebat.

Accersitus ad eum omnes circumstantias exacte trutinavi, tandemque indicavi humorem viscosum in exiguis manus dextræ tubulis stagnare, deinde aliquatenus acescere, tandemque effervescentiam quandam pati à particulis salinis de novo ex massa sanguinea appellentibus; atque ita particulæ quædam acidæ antea in tubulis manus subsistentes protrudebantur in massam sanguineam, quam in motum ciebant ad verſum Oeconomix animalis corporis humani, qui febris nomine nuncupatur; his vero particulis acidis iterum dissipatis febris hæc fugabatur.

Cætera symptomata ex his paucis facili negotio deduci queunt.

Apossemata attenuantia ac multo fale volatili gaudentia hoc in casu non juvere, ob pertinaciam obstructionum ab humore tam viscoso provenientium, quare externè malum tollere conatus sum, nec defuit successus.

Imposui igitur corrosivum isti manus parti, quæ carpus appellatur, ac sublatâ escharâ applicui unguentum digestivum, ut humor peccans hoc pacto sub forma puris evacuaretur, sed quia tubuli hujus ulceris arte t. Sti-

nonnunquam à particulis viscosis ac ramosis rursus ita obstruebantur, ut pus excerni vix posset, ideo, inquam, nonnunquam ulceri appofui unguentum basilicum cum mercurio præcipitato rubro permistum, ut ita eschara de novo induceretur, quâ ablatâ tubuli iterum aperiebantur, per quos humor peccans excerni debebat; intereâ temporis patiens aliquoties purgatus est ac sudavit, ut ita externis medicamentis opem ferremus ad obstructions tam pertinaces referandas.

Æger hac methodo tractatus de die in diem sentiebat manus tumorem magis magisque concidere, atque ita trimestri spatio vix elapso malum prorsus evanuit.

Hoc incommodum curatu difficillimum est & raro in praxi occurrere solet. Similem tamen casum in clarissimo Horstio, libro undecimo, observatione septima invenire datur, cujus ipsissima verba hic adjicere lubet.

Juvenis totum corpus obstructionibus obnoxium obtinebat, maxime tamen in sinistro brachio totus tumor insignis & equalis magnitudine tripla fere naturalem quantitatem superans conspiciebatur, ob nativam partis imbecillitatem eo decumbente copia materie peccantis. Huic etsi per medicamenta universalia, potissimum quoque per ligni guajaci decoctum, malum habitum in toto corpore non sine successu corrigere conati essemus, nihil tamen in tumore manus totius ob imbecillitatem innatam obtinimus.

Ex-

Expertissimus Horstius hanc brachii imbecillitatem hoc est (ut clarius loquamur) has pertinaces tubulorum obstructions se non potuisse sanare liberè confitetur, quamvis decoctum ligni guajaci aliaque propinaverit ægroto, unde liquet, quam difficilis sit hujus incommodi medela.

O B S E R V A T I O V.

De spasmo musculorum temporalium cum paroxysmo febris veniente ac fugiente.

PUella viginti circiter annorum tempore vernali febris quotidiana corripiebatur, quâ ubi per diem unum aut alterum ægrota-
verat, cum paroxysmo febris redeunte ipsam spasmus musculorum temporalium adeo graviter invasit, ut nec loqui, nec edere nec bibere posset, nec quicquam liquoris in os infundi.

Conspiciens prima vice atrox adeo symptoma mortem præ foribus esse existimabam, ut tamen, quantum possem, miseræ puellæ opitularer, sequens linimentum acidum temperans præscripsi.

℞. Olei de castoreo ℥ij.

Lavendula still. 3ss.

M. S.

quo cervix & tempora sæpius calide illine-
ban-

bantur; atque ita paroxysmo febris abeunte evanescebat etiam spasmus hic musculorum temporalium belgico idiomate dictus *de klem*.

Postero verò die ingruente iterum paroxysmo febris revertebatur etiam spasmus prædictus, ac feбри declinante fugiebat, atque hoc per aliquot dies duravit.

Interea temporis ægrota ante febris accessum ac post eandem uncias tres assumebat sequentis vini medicati acidum temperantis.

℞. *Rad. polypod. q. ʒss.*

gentiana ʒiij.

zedoaria ʒij.

imperator. ʒiss.

contrajerva ʒj.

Herb. card. bened.

absinth. ãã Mss.

Flor. centaur. min.

lavendula ãã Pj.

Croci ʒj.

Myrrha ʒss.

Sal. prunellæ ʒij.

Misce, fiatque pulvis grossus sacculo oblongo includendus, cui affunde vini albi gallici libras quatuor.

Aliquoties etiam de die oleum mox præscriptum cervici temporibusque illinebatur, atque ita hæc puella brevi temporis spatio bonis medicamentis ac cooperante favore Numinis à febris ac spasmo reconvaleuit.

Spasmus,

Spasmus, ut dictum est antea, distensio est immodica, dolorifica ac aliquandiu durans musculorum proveniens à nimia copia succi nervei in tubulis musculorum contentâ, qui succus nerveus ob præclusas sibi vias in musculos antagonistas profluere non potest.

Sed unde spasmus hic musculorum temporalium, qui cum febre veniebat & abibat? delitescebat nempe fermentum acidum in tubulis quibusdam musculorum temporalium, quod nihil incommodi creabat, quamdiu immotum quiescebat in latibulo suo, nam nihil mali corpori infligitur nisi per motum, corpus autem immotum aliud movere minimè potest; sed quamprimum acidum hoc fermentum agitabatur à sanguine in febre quoad particulas valde parvas magis commoto, fibrillæ musculorum temporalium egregiè irritabantur, unde ingens succi nervei affluxus; fermentum autem hoc acidum hærrere non poterat in tubulis, quin adessent etiam viscosæ quædam particulæ, atqui hæc vias in musculos antagonistas præcluserunt.

Febre autem abeunte fermentum hoc acidum quiescebat iterum, & sic spasmus cessabat, atque hoc tam diu perseveravit, donec totum hoc fermentum peccans ex tubulis musculorum temporalium excussum est, ac cum massa sanguinea circulans per poros cutis ac urinam evacuatam.

Antequam finem huic observationi imponam, aliquid adhuc dicendum habeo de febrī.

Jam dudum dixit Hippocrates, quod propter calidum simpliciter homines non febricitent, quærendum est igitur aliud quippiam in sanguine febricitantium.

Sunt qui putant in sanguine febrili globulos duriores esse quam oportet, atque ita circulationem sanguinis turbari & exoriri febrim, verum enim vero inutilis ac falla videtur hæc speculatio, quam ea propter mittemus, nec magis disputabimus, an febris sit turbata sanguinis mixtura, inimica ejusdem fermentatio, an potius eadem nihil aliud sit quam Epilepsia cordis, sicut affirmat acutissimus ac doctissimus Borellus; super his, inquam, & similibus non disputabimus; sufficiet nobis persuasos nos esse, humorem acidum peccare in sanguine febricitantium, hoc autem evincunt medicamenta juvantia, ut corallum, oculi cancerorum, crocus, salia alcalia tam fixa quam volatilia, aliaque acidum temperantia, hoc docet etiam urina rubicunda plerunque in febricitantibus reperta, nam si urinæ flavæ pellucidæ sine sedimento affundas aquam fortem, rubescet ilico sine sedimento, & si addas iterum parum salis absinthii tunc albicans quiddam in urina subsidet.

Sed

Sed unde provenit hoc acidum ? ex pancreate plerunque ; in pancreate autem acidum reperiri docebit te dexterrimus Dominus de Graaf, qui arte quadam collegit succum ex pancreate canis viventis, eumque gustavit acidum, præterea dissecta complura eorum, qui ex febre obierunt, pancreas obstructum aut aliter male dispositum habuere.

Quid hic dicemus de epicarpiis, quæ ad fugandam febrim conficiuntur ? non ignoro, multa externe imposita ad massam usque sanguineam posse penetrare, nam Mercurius vivus cum pinguedine porcina permixtus & externe illitus salivationem excitat, ac cantharides externe cuti impositæ quibusdam cruentam intulerunt mictionem, sed his non obstantibus flocci pendo epicarpia, quia eadem crebro vidi adhibita, sed non memini ullum febricitantem manifestum inde commodum consecutum esse.

Quidam sunt, qui dicunt, sese febrim posse producere illinendo pulsibus oleum, in quo scarabæi cornuti cocti sunt aliquandiu ; sed parum fidei huic rei attribuo ; scio febrim aliquando satis difficulter posse sanari, sed puto eandem multo difficilius adhuc de novo posse produci, longe aliter quam aurum, quod facilius produci quam destrui posse perhibetur.

OBSERVATIO VI.

De exiguo cruris vulnere & tamen Lethali.

JUvenis viginti circiter annorum ab Amasia sua forte vulneratus est paulo supra malleolum internum dextri cruris chartâ contortâ, qua pulvis pyrius comprimi solet, per sclopetum emissâ.

Vulnus erat tantum in superficie nec superabat magnitudinem stypheri, illudque ad mortem usque apparebat rubicundum, & pus bene coctum inde profluebat, non aderat ulla inflammatio, putredo vel gangræna, dolor erat exiguus, tumor nullus.

Patiens interea temporis bene dormiebat, edebat ac cætera vitæ munia obibat. Manducaverat etiam musculos cum pipere & aceto, ac in aperto aëre versatus erat; parum aut nihil febricitabat.

Circa octavum nonumve diem ægrotus noster levem convulsionem sensit circa vulnus sursum sensim ascendentem, sicut ego, qui vulnus non nisi post mortem patientis conspexi, ex astantibus percepi. Paulo post aderat spasmus musculorum temporalium, qui ægrum post aliquot dierum intervallum vitam cum morte commutare coëgit.

Sed unde spasmus hic? fortasse nervulus leviter.

leviter læsus est in vulnere, qui à pure acriori irritatus levem illam convulsionem excitavit, quæ fursum ascendebat; tandemque ob connexionem nervorum agitatae sunt etiam fibrillæ musculi temporalis, atque ita fermentum quoddam corrosivum, quod antea ibi aliquandiu immotum delituerat, commovere coeperunt, unde major vellicatio fibrillarum, affluxus solito copiosior succi nervei, tandemque spasmus musculorum temporalium.

Sed quidnam in causa est, quod spasmus hic musculorum temporalium ægros fere semper è medio tollat? musculi nimirum temporales contecti sunt pericranio, quod in spasmo horum musculorum valde distenditur, atque ita summum cruciatum inducit, qui augetur à nervis fatis magnis atrociter vellicatis.

Præterea circulatio sanguinis in vasis magnis illic contentis à distensione immodica horum musculorum fere in totum sufflamina-
tur, deinde medicamentorum & alimentorum assumptio prohibetur, tandemque respiratio, quâ nemo diu carere potest, valde impeditur, dum aër non nisi per nares propelli potest, atque hæc, si non singula, viribus tamen unitis agentia sufficiunt inferendæ neci.

Quidam existimabant musculos comesos cum pipere & aceto mortem huic ægro intulisse, sed non video, quo pacto cibus hic tam lethifer esse potuerit.

Forestus libro sexto observationum Chirurgicarum, observatione quinquagesima casum haud abfimilem describit, quem hic annectere placet.

Quidam pedes lavans, cultello scriptorio, cum callum sub planta pedis abradere studeret & exscindere, se ipsum vulneravit, vulnere quidem non magno, sed cum ei statim subsequeretur spasmus, antequam remedia idonea adhiberentur, extinctus est.

OBSERVATIO VII.

De distorsione colli.

Puerulo octo circiter annorum collum de die in diem magis magisque, distorquebatur in dextram partem, sic ut tandem caput propemodum scapulæ immineret; ægrotulus alias mediocriter se habebat.

Scilicet tendo musculi mastoidis contractus erat ac talis permanebat ob particulas viscosas poros tendinis obstruentes eo modo, sicut illud clare & distincte satis explicuimus decade secunda, observatione tertia, in qua agitur de contractura tendinis post fracturam humeri relicta.

Malum hoc tarde sanatur, quia particulæ valde viscosæ sunt, quæ obstructions producunt, & quia pertinacissime inhærent.

Ut

Ut igitur incommodum hoc tolleretur, præscripsi sequens linimentum, quo partem affectam bis de die calide inungebant ad referandas has obstructions ;

℞ Ung. dialthææ ℥℥.

Ol. lilior. alb. ℥iij.

amygd. dulc. ℥ij.

castorei.

lumbric. āā ℥i℥.

M. F. linimentum.

Ac superposui emplastrum sequens ad fibrillas tendinis emolliendas & flexiles reddendas easdem, ut ita facilius è latibulis suis excuterentur particulæ viscosæ.

℞ Empl. de ranis cum mercurio de mucilag. āā ℥℥.

Misce simul ac extende super linteum.

Ubi alvus minus obediebat ægrotulus assumebat nonnihil sequentis conditi.

℞ Conserv. rosar. ℥i.

Resina jalappa.

Pulv. scammonæi āā ℥℥

millepedum ℥ij.

M. F. Conditum.

Ac ter de die cum pauculo vini albi gallici guttas decem tincturæ lunæ sine acido præparatæ ebibebat ad sanguinem attenuandum, opemque ferendam externis medicamentis ad obstructions tam pertinaces iterum aperiendas.

At-

Atque ita puerulus hic quarto tandem mense sanatus est.

Ægrotulos aliquoties de die capite fursum è terra attollere prodest hoc in casu, quia particulæ viscosæ hoc pacto è poris tendinis excutiqueunt.

¶ Sic etiam collare ex cotone confici potest, quod blanda vi caput sensim erigat iterum.

Si vero malum hoc pertinacissime perseveret, nullisque remediis obsecundare velit, tendo contractus cultello diffecatur à quibusdam, qua super re consule dexterrimum Dominum à Solingen in tractatu de manualibus operationibus parte prima capite quinquagesimo quinto.

OBSERVATIO VIII.

De semine nimis cito & intempestive prorepente.

JUvenis viginti circiter annorum conquerabatur mihi, quod semen semper intempestive ante coïtum proreperet, quamvis album appareret debitæque consistentiæ ac non sine aliqua voluptate prodiret.

Foramina nempe carunculæ (quam depictam conspiciere licet apud clarissimum Dominum de Graaf) per quæ semen in coitum cum impetu ex vesiculis seminariis in urethram prorumpit, aliquatenus laxata erant ab
hu-

humore viscoso, ac ampliora evaserant, quare, quamprimum vesiculæ seminariæ incipiebant contrahi à copia succi nervei affluente ob poros cerebri in vesiculas has spectantes magis apertos à visu hujus aut illius puellæ formosioris, semen extemplo prodibat, non cum impetu, ut alias solet, sed tarde prorepebat, quia foramina nimis ampla existebant, sic sanguis ex vena secta cum impetu & radio profilire solet, si verò foramen nimis amplum sit, prorepat tantum.

Sequens igitur aposema humores viscosos attenuans præscripsi.

℞ Rad. sarsapar. opt. ℥ij.

china mollior. ℥iv.

infunde per noctem ac coque in aqua communi per quatuor horarum spatium ad libras quatuor.

Juvenis hic per duas septimanas ter de die, horis nempe matutinis antequam è lecto surgeret, quartâ pomeridianâ, & tandem quando dormitum properabat, uncias tres hujus aposematis calide ebibebat & sic feliciter sanatus est.

OBSERVATIO. IX.

*De faba in fistulam pulmonalem prolapsa cum
interitu ægrotuli.*

Puerulo sex septemve annorum faba fortuito rimulam laryngis, dum cum alio ludebat, ingressa est, unde mox tussis atrocissima, respiratio propemodum impedita, summaque præcordiorum anxietas.

Putabant astantes fabam hanc in faucibus hære, ideoque eandem extrahere, vel si hoc non possent, profundius propellere conabantur in ventriculum, sed incassum laborabant.

Tandem autem faba è rimula laryngis per fistulam pulmonalem descendit, & ad unum latus immota quievit, ita, ut ægrotulus iterum bene haberet, nec quicquam sentiret incommodi, non tussiebat amplius, respirabat sine molestia, nec aderat ulla præcordiorum anxietas.

Biduo jam aut triduo interjecto cum coætaneis iterum colludebat, sed dum corpus versus terram incurvabat, faba iterum ascende-
bat altius in fistulam pulmonalem & mox citata symptomata de novo producebat, atque hoc incommodum aliquoties postea evenit, ubi ægrotulus corpusculum suum magis solito agitabat, atque abiit iterum, ubi puerulus quiescebat, sed tertia tandem septimana mortuus est. Non

Non est quod explicem, unde tussis, respiratio difficilis, anxietas præcordiorum ac pallida mors tandem provenerit, quia sole meridiano clarius est, aëris impeditum in pulmones ingressum hæc funesta symptomata accersivisse.

Quando hoc aut illud rimulam laryngis recenter ingressum est, nihil sternutatione excitata utilius, nihil præstantius, quoniam hac concussione res illapsa sæpius expellitur.

OBSERVATIO. X.

De lue Venerea.

Vir triginta quatuor annorum post gonorrhæam à chirurgo quodam medicamentis astringentibus perperam curatam persensit tumorem, ruborem, ac ingentem cruciatum in crure paulo infra genu, quæ de die in diem magis magisque ingravescebant; deinde malum hoc in ulcus fistulosum degeneravit cum duritie contermina & labiis callofis; caro vicina livida apparebat; præterea ulcus unum aut alterum durum & lividum superficiem cruris occupaverat. Quidam ulcus hoc cavernosum dilataverant, alii medicamentis corrosivis callosa labia tollere sategerunt, sed sine fructu. Antea etiam ulcus brachium infestaverat, sed illud rursus coaluerat & obductum erat

erat cicatrice dura, rubra & inæquali.

Omnibus his rite pensitatis ægrum lue Venerea correptum esse judicavi, nec ulcera aliter verè sanari posse existimavi, quam cura luis venereæ generali præmissa.

Quare ægrum primo purgavi sequentibus pilulis,

℞ *Extr. catholici* ℥i.

Mercur. dulc. Gr. vj.

Trochisc. Alb. Gr. i.

Ol. macis parum.

M. F. pil. N. ix.

deinde hujus aposomatis uncias duodecim ter de die calide assumebat, octavâ matutinâ, quartâ pomeridianâ, & nonâ aut decimâ sub ingressum lecti.

℞ *Lign. guajaci* ℥i℥.

Cort. ejusd. ℥ij.

Sarsæ parill. ℥i℥.

Chine mollioris ℥iij.

Sassafras ℥i.

Infunde per noctem ac coque in aqua communi ad libras quatuordecim.

Quoties ægrotus sitiebat, assumebat, quantum lubebat, aposomatis secundarii.

Præterea æger semel de die sudabat in stupa; ut ita loquar, cum carbonibus vivis & spiritu vini accenso.

Singulis quoque septimanis semel purgatur pilulis mox præscriptis.

Ad-

Adhæc ulcera lavimus decocto nostro, applicuimus digestivum ac superposuimus emplastrum de ranis cum duplici Mercurio.

Septimus vix illuxerat dies, cum ulcera omnia coaluerant penitus & tota durities abierat.

Ut tamen certi essemus de perfecta medella, ægrotum per mensis spatium tractavimus secundum methodum prædictam, atque tum temporis eundem sanum & incolumem dimissimus.

Lues hæc venerea provenit ex gonorrhæa male curata; quo pacto jam gonorrhæa producatur, & quomodo humor acido-corrosivus in illa peccet, hic loci dicere supersedeo, quandoquidem id satis clare explicuimus antea observatione ultima quartæ decadis.

Ulcuscula in prostaticis & vesiculis seminariis ab humore acri gonorrhææ originem trahentia per astringentia intempestive occlusa sunt, eodem modo, ut ulcus in superficie corporis, quod crusta obtegatur, atque hinc acris hic humor in massam sanguineam abreptus est, eamque totam infecit.

Particulæ quædam acido-corrosivæ sanguinis in brachio & deinde in tubulis cruris stagnantes ulcera mox nominata, cæteraque symptomata effecerunt, de quorum generandi modo prolixior fermo hic vitabitur, ne cramben bis coctam benevolo lectori obtru-

damus, nam satis distincte illud egimus primæ decadis observatione sexta.

Acido hoc igitur interne & externe per decocta & emplastra, digestivaque temperato, ac obstructionibus per sudorem referatis, & humoribus coagulatis per accensum spiritum vini iterum dissolutis ægrotus noster feliciter convaluit.

Chirurgi verò ulcera hæc sanare non potuerunt, quia, quamprimum acidum peccans in ulceribus temperatum erat, extemplo aliquid de novo ex massa sanguinea labe venerea infecta, advehebatur in partes affectas.

Non disputabo hic loci, unde lues venerea primo prodierit; quidam eandem deducunt ab anthropophagis, voluntque porcum carne porcina vescentem simili morbo intestari, alii ex confusione seminis multorum virorum corruptionem humorum in collo matricis exortam esse affirmant, atque hoc pacto morbum gallicum primo fœminas corripuisse, quæ deinde viros contagio infecerint; aliqui putant hunc affectum productum primo ex concubitu leprosi cum meretrice, alii iterum à coitu hominis cum equa scabie laborante, quæ gallice dicitur *le farcin*.

Sed hæc omnia, quæ parum aut nihil faciunt ad praxin feliciter exercendam, sicco pede præteribimus; sufficiet nobis radicem hujus mali humorem acido-corrosivum existere,

stere, ex quo omnia hujus luis symptomata facillime deducuntur, atque hæc sententia confirmatur etiam ex medicamentis juvantibus, quæ omnia copioso sale volatili constant, qualia sunt Mercurius, lignum guajacum, radix chinæ, sarsæparillæ, iassafras, aliaque.

Certe multa sunt, quæ Medicus sine famæ dispendio ignorare potest, nam Medicinæ Doctor multas nugas nullius utilitatis anxie inquirens, intempestive philosophans, ac interea temporis negligens ea, quæ verè ad praxin cum successu exercendam conducunt, haud dissimilis mihi videtur illi navis gubernatori, qui noctes atque dies ingenium suum fatigat in inquirenda causa fluxus & refluxus maris, quique interim naufragium patitur propter imperitiam suam in rebus apprime ad navigationem necessariis, nescius ubinam loci reperiantur vada scopulique.

His bene consideratis multas inutiles quæstiones negligemus, in quibus inquirendis multi totam ætatem frustra consumunt, nec magis mirabimur, quare somes febris quotidianæ intermittens viginti quatuor horis, tertianæ biduo, quartanæ triduo maturescat & cum massa misceatur sanguinea, quam cur equus septem annorum spatio adolescat, cum homo requirat viginti annorum intervallum; imo non magis mirabimur, quod quartana, horologii instar, tam exquisitè statas horas ob-

fervet, quam quod somnus ac fames certo tempore redeat.

Sed ut ad propositum revertar, dico, quod morbus hic in nostris regionibus non valde contagiosus existat & raro alio modo quam per coitum communicetur.

Sed tamen ante aliquot annorum seriem lues hæc sine concubitu plurimos miserrime hac in urbe infecit.

Erat nempe Arnhemii tœmina quædam, quæ novarum puerperarum lac è mammis ex-
tugendo victum quærebat, morbo gallico contaminata, atque hæc saliva sua morbosa per papillas calide intrante sanguinem miserarum puerperarum afficiebat tam horrendo malo, & sic infantes affectum hunc ex mammis matrum exfugebant etiam.

Lues hæc aliquandiu miserè grassata est, antequam cognosceretur & malæ plagæ nomine appellabatur hic loci.

Quidam existimant neminem coitu hoc malum sibi contrahere posse, nisi præcedat gonorrhæa, & in hoc falluntur, ut opinor, atque hoc non raro in causa est, ut lues hæc in principio negligatur, ac deinde adeo profundas agat radices, ut non sanetur, quin hoc aut illud membrum semper signum præ se ferat prægressi mali.

Sic ingens frustum ossis palati carie infecti in lue venerea separatum novi, ita ut foramen
la-

lamina argentea cum spongia annexa occludi deberet, ut loquela, quæ alias hoc in casu vi-
tiatur, articulatio esset, sed spongia illa pro-
gressu temporis à saliva corrumpitur & foetet,
quare illius loco jam temporis elatere donatur
lamina argentea, ut ita firmiter inhæreat pa-
lato nec decidat, qua de re vide tractatum sæ-
pius laudatum Domini à Solingen, libro 1.
cap: LXIIJ.

Ante aliquot annos à lue venerea quendam
sanavi, qui nec manus nec pedes multis in-
gentibus tophis obsessos movere poterat, at-
que nihilominus tres sanos infantes ex sana
matre sulceperat, & mater ac infantes perman-
sere incolumes; mirandum sane, sed tamen
hæc ejus phænomeni ratio reddi non incon-
grue mihi posse videtur.

Certum est, humorem in lue venerea pec-
cantem non esse volatilem sed fixum & visco-
sum, sic ut per vaporem non communicetur,
nam alias lues hæc halitu infecti propagari
posset, quod tamen non fit.

Ponamus jam secundum recentiorum pla-
cita hominem generari ex ovo materno spiritu
feminis virilis imbuto & foecundato; sic faci-
le intelligitur ovum maternum non infici ab
aura feminis virilis, quæ innocua est, nam ve-
nenum venereum remanet in parte feminis
viscosiore; sed unde contigit, ut mater coitu
mariti infecti malum hoc sibi non contrahe-

ret? forsan matrix & collum ejus obductum fuit pituita tenaciore, quæ partes illas defendit ab acrimonia feminis virilis.

Memini hic alicujus podagrici qui à lue venerea per me secundum methodum prædictam liberatus postea nullo unquam tempore dolorem podagricum iterum persensit, unde haud male infertur, podagram & morbum gallicum uno eodemque modo posse sanari.

Hyeme præteritâ aliquem lue venerea laborantem ac innumera fere ulcera fistulosa gerentem per totum caput intra sex hebdomadas perfecte sanavi in tugurio quodam frigido ventis obnoxio & quidem sine stupha solo decocto; æger hic parum aut nihil sudabat, sed quotidie per alvum incredibilem saburræ copiam evacuabat.

Scilicet humor peccans per poros à frigore constrictos sub forma sudoris egredi nequibat, quare, ubi per decoctum à reliqua massa sanguinea secernebatur, in intestina propulsus est.

Scio plerosque jam temporis huic morbo mederi Mercurio internè assumpto vel externe inuncto, sed mea methodus, quamvis pretiosior, commodior multo existit miseris ægrotis; imo revera affirmare queo, me aliquem, bis salivationem frustra passum, secundum methodum meam feliciter pristinae sanitati restituisse.

Memi-

Memini quoque me alicubi legisse quendam lue venerea laborantem & Mercurio usum ferum acre non per salivationem, sed per ulcus, quod habebat, evacuasſe, unde ulcus multo deterius effectum est, unde haud male concluditur Mercurii usum ante omnia vitandum esse, ubi ægrotus ulceribus affligitur.

Mira reperitur historia in actis Philosophicis Anglicanis pagina mihi 459, quam hic annectam.

Inter patientes erat miles robustus & validus, periculose infectus morbo Gallico, & sufficiens horrendas exostoses ossium in brachiis suis. Ille cathartico liquore infuso in venam medianam brachii dextri conquerebatur de ingentibus doloribus in cubitis suis, valvulaeque brachii ejus adeo sensibilibiter tumescebant, ut cogeremur leni compressione digiti stringere tumorem illum versus humeros ægri. Quatuor circiter post horas medicina operari incipiebat non cum grandi molestia, & in operatione persistebat proximo die sequente, adeo ut quinque sedes post infusionem habuerit, easque non leves; sine ullis aliis remediis adhibitis exostoses illae abibant, neque morbi supra memorati ulla reliqua sunt vestigia.

Jam dudum novi pleraque cathartica constare copioso sale, atque etiam persuasus sum hæc salia immediate in massam sanguineam immissa plus virium habere ad humorem aci-

do-corrosivum temperandum, quam si per ventriculum aliasque ambages ad sanguinem progrederentur, attamen nondum adduci possum hac historia, ut credam morbum adeo pertinacem tam facile posse debellari.

Mirabitur forsan lector, quod plerosque morbos ex acido deducam, sed sententiæ nostræ facilius suffragabitur, ubi mecum attento animo varios opii effectus consideraverit; hoc namque medicamentum dolorem capitis fugabit, diarrhæam sistet, stranguariam tollet, anxietatem circa præcordia sic dictam levabit, paroxysmum hystericæ passionis abiget, vigilias nimias sanabit, tussim sedabit, aliaque plura efficiet, quæ omnia hic loci enumerare velle supervacuum foret.

Si jam solum opium tantorum ac adeo variorum effectuum causa sit in corpore humano ad sanitatem conducibilem, cur etiam acidum solum nobis non multimoda mala accerere posset?

F I N I S.

DECADIS OCTAVÆ.

OBSERVATIO I.

De effectibus tonitru & fulminis in corpore humano.

ANno Domini 1689. die $\frac{1}{17}$ Julii horâ tertiâ circiter pomeridianâ ingens tempestas crebris fulminum ictibus ac horrendo tonitruum fonitu comitata Arenaci ac in locis conterminis exoriebatur.

Quartâ horæ parte ab urbe circa rheni ripam domus sita est, cui tempestas hæc præcipuè incubuit, & quidem magna ex parte per caminum irrupit, quem mirabili prorsus modo distorsit, rimis diffidit & duobus in locis muri perforavit.

Minus muri foramen palmæ magnitudinem non superans respiciebat foveam parvam, minimèque profundam pavimenti ex quadratis lateribus facti ab hac tempestate excavatam; per majus foramen, circa quod linea longa nigricans & tanquam adusta conspiciebatur, tempestas ferræ manubrium ligneum frustulatim disjecerat in transitu, ipsâ ferrâ remanente integrâ, ac in eodem loco, de quo antea dependebat.

Fenestræ vitreæ majus foramen respicientes diffractæ erant. Mensa lignea satis solida in culina contenta in innumera frustra comminuta apparebat; duæ trabes tabulatum sustinentes ingentes rimas agebant, murus in cellam spectans etiam perforatus apparebat.

Quinque homines hac tempestate in culina confidebant, quorum unus nihil sensit incommodi; mater infantem in sinu gestans proruebat semianimis ac aliquandiu animi patiebatur deliquium, crines cervicis adustæ apparebant ac ægrota sentiebat stuporem in femore, infans verò illæsus permanebat etiam si per aliquot passus è sinu matris projiceretur. Quartus, vir robustus fumum nicotiani accensi è fistula suctione proliciens in pavimentum prolapsus per quartam horæ partem syncope laborabat, atque de surditate utriusque auris conquerebatur, quæ post aliquot dies absque ope Medicamentorum evanuit.

Mulier, quæ quintam hujus tragædiæ personam in miserando hoc theatro fulminis luce domus conflagrantis ad instar lucente sustinebat, animi deliquium per horam dimidiam patiebatur, quo tempore elapso conquerebatur misera de summis anxietatibus circa præcordia & de femoris ac cruris utriusque atrocibus doloribus ac impotentia ad motum, pulsus tam debilis existeret, ut palpantibus digitis vix occurreret.

Cerevisia vinumque in cella contenta ingrati saporis erant.

Circa idem tempus tres equi currum trahentes cum viatore simili tempestate in pago quatuor horis ab urbe diffito trucidati esse perhibentur, auriga intermedio inter equos & viatorem illæso ac integro remanente; sed de his, quæ tantum ab aliis accepi, loqui supersedeo, prioris tempestatis effectus, quos meis oculis ipse conspexi, brevi oratione pro consuetudine deducturus.

Unicuique qui Philosophiam à limine saltem salutavit, manifestum est, tonitru ex eo originem trahere, quod nubes in nubem prolabens aërem intermedium cum impetu expellat, & si magna satis copia particularum sulphurearum ac nitrosarum admixta sit huic aëri, exoritur simul fulmen accensione harum particularum.

Impetus igitur aëris valde agitati, domum aliaque in eadem contenta dirupit, quod mirum videbitur haud ulli hoc tempore, quo aëris pressio, variique ejusdem effectus tot experimentis clarissime demonstrantur; adjuvit tamen non parum vis fulminis igne suo corusco ac mirum in modum penetrante.

Plerique huc usque perperam sibi persuaserunt, diffractionem domuum, ruinam altarum turrium, aliosque horrendos effectus à tonitru productos fieri ope ac efficacia lapidis

cujusdam, cunei figuram aliquatenus referentis, qui Belgicè dicitur *een donderbeitel*.

Dicunt tales lapides circa rudera murorum diffractorum profundè sub terra delitescere, ac si inde eruti conservantur, eisdem tempore tonitruum ingruente diffuere sudore; sed mera fabula est. Quo pacto parvulus lapis ingentia templa ac turres immanes dirumpere potis esset?

Penes me habui aliquandiu talem lapidem, quem quidam meorum amicorum satis magno pretio sibi comparaverat, sed nulla unquam tempestate sudavit.

Atqui si forte ibidem loci, ubi tempestas præcipue vires suas exercuit, sub terra inveniatur lapis idoneæ figuræ, mox fingitur esse productus à tonitru, ac causa creditur totius ruinæ, cum lapis ille innocuus sit, ac absque dubio diu ante obortam tempestatem ibidem delituerit.

Aderat in pavimento nostro foramen conspicuum sed minimè profundum, sic ut omnis de tali lapide suspicio tolleretur.

Ab unoquoque propemodum habetur pro comperto vim fulminis intactâ vaginâ gladium semper liquefacere, sed res longè aliter se habuit hic loci, nam ferra permansit integra, manubrium ligneum diffractum erat; fortasse aliquis respondere posset hoc potius à tonitru factum, fulmen huc parum aut nihil con-

contribuisse; sed unde tunc linea illa nigricans & tanquam adusta in muro, albo nisi ab igne fulmineo, exorta est?

Vinum autem & cerevisia saporem consuetum amiserant, quia mixtura debita particularum vi fulminis omnino turbata erat, unde illæ alio prorsus modo fibrillas linguæ agitabant.

Sed unde deduces deliquium animi, tres homines uno & eodem momento in terram disjiciens inopinato? ab impedita nimirum circulatione sanguinis à fulmine nonnihil coagulati, nam sicut in dolis vinum & cerevisia, sic in arteriis & venis sanguis mixturam exiguarum suarum particularum passus est mutationem aliquam.

Aër autem à tonitru impetuose agitato organis auditus tantam vim intulit, ut gravis auditus unum ex illis corriperet qui tamen absque ullis Medicamentis progressu temporis sublatus est, quia auditus organa, aliquatenus distorta & læsa, ope circulationis sanguinis & humorum pristinum locum repetitive runt & sanata sunt.

Ultima vero foemina sublatâ syncope de summis anxietatibus circa præcordia conquerebatur, quia sanguis tum temporis adhuc nonnihil coagulatus per exigua pulmonum vascula non sine magna difficultate circulum suum absolvere poterat.

Aderat etiam ingens femoris ac cruris utriusque in hac muliere cruciatus & ad motum imbecillitas, quia impetus aëris à tonitru summopere agitati musculos & membranarum partium vehementer contudit.

Huic igitur mulieri propinavi tincturam anodinam ex opio & sale tartari cum spiritu vini præparatam ad terrorem conceptum tollendum & doloris vehementiam mitigandam; deinde patiens per aliquot dies assumpsit spiritum salis Armoniaci, ut sanguis coagulatus aliquatenus hoc pacto dissolveretur iterum & pristinam fluiditatem recuperaret, non neglectis interea temporis idoneis linimentis; attamen his non obstantibus mulier hæc per totum annum adhuc claudicavit parum altero pede, forsan ab ingenti contusione circa trochanterem majorem femoris altè extantem, quales casus mihi sæpius in praxi observare contigit.

Vulgus credit, carne illæsa ossa à tonitru confringi, sed res longe aliter se habuit in hac muliere, cujus caro lædebatur ossibus integris.

Qui plura desiderat de fulminis effectibus mirabilibus, adeat Fabritium Hildanum centuria tertia observatione xxvi. ut & Petrum Borellum cent. ii. Observatione Medico physica xxxviii.

OBSERVATIO II.

De fractura perperam sanata restitutione.

PUerulo octo annorum utrumque cruris os diffractum est obliquè, quæ barbiton-
for pagi cujusdam aut male reposuit aut bene restituta male conservavit. Nonâ post ossium diffractionem septimanâ ægrotulum cum Chirurgo satis experto hujus civitatis conveni, ac ossa iterum consolidata reperi sed valde deformis aderat cruris distorsio & ad ambulandum ineptitudo quare ossa de novo diffringenda esse judicavimus.

Prius igitur per octiduum imposuimus cataplasma confectum ex stercore columbino & lacte caprino, ut callus nempe hoc pacto magna ex parte dissolveretur & emolliretur.

Elapso hoc tempore Chirurgus pueruli crus distortum utrâque manu contra genu tantâ vi appressit ut ossa non sine sonitu rursus diffringerentur; atque tunc post debitam extensionem ossa restituta sunt ac ægrotus post aliquot septimanas sanatus est & ambulavit iterum.

In aliqua præcedentium Decadum dixi, si pollex pedis respiceret genu patientis, signum esse cruris bene restituti; leve ac exigui momenti videbitur forsan quibusdam hoc moni-

tum, & tamen illud parvi faciendo prior Chirurgus hunc errorem commisit, nam pollex pedis plus quam palmæ latitudine introrsum vergebat.

Quod si sterco columbinum cum lacte caprino mistum callum jam per aliquot septimanas coagulatum emollire & dissolvere possit, haud incredibile videtur idem remedium multis duris tumoribus cum fructu posse applicari.

In Roberti Knox relatione Historica plantata esse dicitur in Insula Ceylon (ut legi in actis Philosophicis Leipsiensibus) quæ bihorio tantum applicata ossa fracta iterum penitus consolidat.

Mira fane res, & indagazione penitiori digna; legimus quidem aquas nonnullas reperiri, quæ paucis momentis mollia quævis corpora in petram convertunt, unde concludere possemus, haud impossibilem esse laudatam efficaciam hujus herbæ, verum enimvero si hæc res ita se haberet, ista Planta ex Insula Ceylon jamdudum ad nos delata fuisset.

Dum de ossibus fractis verba facio, annexere lubet sequentem Historiam, quam excerpti ex actis Philosophicis Leipsiensibus mensis Novembris Anni 1685. pag. 513.

Anni sunt plures, cum vir quidam ex casu sibi brachium sinistrum ad quatuor à carpo digitos

gitos transversos ita fregit, ut utrumque ulnæ & radii os in transversum diffractum haberet, & omnimodo disunitum. Mox equidem chirurgi pro brachio reponendo fuere accersiti; vir tamen hic doloris vehementioris metu tangi ab iisdem plane recusavit abnuendo unâ fascias ipsas, quibus brachium commode deligaretur.

E diverso brachium potius commovere incepit, atque huic postea motui tali successu assuevit, ut brachium vel in ipso fracturæ flecteret loco; in quo statu, commovendo videlicet manum, ac duobus in locis usque dolore vel incommodo ullo cubiti os flectendo, fatis diu vitam protraxit. Postquam verò esset defunctus, unus è Chirurgis; qui ipsum visitaverant, brachium hoc ab ejus petiit agnatis, musculisque rescissis oppido novam in fractura factam invenit articulationem sequenti dispositam ratione.

Scilicet ex parte flexus cubiti in utriusque ossis extremitate caput quoddam rotundum apophyseos nomine insignitum occurrit; ex parte autem carpi duæ adsunt cavitates satis profundæ, capitibus ossis cujuslibet recipiendis inservientes. Dehinc ipsum periostrum, quod tempore fracturæ erat laceratum, circumcirca majori præditum observatur crassitie, adeo ut ligamenti vicem pro articulatione firmandâ præstet. Tandem cavitatum harum

rum oræ à parte interiori multo minus advertuntur elevatæ, quam à parte quidem posteriori, unde duo notabiles producebantur effectus, quippe ex una regione fatis sic erat opportunitatis pro meliori flexionis motu in eundo, ex altera verò nimia brachii extensio hoc in loco impediébatur, simili ferè modo ac in cubiti flexura fieri deprehenditur.

Duo hic sese offerunt consideratu digna, quorum rationes indagare omnino merentur; primum est, qua ratione articulatio talis nova fuerit concinnata; alterum vero, quomodo hic vir cubitum eo in loco flectere potuerit, cum absque dubio muscoli novi, motui isti inservientes, formati fuerint nulli. Quæ meæ circa utramque quæstionem sint conjecturæ ea nunc proferam lege, ut aliorum majori me perspicaciâ pollentium subiciam iudicio.

Quo intelligatur ratio, quâ talis articulus efformatus sit, animo concipiatur oportet, ossum brachii, postquam utrumque in transversum fractum ac penitus disjunctum esset, extremitates nihilominus sibi invicem oppositas, simulque unam supra alteram ita permanisse adaptatas, ut calli materies è quolibet ossum extremitate stillans, haud dubie illas denuo agglutinasset, nisi brachium continuo agitatum fuisset. Hic siquidem motus in causa fuit, quod materia calli non saltem à fractu-

fracturæ lateribus defluxerit insensibiliter, sed &, quia viscida & glutinosa est, ossium tractorum adhæserit margini, ubi temporis progressu species quædam limbi eum in modum, quo etiamnum in ossibus cernitur, fuit efficta, qui limbus cavitatis loco est, ex carpi potius quam cubiti parte, ob declivem carpi situm concinnatus. Cavitate vero sic formatâ ipsis ossium extremitatibus ex parte cubiti necessario capitis seu apophyseos figura erat recipienda, quoniam materia calli tota exudans mollis atque fluida, dum motu brachii ad alteras ossium extremitates ferebatur, non poterat non ad eam rationem, qua illæ dispositæ erant, formari, hoc est, propter concavam cavitatis figuram evadere convexa; sed priusquam motus, qui in nova ista articulatione fiebat, enodetur, duo veniunt considerata; primò musculos plerisque ulnæ ac radii ossibus superstratos ubique fere duobus hisce ossibus annecti & agglutinari; deinde carpum, veluti partem mobilem respectu cubiti, versus hunc secundum regulas motus musculorum flecti. Quibus suppositis, si nova quædam formetur pars mobilis, seu, quod idem est, si duo ossa penitus frangantur, musculi agentes necessario cubitum in articulatione videntur flectere, extremitates quippe ossium eorum, quæ sunt ex parte carpi, eodem modo ac si

nova

nova essent ossa, evadunt mobiles respectu cubiti & flectantur oportet ratione adhærentium musculorum, contractionis tempore necessario partes divisas seu ruptas, quibus annectuntur, adducentium.

Atque hæc ratio ejusmodi motus est mechanica, musculorum connexioni cum ossibus superstructa, verum si talis connexio haud esset, idem nihilominus motus adhuc procedere posset, quia ossium ulnæ ac radii extremitates, quibuscum carpus articulatur, cum non sint stabiles, necessario carpi sequerentur motum, id est, muscoli carpi agentes trahere omnino cubitum versus deberent partes carpum fulcientes, veluti mobiles factas.

Meum non est in consequentias hic inquirere, quæ in observatione hacnecti queunt; Chirurghi interim exinde poterunt discere, quam necessarium sit, ossa fracta, ut reuniantur, deligare fasciis, eademque servare immobilia; ab altera autem parte observabunt inde Physici, naturam in rebus extraordinariis iisdem semper viis insistere, ideoque haud esse credendum, quod omne monstrosum nobis visum effectus quidam sit fortunæ, vel naturæ quædam aberratio, sed quod omne potius in mundo per constantes motus fiat leges à Deo in generationis ac conservationis corporum gratiam stabilitas. Præterea certus
sum

fum alias adhuc inde sequelas, quoad succi offium nutritii motum & quoad rationem, qua eorum formentur articulationes, posse inferri, sed locus hic minimè est hanc excutiendi materiam.

Ad nostram regredior observationem, quæ rarissima videtur, maximèque singularis, qualem similem apud Authorem licuit invenire neminem. Verum est, quod Fabritius Hildanus centuria tertia Observatione LXXXI. refert, in Viro quodam, postquam brachium idem sinistrum inter cubitum & carpum haberet confractum, duoque ossa omnino inter se disjuncta unà cum insigni carnis contusione, ingentem ortam fuisse suppurationem, qua durante multa prodiisse officula; remittentibus verò symptomatibus & vulneribus consolidatis ossa nihilominus permanfisse disjuncta, ita quidem, ut veluti novum quendam constituerint articulum; visum enim, ubi dextram adhiberet manum, brachium sinistrum in ipso fracturæ loco antroorsum & retroorsum duxisse. Unde cernere est, magnam quidem inter utramque Historiam intercedere convenientiam; interim tamen non una prorsus eademque res mihi videtur. Certum est in viro, de quo Fabritius Hildanus loquitur, ossa haud denuo fuisse conjuncta, quæ est ratio, cur brachium in fracturæ flecteret loco, verum inde non sequitur,

quitur, articulationem quandam ibi fuisse factam, quia tali in casu vir iste absque dextræ manus auxilio brachium sinistrum æquè commovisset, ac ille, de quo nos disserimus. Quicquid itaque inferre inde licet, huc recidit, nullum callum, cum insignis facta fuerit suppuratio, multaque una prodierint ossicula, fuisse generatum pro ossibus fractis uniendis; ast non video, quomodo elici exinde possit, ullam in modo enarrata fractura factam fuisse articulationem, præprimis cum Authori observationem hanc commemoranti occasio defuerit, eam ex ossium brachii post viri mortem forutinio asserendi.

OBSERVATIO III.

De ruptura uveæ.

JUveni octodecim circiter annorum ante aliquot menses oculus sinister ictu baculi læsus est vehementer. Accersitus ad eum neque pupillam neque Iridem visu distinguere poteram, nam nigredo, quæ alias per pupillam tantum in conspectum venit, in oculo læso per totam illam partem corneæ, quæ pellucida est, extendebatur, quare memor observationis decimæ quintæ, centuriæ quintæ Frabritii Hildani, mox prædixi tunicam uveam disruptam esse, ideoque visum illius
oculi

oculi amissum nullis Medicamentis posse restitui.

Imposuimus igitur remedia ad inflammationem abigendam idonea, atque ægroto vallediximus in castra abeunti.

Sed unde fit, ut uveâ disruptâ color variegatus Iridis extemplo mutetur in nigrum? Fabritius Hildanus loco mox citato curiosam hanc quæstionem sicco pede transit, quapropter nos jam temporis videbimus, an eandem feliciter solvere valeamus, tentabimus saltem.

Pupilla nigra est, ut ait Clarissimus Plempius, tum quia tunicæ pupillam ambientes nigre sunt, tum quia in profundo sita est, profunda enim umbram faciunt, at hæ obscuræ & nigritudini affines sunt.

Circulare spatium inter crepidinem foraminis uveæ & oram tunicæ adnatæ interjaccens habet colorem Iridi non ab similem ab uvea subjecta ita colorata, ubi duplicata retrograditur ac aliquantum distat à cornea, interjectâ paucâ quantitate humoris aquei.

Hinc jam satis apparet, iridum disruptâ tunicâ uveâ ac humore aqueo per consequens majori copia spatium intermedium occupante, necessario mutari debere in colorem nigrum, non alia de causa, quam quia ille locus, sicut pupilla, ob profunditatem suam umbram facit.

Sed

Sed quamobrem visus disruptâ tunica uvea statim deperditur? Si Fabritium Hildanum auscultes hac super ratiocinantem, respondebit tibi, quod spiritus visivi, quia disperguntur, non amplius res objectas inter se distinguere possint, sed hanc opinionem præjudiciis nitentem Platonis ac Galeni, qui credebant visionem fieri per emissionem spirituum visoriorum Vopiscus Fortunatus Plempius satis refutavit, à quo etiam ex parte solutionem hujus quæstionis mutuabor.

Ad obscuram faciendum oculi cameram uvea constructa fuit, ut externa nempe objecta hoc pacto videantur, si enim non obscura sed clara esset ac lucida, nihil quicquam oculis comprehenderetur. In quo ut mihi assentiaris, ingredi mecum clausum & obscuratum conclave; quo igitur magis hoc conclave rimis omnibus occlusis fuerit obtebratum, eò vivacius colores omnes rerum foris sitarum repræsentantur; quod si verò una vel altera reclusa rima lumen intromittas, vel inferas candelam, tota pictura evanescit; ratio est, quia externum lumen fortius adimit aspectum debiliorum illarum facularum à rebus visibilibus emissarum. Hujus ad instar plane in oculo fit, quia enim visio fit per picturam in tunica retina expressam, nisi partes circumstantes obscuræ sint, diluetur pictura illa, atque ita non fiet visio. Et hoc
primum

primum potissimumque est uveæ officium, inducere, inquam, obscuritatem, ne nimirum lumen subintrans objectorum visibilium picturam oblitteret, ad quod officium præstandum conducit quoque anterioris ejus partiscraffities, ex duplicatione illius orta, ut nempe reddatur bene opaca, nihil transmittens luminis, quod quoquo pacto fortassis, si simplex fuisset & tenuis, transmisisset. Quod si jam disrupta tunica uvea obscuritas cameræ oculi tollatur, fatis apparet, visum pariter debere deperdi.

Antequam hanc observationem finiam, aspergam adhuc unum aut alterum flosculum decerptum ex ophthalmographia Clarissimi Plempii, quia liber ille non cuivis obvius est.

Mirum est, quod Galenus affirmare ausus sit, inferiorem palpebram immobilem esse, cum unicuique speculum consulenti manifestus sit illius motus.

Causa myopiæ in eo sita est, quod retina longius absit ab humore cristallino, qui quoque paulo convexior est, & sic radii ab objectis longinquis venientes, junguntur, antequam retinam attingant, unde confuse videmus.

Myopes autem, ubi senescunt, melius vident, quia tunc temporis humor vitreus interjectus ob senium aliquatenus consumitur,

& sui retina ad humorem cristallinum propius accedit; atque hoc est, quod me cum Plempio eodem malo laborare solito consolor.

Lusciosi vel myopes, ubi attente aliquid intueri volunt, oculis connivent & sic accuratius vident, quia hoc pacto palpebrarum limbo insertisque ciliis faciunt umbram pupilla, excluduntque cœli lucem, quâ pictura in tunica retiformi opprimitur, quo enim oculi camera minus admittit lucis, eo vivacius, distinctiusque in ipsa visibilium repræsentatio exhibetur.

Lusciosi magnas literas pingere debent, nam minutè, ut plerunque solent, scribendo, malum augent, quia sic oculum assuefaciunt ad proxima solum videnda.

Præterea lusciosi non debent uti perspicilliis, quia hæc morbosum retinæ situm confirmant.

Lusciosis etiam averfa ab equis facie curru vehi prodest, hoc namque pacto à singulis objectis, quæ modo propinqua erant, mox sensim recedunt, & sic sensim quoque antrosum prolicitur retiformis, visusque pariter remotis rebus contuendis assuescit.

Ad majorem oculi angulum foramen est, in osse lachrymali, quod in nares pervium est, & à naribus in palatum ducit, per quod ocularia medicamenta quandoque solent emungi ab aliis, ab aliis iterum expui; ego
cer-

certe memini adhuc, cum oculo infunderem collyrium ab aloë additâ amaricans, me saporem amarum in lingua degustasse; sic Adrianus Spiegelius Professor Patavinus olim doctissimo Plempio narravit, se pernovisse quendam Empiricum, qui certâ aquâ oculis infusâ duas tresve sedes ægris suis procurabat; percolabatur nempe aqua illa cathartica in palatum & os, eademque cum saliva in ventriculum deglutiebatur atque ita tum purgationem ciebat.

Vidi quoque foeminam, per cujus oculos, ubi hæmorrhagia marium laborabat, sanguis promanabat.

Quis morbus fuit, qui Tobiaë Patri cœcitatem induxit? albugo scilicet, nam fimus hirundinum incidens in oculos, partes sensus adeo acris, ambussit aliquatenus extremam membranarum superficiem, unde primo inflammatio ac deinde albugo exorta est; est autem albugo cicatrix quædam superficialis membranam corneam obsidens; illa, quia opaca est, species rerum externarum non transmittit, eoque hominem excœcat.

Isthæc tamen cœcitas sanata est & quidem naturaliter, nam Cap. xi. ita habetur: Tunc sumens Tobias de felle piscis linivit oculos Patris sui & sustinuit dimidiam fere horam, & coepit albugo ex oculis ejus quasi membrana ovi egredi, quam apprehendens Tobias

traxit ab oculis ejus, statimque visum recepit; qui piscis non abfimiliter verò conjicitur fuisse callyonymus seu uranoscopus, vel certe hyena, hujus enim utriusque fel præ cæteris maxime commendatur extergendis inveteratis albuginibus à Galeno Plinioque Cardanus aliique putant verum esse augurium non timendi mortem in ægitudine, quamdiu oculorum pupillæ imaginem reddunt, sed falluntur miserè, nam pupilla reddit imaginem, quia cornea lævis & nitens reddit appul-
 fas species, quamdiu ergo illam lævitatem nitoremque non amittit cornea, reflectentur semper species, adeoque imago exhiberi non desinet, atqui & instante morte & post mortem cornea lævis manet & nitens, ac propterea reddit, sicut ante, imaginem. Sed & ablata corneâ & effuso humore aqueo crySTALLINUS reddit imaginem in oculo mortuo, præsentem candelæ lumine; imo PLEMPIUS affirmat, se vidisse sæpius non solum moriturorum sed & mortuorum pupillas reddere imagines. Observatum est, oculis eorum, quibus hæmorrhagia narium instat, obversari quasi fila rubra, quod fit à turgescientibus membranæ araneæ vel vitrei humoris venulis.

Tunica cornea multiplex esse reperitur, inter cujus laminas nonnunquam pus colligitur & efficit hypopyum. Maxima Sympathia est inter oculorum & temporum musculos ob
 par-

participationem rami ejusdem nervi. Strabismus exoritur à convulsione vel paralyfi; quod si autem ægrum post Epilepsiam corripiat, fit à convulsione.

Apophlegmatismi laudantur à Plempio in affectibus oculorum, quia à palato non longe abest opticornum nervorum origo, sed sternutatoria & errhina damnantur ab eodem.

Pustula nigra in cornea melior quam alba, quia non tam profunda est. Cataplasma non convenit in pustulis corneæ ob metum supurationis.

Cœruleus ac viridis color visum recreare dicitur, ruber verò oculos inflammare perhibetur, unde ophthalmia laborantibus ipsius aspectu interdiciamus; è contra verò in variolis & morbillis commendant non solum aspectum sed & circumamictum, ut tarda (sic opinantur) fervidioris sanguinis eruptio acceleretur, sed ridicula ratio est, & si ruber color oculos inflamat, in variolis & morbillis longe abesse debet, quandoquidem his morbis laborantes facillime corripuntur inflammatione oculorum, in cujus quoque præservatione non parva medelæ pars consistit.

OBSERVATIO IV.

De disruptione tunicae uveae ab interna causa.

MOx locuti sumus de tunica uvea ab externa causa disrupta, in hac verò observatione agemus de eadem internè dilacerata, cujus exemplum non memini me usquam legisse. Anus nimirum octoginta circiter annorum per quatrimum continuum miserè conqueſta de ingenti oculi dextri cruciatu venit ad me ac ostendit oculum, in cujus membrana adnata offendi inflammationem non valde magnam; nigrities autem pupillæ extendebatur usque ad album oculi, Iride in totum sublatâ; puris ne hilum quidem intra oculum laborantem deliteſcebat. Dolor adhuc aderat & patiens oculo læſo parum aut nihil videbat.

His phænomenis bene penſitatis indicabam tunicam uveam ab interna causa disruptam eſſe illa in parte, ubi foramen pupilla efficit fibrillæ ſcilicet uvea, propter inflammationem oculi exortam forſitan nimis tenſæ, facile dilacerari potuerunt, dum ſuccus nerveus majori copia ac impetu, quam alias ſolet ad uveam conſueto more contrahendam & pupillam coarctandam, in hanc tunicam provocabat.

Ex-

Extemplo prædixi ægrotæ visum amissum illius oculi nullo unquam tempore restitutum iri, & sic præscripto cataplasmate anodino & pilulis blandè purgantibus miseram hanc anum dimisi.

O B S E R V A T I O V.

De vulnere penetrante usque in cavitationem ossis frontis circa supercilium sinistrum.

NOn ita pridem pullus equinus calcitrando puerum duodecim circiter annorum paulo supra oculum sinistrum in osse frontis ita vulneravit, ut fragmentum osseum satis magnum triduo post vulnus acceptum à Chirurgo eximeretur. Vulnus valde profundum apparebat, quia situm erat in altera cavitatione ossis frontis, quæ reperiuntur circa supercilia. In medicamentis impositis motus quidam tremulus animadvertēbatur, non aliter ac si proveniret ab agitatione cerebri palpitantis, cum tamen vera hujus motus causa foret aër per nares in cavitationem illam propulsus.

Chirurgus dexterrimus nomine Johannes Lemming, vulnus hoc linteo melle rosarum imbuto aliisque idoneis medicamentis intra bimestre spatium felicissime sanavit ac cicatrice stabili omni ex parte obduxit, quod tamen rarissime contingit teste Paræo aliisque præ-

stantissimis Chirurgiæ scriptoribus. Sed unde fit, ut vulnus in cavitationem hanc ossis frontis penetrans tam infrequenter iterum coalescat, nullâ relictâ fistulâ immedicabili? Aër nempe per nares in cavitationem illam continuo admissus ingens medelæ obstaculum est, sed datur adhuc aliud, quod adeo difficilem reddit hujus vulneris sanationem; cutis integra nempe vulnere contermina intro in cavitationem convolvitur & intorquetur corrugando, unde contingit, ut vulnus hoc sæpe numero degeneret in fistulam nulla arte medicabilem, cujus incommodi devitandi causa Chirurgus noster labia decurtavit non nihil, ut ita caro facilius os, & cicatrix carnem contegeret, atque hæc est observatio practica, quæ etiam in aliis vulneribus locum habere potest.

Cavitas hæc obducitur humore viscido haud abfimili substantiæ cerebri, atque hinc facillime falli possunt artis chirurgicæ tyrones, existimantes perperam cerebrum ipsum apertum esse & vulneratum, præsertim ubi motum illum tremulum in medicamentis applicatis conspiciunt, quod notatu haud indignum videtur.

OBSERVATIO VI.

De suppuratione mamillæ in infante modo nato.

E Mamilla infantis modo nati multum liquoris serosi profluebat, aliquandiu, deinde subsistens ille liquor acorem contraxit, unde inflammatio, durities tandemque suppuratione mamillæ subsecuta est, quæ tamen haud difficulter emplastro stiptico Paracelsi sanata fuit.

Malum hoc infantem non corripuisset, si parentes humorem hunc serosum suctione aut alio modo è mamilla elicuissent, ac emplastrum coagulatos humores dissolvens imposuissent.

Si interrogas cui usui destinatus sit hic liquor serosus è mamillis foetus profluens, dum ille adhuc in uteri ergastulo delitescit, Johannes Bohnius in circulo Anatomico physiologico tibi respondebit, humorem tunicæ animi inde potissimum provenire.

OBSERVATIO VII.

De hemiplegia inopinato sanata.

PUella viginti circiter annorum jam toto anno ægrotaverat alterius lateris paralyti,

fic ut scipionibus innixa vix posset incedere; multa medicamenta usurpata sunt per longum temporis intervallum ad malum istud profligandum, sed sine fructu.

Frater ægrotulæ, parvum cuniculum, quem in sylva manibus ceperat, insciæ ipsius nuchæ inopinato imposuit, unde patiens mirum in modum exhorruit, ac mox, terrore evanescente, rejectis scipionibus iterum ambulavit, ab hemiplegia momento temporis sanata.

Unde tam subita medela? nimirum passione terroris spiritus animales valde agitati sunt & propulsi præcipue secundum leges motuum animalium in partem illam, quæ à cuniculo tangebatur; atque illo impetu nervi internè obstructi vel externè compressi feliciter iterum reserati sunt.

Curatio hæc, licet miranda, non tamen inaudita est, sic apud Clarissimum Schenki-um libro primo *Observationum* legere licet, quomodo unus vehementi ira percitus, alter subito terrore ob ædium, in quibus decumbebat, incendium contremiscens, à paralyfi pertinaci inexpectato iterum convaluerit.

OBSERVATIO VIII.

*De ingenti tumore è nucha dependente sectione
feliciter sanato.*

MUlieri quadraginta duos annos natæ ante octodecim annos tuberculum pisi magnitudinem vix excedens in nucha excreverat, indolens, durum, ejusdemque cum cute coloris, quod sensim & sine sensu in incredibilem molem adauctum est, imo ramus venæ jugularis utrinque cum tumore tantum incrementum sumserat, ut digiti crassitiem adæquaret. Interea temporis ægrota adhuc bis peperit, ac reliquo tempore menstrua solito more fluebant. Ante aliquot menses miseram hanc fœminam dolor tumoris excruciare cœpit, tandemque excrescentia hæc sponte aperta est, ac, sicut sancte asseverabat & pluribus testibus nobis confirmabat patiens, unicâ vice octodecim puris libræ ex eadem profluxerunt.

Postquam mulier hæc Arenacum venerat, invenimus in cavitate tumoris substantiam glandulis non absimilem, sed quia foetere incipiebat, excrescentiam reliquam cultro sustulimus, quæ adæquabat adhuc pondus undecim librarum communium. Sanguinis fluxum, qui non valde vehemens erat, ido-

neis medicamentis facile cohibuimus. Deinde radicem mali tam horrendi valde duram, ne repullularet forsan aliquando, sustulimus frequenti impositione pulveris, quem Clarissimus Paulus Barbette in fine Chirurgiæ suæ coronidis loco describit. Atque ita Patiens duorum mensium spatio ab hoc tam immani onere liberata fuit, & vivit non tantum incolumis, sed & ante aliquod tempus foetum edidit sanum & alacrem.

Mirum est, cutim tantopere extendi potuisse absque ruptione, nam pori ejusdem plus quam decuplo majores apparebant ac alias solent. Deinde vero, ubi cutis amplius distendi non poterat, dolor extensione nimia exoriebatur, qui propter suppurationem maxime intendebatur.

Vasa sanguifera cum tumore longe lateque accrescebant, unde manifestum evadit, partes vulgo dictas spermaticas abscissas etiam posse regenerari contra pervulgatam opinionem veterum.

Miror etiam, quod foemina hæc pepererit, quodque reliquo tempore menstrua non substituerint, cum tantum chyli foetui ac materiæ menstruorum subduceretur in alimentum & incrementum tanti tumoris.

Unica vice tot puris libræ profluxerunt ex hoc tumore; sed dicet forsan aliquis, hic esse erratum contra artem chirurgicam, quæ docet

cetpus partitis vicibus debere evacuari; sic est, atqui patiens habitabat in pago quodam, ubi nullus Chirurgus aderat, qui illud alias prohibuisset absque dubio; & quanquam tanta puris copia simul exierit, ægra tamen exinde nullum passa fuit animi deliquium.

Antequam excrescentiæ hujus sectionem aggredieremur, pervolvebam librum nonum Gregorii Horstii, ubi Observatio decima quarta hanc exhibet historiam.

Vir spectatus annis circiter septendecim abscessum ingentem intra nucham (natam vel napham vocant) inter scapulas dependentem magna cum molestiâ gestaverat; hujus ponderositatis pertæsus Chirurgus eandem auferendam commisit. Tumore feliciter radicitus ablato, sensim visus hebetior factus est & augescente indies malo, circa ætatis annum septuagesimum quintum omnis pænè videndi usus deficere cœpit; ne igitur omni privaretur videndi potentia, Oculistæ curandum se dedit. Curâ absolutâ pro diminuta ablatam omnino tulit visionem, ita ut vitam jam in tenebris agat, nec lumen cœli videat amplius.

Hic casus me propemodum deterruisset à proposito tumorem sectione auferendi, ut & historia puellæ duorum mensium, quæ ex excrescentia circa nucham, quam constrictione cum filo fericeo tollere satagebant,

mortua est, multa aqua ex tumore sponte aperto profluente, ut videre licet apud expertissimum Forestum libro tertio tumorum præter naturam, observatione septima.

Præterea magna excrescentiæ moles nobis timorem mali successus incutiebat, sed spes iterum magna affulgebat, ubi perlegebam, quo pacto Benivenius (ut Forestus loco mox citato refert) excrescentiam sexaginta librarum constrictione per vinculum & ferro candente feliciter sustulerit. Quapropter operationem audacter aggressi sumus, ægramque molesto hoc pondere levavimus.

OBSERVATIO. IX.

De loquela depravata ob duplicem uvulam.

NOn ita pridem venit ad me puer octennis, qui conquerebatur, quod ultimas verborum syllabas difficulter pronunciaret. Inspicio linguam, sed nihil mali in eadem offendo, quare penitus loquelæ depravatæ originem investigans invenio duas uvulas ex faucibus dependentes, quæ, dum puer os aperiebat, à se invicem separabantur, alias fatis conjunctæ, unde mox conjeci aërem ex pulmone propulsum ac per angustias utriusque uvulæ intermedias progredientem loquelæ vitium afferre, sed immedicabile, nam

si uvularum altera sectione tolleretur, ob me-
atum inde in nares pervium loquela fortassis
adhuc magis depravaretur, quare puerum
dimisi.

O B S E R V A T I O X.

De tuberculo frontis sanato.

Virgo quadraginta præter propter anno-
rum jam per longum tempus gestaverat
in fronte tumorem habentem molem globuli
lusorii, ejusdem cum cute coloris, ac dolo-
ris expertem.

Imposuerat ægra aliquandiu laminam
plumbeam, aliaque media usurpaverat, sed
frustra; post aliquod tempus cutis sponte ape-
riebatur, & tunc ipsum tuberculum nudum
in conspectum veniebat cum membrana satis
crassa, in qua continebatur materia colore &
consistentia persimilis melli ad duritiem
cocto, unde tuberculum hoc meliceridis no-
mine forsitan haud incongrue posset appel-
lari. Quo pacto tumores membranâ propria
inclusi generentur, antea in prægressis deca-
dibus satis prolixè explicui, qua propter illud
hic loci non repetam.

Forsan materia in tuberculo contenta an-
teâ mellis instar fluida fuit, & calore corporis
consueto avolantibus sub forma vaporis par-
ticulis

ticulis fluidioribus consistentiam hanc duriusculam nacta fuit.

Quod parvulus hic tumor apertus sit, absque dubio provenit à compressione laminæ plumbeæ impositæ; sed mirum mihi videbatur, quod ne guttula quidem puris ex aperto tumore vel partibus vicinis prodiret, quamvis medicamenta mundificantia vulgo sic dicta applicarentur, quamobrem coactus fui imponere corrosivum, unde non tantum pus incipiebat profluere, sed eschara cum tota tuberculi membrana ac materia intus contenta intra octiduum separabatur, & sic cavitas ope balsami Arcæi brevi temporis spatio carne impleta & linteorum carptorum siccorum ope cicatrice haud deformi obducta fuit.

Similem tumorem adhuc semel conspexi in pectore senis, cujus materia contenta melli cocto simillima extra cutis sponte apertæ marginem prominebat haud aliter ac lapis aliquis pretiosus extra annulum aureum extat, cui includitur; sed patiens hic edoctus à me, nihil mali inde timendum esse, tumorem in pectore ad mortem usque gestavit sine incommodo.

Decadis octava

F I N I S

DE-

DECADIS NONÆ.

OBSERVATIO I.

De fungo brachii mirando.

Circa initium Aprilis Anni 1691. Vir triginta trium annorum primum sensit tumorem duriusculum sub axilla dextra, ejusdem cum cute coloris, indolentem ac ovum gallinaceum mole sua adæquantem, qui fortassis diutius illic hæsit & delituit, sed patiens non animadvertit, quia non dolebat malum.

Præterea tumor prædicto mollior supra humerum ejusdem lateris in conspectum veniebat, expers doloris, ac ejusdem coloris ac molis cum eo, qui sub axilla delitescibat.

Patiens etiam tussi sicca, & quidem noctu præcipue, infestabatur & læpissime laborabat hæmorrhoidibus valde dolorificis.

Æger contra tussim bis autter de die devorabat bolum balsami Lucatelli nebulâ involutum, nec sine successu; ac hæmorrhoidibus feliciter medebatur emulsione seminis violarum cum syrupo earundem mixtæ, quæ leniter etiam alvum laxabat.

Quantum ad tumores attinet, ego cum aliis

aliis medicis judicabam eosdem originem trahere ex humore viscoso, quapropter etiam imposuimus emplastrum de ranis cum duplici mercurio ad attenuandos nempe hos humores viscidos; sed tumores interea temporis quotidie magis magisque accrescebant & præprimis quidem tumor, qui articulum humeri occupabat; hic etenim brevi temporis spatio non tantum incredibile incrementum capiebat, sed desinebat etiam in acutum ruborem, qui dolebat & palpantibus digitis undulationem quandam liquoris offerre videbatur, imo tumoris extremitas tam mollis existebat, ut jurasses pus ibidem delitescere, quare medicamenta applicuimus suppurantia, unde tumor tandem elevabatur in mucronem valde acutum, dolorificum, mollem atque rubicundum, quare, inito consilio, tumor scalpello apertus est, die 22. Junii, sed contra plurium opinionem nihil effluxit præter paucum sanguinem, quamvis specillum valde profunde adigi posset in tumorem apertum sine dolore aut ulla sensibili resistentia.

Imposita est igitur tunc temporis turunda satis longa cum unguento digestivo, injectio maturans usurpabatur, ac super imponebatur cataplasma emolliens, quia sperabamus, tumorem hoc pacto ad suppurationem posse perducì, sed in cassum.

Interea temporis ter de die aſſumebat ægrotus ſex uncias decocti chinæ & ſarſæ parillæ, ad tollendam acredinem ſanguinis, ad attenuandos viſcoſos humores ac ad reſerandas tubulorum obſtructiones, quæ plerique tumores producunt.

Cum injectio propellebatur in aperturam, ſæpenumero ſanguinis fluxus producebatur, quare ab ea temperavimus.

Cum turunda extrahebatur, prodibat etiam aliquando ſanguis, quamobrem eandem etiam reliquimus.

Dum hæc agebantur, caro luxurians ex apertura prorumpere incipiebat ad inſtar piſi mediocris, cui impoſuimus alumen uſtum mixtum cum mercurio præcipitato rubro, ſed fruſtra, quare applicuimus pulverem corroſivum, quem Clariffimus Paulus Barbette deſcribit in fine Anatomix ſuæ practicæ, atqui hic in carnem fungoſam non magis agebat quam alter pulvis.

Fungus interim intra paucos dies adæquabat nucem juglandem ac foramen ſcalpello factum mirum in modum extendebat, ſic ut coacti fuerimus eundem ſectione auferre, ſed, ecce, intra triduum renaſcebatur amplior, quam ante fuerat.

Amputavimus igitur iterum eundem, iterumque paucis diebus interjectis priorem molem adæquabat, ſi non ſuperabat; ac ubi

vestimenta fungum jam aliquatenus nigrificantem leviter tantum attingebant, sequebatur extemplo fluxus sanguinis non contemnendus, quamobrem eundem tertio abscidimus scalpello, ac ferro candente relictam fungi portionem attigimus, quo tempore dimidia libra sanguinis præter propter promanabat, unde ægrotus leve animi patiebatur deliquium.

Cauterium actuale adhuc per aliquot dies continuos applicuimus tam ad excrescentiam quam hæmorrhagiam compescendam, sed nihil juvabat, nam fungus de die in diem majus incrementum capebat, & eschara cauterio actuali formata, adhærens superfici ei ferri candentis, cum eodem iterum avellebatur statim postquam facta foret, qua de causa cauterio actuali postea valediximus & pulverem corrodentem applicuimus, qui sanguinis fluxum cohibebat per longum temporis intervallum, & si quando per rimam hanc aut illam fungi arteria disrupta sanguinem profundere, ille extemplo sistebatur aquâ nostrâ stipticâ, cujus virces antea experti fuimus in canis robusti arteria inguinali arte aperta, ac linteo quadruplici hac aqua imbuto intra semihoram iterum obturata sine escharâ manifestâ.

Circa hoc tempus super periculossimo hoc affectu Arenaci consultatio habita fuit in

inter Engelbertum Eding Medicinæ Doctorem expertissimum, scabinum Hardervicensem, ac ad confessum Deputatorum tetraarchiæ Velavicæ delegatum, A. Cyprianum Medico-chirurgum doctissimum felicissimumque, Petrum Adriani filium Chirurgum Amstelodamensem dexterrimum ac expertissimum, me & duos Chirurgos Arnhemienfes Johannem Lemming & Arnoldum à Genderingen, sed re bene pensitatâ judicavimus malum esse immedicabile & curâ palliativâ, ut vulgo dicitur, ægroto vitam extendendam esse, quantum fieri posset.

Æger noster, vir valde intrepidus, lubens extirpationi brachii dextri consensisset, sed hæc non poterat prodesse, quia malum petus, axillam & humeri partem jam obsederat.

Putabamus cariem ossis adesse atque ex eadem fungum hunc propullulare, qua propter sectio usque ad os videtur hic loci potuisse in usum vocari, sed hoc fieri non potuisset sine hæmorrhagia enormi, ac præterea malum tam longe lateque se extenderat, ut vix videretur posse prodesse.

Imposuimus igitur per aliquod tempus vinum rubrum, in quo decocta erat radix tormentillæ, flores balaustiorum, aliaque astringentia, sed sine ullo fructu, quamvis medicamenta astringentia, si ullibi; certe hoc in

casu conveniunt, in quo resolventia ac attenuantia nocent, quia circulationem sanguinis ac humorum in fungo promovent ac per consequens tumorem adaugent magis.

Sæpius etiam hic atque illic applicuimus causticum Paræi, quod escharam satis crassam ac foramen satis patulum profundumque efficiebat, sed illud brevi temporis spatio interjecto iterum replebatur carne fungosâ, ac præterea post huius corrosivi operationem serum copiosius ex foraminibus hoc pacto formati promanabat, quod vires ægroti debiles adhuc magis atterebat, quamobrem ab eo postea etiam abstinuimus.

Fungus hic progressu temporis pervenit ad magnitudinem capitis infantis non obstantibus omnibus remediis, nullumque pus ex eodem prodibat, sed ferè tota libra feri viginti quatuor horarum spatio proserpebat lentè per rimas hic atque illic dispersas.

Circa initium Octobris fungus prædictus non sine foetore (qui huc usque non affuerat) separari cœpit circa marginem ac pus bene coctum fundebat, quod iterum spem aliquam addidit ægroto; verum enim vero antequam fungus omni ex parte separatus esset, totum fundum iterum oblitum erat novis excrecentiis propullulantibus ex ramis arteriarum per fungum dispersis, quæ deinde magis magisque accrescebant, foetebant, atque
pus

pus album & laudatæ consistentiæ fundebant; per interstitia harum excrescentiarum digitus totus intrudi poterat sine dolore, verum nec ossis denudatio nec ejusdem caries deprehendi poterat.

Apertura antea scalpello inflicta jam longè superabat cavitatem pilei in circumferentia sua.

Magnus hic fungus die 20 Octobris omni ex parte separatus est, ac simillimus erat tum temporis substantiæ pulmonis bovini cocti, foetebatque parum.

Fungus sub axilla dextra cute adhuc obtectus, de quo antea locuti sumus, interea temporis incredibiliter etiam accreverat in crassitie atque latitudine & in longitudine extendebatur antrorsum usque ad papillam dextram, retrorsum verò ad humerum usque & continuus erat fungo cute denudato.

Patiens febriculâ continuâ quæ exacerbabatur post pastum nullisque remediis cedebat, nec non extillatione seri copiosissimi ex fungis cute denudatis jam ad summam maciem redactus erat.

Die primo & secundo mensis Novembris serum ex fungis extillans sanguine tinctum erat; die verò tertio Novembris patiens conquerebatur de summo cruciatu in illa parte fungi cute tecti, quæ retrorsum ab axilla ad humerum extendebatur; atque hæc pars,
ubi

ubi ulcus religabatur, valde inflammata apparebat, quod nunquam antea contigerat.

Undecimâ ante meridianâ ejusdem diei ægrotus adhuc per semi horam infidebat sellæ; circa quartam pomeridianam narrabat mihi, se sæpius susurrum quendam instar rivuli strepentis circa malum animadvertere, quem sextâ adhuc bis persensit non solum patients sed & astantes atque ita paulo post inopinato ac placidè obdormivit miser noster ægrotus.

Altero post mortem die totum indusium mortui sanguine rubebat, quod tam per os & nares quam per ulcus profluxerat.

Hic habes fidelem rarissimi, gravissimique hujus casus historiam, cujus primam originem ægrotus ipse non senserat. Retulit nobis, se ante annum unum aut alterum brachium contorfisse & contudisse, sed paulo post nullum cruciatum amplius affuisse. Si plura desideres de origine & natura hujus affectus vide Paulum Barbette p. mihi 187. Adi etiam Fabritium Hildanum centuria secundâ observatione xxxv. & xxxvi, Pigræum paginâ mihi 112, Clarissimum Magnetum in notis ad Chirurgiam Pauli Barbette paginâ 385. & præcipue Clarissimum doctissimumque virum Fredericum Ruischium, Anatomes, Chirurgiæ & Botanices Professore dignissimum Amstelodami, qui in centuria sua ob-

observationum curiosarum, observatione
LXXXI. hunc affectum accuratè satis descri-
bit.

An tumor prædictus jam cum Hildano fun-
gus, cum Paulo Barbette hyperfarcoma ul-
cerosum, cum Pigræo farcoma, aut cum
Clarissimo Frederico Ruischio appelletur tu-
mor spongiosus seu ossivorus, mihi perinde
est, cum convenit nobis de vera hujus affe-
ctus natura.

In Podalirio meo Redivivo ante aliquot
annos edito Podalirium introduco loquentem
de sarcomate ac prohibentem pariter, ne tu-
mor hic temerè aperiatur. Imo affirmo ad-
huc, similem tumorem nunquam esse ape-
riendum, quia sat cito sponte aperitur. Sed
quis nobis unquam adhuc dedit signum in-
fallibile hujus fungi, quis hunc affectum ab
aliis ita distinxit, ut certò cognosci possit an-
te apertionem? nemo, quod sciam, huc us-
que eò felicitatis pervenit, in arte medica; &
qui hunc tumorem semel tantum attente con-
spexit, fateri non erubescet, eundem exper-
tissimum quemque posse decipere, adeo exa-
cte mentitur abscessum. Imo cum fungus cu-
te denudatus jam in immensum excreverat,
in conspectum veniebat in superficie ejusdem
minor tumor ovi columbini molem adæ-
quans, ac pellicula tenuissima tantum conte-
ctus, qui adeo similis apparebat abscessui, ut

alii, qui in principio non affuerant, hunc tumorem scalpello juberent extemplo aperi-ri, verum enim vero nihil profluebat ex eo-
dem nisi parum sanguinis, eratque revera ni-
hil aliud quam novus fungus minor insistens
majori.

Præterea hoc sancte asseverare queo; fun-
gum nostrum non tantum illic loci, ubi inci-
sio facta fuit, sed adhæc duobus aliis in locis
debuisse sponte disrumpi; si non fuisset arte
apertus, nam duo tubercula livida, mollia
ac tenuissimâ pelliculâ tantum contacta ante
mortem patientis conspiciebantur in illa fun-
gi parte, quæ cute adhuc investiebatur, quo-
rum unum sub axilla pendeat, alterum supra
humerum jacebat.

Tales autem fungos sponte tandem disrum-
pi inter alios testis est Fabritius Hildanus loco
mox citato, cujus hæc sunt verba: *Tumor
magnus ad sinistram inguen, loco, quo glandula
sunt, in femore exortus est, qui postea sua sponte
ruptus est, ex quo magna spongiosa carnis copia ex-
crevit. Non ita multo post puer in vivis esse desit.*

Sic Clarissimus Ruischius observavit non
raro etiam contingere, ut fungus post præ-
viam excoriationem exulceretur.

Gangræna lethalis fungi apertionem cito
pede frequenter insequitur, à qua tamen im-
munem conservavimus ægrotum nostrum
non obstante calidissima æstate, qui adhuc
per

per aliquot menses supervixit, bene semper comedens sed vix sine ope opiatorum dormiens, quia vix commodè decumbere poterat ob molem fungi immanem in dextro latere, & excoriationem femoris finistri.

Verum enimvero tandem inflammatione adveniente ac arterias fungi à feri purisque acredine jam ferme exesas ita distendente, ut penitus disrumperentur, hæmorrhagia lethalis patientem è medio viventium sustulit; sic doctissimus Ruilchius refert, se vidisse vasa livida per fungum sparsa ita distenta esse, ut sua sponte reserarentur, ægrumque cito interficerent.

Antequam finem imponam huic observationi, annectere lubet doctissimas literas Petri Adriani filii non ita pridem ad me perscriptas, quæ non parum faciunt ad hujus rarissimi affectus dilucidationem.

JOANNIMUYS, *Medico.*

PETRUS ADRIANI

Filius, Chirurgus S. D.

Quod gratissimis tuis die 26. Novembris anni præcedentis ad me datis, non citius responderim, nec negligentia in causa est nec oblivio, sed crebræ occupationes, nec non invaletudo me per aliquod tempus inte-

stans; memor interim humanitatis tuæ, me ad continuandam nostram nuper conflata amicitiam invitantis, id, quoad me, non volui negligere. Ex tuis ergo quod intellexerim literis, occasionem defuncti partem affectam aperiendi, ac statum, ortumque mali penitus investigandi pusillanimitate muliercularum fuisse recusatam, admodum doleo; avidè enim scire desiderabam, num hac investigatione mea hac in re experientia, ut coram retuli, confirmaretur, hosce scilicet tumores plerunque ex carie ortum trahere, sed, proh dolor, averfatio hæc, mulieribus non tantum, sed & multis aliis familiaris, multa utilia expiscari, sæpius impedimento est, ut hic etiam non raro experimur. Lubuit tamen tibi, progressum, terminumque mali mihi notum facere, quæ majori cum admiratione acceperissem, si non αὐτοψία ea didicissem; vidi enim subinde hosce tumores in tantam molem excrescere, ut id fieri posse vix credibile foret, non modo quando cute detectâ nihil est, quod incrementum coërceat; verum etiam cute integrâ, quæ extensibilis, quâlibet substantiâ heterogeneâ mirum in modum extendi potest, ut in hydropicis aliisque videre est. Occurrunt tamen hoc in casu quædam notatu digna, nimirum quod, non obstante fœtore, bonum pus efflueret ex tali tumore, quem ut plurimum

num ingentem copiam serofi, foetidique humoris effundere cernimus.

Mirandum etiam est, digitos per interstitia excrescentiarum & quidem sine dolore inferi, & nullam ossis denudationem, multo minus cariem deprehendi potuisse; in extremitatibus enim his tumoribus obseffis cariem post mortem plerunque offendimus; in aliis autem corporis partibus, glandulosis nimirum, non item; nam in mulierum mammis non raro tales fungos, & quidem admodum ingentes, oriri experti sumus, quibus extirpatis, nulla caries nec in sterno, nec in costis reperitur & patientes feliciter curantur.

Ita quoque hac in parte, ubi glandulae crebrae sunt, & praecipue circa axillam, unde malum in aegroto nostro originem traxit, id fieri posse quis negaret?

Addis initio Novembris patientem de summo dolore in postica parte tumoris conquestum, nec non inflammationem circa eundem locum obortam fuisse, quae forsan ex falsa quadam specie suppurationis aut potius fermentationis in illa parte excrescentiae provenirent, unde fortasse etiam ille susurrus, quem patiens, instar rivuli strepentis, sese subinde, & adhuc paucis momentis ante mortem percipere aiebat; nisi magis placeat, ex vase quodam; five vena five arteria, rupto ac sanguinem inter interstitia fungi effundente, hunc

sufurum excitatum fuisse, qui sanguis quadam viâ per musculos intercostales & pleuram factâ, in thoracis cavitatem irruere potuit, unde forsitan subitanea illa mors, & post mortem effluxus ille sanguinis tam ex ore & naribus quam ulcere. Hæc, vir spectatissime, hoc de casu tibi proponere volui, salvo tamen tuo, qui coram omnia attentius observare potuisti, perspicaci iudicio, quod, datâ occasione, etiam intelligere desiderabo. Vale. Amstelodami quarto Calend. Aprilis MDXCII.

OBSERVATIO II.

De fungo plantæ pedis mirabili.

ANcilla rustica viginti quinque præterpropter annorum nudis pedibus ambulans alteram pedis plantam impegit duro lapidi, qui tantum cruciatum illi intulit, ut per horæ quadrantem humi decumbere cogeretur; deinde surrexit ac abiit, dolore pedetentim etiam abeunte.

Post aliquod temporis intervallum hæc puella conqueri cœpit de tumore plantæ pedis, qui ejusdem tamen erat cum cute coloris, ac doloris expers, sed inter ambulandum creabat eidem aliquod incommodum.

Progressu temporis tumor hic usque adeo increvit, ut patiens amplius incedere nequirit.

Tan-

Tandem tumor hic, abscessum mentiens, apertus est, nullum autem pus ex eodem profluxit. Brevi post tempore ex foramine arte facto propullulabat caro fungosa, quæ indies majus incrementum capeffens pervenit tandem ad incredibilem molem, quæ, quoties tangebatur vel leviter, copiosum mox sanguinem profundebat. Quicquid applicabatur, quicquid tentabatur per annum unum aut alterum, carebat successu, quare ægrota, jam dudum pertæsa tam diuturnum malum, crus amputari permisit paulo infra genu & sic sanata fuit.

Fungus carnosus & rubicundus à planta pedis abscissus habebat pondus quinque librarum.

Omnia tarfi ac metatarfi ossa carie infecta erant, perforata multis ac capacibus foraminibus, præditaque compluribus exostosis, sicut eadem conspicienda mihi præbuit doctissimus expertissimusque Engelbertus Eding, qui hanc observationem amicè mihi communicavit, omniaque hæc ossa adhuc conservat in capsula, cum pictura fungi carnosi post cruris amputationem delineati.

Hinc haud incongrue concludi posse videtur, tales fungos oriri plerumque à contusione ac subsequente ossis carie, ex qua caro fungosa propullulet.

O B S E R V A T I O III.

De sarcomate inguinis.

QUadragesimarius ante aliquod tempus contusionem passus est in inguine sinistro, unde progressu temporis exortus est ibidem loci tumor indolens, ejusdem cum cute coloris, ac duriusculus, qui post triennium duorum pugnorum magnitudinem adæquabat, ac ægroto in deambulando haud parvam creabat molestiam, quamobrem Chirurgus imposuit corrosivum, ut ita per aperturam arte factam turunda intrudi posset, ac hoc pacto materia contenta evacuari, sed brevi post tempore caro fungosa propullulare cœpit, cui unodie pulvis corrosivus inspergebatur, ac altero die caro fungosa caustico ambesa novacula tollebatur absque dolore.

Fungus hic quotidie quidem iterum accrescebat, attamen plus cultro tollebatur, quam renasci poterat indies, atque ita tandem pervenimus ad fundum fungi, ut credebamus, quod jucundo rubore conspiciendum se offerebat, sic ut existimaremus, totum malum jam devictum esse; in medio tamen remansit adhuc tuberculum quoddam duriusculum, procul dubio hujus affectus verum initium; Quid fit? post sesquimensem com-

complures fungi iterum renascebantur, quorum unumquodque adæquabat molem ovi columbini, &, quoties abscindebantur, postero die eosdem renatos conspeximus; atque ita ægrotus noster, tractu temporis valde emaciatus, tandem naturæ debitum persolvit, ingenti feri copia quotidie ex ulcere promanante ac vires patientis mirum in modum debilitante.

Fungus, de quo hic loci verba habemus, à duobus prægressis in eo differebat, quod paulo durior existeret ante apertionem, & quod post eandem nullo unquam tempore profunderet sanguinem.

OBSERVATIO IV.

De fungo capitis.

Mulier triginta quinque annos nata jam per sexennium gestaverat in sincipite carnem fungosam, mollem, rubicundam, indolentem ac cute orbatam, ex qua quotidie ingens feri copia promanabat, sed unde ortum duxerit hoc malum oblitus sum; absque dubio contusio capitis prævia fungum illum excitavit, qui progressu temporis ob distensionem nimiam sponte, hoc est, sine externa vi disruptus est.

Inspergebam pulverem corrodentem, ille

autem magis oberat quam proderat, quoniam haud contemnendum erysipelas producebat in facie, quoties applicabatur, quamobrem, omisso hoc pulvere, novaculâ totum malum simul & semel sustuli usque ad cranium, quod nullam cariem ostendebat quidem, sed inhærebat tamen eidem labes quædam rubicundior.

Imposui igitur ferrum candens, atque ita laminâ cranii separatâ ulcus carne impletum est, tandemque coäluit, excepto parvo foramine, quod permanebat apertum. Mulier hæc per annos aliquos adhuc supervixit, & bene habuit.

OBSERVATIO V.

De tumore circa spinam dorsi.

PUella annum nondum attingens tertium jam ab ortu usque nutriebat tumorem habentem molem ovi columbini, mollem, colore cuti similem, atque indolentem inter utramque scapulam super spinam dorsi sitam, qui consilio Medici à Chirurgo apertus est scalpello, ac profluxit tum temporis ex eodem humor serosus flavi coloris, membranâ crassâ inclusus, tumore tamen ob membranæ crassitiem non subsidente, quare eundem linteis carptis siccis implevimus.

Luce sequenti superimposita lintea effluentis feri copiâ prorsus madefacta invenimus; judicantes igitur tumorem tam exiguum aquæ adeo copiosæ non esse capacem, rem paulò curiosius inquisivimus, cum labia jam satis hiarent, & inspectio penitior pateret; atque tunc temporis tubulos quosdam in membrana offendimus, è quibus hæc aqua quotidie profiliebat, quæ tamen paucis ante obitum diebus fluere desiit.

Puella feбри continua post apertionem laborans atque ita indies magis magisque debilitata, tertiâ post apertionem septimanâ, animulam non ita pridem acceptam Deo reddidit.

In aperto post mortem tumore canalem unum aut alterum conspeximus penetrantem usque in spinæ dorsi cavitatem.

In Podalirio redivivo hunc casum obiter attigi, sed, ob amissam tum temporis observationem, memoriter eundem in chartam conjeci, unde leviter erravi circa ætatem puellæ ac diem obitus, quare repertam iterum observationem, quam statim post mortem puellæ conscripsi, lectori hic loci communicare volui.

Vide Clarissimum Ruyschium Observatione xxxiv. & sequentibus, qui tumorem hunc plerunque limpidum esse affirmat, atqui noster opacus erat.

Idem Author hunc affectum hydropem particulæ spinalis medullæ esse affirmat, sicut hydrocephalus est hydrops capitis, atque tumorem illum nihil aliud esse quam expansionem membranarum spinalem medullam investientium ab humoris replentis copia.

OBSERVATIO. VI.

De tumore duro manus.

Virgo quadraginta circiter annorum jam per longum temporis intervallum ferebat tumorem durum, non tam dolentem quam incommodum, æqualis cum ovo columbino magnitudinis, in illa volæ manus parte, quæ belgicè dicitur *de muys van de hand*.

Multa tentata sunt remedia ad malum illud abigendum, sed irritato conatu, quare Chirurgus tandem imposuit corrosivum adeo decantatum Paræi, ac separatâ escharâ foramen per aliquod tempus servavit apertum, sed tumor inde minime decrefcebat, sicut Chirurgus tandem iterum coactus fuerit ulcus cicatrice obducere.

Verum enimvero quid contingit postquam ulcus jam dudum coaluerat? scilicet tumor ille sensim & sine sensu diminuebatur, donec tractu temporis perfecte evanuerit, sic ut

patiens jam temporis omnimodè sanata sit ab hoc malo, quod sibi contraxerat ex labore, quem antea impenderat conficiendis candelis cereis.

Ratio hujus medelæ in promptu est; nimirum procul dubio arteria, quæ nutrimentum advehebat tumori, corrosa est imposito caustico, atque ita progressu temporis exaruit tumor, particulis eundem componentibus partim per poros cutis exhalantibus, partim ad massam sanguineam, unde venerant, redeuntibus; sic veterinarii arterias abscindunt, quæ feruntur ad strumosos tumores equorum, & hoc pacto malum feliciter sanatur.

OBSERVATIO. VII.

De strumoso tumore colli feliciter sanato.

Mulier triginta sex circiter annorum jam per longum temporis intervallum in collo aluerat strumam, quæ mole sua capiti infantis minime cedebat.

Multa adhibita fuerant medicamenta, sed in cassum, quamobrem Chirurgus tandem applicuit corrosivum, ac ulcus inde exortum aliquandiu retinuit apertum, sed quia tumor hoc pacto nullatenus diminuebatur, Chirurgus ulcus iterum cicatrice obduxit.

Verumenimvero mulier hæc, postquam ulcus jam coaluerat, de die in diem monstrosi hujus tumoris sensibilem magis persensit diminutionem, donec tandem plenissime sanata sit, & in hunc usque diem ab omni malo libera permanferit.

Mirum sane, strumofum tumorem tam feliciter ac tam facile sanari, cum è contra meminero similes strumas post amputationem dextre satis institutam bis ac sæpius iterum repullulasse.

OBSERVATIO. VIII.

De tumore duro malleoli.

QUinquagenarius jam per quindecim annos circa malleolum externum pedis sinistri affligebatur tumore mobili, propriâ membranâ vestito, qui post supervenientem inflammationem tandem sponte apertus ichoris haud parum emisit. Chirurgus accitus foramen ulceris nimis exile dilatavit forpice.

Postero die in conspectum venit lapis concretus, calcis colorem obtinens, quem frustulatim extraximus, eumque investientem membranam pulvere mercurii præcipitati rubri separavimus, & circulatione sanguinis ac humorum atque per consequens generatione carnis per insersionem pulveris aloes &

& myrrhæ promotâ, brevi cicatricem induximus.

OBSERVATIO. IX.

De Cancro mamilla pro voto extirpato.

PUella rustica viginti quatuor annorum jam per triennium persenserat in mamilla dextra tumorem durum, ob longum, dolorificum, mobilem, ac à papilla ad axillam ejusdem lateris propemodum se extendentem, qui quotidie per papillam nonnihil liquoris subflavi ac acris profundebar.

Glandula scilicet una aut altera ante aliquod tempus contusa fuit, unde tubuli haud pauci distorti sunt, sic ut humores substiterint ex parte illic loci, & progressu temporis acido-corrosivi evaserint, tandemque acridine sua tubulos quosdam dilaceraverint circa papillam, atque ita per eandem quotidie humor subflavus ac acris extillabat.

Multa medicamenta ad hoc malum profligandum frustra applicata fuerunt, quare patiens, molestiæ tam diuturnæ pertæsa, adiit tandem Chirurgum satis expertum, qui affectum hunc cancrum esse affirmabat, eundemque non nisi totius mammæ amputatione posse sanari, cui operationi, licet valde dolorificæ, lubenter assensit patiens, postquam me

con-

consuluerat, atque ita brevi temporis spatio feliciter sanata fuit, nec malum postea repululavit, quod tamen sæpissime contingere videmus ob fermentum acido-corrosivum, quo glandulæ vicinæ crebro imbutæ sunt, atque hac de causa prudentiores operatores haud facile cancerorum extirpationem aggrediuntur.

Hunc affectum non comitabantur venæ turgidæ, quæ tamen fere semper pro certo canceri signo habentur, quod interim valde fallax esse reperitur, sicut Clarissimus Gabriel Fallopius etiam testatur capite III. de tumoribus præter naturam his verbis: *Notandum est autem, quod licet venæ hæ ab omnibus pro signo ponantur, non sunt tamen signum certum, quin ex centum canceris quatuor non habent illas, & si reperiantur hæ, maxime patent, quando potissimum sunt in mamillis hi tumores.*

OBSERVATIO. X.

De scrophulis pertinacibus tandem pro voto sanatis.

Adolescens rusticus jam per annum unum aut alterum totum collum obsessum gerebat sex vel septem scrophulis duris, mobilibus & indolentibus, à quibus avidè sanari optabat.

Chi-

Chirurgus igitur, inito mecum consilio, maximo tumorum imposuit causticum Paræi, quod intra horæ spatium valdè profundam efformabat escharam, quæ mox scalpello dissecebatur, & sic aderat foramen ingens & profundum, cui imponebatur mercurius præcipitatus ruber mistus cum unguento basilico, aliisque mundificantibus vulgo dictis, atque hoc pacto quotidie substantia quædam extrahebatur adipi non absimilis, tandemque etiam folliculus, cui materia hæc includebatur.

Aliæ deinde scrophulæ eodem modo tractatæ sunt non sine successu, ac ultimæ strumæ membranâ caustico disruptâ pus per aurem egrediebatur copiosum; atque ita omnes hi tumores evanuerunt, sed sesquiannus abiit, antequam patiens perfectè convaluerit.

Decadis nonæ

F I N I S

DE-

DECADIS DECIMÆ.

OBSERVATIO I.

De ulcere sinuoso perinæi.

Vir quinquaginta circiter annorum jam aliquandiu ægrotaverat ulcere sinuoso perinæi ab interna causa producto, quod quotidie haud parum puris acrioris profundeabat, urina apparebat rubicunda & inflammata, aderatque febris, quæ indies magis magisque accrescebat.

Ulcus, quantum necessitas exigebat, dilatatur, medicamenta idonea applicabantur ac contra febrim propinabantur febrifuga, sed his omnibus non obstantibus, ægrotus tandem naturæ debitum persolvit; & quod mirandum est, aliquandiu post obitum adeo vehementer sudavit, ut singulis capitis pilis gutta sudoris adhæreret.

Scilicet massa sanguinea hujus ægri abundabat humore acido viscidoque, a quo febris ulcusque facili negotio deduci queunt, sed unde sudor post fata viri promanans, quo tempore circulatio sanguinis & humorum alias in totum subsistit? sanguis nempe cadaveris ubi corrumpebatur, hoc est, ubi fermenta-

tari incipiebat, particulæ serosæ à motu intestino minutarum particularum propulsæ sunt per glandulas subcutaneas extra cutim sub forma fudoris.

Haud dissimilem fermentationem videre licet in canibus ab aqua suffocatis, qui antea in fundo submersi, post diem unum aut alterum ascendentes, supernatant mirum in modum tumidi, quod nulla alia de causa contingit, quam quia propter fermentationem humoribus carnis inductam multæ particulæ serosæ sui juris jam factæ, & ab aliarum vinculis, quibus alligabantur, solutæ in vapores elevantur, unde canes intumescunt & supernatant non aliter ac vesica inflata solet.

Ante aliquod tempus ulcus perinæi in alio post dilatationem sufficientem sanavi suffitu confecto ex agrimonia, thure, cinnabari, aliisque, superimposito emplastro idoneo.

OBSERVATIO. II.

De fistula perinæi post gonorrhæam relictâ.

Miles gregarius annum jam agens trigessimum, post gonorrhæam male tractatam astringentibus, animadvertit tumorem in perinæo, unde urina supprimebatur; tumor hic brevi post tempore à Chirurgo apertus est, sed remansit fistula immedicabilis,
CU-

cujus curatio postea à me etiam tentata fuit, sed sine fructu.

Gonorrhæa nempe ulcus produxerat in vesiculis seminariis, pus autem propter astringentia assumpta per penem evacuari non poterat, sed coäcervatum ibidem abscessum produxit in perinæo, qui postea apertus noluit iterum coalescere.

Monitos hic velim Juniores Chirurgos, ne temere & intempestive in gonorrhæis curandis propinent astringentia, quæ rarissime conveniunt; in gonorrhæa namque adfunt ulcuscula, quæ, ubi bene mundificata sunt, sponte coalescunt sine usu astringentium.

OBSERVATIO. III.

De fistula penis & scroti periodica.

Quidam post gonorrhæam male sanatam laborabat fistula penis & scroti, quæ singulis mensibus multum puris profundeabant per tres aut quatuor dies; intermedio autem tempore occlusæ apparebant nec dolebant; postea verò consueto tempore instante penis & scrotum intumescebant non sine dolore, quæ symptomata, fistulâ resecratâ ac pure iterum evacuato, cessabant.

Ægrotus multis internis & externis remediis usus est, sed incassum.

An circa plenilunium aut alio tempore hæc phænomena in conspectum venerint, oblitus sum.

In Sanctorii Medicina statica, si bene meminimus, legimus, viros singulis mensibus humores superfluos excernere per sudores, urinam aut aliâ quâdam viâ, quod hic casus videtur aliquatenus confirmare.

OBSERVATIO IV.

De vulnere manus cum fractura ossis.

Viro quadraginta quinque annorum manus duobus in locis gladio lato & secante fauciata fuit.

Primum vulnus totam manum transversim occupabat circa radicem digitorum, alterum situm suum habebat circa articulationem carpi cum cubito fracturâ ossis comitatum, cujus portio satis magna aliquot diebus à vulnere excepto separabatur. Aderat vulneri metacarpi ingens tumor sed mollis & cedens digitis; in altero vulnere dolor summus excruciat ægrotum & caro luxuriabat magnopere. Ad hæc æger continuo febricitabat, ac diffluebat sudore, qui tantus erat, atque adeo agitatus, ut, postquam sub forma vaporis ad umbellam vel summitatem lecti satis altam avolaverat, condensatus inde instar plu-

pluviæ incredibili copia rursus prolapsus sit in stragula, sicut id ipsum sæpius non sine admiratione conspexi.

Pars vulnerata circa metacarpum valde intumuerat, quia propter fibrillas complures diffissas ac tubulos consequenter obstructos humores stagnabant ibidem.

In altero vulnere caro egregie luxuriabat, sicut in ossibus denudatis plerunque contingit, sed unde producit hic effectus? Non à provida natura, quæ, prout veteres somniarunt, os denudatum carne contegit, ne ab ambiente aëre lædatur, nam si hæc res ita se haberet, naturæ providentia tanta esse deberet, ut statim post vulnus inflictum os nudum carne muniret, nec expectare deberet, donec corruptum est os & à reliqua parte sana separari debet.

Unde igitur caro hæc fungosa progignitur? sequens comparatio rem, ut opinor, fati dilucidabit. Ex trunco arboris abscissæ non raro prodeunt fungi, quia nempe figura tubulorum trunci ab aëre ac pluviâ ita immutatur, ut particulæ per radicem sursum propulsæ in superficiem trunci, non in ramos sed in fungos convertantur; modo haud ab simili figura tubulorum in osse denudato ac ab aëre ambiente nec non pure corrupto ita distorquetur, ut humores circulantes excrescant in carnem mollem & fungosam.

Febris autem ac mirandus ille sudor provenit ex eo, quod multum ichoris absorptum sit in massam sanguineam, eidemque motum conciliaverit adeo concitatum, ut particulæ serosæ à reliqua massa separatæ sub forma vaporis avolaverint usque ad umbellam lecti.

Quoad vulnus transversum metacarpi; prædiximus ægroto, digitum unum aut alterum rigidum mansurum post curationem, quia tendines fauciati fuerant.

Ut ad curationem tandem deveniamus, vulneribus imposuimus digestivum ex therebinthina communi, vitello ovi, radice aristolochiæ rotundæ, aloë & myrrha, carni fungosæ inspersimus pulverem ex æquali portione ochræ & fabinæ confectum, ac superposuimus cataplasma per aliquot dies tam ad dolorem demulcendum, quam ad dissolvendum tumorem; tandemque terulâ chartaceâ usi sumus, ne os brachii fractum in vulnere distorqueretur.

Contra febrim ac sudorem nimium præscripsi aliquot pulveres ex corallo rubro, terra sigillata ac saccharo saturni.

Atque ita ægrotus noster, trimestri spatio vix elapso, reconvaluit, amisso tantum motu unius aut alterius digiti.

OBSERVATIO V.

De vulnere pectoris lethali.

JUvenis triginta circiter annorum ictu sclopeti fauciatus est eum in modum, ut globulus plumbeus major, circa papillam sinistram pectoris cavitatem ingressus, per dorsum rursus exiret.

Vulnus dorfi brevi temporis spatio iterum coaluit, sed in vulnere anteriori læsa fuit arteria intercostalis, quæ situm suum habet in sulco insculpto inferiori costæ parti, sic ut crebro ingens sanguinis copia promanaret è vulnere, ac ubi vulnus obturabatur, sanguis per tussim ejiciebatur, quod alias non contingebat.

Nihil propemodum relinquebatur intentatum ad hæmorrhagiam hanc sistendam tam internè quam externe tam medicamentorum quam manuum opera, sed frustra, nam æger noster sanguine tandem spoliatus naturæ debitum persolvit.

Hinc manifestum evadit, Practicos non sine ratione monere juniores Chirurgos, ne in apertione pectoris empyematici aut alio modo male constituti sectio fiat in inferiori costæ parte, quia vasa sanguifera sulcum prædictum perreptantia facile læderentur hoc pa-

pacto, unde lethalis hæmorrhagia posset produci.

OBSERVATIO VI.

De ingenti altheromate brevi sanato.

ANte aliquot septimanas accersitus sum cum Chirurgo juniore sed satis habili ad puellam decem annorum, quæ ante biennium prolapsa fuerat in dorsum.

Brevi post casum tempore ægrotula nostra persensit circa os coccygis parvum tumorem, ejusdem cum cute caloris ac indolentem, qui tum temporis, cum ego vocabar, adæquabat molem capitis infantis, eratque valde mollis tactu, ac latæ basis, expers doloris, ejusdemque cum cute coloris adhuc tum temporis.

Aperuimus extemplo hunc tumorem scalpello, ac profluebat ex eodem materia obtinens similitudinem pultis illius, quo utuntur textores ad lubricanda fila.

Inter effluxum ex altheromate materia hæc paulo liquidior existerat, sed in pavementum prolapsa è vestigio inspissabatur ab aëre ambiente.

Postero die vulnus scalpello inflatum eò usque dilatavimus, ut totum fundum tumoris in conspectum veniret; atque ita oculis

Q

sub-

subjiciebatur olla illa membranosa, cui puls hic includebatur antea.

Tangebamus igitur membranam hanc, post pultis effluxum egregie incrassatam propter corrugationem, nonnunquam lapide infernali sed sæpius adhuc penicillo butyro antimonii liquidiori imbuto, atque hoc pacto ope unguenti digestivi complures lamellæ, ex quibus membrana hæc conflata erat, separabantur indies.

Mense nondum elapso puella hæc plenissime sanata fuit, sed permansit cavitas ad instar nucis juglandis, quia separatâ omni ex parte membranâ, in qua pultacea substantia continebatur, pars subjecta statim conspiciebatur obducta cicatrice, nullâ carnis generatione prægressa.

Si tumor hic collo præditus fuisset, simul & semel eundem cum membrana sua secundum artem forsan sustulissemus, sed hæc operatio ob basin nimis latam fieri nequibat.

OBSERVATIO VII.

De hydrope ovarii muliebris utriusque.

Virgo honesta quadraginta annos nata jam per longam annorum seriem miserè laboraverat profluvio mensium, quod nullis unquam remediis obsecundavit, sic ut progressu
tem-

temporis in hydropem prolapsa sit patiens.

Anno 1691. die 18. Augusti ex terrore iterum correpta est profluvio mensium, quæ nec venæsectioni, nec aliis mediis obtemperabat, quare brevi post tempore assidue decubuit, attritis valde viribus.

Interea temporis incredibilis feri limpidi copia quotidie ex utero promanabat cum innumeris vesiculis albis & membranosis, disruptis quidem sed adhuc aquâ viscidâ semiplenis, quæ aëri exposita fluidior fiebat & prorepebat.

Harum vesicularum una alterâ major erat, sed pleræque globuli lusorii molem æquabant aut superabant.

Ægrotâ dicebat, se posse vivide satis persentiscere has vesiculas prodire è latere sinistro, & post aliquot dies iterum affirmabat easdem venire è latere dextro, sed hæ paulò rubicundiores existebant in extremitate sua.

Appetitus prostratus, febricula continua, aphthæque ægrotam tandem lenta ac jam dudum prævisa morte consumserunt, postquam per sedecim septimanas decubuerat.

Morbum hunc judico fuisse hydropem ovarii utriusque, atque ova sero plena ob angustias viarum in exitu fuisse disrupta, unde tanta feri copia cum vesiculis prædictis profluxit ex utero.

Vesiculæ verò è latere dextro prolabentes

rubicundiores existebant iis, quæ ex sinistro latere prodierant, quia nempe firmitus & pertinacius adhæserunt partibus vicinis, ideoque vascula quædam sanguifera lacerarunt, ubi propellebantur ex ovario.

OBSERVATIO. VIII.

De fungo cerebri.

JUvenis viginti circiter annorum flagelli ictu in osse frontis ita vulneratus est ab alio, ut mox prolaberetur in terram sine intellectu & loquela. Horæ spatio post læsionem interjecto valde vomuit ac vociferatus est patiens, sensus rediêre, & dolor aderat vehemens, quare extemplo in lectum deportatus est æger, ac tum temporis vulnus exipuum in carne se præbebat conspiciendum, sed specillum adactum certiores nos reddebat fracturæ & impressionis cranii, quamobrem quarto læsionis die, quo Chirurgus patientis me vocari jusserat, incisionem crucialem fecimus, ac labia vulneris implevimus linteo carpto; quinto die post vulnus inflictum invenimus & vidimus cranii fracturam & impressionem horrendam; tria scilicet fragmenta triangularia, quorum unumquodque habebat magnitudinem articuli pollicis, in medio fracturæ, ubi se invicem angulis suis tangebant & strin-

stringebant, in cerebrum profunde defidebant; atque hæc tria fragmenta tam arcte sibi invicem erant conjuncta, ut nullum, licet exiguum, instrumentum in fissuras adigi posset ad elevandum cranium impressum, quare trepani usus necessarius erat, sed illud imponi debebat cranio adhuc integro, atqui non supererat locus, adeoque iterum incisionem fecimus, non crucialem, sed semi-circularem ad latus impressionis & totam laminam cutis cum carne & pericranio avulsimus, atque ita sexto post vulnus acceptum die trepanum collocatum est ibidem, perque foramen hoc arte factum ingessimus elevatorium robustum, quo duo fragmenta non sine summa vi elevata ac ex vulnere prorsus sublata sunt, octavo læsionis die tertium fragmentum etiam evulsum est. Nono læsionis die, non per foramen trepano factum, sed per alterum, quod ex emta tria fragmenta formaverant, propullulabat fungus ad instar nucis avellanæ, qui intra paucos dies ovi gallinacci molem propemodum adæquabat, rubicundus, mollis, & pulsationem oculis nostris conspicuam exhibens.

Hunc fungum, omissis acribus medicamentis, sola sequentis pulveris ex Fabritio Hildano desumpti insperione sensim & sine sensu evanescere coegimus.

R

*Rad. angelica.**calam. aromat. ā 3 ss.**aristol. rotund.**irid. florent.**Ligni guajaci ā 3 ij.**Flor. salvia.**Majorana.**Rorismarini āā p. i.**M. F. pulvis tenuissimus.*

Hoc pacto laminæ osseæ trigesimo sexto die à cranio separatae sunt, atque æger brevi post tempore perfecte convaluit.

Mirandum autem summoperè mihi videtur, quod toto curationis tempore ægrotus noster domum perambulare, edere, bibere, aliaque naturæ munera obire potuerit absque impedimento, nec unquam febrim vulnus tam immane comitatam fuisse. Præcipuum, quod ægroto molestiam aliquam creabat, incommodum somnus erat solito turbulentior.

Interrogabit hic loci fortasse aliquis, cur ex foramine trepano factò etiam non prodierit fungus? sed illi respondeo, fungum cerebri teste Hildano aliisque expertis Chirurgiæ scriptoribus non generari nisi disrupta vel sauciata dura meninge, quæ integra existebat in perforata apertura, in altera ab exemptis fragmentis formata vulnerata fuit.

Acrida medicamenta in hoc casu sedulò vitavi, quia eadem funestos effectus sortiri consue-

fueverunt in fungis cerebri; sic legimus apud Hildanum centuria 1. Observatione xiv, insperſionem pulveris aluminis & vitrioli uſti lethalem fuiſſe ægroto cerebri fungo laboranti.

Malpighius fungum cerebri ortum ſuum debere exiſtimat læſis glandulis, ex quibus cortex cerebri componitur, ſed hic cerebrum adhuc contegebatur utraque meninge, licet craſſa læſa foret à fragmentis, quamobrem cauſa à Clariffimo Malpighio allata hic locum habere non poteſt.

Jacobus Aubertus (ut Hildanus refert centuria ſecunda, Observatione xxxvi) fungum fieri vult rupta dura meninge & tenui in altum elevata, ſubſtantiaque cerebri repleta, ſed hic non aderat diſruptio duræ meningis. Author hic forſan judicavit fungos citatos ſubſtantiâ cerebri repletos eſſe, quia pulſationem (quam quoque in noſtro patiente diſtincte ſatis perſpicere licebat) haud aliunde deducere potuit quam à palpitatione cerebri, & quia in praxi obſervavit poſt acrium medicamentorum aut ligaturæ conſtringentis applicationem mortem cito pede plerunque ſubſequi.

Si dura meninx diſrupta fuiſſet in vulnere noſtro, fungus ægroti non tam facile obtemperaffet medicamentiſ impoſitis, ſicut Hildanus etiam annotavit loco mox citato, ubi

fungum deducit ex adnata carne spirituque aëreo, qui membranas, ipsamque adnatam carnem in altum elevaret.

OBSERVATIO IX.

De ulcere sinuoso.

PUella viginti quatuor annorum jam per tres septimanas ægrotaverat feбри acuta, comitata delirio continuo; tandem denuo-mentis compos facta conquerebatur de cruciatu dorsi; inspecto igitur loco dolente aderat gangræna circa os sacrum, qua sublata idoneis medicamentis invenimus utrinque in summis natibus cavitatem longe latèque patentem, è quibus quotidie multum puris foetidi promanabat.

Post applicationem unguenti digestivi per aliquot dierum spatium continuatam ex utraque cavitate protraxi molem carneam cum membrana ac annexa pinguedine, quæ corruptæ erant, ideoque valde foetebant adhuc, postquam tota nocte in aqua communi maceratae fuissent.

Separatis hisce corporibus carnofis vel potius musculis utrinque cavitas reperiiebatur in profunditate sua manus longitudini vix cedens, quarum utraque quotidie multum puris, sed non amplius foetentis, profundebat
non

non sine strepitu, dum comprimebatur, ob aërem simul cum pure ex ambabus cavitatibus provolantem.

Quicquid applicabam, quicquid tentabam, carebat successu, qua de causa tandem utramque cavitatem torpice ad finem usque aperui, non sine hæmorrhagia, quæ tamen brevi sistebatur; atque ita unius mensis spatium ulcus illud horrendum in totum coaluit.

Jam facile intelligi potest, unde gangræna, cæteraque symptomata provenerint.

Ægrotula nimirum, propter delirium non sentiens dolorem, decumbebat in lecto duriusculo nec bene strato, unde tubuli circa os sacrum ita compressi sunt, ut sanguini ac humoribus nutritiis denegaretur liber introitus, ac præterea in summis natibus utrinque tantam contusionem passus est musculus, ut sanguis ac humores eosdem de novo ingredi nequirent, ac humores in ipsis jam contenti corrumperentur ob moram, quam ibidem loci necdebant, hoc est, ut particulæ, quæ alias concinno ordine inter se commixtæ erant, à se invicem separarentur, quarum volatiliores nares non sine molestia teriebant atque ita foetorem excitabant.

Musculis corruptis, postquam à partibus vicinis ope digestivi separati fuerant, blanda vi protractis sinus illi immanes coalescere non poterant, & quidem triplici de causa; pri-

mo quia pus tam exacte exprimi non poterat, quin remaneret semper aliquid residuum, quod partes subjectas magis excavabat, deinde quia aer, qui excludi non poterat, cutim ac membranam adiposam superpositam fornicis instar continuo elevatam retinebat, ac tertio, quia pars superjecta tenuior erat, quam ut iterum cum parte sana posset conjungi.

Peracta verò dissectione nullum tam exile latibulum in sinibus aderat, ex quo omne pus non extemplo profluebat; aer quoque cutim superpositam, utpote jam dissectam, amplius inflare nequibat, tandemque partes superjectæ post apertionem corrugabantur atque hoc pacto magis incrasscescebant, unde facilius cum carne subjecta poterant coherere.

OBSERVATIO X.

De brachio subito separato.

CAsum hunc raritate mirabilem ante dies aliquot per epistolam mihi communicavit agnatus meus charissimus Isaacus Mujs Medicinæ Doctor doctissimus Meppelæ Drenthorum praxin feliciter exercens, cujus hæc sunt verba.

Annus fere quartus est elapsus, cum alte-

ro Pentecostes die Pater meus mihi plurimum reverendus Stenovico Cuneram, pagum ad oceani sinum australem in finibus transifalaniae proxime Frisiam situm vocaretur ad futozem quendam, cui obscuro mane alterum brachium non procul ab humero deciderat, exiguo tantum remanente trunco; cujus rei novitate perculsa turba tam ingens ad futozem confluxerat, ut Pater Cuneram adventans ad futoris ædes usque mediam multitudinem curru relicto pedes pervadere cogeretur.

Pater futozem invifens intellexit, ei, ante annum penè graviter ægrotanti, una nocte brachium illud à digitorum extremis ad usque medium ossis humeri emortuum fuisse, ac dein magis magisque exaruisse. Pater, curiosè contemplatus restantem truncum quinque vel sex uncias longum, à reliquo brachio ita oblique separatum, ut longissima esset pars averfa, cum admiratione & voluptate vidit sejunctam extremitatem universam cute obductam, excepto exiguo vulnere, vix femiunciam lato, pulchrè rubente carne repleto, ex quo eminebat particula acuminata posticæ partis ossis humeri, bono habitu, nulla carie infecta, qua sola brachium emortuum cum trunco residuo cohæserat, à qua ergo dum os humeri divellebatur, eo ipso totum exarefactum brachium à trunco vivo

disjunctum fuit. Quæ res, quamvis naturalibus producta causis, ab imperitis tamen variis modis exposita & in regiones vicinas portentoso diffusa plurimorum animos non leviter consternavit.

Decima decadis

F I N I S.

DE-

DECAS UNDECIMA.

OBSERVATIO I.

*De abscessu abdominis supra inguen dextrum
sito, è quo duo lumbrici prodierunt.*

Quam falsum est, viperam in lucem prodituram ventrem matris morfu pertodere, tam verum est, lumbricos inflammationem ac abscessum posse excitare, atque hoc mediante fistulam intestinale ac abdomen perforare forasque propelli, cujus rei veritatem sequens confirmabit historia. Rusticus sexaginta præter propter annorum non ita pridem, postquam solito magis se frigori exposuisset, de ingenti ventris conquerebatur dolore paulò supra inguen dextrum, quem horror febrilis comitabatur.

Brevi post tempore locus dolens intumescibat in abscessum, qui quindecim dierum spatio sponte apertus multum puris foetidi fundebat; & quod magis mirandum est, eodem tempore duo lumbrici manus habentes longitudinem, non putrefacti, sed mortui tamen, cum pure foras propellebantur.

Idoneis medicamentis externè impositis,

ac internè assumpto decocto ligni guajaci ægrotus ille unius mensis spatio post apostematisruptionem in totum sanatus esse videbatur ab ulcere jam cicatrice obducto, sed tamen adhuc duriusculo; adhæc patiens nonnunquam lancinante ventris dolore excruciabatur.

Imponebatur igitur emplastrum stipticum Paracelsi ad duritiem reliquam emolliendam, sed brevi post ulcus parvo foramine iterum perforabatur à pure adhuc intus delitescente, ex quo excrementa solidiuscula non tantum sed & liquor subflavus & viscidus quotidie excernebatur, postquam verò ulcus denuo disruptum est, lancinantes dolores iterum evanescere.

Tandem injectiones idoneæ aliaque in usum vocabantur sed sine fructu, nam ulcus nunc coalescit, nunc iterum recluditur, sic ut mihi persuadeam fistulam mansuram immedicabilem.

OBSERVATIO II.

De vulnere capitis perforatione cranii sanato.

NULLA capitis vulnera parvi facienda, quamvis prima fronte perexigua videantur ac omni periculo vacua. Adolescens pedito ante aliquod tempus media æstate duo
vul-

vulnera accepit, unum in osse dextro sincipitis, alterum in sinistra parte frontis, sed neutrum cranium denudaverat.

Per triduum bene habebat patiens, sed quarto die sopore oppressus, per intervalla delirare cœpit ac in sinistro latere convelli, quare, tum temporis accersitus, è vestigio cranium trepano perforandum esse judicavi, ut ita sanguis extravasatus duræ matri incumbens, ac mora acredinem concipiens, eâque membranam cerebrum investientem vellicans, atque hoc pacto convulsiones ciens, aliaque symptomata producens, exitum nancisceretur; sed quæstio erat, ubinam loci cranium deberet perforari, an scilicet in dextro sincipitis osse, an verò in sinistra frontis parte, nam utrumque vulnus tam in magnitudine, quam profunditate simillimum existebat.

Sed in praxi sæpius expertus convulsiones vulneribus capitis supervenientes in opposito latere plerunque conspici, ægrotum in lucido intervallo, ubi compos mentis erat, interrogabam, an non dolorem sentiret atrociores circa vulnus lateri dextro sincipitis inflicto, ad quod annuebat, quapropter censebam sanguinem extravasatum delitescere sub osse dextro sincipitis, ideoque illic loci cranium apertum est, unde sanguinis nonnihil prodiit, ac mox ægrotus melius habere

cœpit, nec deinde ullo unquam tempore delirio vel convulsionibus iterum correptus est, sed transacta quinta septimanâ laminæ ossæ circa foramen arte factum separatæ sunt, sicut plerunque post trepani usum contingit, atque ita vulnus brevi post tempore feliciter coaluit.

De industria hic loci prætereo medicamenta, quæ post trepani usum imponebantur, quia de iisdem antea locutus sum, internè verò patiens usus est sequenti mixtura.

℞ *Aq. borrag.*

mellis. āā ʒi. ss.

Syr. è stachad. ʒiij.

Antimon. diaphor.

Cornu cervi philos.

præp. āā ʒ ss.

Cinnabar. nativ. G. xv.

Tinct. succini.

castorei. āā G. xv.

Spir. lil. convall. G. xxx.

Conf. hyacinth. ʒi.

F. Mixtura.

OBSERVATIO III.

De Medela vulneris post calculi sectionem relictæ.

C Alculos in glandula pineali, pulmonibus, vesicula felle, renibus, aliisque in partibus.

tibus generari quotidie experimur, sed nulli majores inferunt cruciatus quam in vesica urinaria ac nulla ex parte majori cum periculo extrahuntur.

Puerulus quatuor annos natus jam per aliquod tempus excruciatu fuerat calculo vesicæ, quamobrem Parentes illius, assiduorum querelarum pertæsi, curarunt, ut calculus secundum apparatus minorem tolleretur quod optimè successit, nam calculus glaber ovi columbini molem adæquans ac figuram repræsentans integer extrahebatur.

Altero post sectionem die puerulus iterum urinæ pauculum per penem ejecit, quod alias raro contingere solet tam cito, quia post inflictum vulnus collum vesicæ plerunque valde inflammatur atque ita impedit liberum urinæ per penem transitum.

Vulneri quotidie bis imponebatur unguentum digestivum inductum plumaceolo cum linteo comprimente ac ligaturâ idoneâ, ac deinde balsamum vulnerarium; interea temporis pedes duobus vinculis constricti manebant, ne vulnus dehisceret, dum pedes à se invicem divaricarentur.

Internum nullum præscripsi remedium præter amigdalatum & ptisanam cum liquiritiæ radice coctam, ad viam, per quam urina transit, lubricam reddendam.

Atque ita vulnus collo vesicæ inflictum circa

ca initium sextæ septimanæ firmâ cicatrice obductum fuit, sanguinis ac humorum circulatione primò digestivi, deinde verò balsami vulnerarii ope in pristinum statum restitutâ, ac per consequens mundificatione & incarnatione peractis.

Ægrotulus, quod admirationem meretur, nulla febris toto curationis cursu unquam correptus est, semperque alvum liberam habuit, nec de ullo propemodum dolore post sectionem conquestus est.

Postquam vulnus coaluit, urinam semper retinere potuit puerulus ac reddere pro lubitu, cum alias multis post sectionem calculi toto vitæ tempore urina involuntariè, profluat, quod valde incommodum est.

OBSERVATIO IV.

De miranda brachii concussione.

INter res non naturales vulgo dictas nullæ reperiuntur, quæ corpus humanum atrociori tyrannide affligunt, quam passiones animi ac inprimis quidem terror, cujus admirandos effectus sequentes paginae narrabunt. Puella septendecim circiter annorum, cui jam ante triduum menses fluere cœperant, valde perterrebatur, cum amicam sibi puellam conspiceret per trabes delabentem ac vulneratam
in

in facie; quamprimum patiens in lecto decubuit, totum corpus summoperè contremiscere coepit, quamobrem astantes eidem propinabant tincturam levistici, suspicantes, menstrua ex hoc terrore forsan in fluxu suo impedita fuisse. Ægrota postero die iterum convalescere videbatur, sed ex templo redux summa brachii dextri concussione corripiebatur, quare astantes ipsi porrigebant theriacam devorandam, unde mirum in modum sudavit, sed absque ullo emolumento.

Postero die per literas consultus sequentem mixturam præscripsi, quam patiens cochlearim assumebat,

℞ *Aq. flor. tilia.*

melissa,

pulegii āā ʒj

Syr. è stachade ʒij.

Bezoard. mineral. ʒʒ.

Sal. vol. succini ʒi.

Spir. lilior. convall. ʒi.

Sal. vol. ol. G. xx.

Ol. lavendula still. G. x.

Cinnabar. nativæ G. viij.

Laud. opiat. G. iij.

F. Mixtura.

Adhæc sequenti linimento.

℞ *Ol. de Castoreo ʒʒ.*

succini G. xxx.

lavendula still. G. x.

M. F. Linimentum.

Nu-

Nucha quotidie calide inungebatur, sed absque fructu, qua de causa quinto die post tremoris convulsivi initium accersitus ad ægrota-
tam invisendam profectus sum, cujus brachium tum temporis adhuc tantopere contremiscebat vel potius concutiebatur ac convellebatur, ut ego nulla vi illud continere potis essem, nec tamen patiens de ullo conque-
rebatur dolore, ac bene comedebat nec febri-
citabat unquam; ubi dormiebat, concussio perseverabat sed paulo mitior.

Sensus & iudicium vigeabant ut ante, ac ægrota bono animo erat, narrabatque mihi, se per aliquot septimanas circa vesperam febriculam quandam percepisse ac plerumque laborasse catharro dolorifico circa tendines colli nunc dextrum, nunc iterum latus sinistrum occupante. Quintus jam dies illuxerat, quo alvus non respondebat. Omnibus circumstantiis rarissimi hujus affectus rite pensitatis judicabam acrem illam materiam, quæ catharrum colli antea produxerat, à terrore commotam occupasse principium nervorum ad brachium dextrum tendentium, ubi irritatione sua continuam hanc convulsionem excitabat, spiritus animales in maxima copia in musculos brachium moventes determinando.

Ad acrem hanc materiam è loco suo dimovendam extemplo ingens vesicatorium nuchæ

chæ imponi iussi, quod vesicam satis magnam attollebat.

Quia vero alvus non obediebat, præscripsi vinum medicatum, cujus uncias tres alternis diebus assumebat patiens.

℞ *Herb. majoranæ.*

rorismar.

Flor. stæchad.

hyperici. āā M. ss.

Rhabarb. ʒij.

Fol. senæ. vi.

Hermodactyl. ʒiij.

M. F. pulvis grossus sacculo includendus ac in vini gallici ℥iij. infundendus.

Præterea totum brachium singulis diebus calide inungebatur linimento, quod sequitur.

℞ *Ung. martiati. ʒiij.*

Ol. vulpini.

Lumbricor. āā ʒ ss.

Therebinth. ʒij.

Succini. ʒj.

Lavendulæ. G. xxx.

M. F. Linimentum.

Interea temporis patiens sex cochlearia mixturæ prægressæ quotidie usurpabat, eum in finem, ut acris materia stagnans attenuaretur, ac viæ, per quas evadere posset, aperirentur, in quem scopum linimentum nostrum etiam collimabat, ut & fomentum idone-

ne-

neum, cujus vapores brachium læsum excipiebat; tandem etiam vena pedis aperta fuit, sed omnibus hisce remediis parum juvantibus malum perseverabat adhuc, donec tandem primo mane expergefacta puella animadvertit inopinato nec sine summo gaudio se convalescere, ac brachium quiescere, iterumque pro arbitrio obedire muniis consuetis.

Haud abfimilem casum videre licet apud doctissimum Cornelium Stalpart. cent. 1. obs. xvi. ubi author mentionem facit puellæ, quæ vehemente pedis ac brachii concussione post terrorem corripiebatur, tandemque usu castorei præcipue sanata fuit.

OBSERVATIO. V.

De abscessu sub lingua mortem minitante.

ARtem nostram longam esse haud immerito dixit olim Hippocrates, nam quotidie in praxi casus occurrunt insoliti, quos vel annosissimi in Medicina senes nunquam antea conspexerunt.

Non ita pridem accersitus sum ad sexagenarium, qui jam per octiduum laboraverat incommodo quodam quod sentiebat in deglutendo, cui debellando multum operæ ac medicamentorum impenderat sed incassum.

Ubi autem ego accessi, tanta erat deglu-
tien-

tiendi difficultas, ut patiens nihil comedere posset nec bibere; in faucibus verò nihil mali apparebat, ac febris aberat, sed lingua multis villis nigricantibus ac lati straminis longitudinem habentibus obsidebatur, ac valde dolebat, ubi comprimebatur spatula, unde abscessum sub lingua delitescere censebam, ideoque sequentem fotum emollientem præscripsi.

℞ *Rad. althææ.* ʒj.

Fol. bismalvæ.

hyssopi.

Flor. camomill. āā M. j.

meliloti.

sambuci.

malvæ arboreæ.

hyperici āā M. ss.

Sem. fœniculi. ʒv i.

lini. ʒss.

Baccar. juniperi. ʒiij.

Coque in aqua communi ac vapor sapis de die ore aperto excipiatur.

Atque ita brevi post tempore ægrotus inopinatò ac feliciter convaluit, nec quicquam incommodi amplius sensit, gavissus summo-pere, quod momento temporis ex faucibus mortis ereptus esset, quam antea cito affuturam formidabat.

Sed unde tam subita convalescentia? procul dubio ab abscessu sub lingua latitantis ino-

inopinatâ disruptione, quamvis æger nihil puris animadverterit, nam fortasse inscius illud deglutivit in somno, à quo expergefactus sanatum se sentiebat ab omni deglutiendi incommodo.

Eodem tempore conspexi linguam alterius ex febris reconvalescentis, similibus obstructam villis, cum maxima deglutiendi difficultate, quod malum etiam feliciter sed non tam subito cessit præcedenti fotui, hic autem abscessum delitescere suspicari non poteram.

OBSERVATIO. VI.

De casu ex alto Noctambuli.

NOctambulos alta loca perambulantes nunquam nisi nomine proprio appellentur concidere vulgus sibi persuadet, sed fallitur; illos quidem non tam facile prolabi ac alios lubens concedo, quod ideo fit, quia illi, utpote somno magna ex parte obruti, præcipitia vix vident, ideoque imminens periculum non metuunt; eosdem autem nonnunquam ex alto præcipitari sequens te casus docebit. Adolescens septendecim circiter annorum, noctambulus, Anno 1692. die 2. Augusti ex alta turri in terram lapidibus stratum misere prolapsus est, ac ubi per horæ spatium
ibi-

ibidem decubuerat, vociferari ac inconditum murmur proferre cœpit, intellectu in totum privatus.

Tertio post casum die cum Chirurgo accersitus præter multa alia leviora vulnera offendi vulnus in capite adeo horrendum, ut dextrum bregmatis os thaleri imperialis magnitudine nudum in conspectum veniret, neque fissum tamen nec diffractum sed integrum; patiens interim delirabat, ac ubi vulnera durius tangebantur, manus ac pedes præ dolore summopere agitabat.

Symptomatibus hisce sedato animo ponderatis firmiter mihi persuadebam, sanguinem coagulatum sub cranio delitescere, illumque pondere suo meninges cerebrumque subiectum valde comprimere, atque hoc pacto prædicta symptomata excitare, quamobrem è vestigio trepanum imponi iussi medio offis à vulnere denudati, ne scilicet sanguis extravasatus hoc æstivo tempore diutius moram nectens super duram meningem putredinem conciperet ac acesceret, atque ita acredine suâ pejora adhuc symptomata, imo mortem ipsam brevi temporis spatio accerteret.

Ex perforato cranio magna fatis extravasati sanguinis copia promanabat, ac portiuacula quædam sanguinis illius concreta ac nigricans pertinaciter interiori superficiei cra-

nii trepano exempti adhærescebat, atque alia haud dissimilis portiuncula duræ meningi adeo firmiter agglutinata erat, ut post octiduum demum separari posset.

Quam primum autem sanguis ille extra vasa stabulans ac cerebrum deprimens per foramen arte factum inveniebat exitum, patiens extemplo melius habebat, ac compos mentis ad interrogata opportunè respondebat, dicebatque se nil quicquam meminisse eorum, quæ inter trepani operationem facto fuissent.

Calide igitur duræ meningi imposito melle rosarum cum linteo, cui filum annectebatur, ut nempe sanguis concretus ac nigricans duræ matri adhærens (qui absque dubio profluerat ex vasculo sanguifero duræ meningis disrupto) hoc pacto separaretur, & vulnusculum subjectum mundificaretur ac sanaretur, vulnus hoc, quoad cætera, instar aliorum vulnerum tractavimus, atque ita illud, fragmentis ossis tactis trepano sextâ septimanâ separatis, intra trimestre spatium coaluit, ægerque optime habet, nisi quod noctambulus permaneat, ut antea; imo paucis post cranii perforationem diebus somno correptus noctu iterum pro consuetudine è lecto surrexit, ac huc atque illuc deambulavit.

Noctambuli haud melius curari posse dicuntur, quam si egregie verberentur, dum sopiti ambulant, aut si expergefacti increpen-

pentur graviter, ut ita vestigia quædam verberum vel reprehensionis in cerebro sub forma plicarum relinquantur, quæ eosdem postea, dum somno correpti è lecto surgunt, expergefacciant; sed si hæc juvare possunt, mirum alicui forsan videbitur ægrotum nostrum post lapsum adeo horrendum ab hoc incommodo non convaluisse.

OBSERVATIO. VII.

De vera bronchocele.

Gutturis ille tumor, quo columbarum quædam species superbit, hominum formam è contra dehonestat. Puella sedecim annorum jam per totius anni spatium sub mento ac circa colli initium gestaverat tumorem molliusculum pomum mediocri mole sua adæquantem, doloris expertem, ejusdem cum cute coloris, ac ubi respiratio inhibetur, longe lateque se extendentem; multà tam interne quam externe usurpata sunt, sed sine fructu; puella hæc alias optima valetudine fruitur.

Paræus & Guillemeau loquuntur de Bronchocele, sed ab hac nostra, quam describimus, longe distantem, nec forsan magis cum illa convenientem, quam canis animal terrestre convenit cum cane, qui syderibus annu-

meratur cœlestibus, qualem etiam describit Clarissimus Magnetus in notis ad Paulum Barbette capite de strumis seu scrophulis, ubi tandem in hæc verba erumpit : *Satis ex hisce patet nos verba non facere de vera & genuina hernia gutturis seu trachea, quæ rara admodum ac prope inaudita in praxi, & à distentis fistula pulmonalis membranis oritur, unde & vox & respiratio non parum impediuntur, imo etiam supprimuntur.*

Rarissimus est hic affectus, ut Clarissimus Magnetus affirmat, ac lubens confiteor eundem me antea nunquam conspexisse, puella verò nec de vocis nec de respirationis impedimento conqueritur, ac sine molestia hunc tumorem gestat, à quo etiam nunquam fortasse liberabitur, nam, sicut testatur doctissimus Paulus Barbette in Anatomia practica capite secundo, in hernia gutturis sive bronchocele ab aspera arteria originem trahente medicamenta raro aliquid efficiunt.

OBSERVATIO VIII.

De raro tumore infra oculum.

IN præcedenti observatione locutus sum de tumore, qui augmentum statim capiebat manifestum, ubi respiratio inhibebatur, hic verò loci ob oculos tibi ponam casum, in quo
tu-

tumor intumescebat, ubi patiens expirabat & præcipue quidem ore clauso. Puella nimirum decennis contusionem passa fuerat circa palpebram inferiorem oculi dextri, sic ut, quoties expirabat patiens & præcipue quidem ore clauso, pars inter palpebram inferiorem & malam sita vesicæ ad instar inflaretur, sed sine dolore.

Mater ægrotulæ sollicita hoc super casu me consulebat, quem nunquam antea aut videram aut legeram; indicabam igitur carunculam lachrymalem aliquatenus contusam ac distortam esse, ideoque aërem in expiratione per foramen ossis lachrymalis ex nasi cavitate provolare in interstitia fibrarum infra oculum sitarum ac à contusione etiam aliqua ex parte relaxatarum, eademque ita implere ac distendere.

Jussi ut linteam spiritu vini imbutum imponeretur calide, atque hoc pacto caruncula lachrymalis ac fibræ infra oculum relaxatæ ad statum naturalem rediére, humorum stantium coagulatione sublata ac dissoluta, & patiens hoc solo remedio brevi temporis spatio convaluit.

Sed cur dolor non excruciabat partem affectam? absque dubio nulla aliâ de causa, quam quia pars illa naturaliter aliquatenus laxa esse reperitur & consueta sine dolore extendi in viris post crapulam, in fœminis tempore purgationis menstruæ.

OBSERVATIO IX.

De spina bifida.

INnumera narrantur exempla testantia, quantum matris imaginatio possit in tenella corpuscula infantum, dum adhuc in uteri carcere tenebroso detinentur, quibus sequens addere non gravabor.

Puellam trium dierum ante aliquod tempus invisi, quæ connatum in lumbis gestabat tumorem, pugni magnitudinem adæquantem, in medio carnosum, alias pellucidum instar vesicæ aquam limpidam continentis.

Quandoquidem tum propriâ experientiâ tum lectione Clarissimi Ruischii didiceram hujus tumoris apertionem pressso pede mortem insequi, incisionem dissuasi.

Tumor hic, cui emplastrum astringens imponebatur, indies accrescebat, ac carnosus evadebat etiam illic loci, ubi antea pellucebat, quia scilicet aquæ contentæ particulæ quædam crassiores quotidie huic membranæ ob similitudinem superficierum adhærescebant ac agglutinabantur.

Postquam per trimestre spatium miseram vitam traxisset hæc ægrotula, motibus epilepticis correpta tandem naturæ debitum persolvit.

Tumorem post apertionem totum carnosum intus invenimus ac ne hilum quidem aquæ continentem, quæ forsan incavitatem abdominis, quod valde tumebat, confluit; spina autem dorsi subjecta in medio adeo divisa apparebat, ut fissuræ ovum columbinum potuisset imponi.

Si causam inquiras hujus spinæ bifidæ ac tumoris lumbaris, certiore te facio, benevole Lector, matrem prægnantem super dorsum in terram prolapsam esse ac postea sæpius inter ambulandum manus dorso læso imposuisse, ut ita dolorem aliquatenus demulceret, atque hoc pacto forsan spiritus animales impetuose in spinam dorsalem infantis provolarunt, illamque molliusculam ac teneram adhuc diffiderunt. Similem casum videre licet apud expertissimum Tulpium Lib. iij. Obs. XXIX.

O B S E R V A T I O X.

De glandulis compluribus cum excrementis alvini evacuatis.

JAm temporis non tantum æstivo tempore milites solis ardorem sub dio tolerare oportet, sed & verno ac autumnali tempore in castris degentes frigora ac imbres perferre debent, sicut ipsis non tantum cum hostibus

sed præterea etiam cum magna morborum caterva acriter pugnandum sit.

Non ita pridem vir militaris ex castris redux ægrotare cœpit dysenteria, quæ non obstantibus optimis remediis tam internè quam externe usurpatis jam per semestre spatium pertinaciter perseveravit, & quod mirandum est, interea temporis nonnunquam per alvum excrevit corpora teretia instar glandularum, hic atque illic exili foramine perforata, friabilia, inodora, magnitudine varia, sed pleraque molem ac figuram habebant fructus corni.

Expertissimus doctissimusque Dominus Stalpart vander Wiel Cent. 1. Obs. LXI. loquitur de Matrona multos globulos viridi colore præditos per alvum evacuante, qui igni impositi flammam eructabant ac liquecebant; sed globuli nostri in ignem coniecti nec liquefiebant nec flammam edebant, sed comburebantur cum stridore ac pro cinere relinquebant materiam duram ac nigricantem, quare credere vix poteram eosdem ex pinguedine ab acido coagulata (ut Clariss. Stalpartii globulos) productos esse, sed potius judicabam ipsos nihil aliud esse quam glandulas corruptas ab acido corrosivo dysenteriam excitante divulsas, cui sententiæ vel ideo magis faveo, quia globuli isti perforabantur foraminulis quibusdam, quæ absque dubio fuere meatus, per quos vasa sanguifera antea transiebant.

bant. Vide Clarissimum C. Stalpart Cent. ij. Obs. xxiv. qui inter alia refert se ipsum similem glandulam nucis myristicæ molem habentem ac vasis sanguiferis præditam non sine summis ventris torminibus per alvum evacuisse, atque cruciatus abdominis hoc pacto evanuisse.

Decadis undecimæ

F I N I S.

DECADIS DUODECIMÆ.

OBSERVATIO I.

*De fungo oculi mirando nec non de ejusdem felici
extirpatione.*

COrpus humanum innumeris affligitur incommodis, ac inter alia membra oculus secundum expertissimum Guillemeau centum propemodum subjectus est morbis, inter quos nullus pertinacior existit illo affectu, qui fungus vel ficus oculi appellatur, quandoquidem medicamenta & ignem contemnit, ac solo tollitur ferro; hujus igitur tam mirandi affectus naturam & curandi rationem exemplo sequenti explanabo. Adolescens quindecim circiter annorum, postquam ab anu quadam solis externis remediis sanatus esset ab achore capitis, cum alio luctatus est, qui caput ejusdem satis vehementer allisit aliquoties in plateam lapidibus stratam; haud longo post tempore circa canthum oculi majorem exortum est exile tuberculum doloris expers ac ejusdem cum cute coloris, quod intra trimestre spatium nucem juglandem mole sua adæquabat ac cutem disrumpebat, quare Chirurgus Hermannus Seelen appellatus sectione
illud

*a. Papilla Sanguinem
fundens.*

*Interna fungi
Superficies*

illud sustulit, sed brevi post tempore in multo majorem magnitudinem excrevit hic tumor non tantum ex angulo oculi majori, sed ex ipsa orbita, unde oculus ex antro suo osseo propulsus est extrorsum, tandemque distensione nimia crepans humores omnes effudit.

Oleum Vitrioli primo, deinde oleum antimonii, aliaque caustica imposita minuebant quidem aliqua ex parte hunc fungum, sed brevi temporis intervallo repullulabat luxuriosius, lieni haud dissimilis colore; in medio autem tumoris eminebat papilla quædam tactu etiam levissimo plurimum sanguinis fundens, unde ægri vires haud parum prosternebantur, qui præterea excruciabatur tum temporis dolore partis affectæ nec non febriculâ continuâ.

Quid igitur hic agendum restabat? medicamenta caustica non sortiebantur effectum, ac præterea tam oculo sano quam morboso dolorem inferebant haud exiguum, sola ergo extirpatio supererat, quam cum Chirurgo mox nominato decrevi.

Jussimus igitur fabricari cultellum ad cavitatem orbitæ capitis mortui accommodatum, ut ita fungus cum radice sua omni ex parte tolleretur, nam pauculum tantum mali relictum rursus novum fungum producere posse certissimè persuasi eramus.

Duabus horis ante operationem patiens

assumfit haustum cardiacum cum quatuor granis laudani opiatum, ut nempe dolor inter operationem, hoc pacto minus sentiretur, ac effluxus sanguinis aliquatenus retardaretur, tandemque æger infidebat gremio robusti aliqujus viri, qui manus ejusdem firmiter retinebat, ac à tergo astabat alter, qui caput immotum servabat, Chirurgus interim supra nominatus magnâ dexteritate momento temporis totum malum cultello suo radicitus extirpavit, quod omni sanguine orbatum pendebat adhuc uncias octo, ac habebat similitudinem glandulæ thymi vitulini, ubi nudis oculis conspiciebatur, sed per microscopium examinatum apparebat instar albuminis ad duritiem cocti ovi Vanelli, qui belgice dicitur *een Kievyt*.

Ad sanguinis fluxum cohibendum essentia stiptica cum linteis carptis non sine fructu imponebatur, ac patiens eodem die aliquoties cochlear unum aut alterum mixturæ cardiacæ assumebat; primam noctem ferme insomnem duxit, sed deinde bene semper dormiebat ac comedebat ægrotus, & febris dolorque sensim & sine sensu evanescebant.

Necaro nimis luxuriaret, ab omni digestivo abstinuimus, linteaque carpta aquâ phagadænicâ tantum imbuta imposuimus, atque ita sex vel septem septimanarum spatio ulcus bonâ ac rubicundâ carne impletum & cicatrice firmâ obductum fuit. Ut

Ut jam percipias originem mali tam horrendi, in memoriam revocare oportet ea quæ dicta sunt, nimirum patientem ab achore capitis sanatum esse solis externis remediis sine prævia sanguinis ac humorum debita correctione, unde acredo viscosa, licet per capitis integumenta amplius egredi nequiret, permansit tamen in massa sanguinea, ex qua deinde propulsa fuit ad angulum oculi majorem ac partes conterminas potius quam in alias corporis partes, quia illic loci ob capitis ad lapides allisionem arteriæ quædam distortæ ac forsan etiam disruptæ sunt, atque ita viam peccantibus humoribus aperuerunt, ex quibus fungus ille productus fuit.

Nonnulli existimant fungum semper exoriri à carie ossis, quod tamen haud perpetuæ esse veritatis casus noster demonstrat, ubi nulla caries orbitam infecerat.

Ut autem clariorem ac distinctiorem hujus fungi conceptum formare possis, eundem rudipenna à me delineatum tam interna quam externa superficie hic tibi ob oculos ponere placuit.

Dum hæc scribo, forte fortuna in manus meas incidunt literæ Patris mei ad Patrum scriptæ, felicem similis mali extirpationem continentes, quarum hæc sunt verba: Non ita pridem Noviomagum accersitus cum Domino Buil, Medicinæ Doctore, ac Henrico

Schadborn Chirurgo consilium inii super ficu-
oculum Monialis sexaginta annos natæ occu-
pante, qui, extirpatione unanimiter appro-
batâ, ab Henrico Schadborn feliciter cum
toto oculo exsectus est.

Fabritius Hildanus centuriæ primæ obser-
vatione primâ loquitur de casu haud dissimili,
qui tamen ab hoc nostro in eo differt, quod
ille palpebras intactas reliquerit, hic eadem
ut & supercilium ac malæ portionem obsede-
rit. Consule præterea Clarissimum Corne-
lium Stalpart vander Wiele partis secundæ
observatione nona, qui plures citat Authores
de hoc affectu agentes, quem nominat etiam
exophthalmiam, sed apud doctissimum dex-
terrimumque Dominum Antonium Nuk,
dum viveret, Anatomix Professore Lug-
duni Batavorum in tractatu nunquam satis
laudato de ductibus oculorum aquosis paginâ
centesimâ vigesimâ & sequentibus aliam ex-
ophthalmiæ speciem videre poteris, quæ à
nimia humoris aquei copia exoritur ideoque
ab Authore mox citato hydrophthalmiæ no-
mine insignitur; hic affectus ibidem sanatus
esse dicitur perforatione pupillæ per acum
sæpius repetita ac aquei humoris portione su-
perfluâ extractâ.

O B S E R V A T I O II.

*De Semiplegia viginti quatuor horarum spatio
sanata.*

SECUNDUM proverbium Belgicum morbi subito ac inopinato irruere solent, sed tarde abire, quod in primis locum habet in paralyfi aliisque morbis ex viscoso humore productis; contrarium tamen nonnunquam evenire, ex historia, quæ sequitur, evadet manifestum. Vir quinquaginta circiter annorum, dum sub dio circa meridiem apricatur, hemiplegia dextri lateris corripitur, ut & paralyfi linguæ, sic ut ne verbum quidem pronunciare posset; circa septimam vespertinam ipsum invisi ac propinavi mixturam sudoriferam ac antiparalyticam ex antimONIO diaphoretico, croco, sale volatili succini, cinnabari nativa aliisque constantem, unde summopere sudavit, ac tanto cum levamine, ut postero mane iterum loqueretur, manum pedemque pro lubitu moveret, ac in totum pristinae sanitati restitutus esset.

Mirum me hercule, paralyfin hominis quinquagenarii, quæ alias tardæ testudinis instar abire consuevit, tam cito sanatam esse.

Patiens, ne recidivam pateretur, per aliquod temporis intervallum usus est sale volatili

tili oleoso ut & vino medicato ex radice valerianæ sylvestris, zedoariæ, majorana, roremarino, primula veris aliisque confecto.

Atque ita ægrotus noster huc usque ab omni recidiva permansit immunis, quamvis jam duo anni transierint ab illo die, quo paralysis eundem invasit.

Haud opus esse existimo hic loci multis verbis explorare hujus morbi originem ac medelæ rationem, quandoquidem facillime intelligi potest, viscosum quendam humorem in capitis hac aut illa parte propter obstructionem substituisse, eundemque calore solis ex latibulo suo propulsum esse in truncum dextrum medullæ spinalis ac nervos linguam motitantes, atque hoc pacto dimidia medullæ spinalis parte nervisque prædictis obstructis ita, ut succo nerveo introitus negaretur, paralyfin dextri lateris pariterque linguæ productam esse.

OBSERVATIO III.

De fractura maxillæ inferioris sine fasciis sanata.

Ossium fracturæ quiete præsertim ac ligaturis idoneis sanantur, sed maxilla inferior distracta fascias vix patitur nec etiam assiduam quietem, quoniam inter comedendum aliquatenus moveri debet. Hic

Hic igitur modum, quo hæc fractura feliciter sanata fuit, paucis describam.

Ante aliquot septimanas puero duodecim circiter annorum equi calcitracione os maxillæ inferioris ita diffractum est, ut una maxillæ pars introrsum, altera vero extrorsum continuo dimoveretur.

Quid igitur hic agendum erat, ut ossa diffracta juxta se invicem quiescerent? Forsan commendabis hic fasciam, sed illa huic parti minime adaptari poterat cum fructu, quare Chirurgus excogitavit instrumentum eburneum, cujus cavitas recipiebat quatuor dentes, (utrinque nempe duos) atque illius ope maxilla diffracta immota permanebat & viginti dierum spatio perfanata fuit.

OBSERVATIO IV.

De phthisi scrophulosa.

QUotidie in praxi experimur phthisin crebro esse symptomaticam, ac sicut illa nonnunquam à scorbuto, asthmate, hæmoptoë, morbillis, variolis, ac Ictero producitur, sic etiam aliquando scrophularum soboles est, ut patebit ex sequentibus.

Puerulus octo circiter annorum fructibus crudis assuetus non ita pridem tumorem quendam perlenfit in collo, qui indies magis magis-

magisque accrescebat; non longo post tempore plures insequerantur, totum prope collum occupantes ac ad tactum dolentes.

Sanguis scilicet hujus pueruli saturatus erat acidis ac viscosis humoribus ex abusu fructuum horariorum productis, qui totam corporis machinam peragrantes substituerunt potius circa glandulas quam alibi, quia in illis vascula non procedunt rectis lineis, sed spiratim.

Verumenimvero quid in causa fuit, quod acres ac viscosi illi humores potius stagnaverint circa glandulas colli, quam aliarum partium? absque dubio aër ambiens circa collum utpote nudum humores frigore citius ac facilius remorari poterat ac incrassare, quam in aliis partibus contra frigus munitis.

Hi igitur humores in glandulis colli conglomeratis vel potius (ut Clarissimi Nuckii verbis utar) vascularibus coacervati copia sua tumores ac acredine dolorem produxerunt.

Tumores hi strumæ vel scrophulæ appellantur, ac ingens periculum portendunt, si doleant, quare nihil boni ominabar & præcipue quidem quia ægrotulus omnia interna medicamenta mirum in modum fastidiebat, & vitæ ratione minimè bonâ utebatur.

Quia tamen satius erat anceps experiri remedium quam nullum, externis Medicamentis rem aggressi sumus ac primo imposuimus.

mus emplastrum de ranis cum duplici Mercurio, deinde emplastrum de cicuta, tandemque emplastrum manus Dei nomine superbiens ac descriptum in Pharmacopœa doctissimi Jacobile Mort Professoris in Chymia Lugduni-Batavorum, sed irrito conatu, nam tumores quotidie magis magisque accrescebant, & corpus ægrotuli decrescebat, tabescebatque, quoniam febris hectica aderat cum tussi primo ficca, deinde purulenta, atque ita patiens noster tandem post diuturnum languorum phthisi extinctus est.

Antequam curam aggrederer, phthisin prædixi, quia metuebam, ne scrophulæ non tantum collum sed & pulmones ac mesenterium pariter invaderent, sicut illud sæpius contingere solet, imo Petrus Adriani filius expertissimus Amstelodamensis Chirurgus mihi retulit, se aperuisse cadaver Comitissæ cujusdam Suevi pueritiam nondum egressi, quem strumæ collum obsidentes extinxerant, atque non tantum in mesenterio & pulmonibus, sed etiam in glandula thymo plurimas scrophulas se præbuisse conspiciendas. Si plura desideres phthisin scrophulosam spectantia, adire poteris phthisiologiam doctissimi expertissimique Richardi Morton lib. I. I. cap. I.

Sed quando phthisis ex strumis produci-
tur? tunc scilicet, cum acidi ac visceri humores

res tractu temporis pulmonum glandulas etiam obstruunt, inflammant, suppurant, unde febris, tussis, sputum purulentum ac ipsissima mors procedit.

OBSERVATIO. V.

De singultu aliquot septimanas perseverante.

Singultus plerunque momentaneum est in commodum ac tere semper sponte evanescit, ideoque morbis vix annumeratur, sed aliquando tam pertinax est malum, ut nullis remediis obtemperet, & tunc non immerito morbi nomine appellatur. Puella quatuordecim præterpropter annorum non ita pridem feбри corripiebatur ephemera, quam insequiebatur singultus adeo vehemens, ut manus & pedes simul concuterentur, & caput retrorsum magnâ vi convelleretur; ægrotula interea temporis, expers febris, bene comedeat ac placide dormiebat; sed liquida non sine summa difficultate deglutiebat.

Acidus scilicet humor febriculam producens ex massa sanguinea translatus est in os ventriculi, membranisque ejusdem pertinacissime impactus irritavit adeo vehementer nervos numerosc ibidem dispersos, ut succus nerveus magnâ copiâ protruderetur non tantum in orificium ventriculi, sed simul etiam
in

indiaphragma annexum, illudque ambiens, inque alios musculos inspirationi inservientis, imo etiam in musculos, caput, manus & pedes agitantes, unde producta est violenta illa aëris impulsio, quæ singultus vulgo appellatur, pariterque convulsio capitis, manuum, pedumque.

Quamvis haud ignorarem, singultum febrem continuam comitantem ingens periculum portendere, eundemque præter consuetudinem longum haud raro arguere jecur inflammatum, ut & aphthas os ventriculi obfidentes, attamen ægrotulæ nostræ nihil periculi ominari poteram, quia nulla febris eandem excruciabat.

Primo igitur præscripsi pulverem ad sternutationem excitandam, nimirum ut per violentam hanc aëris expulsionem contrarius singultus motus tolleretur, sed ille non magis juvabat, quam cerevisia, in qua semen anethi, carui, portulacæ & papaveris albi decoctum fuerat, quanquam illa tantis laudibus ornetur contra hunc affectum ab Expertissimo Foresto.

Quid fit? patiens rei ridiculæ narratione audita cachinnum tollit, atque ita extemplo convaluit, sic ut casus effecerit fortuitus, quod medicamenta licet optima non poterant, dum per risum aër tanto impetu expelleretur, ut singultus, cujus motus contrarius

rius est, tolleretur ac exularet per triduum, quo exacto rediit ille, quia nempe acredo orificio ventriculi pertinaciter inhærens à risu nondum penitus excussa fuerat.

Consuluimus igitur, ut patiens spirituum aliquandiu retineret, ac ut os frigidâ collueret; adhæc præscripsimus opiata, sudorifera, carminantia, sed incassum, quæ de causa acrem materiam adeo pertinaciter impactam vomitorio tolli debere censebam, sed parentes recusabant illud admittere in tenella hac ægrotulæ ætate, ideoque vinum medicatum præscripsi, quod constabat ex radice jalappæ, zedoariæ, Valerianæ Sylvestris, herba cardui benedicti, menthæ, rhabarbaro, foliis fennæ, semine cardamomi minoris, castoreo, aliisque à quo quotidie semel assumpto ad uncias tres alvus bis aut ter laxabatur, atque hoc pacto convulsiones capitis, manuum pedumque singultum antea comitantes, primo cessabant, deinde etiam singultus ipse indies magis magisque mitescebat, donec sextâ tandem septimanâ penitus evanuerit.

Tulpius in observationibus suis perhibet, singultum duodecimo plerunque die cessare, sed noster multò diutius perseveravit ac expertissimus Forestus lib. xviii. cap. xii. loquitur de vetula, quæ aliquando per semiannum singultiebat, nec minus convalescebat.

Circa

Circa idem tempus duo curæ meæ commissierant, qui à tertiana anni 1693. mediâ æstate periculose ac pertinaciter grassante convalescentes singultu miserè discruciabantur, qui summam deglutiendi liquoris difficultatem creabat ac nullis remediis obediebat donec octiduo exacto sponte tandem evanesceret.

OBSERVATIO VI.

De congerie glandularum ex apostemate mammae prodeunte.

MUltis morbis affligitur corpus humanum, ac præcipue quidem muliebre, quod aliquos adhuc patitur affectus, quibus sexus viros exemit, ac inter hos nullus frequentior abscessu mammae, sed hic rarò admodum tam enormis est, quam ille qui sequitur.

Juvenacula vigintiannorum primipara conquirebatur de tumore dextræ mamillæ, quam mulierculæ pro more dolorificis suis frictionibus adeo molestarunt & contuderunt, ut ægrota quotidie febricitaret, ac mamma de die in diem magis magisque intumesceret atque doleret.

Tandem accersitus præscripti cataplasma emolliens circa vesperam, unde tumor eadem

dem nocte disruptus paulo supra papillam ingentem puris copiam profudit; sequentibus aliquot diebus etiam haud parum puris promanavit, illius tamen effluxus aliquatenus impediabatur à corpore duriusculo pollicem longo & crasso, albicante, ac ulceris foramen magna ex parte obturante, quod tertio vel quarto die prorupit è mamma, atque ita multum puris profluxit; corpus hoc per noctem in aqua maceratum nihil aliud erat quam congeries glandularum cum annexa pinguedine foetorem quendam spirans.

Ulceri cavo, quod nucem juglandem æquabat magnitudine, plumaceolum applicabatur cum balsamo Arcæi, ac superimponebatur primis diebus cataplasma, deinde vero Emplastrum Stipticum Paracelsi, atque ita ulcus quindecim dierum spatio coaluit.

Anno post ulceris coagmentationem transacto iterum peperit hæc juvencula ac eadem mamma lactavit aliquandiu infantem, sed postea coacta fuit eandem exficcare, quæ quidem multum lactis profundeabat quotidie, sed adeo dolebat inter lactandum, ut cruciatum diutius perferre nequiret patiens.

Mirum fortasse alicui videbitur, mammam, cujus multi canales lactiferi apostemate suppurati ac disrupti fuere, adhuc lacte diffluere posse, sed mirari desinet, ubi ex Clarissimo Antonio Nuk in Adenographia curiosa didicerit,

cerit, ductus lactiferos, antequam papillam attingant, anastomosibus inter se junctos esse, unde contigit, ut lac in glandulis residuis secretum per vias laterales in alios papillæ ductus integros adhuc transferit atque hoc pacto è papilla copiose propulsum fit.

Si aliquis hic loci interroget, qua ratione mammæ lacte distentæ exsiccentur? respondeo, lac in mammis contentum ab emplastris idoneis fluidius reddi atque ita per venas & vasa lymphatica retrogredi ad massam sanguineam, quod facile fieri potest, quia ductus lactiferi, ut doctissimus Antonius Nuk distinctè demonstrat, valvulis destituuntur. Dum mentio fit niveorum illorum ac quovis ferè momento innumeris suspiriis elevatorum cordis promontoriorum cum elegantissimis corallinis suis cacuminibus, (ut verbis utar doctissimi M. F. Geuderi in diatriba de fermentis c. 13) hic loci mammarum descriptionem annexere placet ex celeberrimo A. Nuk, quod nempe sint, sicut aliæ glandulæ conglomeratæ, textura minutissimorum valorum ex tenuissimis arteriolis conflatorum, sanguinem variis particulis gravidum vehentium, ac in duo definentium vascula, quorum alia venosa sunt sanguinem admittentia venosum, alia excretoria; substantia verò papillarum fibrosa est, ac convenit cum structura glandularum conglobatarum, quæ potiori jure

vesiculares dicendæ forent.

Si sanguis papillas distendens diutius in iisdem remoretur, acescit ac fissuras inducit aliquando, ad quas sanandas balsamum luca-telli egregium non raro expertus sum.

Mammarum glandulæ numerosissimis nervis donantur, nimirum ut ita lac succinervei copiâ irroretur, temperetur ac dulcescat, atque secretio ejusdem promoveatur, dum glandulæ molliter comprimuntur; hinc forsan aliquis concluderet, infantes haud difficulter imbui posse nutricum moribus, dum succum nerveum lacti permistum lactent.

OBSERVATIO VII.

De Apostemate Fecoris feliciter sanato.

SIcut abscessus hepatis ex vulnere capitis sortus plerunque lethalis esse reperitur secundum Petrum Pigræum aliosque, sic è contrario ille non raro feliciter sanatur, si ex mala jecinoris dispositione originem trahat, quia tum temporis plerunque præcedit inflammatio, quâ mediante hepatis substantia coalescit cum peritonæo, & sic abscessus apertus pus contentum extra abdomen effundit, quod alias in illius cavitationem promanaret & mortem inferret; hanc veritatem sequens casus confirmabit. Ante aliquot menses Juvenis octo-

octodecim annos natus me invisit ac conquē-
stus est de dolore dextri lateris circa costas
spurias; præscripsi aposema attenuans, pulve-
res acidum temperantes ac emplastrum ex
gummi Caranna Mercurio vivo permistum.

Post aliquod temporis intervallum æger
pallidus atque extabefactus ad ædes nostras
rediit dicens, se nihil levaminis ex remediis à
me præscriptis persensisse; jussi igitur ut cor-
pus denudaret, atque ita infra costas spurias
inveni apostema maturum, licet ejusdem cum
cute coloris, externe non superans pugni
magnitudinem, cui imposui corrosivum Pa-
ræi adeo decantatum circa vesperam, illud-
que reliqui usque in posterum diem, quo tem-
pore divisi escharam scalpello, atque ita vi-
ginti quatuor unciaë puris candidi ac bene
cocti effluxerunt, ac multo plus promanasset,
nisi exitum turundâ occlusissem; eodem die
adhuc semel idem puris pondus extraxi, quod
progressu temporis magis magisque minue-
batur; separata post aliquot dies escharâ spe-
cillum ad digiti longitudinem sursum protru-
dere poteram sine resistantia, quamobrem
adhuc per aliquod temporis intervallum tu-
rundam balsamo Arcæi inunctam imposui,
sed non valde longam, tandemque applicui
plumaceolum, atque hoc pacto patiens noster
sex septimanarum spatium ab abscessu hoc hor-
rendo sanatus est & brevi post tempore pin-
guis

guis & nitidus evasit, qui antea cadaveris potius quam hominis viventis imaginem referebat.

Antequam tumor aperiretur, ægrotus appetitu prostrato, ac tussi molesta laborabat, sed utrumque malum post apertionem brevi evanuit.

Si quis jam temporis me interroget, unde tanta puris copia profluxerit, cum tumor externè adeo exilis appareret, respondeo apostema illud penetrasse usque in gibbam jecoris partem, quod specillum tam longè sursum protrusum etiam demonstrare videtur, sed regeret fortasse aliquis, pus in tali casu profluxurum in cavitatem abdominis, sed replico, jecur prius inflammatum fuisse & post inflammationem coaluisse cum peritonæo, atque ita tumorem externè se præbuisse conspiciendum ac me quasi manu duxisse ad apertionem.

Similem casum videre licet apud doctissimum expertissimumque Dominum Petrum de Marchettis observatione LII. apud Clarissimum dexterrimumque Fredericum Ruyschium, Professore Amstelodamensem Observatione L. nec non apud Petrum Adriani filium Chirurgum Amstelodamensem expertissimum Observatione quarta Auctarii secundi post Scultetum.

OBSERVATIO VIII.

De duro palpebræ tumore ablato.

TRes tuberculorum species palpebras infestare consueverunt, hordeolum nempe, grando & lithiasis; primum in summa palpebra succrescit oblongiusculum, ac suppurascens simile est grano hordei, alterum est tuberculum rotundum, translucidum atque huc & illuc mobile, tertium verò tuberculum est nodus durus, cujus extirpationem hæc observatio proponet. Matrona triginta circiter annorum jam per annum unum & alterum gestaverat tuberculum durum in palpebra superiori, ejusdemque cum cute coloris, quod indies magis magisque accrescebat, sic ut jam pervenisset ad magnitudinem pisi mediocris, ac aliquatenus etiam doleret, quare patiens, formidans ne malum tandem valdè accresceret, me consuluit cupiens illud auferri.

Imposuimus igitur frustulum corrosivi Paræi, quod nobis præsentibus horæ dimidiæ spatio escharam tuberculo inussit, quæ intra octiduum cum annexo tuberculo separabatur, atque hoc pacto ulcusculum cavum brevi tempore carne repletum est ac cicatrice haud deformi occlusum, nec patiens ullum in motu palpebræ animadvertit obstaculum, quod

alias facile contingere posset, si muscoli palpebræ caustico vel ferro læderentur.

OBSERVATIO IX.

De extirpatione digiti.

SIcut ex parva scintilla permagnum crebro exoritur incendium, eodem modo ab exili vulnuscule horrenda nonnunquam producuntur symptomata. Chirurgus quadraginta præterpropter annorum in foetu mortuo extrahendo occupatus sinistrae manus medium digitum circa articulum medium non ita pridem vulneravit, sed vulnusculum parvi faciens in operatione incepta pergebat.

Extracto tandem foetu Chirurgus dolorem sentiebat in digito, qui singulis momentis magis magisque exacerbatus febrim, vigilias ac animi frequentia deliquia post aliquot horas afferebat; quicquid applicabatur externe, quicquid interne assumebat ægrotus, nihil juvat.

Quarto læsionis die accersitus animadverti, quod apicem digiti jam invaserat gangræna, quæ intra biduum, non obstantibus idoneis remediis, totum digitum transcendit, quamobrem, ægro consentiente, digitum in parte sana cuneo ictu mallei lignei adacto sustulimus, atque ita è vestigio dolor remittebat,

cæ-

cæteraque symptomata cessabant; vulneri primo plumaceolum cum albumine ovi & pulvere sanguinem sistente, deinde verò digestivum applicabatur, superimposito cataplasmate emolliente & gangrænæ resistente.

Brevi post tempore frustum tendinis separabatur ac tandem etiam officulum à cuneo fissum in ablatione digiti, & sic ulcus bimestri spatio omni ex parte coaluit.

Extirpato digito dississo tendinem vulneratum ac tumidum invenimus, qui omnium horum symptomatum causa existebat.

Quo pacto vehemens adeo dolor oriatur ex punctura nervi vel tendinis, explicui decadis secundæ observatione primâ, attamen manifestum est, dolorem hunc etiam exacerbatum esse ex eo, quod patiens digitum læsum operationi adhibuerit, eumque ita summopere fatigaverit, ac præterea cum ab urbe abesset, intercessit adhuc multum temporis, antequam idonea medicamenta possent applicari, quæ tamen punctus nervus vel tendo extemplo post læsionem imponi desiderat.

Ex dolore vigiliæ, febris ac animi delirium facili negotio deduci potest, nam ut vigilias prius explicemus, dolor in parte læsa nihil aliud est quam vehemens adeo fibrillarum agitatio, ut metus adsit ruptionis, vel ipsissima ruptio, dum autem agitur una ner-

vi extremitas parti dolenti inserta, eodem temporis momento agitur & altera deficiens in concavum cerebri, unde spiritus animales solito vehementius moventur & somnum impediunt.

Spiritus hi tanto impetu agitati non tantum in partem læsam, sed etiam in musculos cordis & membranas arteriarum solito majori copia feruntur, atque ita febris præsto est, si eam cum Acutissimo Borello in tractatu de motu animalium judices esse epilepsiam cordis & arteriarum, seu cum clarissimo doctissimoque Richardo Morton in tractatu de febribus credas eandem produci ab inordinato motu spirituum, si verò cum celeberrimo Theodoro Cranen febris essentiam constituas in mixtura sanguinis turbata, facile intelligere potes spiritus animales magno impetu propulso cordis musculos ac membranas arteriarum valde concutere debere, atque ita mixturam sanguinis turbare, sicut lactis mixtura, agitatione omnibus notâ, turbatur, dum butyrum conficitur; vel si tandem cum plerisque neotericis febrim oriri existimes ab acido massæ sanguineæ admixto, mentis acie haud difficulter perspicias spiritus impetuose agitados hoc aut illud latibulum posse aperire, atque ex eo eluere ac propellere ad massam sanguineam acidum fermentum, quod antea ibidem delituerat immotum.

Verum enimvero si tandem contingat, ut muscoli cordis ac membranæ arteriarum à motu inordinato spirituum adeo vehementer constringantur, ut circulatio sanguinis sufflaminetur, præforibus mox aderit animi deliquium.

Quod si jam tendinis punctura tantum maiorum accerere potis est, admiratione dignum videtur, aliquos adhuc reperiri, ut Marcum Severinum aliosque, qui disscissos tendines acu perforandos ac iterum consuendos esse suadent, sed quantum ad me attinet, ego hanc operationem rejicio cum Nobilissimo, doctissimoque Petro de Marchettis Obs. LXII. ubi etiam videre licet delineationem tendinis duodecim digitos longi, qui morfu equi evulsus est à musculo suo cum internodio tertio pollicis itidem detruncato.

OBSERVATIO X.

De acicula per inguen cum excrementis alvinis ex fistula intestinali prodeunte.

ANtea narravi, quo pacto lumbrici fistulam intestinale perforaverint, hic loci loquar de acicula ex intestino per inguen foras propulsa. Mulier quinquagenaria jam per aliquod temporis intervallum in inguine dextro senserat tumorem durum ad instar ovi columbini,

bini, quem neglexit, sed deinde post iter satis longum pedibus confectum tumor ille intra octiduum usque adeo increvit, ut mole sua caput infantis adæquaret, si non superaret, ingenti inflammatione, acri dolore ac febris fervidâ comitantibus.

Accersitus aliquandiu dubius hærebam, num esset hernia intestinalis an verò tumor ad suppurationem vergens, quia tamen vomitus aberat, apostema esse judicabam, ideoque cataplasma emolliens præscripsi ac applicari jussi, cujus ope abscessus hic intra triduum disruptus est ac multum puris effudit; aliquot deinde septimanis ab apertione tumoris jam elapsis ex ulcere prodiit acicula cum excrementis alvinis, unde patiens melius habere cœpit, attamen interea exile remansit ulcusculum cum duritie contermina, quæ nucem juglandem adæquabat magnitudine; quamobrem imponi jussi emplastrum stipticum Paracelsi tam ad duritiem emolliendam quam ad ulcus consolidandum idoneum, ac præscripsi decoctum ligni guajaci, radicis Sarsæparillæ Chinæque, cujus uncias sex ter de die patiens assumit; successum tempus docebit.

Absque dubio mulier hæc aciculam antehac deglutiverat, quæ fistulam intestinale peragrandò tandem circa inguen dextrum substitit, ubi punçãoe sua inflammationem excitavit, quâ mediante intestinum illic loci
cum

cum peritonæo connatum est, deinde verò contigit, ut motu peristaltico intestinorum acicula litum suum ita mutaverit, ut mucro non amplius læserit membranam intestini, atque hoc pacto inflammatio abierit, remanente tamen duritie quadam, qualis haud raro post inflammationem relinquitur.

Tandem autem nimia deambulatione agitatedus mucro aciculæ, mutato loco, iterum intestinum pupugit ac inflammavit adeo vehementer, ut ingens apostema inde formatum sit, quo disrupto primum pus, deinde verò acicula cum excrementis intestinalibus prodiit; intestinum autem ante abscessus ruptionem cum peritonæo coaluisse vel hinc conjicere licet, quod acicula cum excrementis ex ulcere exierit, quæ alias potius in abdominis cavitatem propulsa fuissent. Similem historiam videsis apud Doctissimum Fredericum Ruischium Obs. LX. ubi puella tale malum perpeffa feliciter persanata esse legitur.

F I N I S.

Ad OBSERV. I. Decadis duodecimæ.

Postquam cicatrix per mensem unum aut alterum inducta fuisset, tuberculum quoddam iterum in conspectum venit, quod indies magis excrescens cicatricem rursus referavit, atque ita novus fungus propullulavit priore longe major, qui non tantum misere foetebat sed & vermes producebat, quia scilicet muscæ foetore allectæ illic ova sua deponebant, quæ calore fungi excludebantur.

Pars affecta valde dolebat ac multum sanguinis quotidie profundeabat; æger præterea continuo febricitabat, atque tandem attritis viribus placide obdormivit. Postquam ab apertione cicatricis adhuc per 4. aut 5. Menses miserrime vixisset, nullo modo permittere volens, ut fungus de novo productus ferro iterum excinderetur.

I N D E X

OBSERVATIONUM.

PRIMÆ DECADIS.

OBS. I.	D E ophthalmia à fungo inducta.	pag. 1
II.	De usu fonticuli ejusque operandi ratione.	5
III.	De gangrena.	10
IV.	De sphacelo pedis.	13
V.	De erysipellate cruris.	18
VI.	De ulceribus cruris varicosis.	20
VII.	De vulnere oculi.	29
VIII.	De tumore suppurato nec non de carie ossis.	42
IX.	De fractura tibiæ.	54
X.	De dislocatione humeri.	57

SECUNDÆ DECADIS.

I.	De punctura nervi.	63
II.	De dolore capitis.	68
III.	De contractura tendinis post fracturam ossis humeri.	72
IV.	De vena secta.	74
V.	De crepitu tendinis.	79
VI.	De hamorrhagia ex ulcere tibiæ varicoso.	80
VII.	De ingenti contusione brachii.	82
VIII.	De ganglio in manu.	87
	T	IX.

SEXTÆ DECADIS.

- IX. *De globulo mobili inferioris labii.* 89
X. *De affectu oris apud nostrates vulgo nuncupato de Water-kancker.* 91

TERTIÆ DECADIS.

- I. *De tumore frontis connato.* 103
II. *De ulcere cum carie ossis maxillæ.* 106
III. *De vulnere cruris per sclopetum inflicto.* 111
IV. *De ulcere mirando.* 116
V. *De ingenti tumore colli.* 120
VI. *De abscessu mirando.* 123
VII. *De lapillo in meatu Urinario contento.* 125
VIII. *De contusione subito sanata.* 128
IX. *De duro tumore abdominis.* 130
X. *De scorbuto.* 131

QUARTÆ DECADIS.

- I. *De gingiva male habente.* 138
II. *De ambustione.* 140
III. *De hernia.* 144
IV. *De tumore mammae suppurato.* 149
V. *De duro mamillæ tumore dissoluto.* 151
VI. *De summo abdominis cruciato.* 152
VII. *De papilla sanguinem fundente.* 154
VIII. *De summo auris cruciatu.* 156
IX. *De cubito propter ligamenta relaxata dislocata.* 159
X. *De gonorrhæa ex impuro conubitu contracta.* 161

QUINTÆ DECADIS.

I.	<i>De vulnere capitis.</i>	170
II.	<i>De vulnere penetrante thoracem.</i>	184
III.	<i>De vulnere abdominis penetrante.</i>	197
IV.	<i>De arteria brachii vulnerata.</i>	208
V.	<i>De fractura tibiæ cum vulnere.</i>	211
VI.	<i>De dislocatione tali cum vulnere.</i>	220
VII.	<i>De naso læso ob frigus hibernum.</i>	224
VIII.	<i>De brachii atrophia, imbecillitate ad motum ac algore.</i>	228
IX.	<i>De uvula ac tonsillis malè habentibus.</i>	230
X.	<i>De labio leporino.</i>	232

SEXTÆ DECADIS.

I.	<i>De fractura tibiæ cum vulnere & fragmento ossis extra vulnus in conspectum veniente.</i>	236
II.	<i>De vulnere pectoris penetrante cum syncope.</i>	238
III.	<i>De vulnere vasculi lymphatici.</i>	240
IV.	<i>De ulcere cancroso pollicis.</i>	241
V.	<i>De vola cui spina inherebat.</i>	243
VI.	<i>De ulcere ductus salivalis.</i>	245
VII.	<i>De fistula lumborum in alterum renem penetrante.</i>	246
VIII.	<i>De vulnere oculi miserando cum contusione.</i>	247
IX.	<i>De hernia lethali.</i>	251
X.	<i>De paralyfi utriusque brachii post colicam biliosam.</i>	252

SEPTIMÆ DECADIS.

I.	<i>De Epilepsia miranda.</i>	256
II.	<i>De motibus Epilepticis continuis.</i>	265
III.	<i>De tremore pollicis, spasmō manus & par-
ritio digiti.</i>	267
IV.	<i>De manu in magnam molem adaucta.</i>	272
V.	<i>De spasmō musculorum temporalium cum pa-
roxysmo febris veniente & fugiente.</i>	275
VI.	<i>De exiguo cruris vulnere & tamen lethali.</i>	280
VII.	<i>De distorsione colli.</i>	282
VIII.	<i>De semine nimis cito & intempestive pro-
repente.</i>	284
IX.	<i>De faba in fistulam pulmonalem prolapsa
cum interitu ægrotuli.</i>	286
X.	<i>De lue venerea.</i>	287

OCTAVÆ DECADIS.

I.	<i>De effectibus tonitru & fulminis circa corpus
humanum.</i>	297
II.	<i>De fractura perperam sanata restitutione.</i>	303
III.	<i>De ruptura uveæ.</i>	310
IV.	<i>De disruptione uveæ ab interna causa.</i>	318
V.	<i>De vulnere penetrante in cavitatem ossis fron-
tis circa supercilium sinistrum.</i>	319
VI.	<i>De suppuratione mamillæ in infante.</i>	321
VII.	<i>De hemiplegia inopinato sanata.</i>	321
VIII.	<i>De amputatione horrendi tumoris è nucha
dependentis.</i>	323
		IX.

IX. *De loquela depravata ob duplicem uvulam.*

326

X. *De tuberculo frontis sanato.*

327

NONÆ DECADIS.

I. *De fungo brachii immani.*

329

II. *De fungo plantæ pedis mirabili.*

342

III. *De sarcomate inguinis.*

344

IV. *De fungo capitis.*

345

V. *De tumore circa spinam dorsi.*

346

VI. *De tumore duro manus.*

348

VII. *De strumoso tumore colli feliciter sanato.*

349

VIII. *De tumore duro malleoli.*

350

IX. *De cancro mamillæ pro voto extirpato.*

351

X. *De scrophulis feliciter tandem sanatis.*

352

DECIMÆ DECADIS.

I. *De ulcere sinuoso perinaei.*

354

II. *De fistula perinaei post gonorrhæam relictâ.*

355

III. *De fistula penis & scroti periodica.*

356

IV. *De vulnere manus cum fractura ossis.*

357

V. *De vulnere pectoris lethali.*

360

VI. *De ingenti etheromate feliciter sanato.*

361

VII. *De hydrope ovarii muliebris utriusque.*

362

VIII. *De fungo cerebri.*

364

IX. *De ulcere sinuoso circa nates.*

368

X. *De brachio subito separato.*

370

DECAS UNDECIMA.

- I. *De abscessu abdominis supra inguen dextrum
sito, à quo duo lumbrici prodierunt.* 373
- II. *De vulnere Capitis perforatione Cranii sana-
to.* 374
- III. *De medela vulneris post calculi sectionem
relieta.* 376
- IV. *De miranda brachii concussione.* 378
- V. *De abscessu sub lingua mortem minitante.* 382
- VI. *De casu ex alto Noctambuli.* 384
- VII. *De vera bronchocele.* 387
- VIII. *De raro tumore infra oculum.* 388
- IX. *De spina bifida.* 390
- X. *De glandulis compluribus cum excrementis
alvinis evacuatis.* 391

DECADIS DUODECIMÆ.

- I. *De fungo oculi mirando nec non de ejusdem
felici extirpatione.* 394
- II. *De semiplegia viginti quatuor horarum spatio
sanata.* 399
- III. *De fractura maxilla inferioris sine fasciis
sanata.* 400
- IV. *de phthisi scrophulosa.* 401
- V. *de singultu aliquot septimanas perseverante.* 404
- VI. *de Congerie glandularum ex apostemate
mammæ prodeunte.* 407
- VII. *de Apostemate Fecoris feliciter sanato.* 410
- VIII.

- VIII. *de duro palpebræ tumore ablato.* 413
IX. *de extirpatione digiti.* 414
X. *de acicula per inguen cum excrementis alvi-
nis ex fistula intestinali prodeunte.* 417

82

6

25

